

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE
SORUNLARI: HATAY ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Deniz Yeşim ÇİFT**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Murat TEK**

Hatay-2013

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE
SORUNLARI: HATAY ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Deniz Yeşim ÇİFT**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Murat TEK**

Hatay-2013

ONAY

DENİZ YEŞİM ÇİFT tarafından hazırlanan “*BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE SORUNLARI: HATAY ÖRNEĞİ*” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile *KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ* olarak kabul edilmiştir.

08/05 /2013

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Murat TEK (Tez Danışmanı - Başkan)	
(Üye) Yrd. Doç. Dr. Şafak KAYPAK	
(Üye) Yrd. Doç. Dr. Kayahan TÜM	

Deniz Yeşim Çift Tarafından Hazırlanan “*Belediyelerin Mali Yapısı Ve Sorunları: Hatay Örneği*” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr. Halil DEMİRER
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Küreselleşme süreci yerel yönetimlere bugün yeni işlevler yüklemektedir. Yerelleşme olgusu, küreselleşme tartışmalarının önemli konularından biri olarak akademik yaşamda yerini almaktadır. Yerel yönetimlerin özerkliği çerçevesinde, yerele küresel süreçte bu denli önem verilmesinin ulus devletleri zayıflatmanın ya da onları güçlendirmenin bir aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu ikili tartışmalar süredursun, bu tartışmalara paralel bir tartışma da yerel yönetimlerin mali özerkliğe kavuşmaksızın, sürecin kendisine yükleyeceği görevleri yerine getirip getiremeyeceği ile ilgilidir.

Türkiye’de yerel yönetimlerin mali özerkliği, özellikle belediyelerin mali özerkliği, mali ilkeler açısından bu çalışmada değerlendirilmekte, Hatay Belediyeleri örneğinden hareketle, belediyelerin mali yapısı, sorunları, mali özerklik potansiyelleri ayrıntılı değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Belediyelerden elde edilen veriler, yeniden harmanlanarak, üzerinde değerlendirme yapılabilecek bir duruma getirilerek, üzerinde çözümlenmeler yapılmıştır.

Çalışmanın bulguları da göstermektedir ki, belediyelerin mali olanakları belediyelerin üstlendikleri görev ve hizmetlerin gerektirdiği yapı ve işleyişten oldukça uzaktır. Belediyeler mali açıdan deyim yerindeyse, genel olarak, “günü kurtarmak’tadırlar.

Akademik hayata atılmamda, bana desteğini esirgemeyen bütün bölüm hocalarıma katkıları büyüktür. Tez sürecinde ve öncesinde beni böylesine önemli bir konuda tez yazmamı sağlayan, cesaret veren tez danışmanım Doç. Dr. Murat Tek’e teşekkürü bir borç bilirim. Ancak şunu itiraf etmeliyim ki, babam Hasan, annem Ayşe Şükran ve ağabeyim Ahmet Önder’in özverili, anlayışlı katkıları benim için son derece değerlidir.

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tezin Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Rapor Yazım Yönergesi’ne uygun olarak hazırlandığını ve bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DENİZ YEŞİM ÇİFT

BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE SORUNLARI: HATAY ÖRNEĞİ

Deniz Yeşim ÇİFT

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013

Danışman: Doç. Dr. Murat TEK

ÖZET

Yerel yönetimlerin önemi her geçen gün artmaktadır. Yerel yönetimlerin yeni işlevlerle donatılması onların yeni gelir kaynaklarına da sahip olması açısından dikkate alınması gereken bir gelişmedir. Yerel yönetimler denilince şüphe yok ki belediyeler ön plana çıkmaktadır. Onların mali yapılarının durumu, yapabileceklerinin de sınırını çizmektedir.

Belediyelerin halka daha yakın ve küçük ölçekli birimler olması sonucu hizmetlerin sunulmasında, halkın taleplerini karşılama ve sorunları çözme konusunda daha hızlı ve etkin olmaları beklenmektedir. Belediyelerin halkın ihtiyaç ve beklentilerine uygun etkin ve verimli hizmet üretebilmeleri onlara görevleriyle orantılı kaynak tahsisi ile mümkündür. Kaynak sorunu belediyelerin etkin hizmet sunumunu olumsuz etkilemekte ve giderek merkezi idareye bağımlı hale getirmektedir. Bu durum belediyelerin mali özerklik ilkesinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Nitekim mali olarak özerkleşemeyen belediyeler kendi karar süreçlerinde de özerkliğe kavuşmamaktadırlar.

Bu çalışmada, kurumsal çalışmalar ve yasal düzenlemeler göz önüne alınarak, Türkiye'deki Belediyeler hakkında genel bilgiler verilip, belediyelerin mali yapısı, finansal sorunları incelenmektedir. Araştırma, Hatay Belediyelerinin tümünü içine

almakta olup, Hatay Belediyelerinin mali yapısını, finansal sorunlarını çözümlenmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER

Yerel Yönetim Maliyesi, Belediyelerin Mali Yapısı, Belediyelerin Mali Sorunu, Belediyeler, Hatay Belediyeleri.

**FINANCIAL STRUCTURE AND PROBLEMS OF MUNICIPALITIES:
HATAY EXAMPLE**

Master's Thesis, Deniz Yesim Cift

Public Administration Department, 2013

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Murat TEK

ABSTRACT

The importance of local administrations is raising day by day. The decoration of local administration with new functions is a development that must be regarded in terms of their having new sources of income too.

There is no doubt that when the local administrations come to the fore, the municipalities come into prominence. The monetary position of them demarcates what they can do in the future. As a result of the municipalities' being close to the public and being a kind of micro unit during the providing of services, it is expected that they must be faster and more effective on satisfying demands of the public and solving the problems.

Providing effective and sufficient services of the municipalities are only possible with being supported monetarily at the rate of their duties. The problem of resource procurement affects the providing services of the municipalities negatively and makes them more dependent on central administration. This situation prompts municipalities conduct from the principle of financial autonomy. Hence the municipalities who can't be monetarily independent can't reach monetary independence even on their own decision process.

In this study regarding institutional studies, financial structures and financial problems of the municipalities are being examined as well as general information given about the municipalities in Turkey. The study includes all the municipalities of Hatay and It analyzes the financial structures and financial problems of them.

KEY WORDS

Local Government Finance, Municipalities Financial Structure, Municipalities Financial Problem, Municipalities, Municipalities in Hatay.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
EKLER LİSTESİ.....	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
GİRİŞ.....	1
Konu.....	3
Amaç ve Önemi.....	4
Yöntem ve Varsayım.....	4
Kapsam ve Sınırlılıklar.....	5
Sunuş Sırası.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELERİN KONUMU.....	6
1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI VE YEREL YÖNETİMLERİN ÖNEMİ.....	6
1.2. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER’İN DÜZENLENİŞİ.....	8
1.2.1. Tarihsel Süreçte Yerel Yönetimler.....	8
1.2.2. Anayasa’da Yerel Yönetimler.....	9
1.2.3. Yerel Yönetim Türleri.....	15
1.2.3.1. İl Özel İdareleri.....	15
1.2.3.2. Belediyeler.....	18
1.2.3.3. Köyler.....	20
1.3. TÜRKİYE’DE BELEDİYELER.....	22
1.3.1. Belediye Kavramı.....	22
1.3.2. Belediye Türleri.....	22
1.3.3. Tarihsel Süreçte Belediyeler.....	23
1.3.4. Belediye Hakkında Yasal Düzenlemeler.....	26
1.3.5. Belediyenin Yapısı ve İşleyişi.....	32
1.3.5.1. Belediyenin Organları.....	32
1.3.5.1.1. Belediye Başkanı.....	32
1.3.5.1.2. Belediye Encümeni.....	34
1.3.5.1.3. Belediye Meclisi.....	35
1.3.5.2. Belediye Örgütü.....	37
1.3.5.3. Belediye Personeli.....	38
1.3.6. Belediyelerin Başlıca Sorunları.....	45
1.3.6.1. Görev ve Yetki Paylaşımından Kaynaklanan Sorunlar.....	46
1.3.6.2. Kentlere Göç ve Hızlı Kentleşme Olgusu.....	48
1.3.6.3. Belediye Hizmetlerinde Meydana Gelen Gelişmeler.....	50
1.3.6.4. Belediye Sayısındaki Artışlar.....	51
1.3.6.5. Nitelikli Personel Sorunu.....	51
1.3.6.6. Halk Katılımının Eksikliği.....	52
1.3.6.7. Yönetimde Şeffaflık Sorunu.....	54
1.3.6.8. İdari Vesayet Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar.....	55
İKİNCİ BÖLÜM.....	57
BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE İŞLEYİŞİ.....	57
2.1. MERKEZİ YÖNETİM İLE BELEDİYELER ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	57

2.1.1. Hizmet Bölüşümü.....	58
2.1.2. Gelir Bölüşümü	59
2.2. BELEDİYELERİN GÖREVLERİ.....	60
2.3. BELEDİYE BÜTÇESİ.....	62
2.3.1. Belediye Bütçesinin Yasal Çerçevesi.....	62
2.3.1.1. Belediye Bütçesinin Hazırlanması ve Kabulü.....	62
2.3.1.2. Belediye Bütçesinin Uygulanması.....	62
2.3.1.3. Belediye Bütçesinin Sonuçlandırılması (Bütçe Kesin Hesabı)	63
2.4. BELEDİYE GELİRLERİ.....	63
2.4.1. Belediyelerin Öz Gelir Kaynakları.....	65
2.4.1.1. Belediye Vergileri.....	65
2.4.1.1.1. Emlak Vergisi	65
2.4.1.1.2. Çevre Temizlik Vergisi	67
2.4.1.1.3. İlan ve Reklam Vergisi.....	69
2.4.1.1.4. Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi.....	70
2.4.1.1.5. Eğlence Vergisi.....	71
2.4.1.1.6. Haberleşme Vergisi.....	71
2.4.1.1.7. Yangın Sigortası Vergisi	72
2.4.1.2. Belediye Harçları.....	72
2.4.1.2.1. İşgal Harcı	73
2.4.1.2.2. Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	73
2.4.1.2.3. Kaynak Suları Harcı.....	74
2.4.1.2.4. Tellallık Harcı.....	74
2.4.1.2.5. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	75
2.4.1.2.6. Ölçü ve Tart Aletler Muayene Harcı.....	75
2.4.1.2.7. Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı.....	76
2.4.1.2.8. Kayıt ve Suret Harcı.....	76
2.4.1.2.9. İmar ile İlgili Harçlar	76
2.4.1.2.10. İşyeri Açma İzni Harcı	77
2.4.1.2.11. Bina İnşaat Harcı.....	77
2.4.1.2.12. Sağlık Belgesi Harcı.....	79
2.4.1.3. Harcamalara Katılım Payı.....	80
2.4.1.3.1. Yol Harcamalarına Katılım Payı.....	80
2.4.1.3.2. Su Harcamalarına Katılım Payı	80
2.4.1.3.3. Kanalizasyon Harcamalarına Katılım Payı	81
2.4.2. Devlet Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar	81
2.4.2.1. Belediyelere Nüfuslarına Göre Dağıtılan Paylar	82
2.4.2.2. Belediyeler Fonu.....	84
2.4.2.3. Mahalli İdareler Fonu	86
2.4.3. Devlet Yardımları.....	86
2.4.3.1. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Yardımlar	87
2.4.3.2. Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Yapılan Yardımlar.....	87
2.4.3.3. Turizm ve Kültür Bakanlığınca Yapılan Yardımlar	89
2.4.3.4. Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığınca Yapılan Yardımlar.....	90
2.4.3.5. Çevre Bakanlığınca Yapılan Yardımlar	90
2.4.3.6. Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca Yapılan Yardımlar	91
2.4.3.7. DPT Tarafından Yapılan Yardımlar	92
2.4.4. Diğer Gelirler	93
2.4.4.1. Borçlanma	93
2.4.4.1.1. İç Borçlanma.....	94

2.4.4.1.1.1. İller Bankasından Borçlanma.....	94
2.4.4.1.1.2. Tahvil İhraç Suretiyle Borçlanma	96
2.4.4.1.1.3. Diğer Bankalardan Borçlanma.....	97
2.4.4.1.2. Dış Borçlanma	97
2.4.4.2. Para Cezaları.....	99
2.4.4.2.1. Vergi Cezaları.....	99
2.4.4.2.2. Diğer Para Cezaları	100
2.4.4.3. Ücretler.....	100
2.4.4.4. İşletme Karları.....	100
2.4.4.5. Faiz Gelirleri.....	101
2.4.4.6. Diğer Bazı Gelirler.....	101
2.5. BELEDİYE GİDERLERİ.....	102
2.5.1. Cari Harcamalar	103
2.5.1.1. Personel Giderleri	104
2.5.1.2. Yolluk Giderleri.....	104
2.5.1.3. Hizmet Alımları Giderleri	104
2.5.1.4. Tüketim Mal ve Malzeme Alımları	104
2.5.1.5. Demirbaş Alım Giderleri.....	105
2.5.1.6. Diğer Ödemeler Gideri.....	105
2.5.2. Yatırım Harcamaları.....	105
2.5.2.1. Proje ve Etüt Giderleri	105
2.5.2.2. Yapı Tesisleri ve Büyük Onarım Giderleri	105
2.5.2.3. Makine, Teçhizat ve Taşıt Alım Giderleri	105
2.5.3. Transfer Harcamaları.....	106
2.5.3.1. Kamulaştırma ve Bina Satın Alımları.....	106
2.5.3.2. Kurumlara Katılma Payları ve Sermaye Teşkili.....	106
2.5.3.3. İktisadi Transferler.....	106
2.5.3.4. Mali Transferler.....	106
2.5.3.5. Sosyal Transferler.....	107
2.5.3.6. Borç Ödemeleri.....	107
2.6. BELEDİYELERİN BAŞLICA MALİ SORUNLARI	107
2.6.1. Belediyelerin Başlıca Mali Sorunları	107
2.6.1.1. Mali Kaynakların Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar	109
2.6.1.2. Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü Sorunları	112
2.6.1.3. Mali Kaynakların Rasyonel Kullanılmaması Sorunu	113
2.6.1.4. Devletin Bağış ve Yardımları Sorunu.....	114
2.6.1.5. Personel Harcamaları Sorunu.....	114
2.6.2. Belediyelerin Mali Sorunlarının Nedenleri.....	121
2.6.3. Belediyelerin Mali Sorunlarının Diğer Sorunlarla İlişkisi.....	123
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	125
3.1. HATAY HAKKINDA KISA BİLGİ	125
3.2. HATAY BELEDİYELERİ HAKKINDA KISA BİLGİ	126
3.3. HATAY BELEDİYELERİNİN BÜTÇELERİ	127
3.3.1. Antakya Belediyesi ve Beldeleri.....	128
3.3.1.1. Antakya Belediyesinin Gelirleri	129
3.3.1.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar	130
3.3.1.1.2. Vergi Gelirler.....	131
3.3.1.1.3. Vergi Dışı Gelirler	135
3.3.1.2. Antakya Belediyesinin Giderleri	138
3.3.1.2.1. Yatırım Giderleri.....	138

3.3.1.2.2. Transfer giderleri	140
3.3.1.2.3. Cari Giderleri.....	141
3.3.2. İskenderun Belediyesi ve Beldeleri.....	145
3.3.2.1. İskenderun İlçesindeki Belediyelerin Gelirleri.....	147
3.3.2.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar	147
3.3.2.1.2. Vergi Gelirleri.....	149
3.3.2.1.3. Vergi Dışı Gelirler	151
3.3.2.2. İskenderun İlçesindeki Belediyelerin Giderleri.....	153
3.3.2.2.1. Yatırım Giderleri.....	153
3.3.2.2.2. Transfer giderleri	154
3.3.2.2.3. Cari Giderleri.....	155
3.3.3. Samandağ Belediyesi ve Beldeleri.....	159
3.3.3.1. Samandağ Belediyesinin Gelirleri	160
3.3.3.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar	160
3.3.3.1.2. Vergi Gelirleri.....	162
3.3.3.1.3. Vergi Dışı Gelirler	164
3.3.3.2. Samandağ Belediyesinin Giderleri	166
3.3.3.2.1. Yatırım Giderleri.....	166
3.3.3.2.2. Transfer giderleri	168
3.3.3.2.3. Cari Giderleri.....	169
3.3.4. Diğer İlçe ve Belde Belediyeleri	174
3.3.4.1. Diğer İlçe ve Belde Belediyelerinin Gelirleri.....	177
3.3.4.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar	177
3.3.4.1.2. Vergi Gelirleri.....	178
3.3.4.1.3. Vergi Dışı Gelirler	182
3.3.4.2. Diğer İlçe ve Belde Belediyelerinin Giderleri.....	184
3.3.4.2.1. Yatırım Giderleri.....	184
3.3.4.2.2. Transfer Giderleri.....	186
3.3.4.2.3. Cari Giderleri.....	188
3.5. HATAY BELEDİYELERİN BAŞLICA MALİ SORUNLARI.....	197
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	203
KAYNAKÇA	208
EKLER.....	221

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: TÜRKİYE’DE BELEDİYE SAYILARI (1923-2011)	19
TABLO 2: TÜRLERİNE VE NÜFUS ARALIKLARINA GÖRE BELEDİYELERİN DAĞILIMI (2011).....	20
TABLO 3: BELEDİYELERİN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	23
TABLO 4: OSMANLI İMPARATORLUĞU’NDAN GÜNÜMÜZE BELEDİYE SAYILARI	26
TABLO 5: TÜRKİYE’DE MAHALLİ İDARELER PERSONELİ (2009 YILI İTİBARIYLA)	44
TABLO 6: TÜRLERİNE VE NÜFUS ARALIKLARINA GÖRE HATAY’DA BELEDİYELER (2011).....	127
TABLO 7: ANTAKYA İLÇESİNDEKİ BELEDİYELER, (NÜFUSLARI, KURULUŞ TARİHLERİ VE İLÇE MERKEZİNE MESAFELERİ)	129
TABLO 8: İSKENDERUN İLÇESİNDEKİ BELEDİYELER , (NÜFUSLARI, KURULUŞ TARİHLERİ VE İLÇE MERKEZİNE MESAFELERİ)	147
TABLO 9: SAMANDAĞ İLÇESİNDEKİ BELEDİYELER, (NÜFUSLARI, KURULUŞ TARİHLERİ VE İLÇE MERKEZİNE MESAFELERİ)	160
TABLO 10: DİĞER BELEDİYELER, (NÜFUSLARI, KURULUŞ TARİHLERİ VE İLÇE MERKEZİNE MESAFELERİ)	176

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1: ANTAKYA BELEDİYESİ GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ.....	130
ŞEKİL 2: ANTAKYA BELEDİYELERİ VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	132
ŞEKİL 3: ANTAKYA BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİNİN BİREŞİMİ	133
ŞEKİL 4: ANTAKYA BELEDİYESİ VERGİ DIŞI GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	136
ŞEKİL 5: ANTAKYA BELEDİYESİ YATIRIM HARCAMALARI	139
ŞEKİL 6: ANTAKYA BELEDİYESİ TRANSFER HARCAMALARI	140
ŞEKİL 7: ANTAKYA BELEDİYESİ YATIRIM CARİ TRANSFER HARCAMALARI.....	141
ŞEKİL 8: ANTAKYA BELEDİYESİ CARİ HARCAMALARI	142
ŞEKİL 9: ANTAKYA BELEDİYESİ PERSONEL HARCAMALARI	143
ŞEKİL 10: ANTAKYA BELEDİYESİNİN CARİ HARCAMALARININ YAPISI	144
ŞEKİL 11: İSKENDERUN BELEDİYESİ GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ.....	148
ŞEKİL 12: İSKENDERUN BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	149
ŞEKİL 13: İSKENDERUN BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİNİN BİREŞİMİ..	150
ŞEKİL 14: İSKENDERUN BELEDİYESİ VERGİ DIŞI GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ.....	152
ŞEKİL 15:İSKENDERUN BELEDİYESİ YATIRIM HARCAMALARI.....	154

ŞEKİL 16: İSKENDERUN BELEDİYESİ TRANSFER HARCAMALARI.....	155
ŞEKİL 17: İSKENDERUN BELEDİYESİ CARİ HARCAMALARI	156
ŞEKİL 18: İSKENDERUN BELEDİYESİ PERSONEL HARCAMALARI.....	157
ŞEKİL 19: İSKENDERUN BELEDİYESİNİN CARİ HARCAMALARININ YAPISI.....	158
ŞEKİL 20: SAMANDAĞ BELEDİYELERİN GENEL BÜTÇEDEN AYRILAN PAY	161
ŞEKİL 21: SAMANDAĞ BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	162
ŞEKİL 22: SAMANDAĞ BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİ.....	163
ŞEKİL 23: SAMANDAĞ BELEDİYESİ VERGİ DIŞI GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	165
ŞEKİL 24: SAMANDAĞ BELEDİYESİ YATIRIM HARCAMALARI	167
ŞEKİL 25: SAMANDAĞ BELEDİYESİ TRANSFER HARCAMALARI	168
ŞEKİL 26: SAMANDAĞ BELEDİYESİ CARİ HARCAMALARI	170
ŞEKİL 27: SAMANDAĞ BELEDİYESİ CARİ, TRANSFER, YATIRIM HARCAMALARI.....	171
ŞEKİL 28: SAMANDAĞ BELEDİYESİ PERSONEL HARCAMALARI	172
ŞEKİL 29: SAMANDAĞ BELEDİYESİNİN CARİ HARCAMALARININ YAPISI	173
ŞEKİL 30: HASSA BELEDİYESİ GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ.....	177
ŞEKİL 31: REYHANLI BELEDİYELERİ GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ.....	178

ŞEKİL 32: HASSA BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	179
ŞEKİL 33: HASSA BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİNİN BİREŞİMİ	179
ŞEKİL 34: REYHANLI BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	180
ŞEKİL 35: REYHANLI BELEDİYESİ VERGİ GELİRLERİNİN BİREŞİMİ	182
ŞEKİL 36: HASSA BELEDİYESİ VERGİ DIŞI GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	183
ŞEKİL 37: REYHANLI BELEDİYESİ VERGİ DIŞI GELİRLERİ PAYLARININ GELİŞİMİ	184
ŞEKİL 38: HASSA BELEDİYESİ YATIRIM HARCAMALARI	185
ŞEKİL 39: REYHANLI BELEDİYESİ YATIRIM HARCAMALARI	186
ŞEKİL 40: HASSA BELEDİYESİ TRANSFER HARCAMALARI	187
ŞEKİL 41: REYHANLI BELEDİYESİ TRANSFER HARCAMALARI	188
ŞEKİL 42: HASSA BELEDİYESİ CARİ HARCAMALARI	189
ŞEKİL 43: HASSA BELEDİYESİ PERSONEL HARCAMALARI	189
ŞEKİL 44: HASSA BELEDİYESİNİN CARİ HARCAMALARININ YAPISI	190
ŞEKİL 45: REYHANLI BELEDİYESİ CARİ HARCAMALARI	191
ŞEKİL 46: REYHANLI BELEDİYESİ PERSONEL HARCAMALARI	191
ŞEKİL 47: REYHANLI BELEDİYESİNİN CARİ HARCAMALARININ YAPISI	192

EKLER LİSTESİ

EK 1: GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNDEN AYRILAN PAYLAR (YÜZDE OLARAK).....	221
EK 2: KURUMLAR VE TEŞEBBÜS HASILATI GELİRLERİ (YÜZDE OLARAK)	222
EK 3: BELEDİYE MALLARI GELİRLERİ (YÜZDE OLARAK).....	223
EK 4: ÜCRETLERDEN ELDE EDİLEN GELİRLER (YÜZDE OLARAK).....	224
EK 5: VERGİ GELİRLERİ (YÜZDE OLARAK)	225
EK 6: HARÇLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER (YÜZDE OLARAK).....	226
EK 7: TRANSFER HARCAMALARI (YÜZDE OLARAK)	227
EK 8: YATIRIM HARCAMALARI (YÜZDE OLARAK).....	228
EK 9: CARİ HARCAMALAR (YÜZDE OLARAK)	229
EK 10: PERSONEL HARCAMALARI (YÜZDE OLARAK).....	230
EK 11: MAL VE HİZMET ALIMLARI (YÜZDE OLARAK).....	231

KISALTMALAR LİSTESİ

DDK	Devlet Denetleme Kurulu
DMK	Devlet Memurları Kanunu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GBAP	Genel Bütçeden Ayrılan Paylar
GBVG	Genel Bütçe Vergi Gelirleri
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KHGB	Köylere Hizmet Götürme Birliği
SGK	Sosyal Güvenlik Kurulu
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TODAİE	Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

GİRİŞ

Toplum ve toplumu oluşturan fertlerin maddi manevi refahını sağlamak amacıyla bir takım görevler yapmak durumunda olan devlet geniş sınırları içerisinde birçok kararlar almaktadır. Bu kararların tek bir merkezden yönetilmesi güçtür. Bu duruma bürokrasiden kaynaklanan gecikmeler ve kırtasiyecilik de eklenince merkezdeki teşkilatlar yetkilerinin bir bölümünü yerel yönetimlere devretme durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla kararları, gündelik ihtiyaçları daha rasyonel bir şekilde ve en kısa sürede yerine getiren halka en yakın birim olan yerel yönetim birimlerinin getirmesi daha uygundur. Bu nedenle devlet veya merkezden yönetim adına hareket edecek örgüt ve kişilere ihtiyaç vardır (Erdoğan, 1998: 15-16). Bu noktada merkezi ve yerinden yönetimin sınırının ne olacağı önem kazanmaktadır. Gerçekte, merkezden yönetim ve yerinden yönetim birbirlerinin zayıf yönlerini tamamlamayı amaçlayan yönetim biçimleridir. Her ikisinin de kendine göre güçlü ve zayıf yanları vardır.

Ancak yerel nitelikteki hizmetlerin büyük ölçüde merkezi idare tarafından yerine getirilmesi, halkın ihtiyaçları doğrultusunda etkili bir programlama yapılamaması idari etkinliği olumsuz yönde etkilemekte mahalli idarelerin idari ve mali sorunlarının çözümünü merkezi idareden beklemesine yol açmaktadır. Aşırı merkeziyetçi idari bir yapının olması, görev, yetki, sorumluluk ve kaynak dağılımı açısından karmaşık bir idari, mali ve hukuki yapı oluşmasına, halkın öncelik ve ihtiyaçlarının belirlenememesi, halkın tercihleri doğrultusunda etkili bir programlama yapılamaması, karar alma ve uygulamadaki idari etkinliği ve verimliliği olumsuz şekilde etkilemektedir. Öte yandan mahalli idari hizmetlerinden yararlananların hizmetin bedelini ödemesi prensibi halen tartışılmaktadır.

Katı merkezden yönetim anlayışı, Anayasamıza ve imzalamış olduğumuz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ)'na da uygun düşmeyecektir. Bu nedenle, bütün bu sorunların çözümünde yapılabilecek en kesin çözüm, hizmetlerin halka en yakın olan yönetimlere bırakılması, bu hizmetler için gerekli kaynakların ve imkânlarının belirlenmesi, bunlar için gerekli kararların alınmasında yerel yönetimlere yetkiler verilmesi şeklinde düşünülebilir. Çünkü idari ve mali özerklik yerel yönetimlerin özerkliğini tamamlayan unsurlardır (Türkoğlu, 2007: 2).

Ancak mahalli idarelerin özellikle belediyelerin yetkilerini ve özerkliğini arttırırken dikkatli ve ölçülü davranmak gereklidir. Dolayısıyla merkezi yönetim sahip olduğu vesayet yetkisinin sınırlarını belirtmek zorundadır.

Sanayileşme ve bunun neticesinde gerçekleşen hızlı kentleşme, iletişim ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler sonucunda halkın bilinçlenmesi nedeniyle Türkiye’de yerel hizmetlerin miktarında ve çeşitlerinde önemli değişiklikler ve artışlar meydana gelmiştir. Yürürlükte kaldığı 75 yıllık dönem içerisinde neredeyse değişiklik yapılmayan maddesi kalmayan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile bu hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde görülmesinin imkansızlaşması sonucunda yerel yönetim mevzuatımıza ilişkin değişim ihtiyacı kaçınılmaz olmuştur. Türkiye’de yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde başlatılan değişim süreci, özellikle son yıllarda, kamu yönetimi alanında yapılan bir dizi reform niteliğindeki kanunla kendini göstermiştir. Bu kanun değişikliklerinden birisi de; insan yaşamının her alanını doğrudan etkileyen hizmetleri yerine getiren ve halka en yakın kamu yönetimi birimi olarak kabul edilen belediyelerle ilgili olanıdır (Aşgın, 2006: 1).Yeni belediye kanununun yasalaşma süreci çeşitli aşamalardan sonra gerçekleştirilebilmiştir. Önce 5215 sayılı Belediye Kanunu, 09.07 2004 tarihinde TMBB tarafından kabul edilerek yasalaşmıştır. Çeşitli maddeleri ile Cumhurbaşkanı’nın vetosuyla karşılaşılan bu kanun; 07.12.2004 tarihinde bu kez 5272 kanun numarası ile yeniden düzenlenmiştir. Ana muhalefet partisi tarafından iptal istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne götürülen 5272 sayılı Kanun ise; şekil yönünden mahkeme tarafından iptal edilmiştir. Netice olarak; önceki kanunlara göre önemli değişiklik ve yenilikler içeren 5393 sayılı Belediye Kanunu 03.07.2005 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek, 13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu çalışmada “Belediyelerin Mali Yapısı ve Sorunları: Hatay Örneği” başlığını taşıyan, Hatay özelinde belediyelerin gelir ve gider yapılarının üzerinde durularak söz konusu belediyelerin mali yapısı inceleme konusu yapılmaktadır.

Konu

Ülke çapında hizmetlerin zamanında ve dengeli olarak yerine getirilmesi için, mahalli idareler ile merkezi idarenin birlikte çalışmaları gerekmektedir. Bu nedenle mahalli idareler ile merkezi idare arasında bir zıtlık ve çekişme bulunmamalı aksine birbirlerini tamamlayan bir bütün olarak algılanmalıdır (Turan, 2001: 1). Ancak Türkiye’de yerel yönetim birimlerinden belki de en önemlisi olan belediyeler ile merkezi yönetim arasında tam bir görev bölüşümü yapılmadığından, merkezi yönetim ve belediyeler arasında bir görev ve yetki karmaşası yaşanmaktadır. Merkezi yönetim gücünü yitirmemek için özellikle bazı yetkilerini belediyelere devretmemekte bugün de ısrarını sürdürmektedir. Ancak buna karşın merkezi yönetimin belediyelere görev ve sorumluluk yüklerken hiç tereddüt etmediği görülmektedir. Oysa bu görevleri yerine getirmek için gelir kaynaklarına da ihtiyaç vardır. Bu şartlar altında tüm bu sorunlarla boğuşan belediyelerden sağlıklı etkili ve verimli bir hizmet üretmesi beklenemez. Bu sorunun giderilmesi için merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında görev ve gelir bölüşümünün sağlanması ve bunun yasal güvence altına alınması gereklidir. Zira güçlü bir belediye yerel açıdan özerk ve mali açıdan yeterliliğe sahip olan belediyelerdir (Güdük, 2007: 1-2). Bununla birlikte yerel özerklikten beklenen faydalara ise, idarenin bütünlüğü ve devletin bölünmezliği ilkelerine uyulması durumunda ulaşılabileceğinin altı çizilmelidir.

Her şeyden önce belediyeler ellerindeki kaynakları verimli ve etkin kullanmak zorundadırlar. Kaynaklar ne kadar artırılırsa artırılsın, bu kaynaklar verimli ve etkin kullanılmadıkça verimsizliğin ve israfın önüne geçilemeyecektir. Dolayısıyla belediyelerin kaynak yeterliliği ile birlikte, harcamalarda da israf ve savurganlığa meydan vermeyecek kaynak-hizmet dengesini gözeterek şekilde bir tutumun izlenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada yerel yönetimler içerisinde ön plana çıkan Hatay belediyelerinin mali yapısı ele alınmaktadır. Belediyelerin gelir ve gider yapılarının üzerinde durularak belediyelerin mali yapısı ve sorunları inceleme konusu yapılmaktadır. Veriler tablolar ve şekiller olarak derlenerek analize tabi tutulmaktadır.

Amaç ve Önemi

Belediyelerin mali yapısına ilişkin tartışmalar ışığında belediyelerin mali yapısı ve sorunlarına yönelik Hatay ili dahilinde mevcut belediyelerin mali yapısı (gelir ve giderleri) ele alınmaktadır.

Söz konusu belediyelerin gelirlerinin ve harcamalarının bileşimi ortaya konarak, nasıl bir mali performans sergiledikleri açığa çıkarılmaktadır.

Belediyelerin karşı karşıya kaldıkları birçok sorundan bahsedilebilir. Belediyelerin karşılaştıkları sorunlar, belediyelerin sahip oldukları mali tablolarıyla yakın ilişkisi, söz konusudur. Belediyelerin mali performansı, birçok soruna kaynaklık ettiği gibi, çoğu sorunu etkilemekte, çetrefilleştirmekte ve sorunların çözümünü zora sokmaktadır.

Belediyelere yönelik geliştirilecek stratejiler ve politikalar, alınacak kararlar ve izlenecek yol belirlenirken belediyelerin içinde buldukları mali yapı (panorama) hakkında yeterli ve elverişli (uygun) veriye sahip olmak büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan çalışma, Hatay Belediyelerinin mali yapılarını çözümlenmeyi amaçlayan bir “mali panorama” çalışmasıdır.

Yöntem ve Varsayım

Tez çalışması iki ana kesimden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölümün dahil edilebileceği ilk kesim, tez çalışmasının kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. İkinci kesimi ise Hatay iline yönelik bir uygulamayı içermektedir.

Çalışmanın kuramsal çerçevesini de kapsayan birinci ve ikinci bölümü literatür taraması yöntemi ile şekillendirilmektedir. Uygulama niteliği taşıyan ikinci bölümünde ise Hatay ili sınırları içinde yer alan belediyelerin mali tabloları elde edilecek, ilgili veriler elektronik ortama aktarılmaktadır, söz konusu verilerden (frekans ve yüzde tabloları yardımıyla) elverişli bilgiler oluşturularak belediyelerin mali performansı ortaya konulmaktadır. Betimsel bir çalışma niteliği taşıyan çalışma sonucunda verilere dayalı olarak analitik çözümlenmeler yapılmaya çalışılmaktadır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada Hatay ili sınırları dahilinde yer alan il, ilçe ve belde belediyeleri ana kitle olarak ele alınmaktadır.

Belediyelerin mali yapısı ortaya konulurken mümkün olduğunca karşılaştırılabilir veri seti oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla belediyelerde program bütçe sisteminin uygulandığı tarih olan 1991 sonrası verilere ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları dahilinde 1991- 2010 yılı verilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Sunuş Sırası

Çalışmanın birinci bölümünde yerel yönetimler kavramı ve Türkiye’ de yerel yönetim birimleri hakkında kısa bilgiler verilmektedir. Bu bölümde, belediye kavramı ve temel özellikleri, kuruluşu, Türkiye’ de belediyeleşme sürecinin gelişimi, belediyelerin organları, teşkilat ve personel yapısı, son olarak da belediyelerin başlıca sorunları ortaya konulmaktadır.

İkinci bölümde belediyelerin mali yapısı ve işleyişi, mali sorunlara yol açan nedenler hakkında ayrıntılı açıklamalara yer verilmektedir. İlk önce merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Belediyelerin görevleri, bütçesi, belediyelerin bütçesinin yasal çerçevesi, hazırlanması, kabulü, uygulanması ve sonuçlandırılması hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra belediyelerin, gelir ve gider kaynaklarının neler olduğu incelenmektedir. Bu bölüm sonunda belediyelerin başlıca mali sorunları ve mali sorunlara yol açan nedenler hakkında tartışmalara yer almaktadır.

Üçüncü bölümde ise Hatay Belediyeleri ile ilgili giriş mahiyetinde bilgi verildikten sonra, Hatay Belediyelerinin bütçeleri hakkında kısa değerlendirme yapılmaktadır. Hatay Belediyesinin gelir ve giderleri açıklanarak, Hatay Belediyelerinin başlıca mali sorunları ele alınmaktadır. Son olarak, Hatay Belediyelerinin mali yapısı ve sorunlarıyla ilgili değerlendirme ve öneriler geliştirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE BELEDİYELERİN KONUMU

1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI VE YEREL YÖNETİMLERİN ÖNEMİ

Yerel yönetimler üzerine birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bir kaçını şöyle sıralayabiliriz;

“Adem-i merkeziyet olarak da adlandırılan yerel yönetimler, belli hedeflere ulaşmak, belli ihtiyaçları yerine getirmek üzere, toplumların tarihsel gelişimine koşut olarak ortaya çıkmış birimlerdir” (Keleş, 2009: 23).

Yerel yönetimler merkezi yönetimin sakıncalarını gidermek ve merkezi yönetimin işini kolaylaştırmak amacıyla oluşturulan ve halkın gündelik ihtiyaçlarını daha rasyonel bir şekilde yerine getiren halka en yakın yönetim birimleridir (Tortop, 1991: 10-11). Yerel yönetimler üzerine yapılan bir başka tanıma göre de Ulusal sınırlar içerisinde yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır (Açıkgöz, 2007: 4).

Günday’a göre “Yerinden yönetim, topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin merkezden ve tek elden değil, merkezi idare teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dahil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yerine getirilmesidir” (Günday, 1996: 42).

Eryılmaz, yerinden yönetimi “siyasi ve idari yetkilerin bir bölümünün merkezi idarenin dışındaki otoritelere aktarılması” olarak tanımlamaktadır (Eryılmaz, 1994: 68). Nadaroğlu’na göre ise “Yerinden yönetim, yerel nitelikleri kurumsal hizmetlerin devletin tüzel kişiliği dışındaki kamu tüzel kişilerce gerçekleştirilmesi için bir kısım kamu güçlerinin daha az yetkili bir otoriteye transfer edilmek amacı ile merkezi otoriteden geri çekilmesidir” (Nadaroğlu, 2001: 20).

Görüldüğü üzere farklı yazarlar yerel yönetimlerin tanımı konusunda ortak noktalarda buluşmaktadır. Bu ortaklıklar şu şekilde ifade edilebilir (Coşkun, 1999: 5):

Yerel yönetimlerin var olabilmesi için, o ülkede, merkezi yönetimin teşkilat ve hiyerarşisinin yanı sıra kamu hizmeti gören kamu kurumları olmalıdır.

Yerel yönetim tüzel kişiliğe sahip olmalıdır.

Yerel yönetimin, merkezi yönetim karşısında nispi bir özerkliği olmalıdır.

Yerel yönetim mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamaya yönelik olmalıdır.

Yerel yönetimin hizmet sorumluluğu yerel düzeyde fayda sağlayan sınırlı sayıda mal ve hizmetten ibarettir.

Yerel yönetimin yönetim alanı, nüfus büyüklüğü ve coğrafi alan bakımından sınırlı ve küçüktür.

Yerel yönetim karar organları, yerel halk tarafından seçimle oluşturulur.

Yerel yönetimlerin merkezi hükümetten bağımsız olarak gelir toplama, harcama yapma, yerel işlerle ilgili bağımsız karar alma ve bu kararları uygulama gibi yetkileri bulunmaktadır.

Yerel yönetimlerin mali özerkliklerinin olması gerekliliği ile birlikte, Yerel harcamalar yönetim ve yargı birimlerinin denetimine açık olmalıdır. Ayrıca halkın denetlemesine açıktır ve yaptığı işlerden dolayı halka karşı sorumludur.

Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları anayasal olarak tanınmıştır.

Yerel yönetimler kendi kendini yönetme (self-government) ilkesine göre yönetilir.

Bu tanımlardan yola çıkarak yerel yönetimlerin önemi şöyle özetleyebiliriz (Eryılmaz, 2005: 124-125):

-Yerel yönetimler buldukları yörenin sorunlarını daha iyi değerlendirebilecek ve gerekli çözümleri üretebilecek imkana sahiptirler. Çünkü yerel yönetim organlarının üye ve yöneticileri, o yöre halkının içinden seçilmektedir.

-Yerel yönetimler, yerel nitelikli görevleri merkezi yönetimden devir almakla onun yükünü hafifletmiş olmaktadır.

-Yerel yönetimler, müteşebbis birimlerdir. Sahip oldukları teşebbüs gücünü kullanarak yeni hizmet yöntemleri geliştirebilirler.

-Yerel yönetimler, hemşehrilik duygularının ve demokratik değerlerin gelişmesinde etkili kuruluşlardır.

-Yerel yönetimler, aşırı ölçüde merkezileşmiş bir devletin tehlikesini azaltmada önemli bir rol oynayabilirler. Yani güçlü bir merkezi hükümete karşı denge unsuru olabilirler.

Güdük'e (2007: 11) göre ise, yerinden yönetimin öneminin, zararlarından daha çok faydası olduğunun en somut göstergesi dünyanın hemen hemen her yerinde yaygın olarak bu sistemin uygulanıyor olmasıdır. Bu sistemin benimsenmesindeki en önemli etken aşırı merkezîyetçiliğin etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik olması, yerel demokrasinin güçlenip gelişmesine yaptığı büyük katkı ve yerel ihtiyaçların çabuk ucuz ve verimli bir biçimde yerine getirilebilmesidir.

1.2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER'İN DÜZENLENİŞİ

Bu başlık altında Türkiye'de yerel yönetimlerin izlediği tarihi süreç ve yasal gelişim süreçleri genel olarak ele alınmakta, yerel yönetim türlerine değinilmektedir.

1.2.1. Tarihsel Süreçte Yerel Yönetimler

Yerel yönetim olgusu, gelişmiş ülkelerde endüstri devriminin ortaya çıktığı ve modern anlamdaki yerel yönetim örgütlenmesinin hayata geçirildiği 18 ve 19. yüzyıllarda başlamış olup ekonomik ve toplumsal değişmeye paralel bir gelişme izlemiştir (Berk, 2003: 49-50). Ülkemizde ise Türk yerel yönetimlerinin geçmişi Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar uzanır. Altı asırdan daha uzun bir ömre sahip Osmanlı'nın diğer alanlarda olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin idari yapısında da önemli etkileri olmuştur. Osmanlı sultanlarının devlet idaresinde sahip oldukları mutlak yetkiler yaklaşık 19. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş; ancak

bu dönemden sonra devletin anayasal sistem ve yapısında Batılı, özellikle Fransız modeli esas alınarak önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Bilgiç, 1998: 36). Özellikle Batı'ya göre düzenlenen kurumlardan ilk olarak belediyeler ve il özel idareleri şekillenmiştir. Köyler ise, genel anlamda eski geleneklerin devamı niteliğinde olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'deki mahalli İdare geleneğinin, çok eskiye uzanmayan bir tarihi olduğu söylenebilir (Mutlu, 2010: 10). Yine bununla beraber Türkiye, batılı anlamda köklü ve derin bir yerel yönetim deneyimine sahip olamamıştır (Sütlüoğlu, 2003:1-5).

1.2.2. Anayasa'da Yerel Yönetimler

Ülkemizde 1876 Anayasası'ndan itibaren yerel yönetimlerle ilgili kurallar anayasalarımızda yer almıştır. Günümüze kadar gelen 1921, 1924, 1961 ve 1982 anayasalarında yer bulmuşlardır. Her bir anayasa yerel yönetimlere birbirini tamamlar şekilde yer vermiş olmakla birlikte anayasalar arasında önemli farklılıklar da bulunmaktadır (Kırışık ve Sezer, 2006: 5).

23 Aralık 1876 günü ilan edilen Kanun-u Esasi, çıkarılmıştır. Kanun-u Esasi Padişah tarafından üyeleri seçilip atanan bir kurul tarafından hazırlanmıştır. Kanun-u Esasi bir "Ferman Anayasa" niteliğindedir (Tanör, 1995: 111).

1876 Anayasasında illerin yerinden yönetim ilkesine göre yönetilmesi ve belediye işlerinin seçimle işbaşına gelen meclis tarafından görülmesi öngörülmüştür. 1877'de çıkarılan "Vilayet Belediye Kanunu", her kasaba ve belediyede bir belediye meclisi kurulacağını, büyük illerde birden fazla belediye dairesi kurulabileceğini, belediyelerin bir başkan, belediye meclisi ve cemiyet-i belediye olmak üzere üç organdan oluşacağını düzenlemiştir (DDK, 1996: 10).

1921 Anayasası, 1876 Anayasasından farklı olarak yerel yönetimlere tüzel kişiliği olan demokratik ve özerk bir kimlik vermiştir. Yerel yönetimlerin kendi başkanlarını seçmelerini ve yürütme görevinin başkan ve meclis idare kurulu tarafından yerine getirilmesini öngörmüştür (Ersoy, 1992: 327).

1921 Anayasası bir geçiş dönemi anayasasıdır. Dokuz maddeden ibaret olup "Mevad-ı Esasiye" başlığını taşıyan birinci kısımda egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu (m.1), yürütme kuvveti ve yasama yetkisinin milletin yegâne ve

gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nde gerçekleştiği ve toplandığı, Türkiye Devleti'nin Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunup, hükümetin Büyük Millet Meclisi Hükümeti unvanı taşıyacağı hususları ifade edilmiştir (Baş, 2006: 62).

Anayasa bir devletin temel yapısını kuruluşunu, iktidarın devrini ve iktidar karşısında bireylerin özgürlüklerini düzenleyen belgedir. Bu tanımı temel alırsak 1921 Anayasası yapısı ve içeriği itibariyle klasik anayasa uymadığını görüyoruz. Bu bağlamda yerel yönetimleri direkt bağlayıcı madde koymak yerine, daha esnek ve değiştirilebilirlik tercih edilmiştir. Bunun başlıca nedenini, dönemin kendine has olağanüstü şartlarında bakmayı gerektirmektedir. Nitekim, dönemin şartları klasik anayasalarda bulunan niteliklerin tümünü karşılayabilecek nitelikte bir metnin hazırlanmasına uygun değildir (Çiçek, 2005: 38).

1921 Anayasası'nın önemli bir özelliği, halkın yönetime katılmasını sağlayıcı kurallar içermesidir. Vilayetler (İl) ve nahiyeler (bucak) tüzel kişiliğe sahiptirler ve halkın seçtiği meclisler tarafından yönetilmeleri öngörülmüştür. Günümüzde bile tartışılan yerel yönetim özerkliğinin ileri örneği olan 1921 Anayasası'nın bu kuralları uygulamaya geçirilememiştir (AÖF; 2010: 62).

23. madde ve bir de münferit maddeden oluşan 1921 Anayasası, iktidar düzeni, yerel yönetimler ve amaç konularına değinmiş ancak kişi hak ve özgürlükleri ve de yargılama gibi konulara girmemiştir. Bu alanda ki boşlukta, Kanun-i Esasi'nin Teşkilat-ı Esasi ile çatışmayan hükümleri ile giderilmiştir. 1921 Anayasasını kabul eden meclis dönemin tüm düşüncelerini içerisinde barındırmış bir meclisti. Bundan dolayı 1921 Anayasası demokratik usullere göre seçilmiş bir meclis tarafından hazırlanmış tek anayasamızdır. Bu özelliği ile 1921 Anayasası kendini diğerlerinden belirgin bir biçimde ayırmaktadır (Çiçek, 2005: 41).

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu olarak bilinen 1921 Anayasası aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası olma özelliğini taşır. İçinde bulunulan savaş koşulları gereği olağanüstü şartlarda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bir ihtilal anayasası niteliği taşır. Kurtuluş Savaşı döneminde yapıldığı için bazı eksik yönleri vardır. 23 maddeden oluşan 1921 Anayasasındaki eksikliklerin giderilmesi hususunda bir düzenleme yapılarak, Osmanlı Kanun-î Esasisinin uygun maddeleri de geçerli kabul edilmiş ve bir nevi çift anayasalı dönem yaşanmıştır. Doğrudan doğruya meclis üstünlüğüne dayanan bir ihtilal yönetimi söz konusudur. 1921 Anayasası ile

demokratik teamüllere aykırı bir şekilde “Güçler Birliği” ilkesi benimsenmiş yasama ve yürütme erkleri birleştirilerek Meclis Hükümeti sistemi uygulanmıştır. Bu sistemde hükümet, meclisin içinden seçilir. Meclis başkanı aynı zamanda hükümet başkanı da olurdu. Yapılışı bakımından en demokratik anayasa kabul edilir. Bunun temel nedeni direkt olarak halkın seçtiği temsilciler vasıtası ile yapılmasıdır. Öteki anayasalarımızın hiç birinde böyle bir duruma rastlanmaz. Savaş ortamında yapılan bir anayasa olduğundan olağanüstü şartlara sahiptir (Doğan, 2006: 109).

Daha sonra, 1921 Anayasasında değişiklik yapılmak suretiyle Cumhuriyet yönetimine geçilmiştir. Dolayısıyla Cumhuriyet, yeni bir anayasa yapılarak ilan edilmemiştir. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra kabul edilen 1924 Anayasası da, Meclis Hükümeti sistemini benimsemiştir (AÖF, 2010: 62).

20 Nisan 1924’te TBMM tarafından kabul edilerek, 23 Nisan 1924’te yayımlanan anayasaya göre ise yasama ve yürütme yetkilerini TBMM’ye vermiştir. TBMM yasama yetkisini bizzat kendisi, yürütme yetkisini Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu (İcra vekilleri heyeti) aracılığıyla kullanmaktadır. Kuvvetler birliği ve meclis hükümeti sistemi devam etmiş olsa bile, yasama ve yürütmenin birer fonksiyon olarak ayrıldığı görülmektedir (Doğan, 2006: 110).

1924 Anayasası ile Türkiye çok yoğun bir merkezi yönetime şahit olmuş ve 1944’e kadar süren tek partili dönemde yerel yönetimleri merkezi yönetimden ayırmak pek mümkün olmamıştır. 1930’da yürürlüğe giren Belediye Kanunu ile belediyenin karar organları ve kararları merkezi yönetimin sıkı denetimine tabi tutulmuştur. Çok partili dönemde de yerel yönetimlerin durumunda pek bir değişiklik olmamış ve merkezi yönetimin taşra teşkilatı gibi görülme eğilimi devam etmiştir (Ersoy, 1992: 327).

Bu dönemde yerel yönetimlere verilen bazı görevler özellikle gelir yetersizliği yüzünden merkezi otoritenin görevleri arasına alınmış ve yerel yönetimlerin gücü iyice zayıflamıştır (DDK, 1996: 12).

Her ne kadar anayasada yer alan yönetim ilkeleri hayata geçirilmemiş ve daha sonraki uygulamalarda da “merkeziyetçi” bir tavır ortaya koyulmuş olsa da, Cumhuriyet devri partilerinden pek çoğu programlarında yerel yönetimlerin etkinliklerinin ve faaliyet alanlarının artırılması gereğini vurgulamışlardır.1924

Anayasası, yasama ve yürütme yetkisini mecliste toplarken, 1961 anayasası ise, yürütmeyi başlı başına bir yetki olarak kabul etmemiş ve onun yasamanın türevi olma niteliğini değiştirememiştir (Tunaya, 1986: 694).

Kurucu Meclisin hazırladığı 1961 Anayasası yapılan halk oylamasında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. 1961 Anayasası, güçler ayrılığı ilkesini kabul ederek, yasama ve yürütme fonksiyonlarını ayrı organlara vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi'nden oluşması kabul edilmiştir. Yürütme görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşan yürütme organına verilmiş, Cumhurbaşkanı parlamenter rejim gereklerine uygun olarak düzenlenmiştir. Yürütmenin yetkili ve sorumlu kanadı Bakanlar Kuruludur (AÖF: 2010: 64).

1961 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin Türk Tarihi'ndeki gelişimi bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu anayasa devlet – birey dengesinde bireyden yana bir tutum almıştır. Temel hak ve hürriyetler düzenlenirken hem kişi hakları, hem sosyal ve ekonomik haklar, hem de siyasal haklar ele alınmış ve belirtilen konularda kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Bireyi ön plana çıkarıp, devleti ikinci plana atması, yasama erkini yürütme erkinin önüne geçirmesi, yapılışı sırasında toplumun bazı kesimlerince benimsenmemiş olması, ayrıca uygulandığı dönemde ülkedeki istikrarsız ortamın doğurduğu koalisyon hükümetleri, anayasaya yönelik tepkilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Doğan, 2006: 130). Nitekim 12 Mart 1971 Muhtırası ile yaşanan sarsıntılı dönemin ardından 1971 ve 1973'te anayasada geniş çaplı değişikliklere gidilmiştir (Gözler, 2003: 189). Bu değişikliklerle 1961 Anayasasının getirdiği özgürlükler rejimi daraltılarak, devlet otoritesi kişi ve toplum aleyhine genişletilmiştir. Temel hak ve hürriyetlerin gelişimi bakımından en olumlu anayasalardan biri olan 1961 Anayasasının çizdiği insan modeli, özgür, demokrat, hak ve hukuk sahibi, hak ve hukukunu bilen ve riayet eden, çağdaş dünya ile uyuşan insandır. Ancak elde edilen sonuç, ideali karşılamaktan oldukça uzaktır. Çünkü çizilen model bir süre sonra tehdit unsuru olarak görülecek ve haklar büyük oranda sınırlanacaktır (Doğan, 2006: 130).

Yine 1961 Anayasasında idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde, genel karar organları halk tarafından seçilen il, belediye ve köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan, kamu tüzel kişiliği olan yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir sağlanması hükmü getirilmiştir (DDK, 1996: 12). Bu dönemde merkezi

idarenin yerel yönetimler üzerindeki otoritesi azalmış olsa da, merkezi yönetimin geniş mali ve idari denetimi bu dönemde de devam etmiştir. Dolayısıyla bu dönemde de merkezi yönetimin ağır vesayet denetimi devam ettiğinden yerel yönetimler merkezi yönetimin astı gibi olmaya devam etmiştir (Bilgiç, 1998: 40).

Özerk kurumların yanında, yerel yönetim organlarının seçimle oluşması idari yapıdaki merkeziyetçiliğin yumuşatılması anlamını taşımaktadır. Anayasada yürütme, yasama içinden çıkıyor olsa da birbirleri ile karşılıklı etkileşim araçları mevcuttur (yasamanın yürütmeyi denetlemesi, gerektiğinde düşürmesi, yürütmenin de zorda olsa güvenoyu ve fesih yetkisinin bulunması). Bu halde 1961 Anayasasının parlamenter rejime özgü yumuşak bir kuvvetler ve fonksiyonlar ayrılığı getirdiği söylenebilir (Baş, 2006: 94).

1982 Anayasası ile birlikte öngörülen yerel yönetim sistemi 1961 Anayasasından pek bir farklı olmayıp, yerel yönetimlerin mali yapısı güçlendirilmiş ve en önemli değişiklik de Büyükşehir belediye teşkilatının kurulması olmuştur (Bilgiç, 1998: 40-41).

1982 Anayasası, devletin temel kuruluşunu ve temel hakları ana hatları ile belirleyen bir çerçeve anayasa değil, her şeyi her ayrıntısına kadar düzenlemek isteyen bir düzenleyici anayasadır. 1961 Anayasası ile şekil yönünden karşılaştırıldığında ise, ondan daha uzun ve ayrıntılı olduğu görülmektedir. 1982 Anayasası bir başlangıç ile 177 asıl ve 16 geçici maddeden oluşmaktadır. Madde metinleri de kazuistik yönetime uygun olarak uzun ve ayrıntılı düzenlenmiştir. 1982 Anayasası Cumhuriyetin niteliklerini “toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik ve sosyal bir hukuk devleti” olarak belirtmiştir (Baş, 2006: 107).

1980 tarihinde yine askeri müdahaleyle meclis kapatılmış ve anayasa askıya alınmıştır. Milli Güvenlik Konseyi ve onun oluşturduğu Danışma Meclisi tarafından hazırlanan yeni anayasa 1982 yılında halk oylamasıyla kabul edilmiştir. Türkiye’de yerel yönetim birimleri 1982 Anayasası hükümlerine göre; il özel idaresi, belediyeler (büyükşehir ve belde belediyeleri) ve köylerdir. İl özel idareleri kanunla il kurulduğunda aynı anda kurulmaktadır. İlin yüzölçümü ile aynı alanda ve il idaresiyle organik bağlantılı bir modele dayandırılmıştır (Toprak, 2010: 2).

Anayasa'nın 11. maddesine göre yürütme organı da Anayasa hükümleri ile bağlıdır. Ayrıca 8. maddeye göre yürütme yetkisi ve görevi. Anayasa'ya ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmelidir. Öyleyse yürütme organı kanunlara uygun olarak görevini yapmalıdır. Yürütme görevini yerine getiren idare sahip olduğu yetkileri kullanırken veya üstlendiği görevi yerine getirirken kanunlar ile kanunların üst normu olan Anayasa'ya uygun davranmak zorundadır (Baş, 2006: 113).

1982 Anayasası yapılışı itibariyle temel hak ve hürriyetler ile bağdaşmayan yapıda bir anayasadır. Otoriteden yana bir anayasa olan 1982 Anayasası ile insan hakları devletin var olma nedeni olmaktan çıkarılmış, devlet insan haklarına saygılı olmayı taahhüt eden bir kurum haline gelmiştir. Temel hak ve özgürlükler sıralanırken ödev ve sorumluluklar ile birlikte verilerek, her hak özgürlüğün belli ödev ve sorumlulukları da beraberinde getirdiği vurgulanmıştır. Temel hak ve özgürlükler bakımında pek de parlak olmayan 1982 Anayasasının, AB'ye uyum sürecinde 2001 yılında yapılan değişiklikler ile bu eksikliklerinin bir nebze olsun giderildiği söylenebilir (Doğan, 2006). Örneğin 2001 değişiklikleri ile idam cezası kaldırılmış, grev hakkı tüm çalışanları kapsayacak duruma getirilmiştir. Yine bu değişiklikler ile temel hak ve hürriyetlere yönelik kısıtlama ve sınırlamalar büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır. 1982 Anayasasının ilk halinde biçimlendirilmeye çalışılan insan, devlet otoritesine saygılı, hak ve özgürlüklerini ödev ve sorumlulukları ile birlikte yaşayabilen insandır. Bu tip insan etkin olmaktan ziyade edilgen ve otorite bağımlıdır. Ancak evrensel hak ve hürriyet anlayışına ters düşen bu modelin uygulanmasına imkân tanınmış, özellikle Avrupa Birliği uyum sürecinde gerçekleştirilen değişiklikler ile hak sahibi, otoriteye bağımlı olmayan, katılımcı, özgür insan modeli gündeme gelmiştir (Doğan, 2006: 39).

1876 Anayasası dahil diğer bütün anayasalar, yerel yönetimlerle ilgili hükümlere ve ilkelere yer vermiştir. Ancak 1982 Anayasasının yerel yönetimlerle ilgili düzenlemesi, diğer anayasalara göre daha geniş kapsamlıdır. 1982 Anayasası'nın "İdarenin Kuruluşu" kenar başlığı altında "merkezi idare" ve "mahalli idareler" yer almaktadır. Anayasanın merkezi yönetim ile ilgili düzenlemesi kısa olduğu halde, yerel yönetimlerle ilgili maddesi, oldukça uzun düzenlenmiştir. Bu da yerel yönetimler konusundaki tartışma ve endişelerden kaynaklanmış olmalıdır.

1982 Anayasası idari yapılanma(1982,md.126) ve yerel yönetimlerin tiplerinin özelliğini (1982, md. 127) belirlemiştir. Buna göre; “Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılmaktadır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilmektedir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenmektedir”(1982, md.126).

“Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahallî idarelerinkuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.” hükmü ile üç tip içinde yapılandırılmıştır.

Anayasanın 127. maddesinden de anlaşılacağı üzere ülkemizde yerel yönetimler İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden oluşmaktadır. Çalışma konumuzun Belediyelere yönelik olması, çalışmanın özünden sapma gösterilmemesi nedeniyle yerel yönetim türlerinden olan İl Özel İdareleri ve Köylere bu çalışmada dar bir kapsamda da olsa tarihsel gelişim bağlamında yer verilmiştir.

1.2.3. Yerel Yönetim Türleri

Yerel idareler günümüz Anayasası'nın 127. maddesinde yer almıştır. Buna göre yerel idare birimleri, il, belediye ve köylerdir. Bunlar yerel ortak ihtiyaçları karşılamak için kurulmuşlardır. Karar organları seçimle işbaşına gelirler. Tüzel kişiliğe sahiptirler. Yargı denetimi ve görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması gibi yine Anayasa'nın 127. maddesinde açıklanan Anayasal güvenceleri vardır. Ülkemizde, “il özel idaresi”, “belediye”, “köy” olmak üzere üç türlü yerel yönetim birimi bulunmaktadır.

1.2.3.1. İl Özel İdareleri

İl özel idareleri, belediyelerden sonra Türkiye’de en önemli yerel birimidir.“İl özel idaresi, il denilen idari coğrafyada faaliyet gösteren bir yerel yönetim birimidir” (Eryılmaz, 2005:127).

İl özel idareleri ile ilgili ilk yasal düzenlemeler Osmanlı döneminde Fransız sistemine göre 1864 tarihli Teşkili Vilayet Nizamnamesi ile başlamıştır. Bu nizamname ile eyalet yerine vilayet sistemi benimsenmiş ve iller için genel ve özel olmak üzere iki yönetim biçimi kabul edilmiştir (Çiftelinar, 2006: 123). 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesiyle Fransa modeli esas alınarak il özel idareleri kurulmuştur. Bu nizamname ile Osmanlı idare sistemi daha küçük birimlere ayrılarak eyalet sistemi kaldırılmış yerine vilayet düzeni benimsenmiş, vilayetler için biri genel diğeri mahalli olmak üzere iki yönetim biçimi kabul edilmiştir. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanununda il özel idareleriyle ilgili temel hükümlere yer verilmiştir (Tortop, Aytaç, Yayman, Özer, 2006: 128).

Teşkili Vilayet Nizamnamesinden sonra, 1870’te çıkartılan “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” ile 1864 tarihli Teşkili Vilayet Nizamnamesinde ek düzenlemeler yapılmıştır. Dolayısıyla 1870’te çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi eski Nizamnameyi yürürlükten kaldırmış ve yeni hükümler getirmiştir. Ancak bu nizamnamelerde il özel idarelerinin ayrı bir tüzel kişiliği ve özerk mali kaynakları söz konusu olmamıştır. Vilayetler ayrı gelir kaynağına ayrı bütçe ve mal varlığına sahip olamamışlardır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 161). “Esasen 1870 tarihli Nizamnamede bu yönetimleri, özerk birer yerel yönetim birimi olmaktan çok bir tür “danışma meclisi” olarak öngörmüştür” (Keleş, 1998: 137). İl özel idarelerinin tüzel kişilik kazanabilmeleri için 2. Meşrutiyeti beklemek gerekmiştir. İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesinde devletin örgütlenmesindeki yapı korunur. Yapılan değişiklik il genel meclisi ile ilgilidir. Burada il genel meclislerinin görev alanları ve yetkileri genişletilir. 1913 yılında ise 1870 tarihli düzenleme, geçici maddelerle yeniden düzenlenir. Günümüzün il özel yönetimlerine gelinceye değin 1928 ve 1989’da bazı değişiklikler yapılmışsa da, düzenleme genel olarak 1913 tarihinde yapılan biçimiyle sürmektedir (Erten, 1999: 104-107).

1913 İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatini (İl Özel İdaresi Kanunu) yürürlükten kaldıran, 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanunudur (Cumhur, 2010: 32). Bu kanuna göre ise il halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisinin il

genel meclisini, il encümenini ve valiyi ifade eder. İl özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer.

İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları ise düzenlenirken belediye ve il sınırları kavramlarına göre ayrıma gidilmiştir. İl özel idaresinin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla görev ve sorumlulukları şöyledir (Başaran, Altıncülçe, Barçın ve Kazan, 2009: 588-590) :

Sağlık, gençlik ve spor, tarım, sanayi ve ticaret, belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri (İstanbul, Kocaeli) hariç; ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve iyileştirme yurtları, ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yapmakla görevlidir.

Belediye sınırları dışında yapılacak görevler ise imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetlerdir.

Ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler bir yandan birtakım görevleri ortadan kaldırırken diğer taraftan çok sayıda yeni görev ve hizmet alanlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kamu yönetiminde birçok değişim ve gelişim yaşanmasına rağmen aynı çabalar yerel yönetimler dolayısıyla İl Özel İdaresi konusunda gösterilememiş, bunun sonucu da bu idareler kendilerinden beklenen hizmetleri yerine getirecek bir kurumsal yapıya kavuşturulamamıştır. İl Özel İdarelerinin özerk kurumlar olmaktan öte eğitim, sağlık, bayındırlık, imar, ve diğer mahalli hizmetleri karşılayan ve merkezi idareye tabi kurumlar oldukları anlayışı bu kurumları aşırı bir vesayet ve kontrol altında tutulmalarına neden olmuştur. Anayasanın 127. maddesinde öngörülen “Mahalli İdarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” hükmüne karşın İl Özel İdareleri sorumluluklarında bulunan hizmetleri yerine getirmek için yeterli kaynaklara da kavuşturulamamıştır (Arslan, 2006: 44).

1.2.3.2. Belediyeler

Türk yönetim yapısını ve hukukunu önemli ölçüde etkilemiş olan Fransız sisteminde, belediye sözcüğünün karşılığı “municipalite”dir. Bu kelimenin kökünde, municipe veya municipum sözcükleri vardır. Bu kelimeler; Roma İmparatorluğu’nun gelişme döneminde, fethedilen ve yönetim bakımından bir ölçüde serbest bırakılan şehirler için kullanılmaktaydı (Yayla, 1987: 7). Kökü itibariyle Arapça olan belediye sözcüğü, bir insan topluluğunun yerleşmek amacıyla oturduğu yer anlamına gelen “belde” ya da “beled”den türemiştir (Toprak, 2006: 87). Beledi de; şehre ait, yerleşik anlamını taşır. Arapçada, beledi sözcüğünün karşıt anlamlısı ise bedevidir. Dolayısıyla belediye, bir yerde yerleşik yaşayan insan topluluğunu, bir şehrin yönetimini ifade etmektedir (Yayla, 1987: 7).

Eski Yunan (cite) ve Roma (municipe) şehir tarzı günümüz belediyeçilik anlayışının temellerini teşkil eder. Roma şehrini ifade eden “*Municipe*” terimi bugünkü İngilizce’deki “*municipality*” (belediye) teriminin kökenidir. Ortaçağ boyunca ve Yeniçağ’a kadar geçen süre içerisinde, Avrupa’da belediyeçiliğin önemli gelişmeler kaydettiği söylenemez (Uyar, 2003: 1). Gerçek dönüşüm gelişmiş ülkelerde Endüstri Devriminin ortaya çıktığı ve modern anlamdaki yerel yönetim örgütlenmesinin hayata geçirildiği 18. ve 19. yüzyıllarda başlamış olup ekonomik ve toplumsal değişmeye paralel bir gelişme izlemiştir (Berk, 2003: 49-50). 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus, çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa belediyeçiliğini derinden etkiledi ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırdı (Uyar, 2003: 1).

Ülkemizde ise, Avrupa’nın üstünlüğünün olduğunun kabulüyle birlikte askeri alanda başlayan yenileşme hareketleri, zamanla yönetsel ve toplumsal alana da sirayet etmiştir. En temel yerel yönetim birimi olan köylerin idari bakımdan teşkilatlandırılması, dönemin kendi iç dinamikleri gereğince olmuştur. Belediyeçilik anlayışına geçilmesi ise Kırım savaşının başkentte yarattığı hareket ve karmaşıklığı bir düzene koyma isteği sonucunda gerçekleşmiştir (Ortaylı, 2007: 306-436).

Türkiye’de Tanzimat dönemi ile birlikte kullanılmaya başlayan belediye kavramı ve belediyecilik anlayışı, literatürde zaman içinde genişleyen bir anlam kazanarak, görev tanımları ve yönetim biçimleri üzerinde değişiklikler yapılarak günümüze değin gelmiştir. Bununla beraber, hemen hemen belediye sayılarının da günümüze değin artış görülmüştür (Gündüzöz, 2005: 61). Belediye ve köy nüfusunda değişimler belediye sayısını da etkilemektedir. Cumhuriyet öncesinde 389 olan belediye sayısı, 1950’de 628’e, 1970’de 1303’e ve 2000 yılında 3225’e yükselmiştir. 2009’da belediye sayısı azaltılarak 2950’ye indirilmiştir;

Tablo 1: Türkiye’de Belediye Sayıları (1923-2011)

<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Sayı</u>
CÖ	389	1937	530	1952	653	1967	1.172	1982	1.676	1997	2.835
1923	421	1938	537	1953	689	1968	1.238	1983	1.676	1998	2.889
1924	426	1939	546	1954	761	1969	1.282	1984	1.703	1999	3.215
1925	430	1940	549	1955	809	1970	1.303	1985	1.719	2000	3.225
1926	455	1941	556	1956	858	1971	1.367	1986	1.802	2001	3.225
1927	460	1942	558	1957	893	1972	1.571	1987	1.911	2002	3.225
1928	466	1943	560	1958	942	1973	1.624	1988	1.984	2003	3.225
1929	473	1944	574	1959	953	1974	1.638	1989	2.032	2004	3.225
1930	492	1945	583	1960	995	1975	1.654	1990	2.053	2005	3.225
1931	493	1946	595	1961	998	1976	1.688	1991	2.378	2006	3.225
1932	498	1947	603	1962	1.010	1977	1.710	1992	2.553	2007	3.225
1933	501	1948	616	1963	1.031	1978	1.710	1993	2.710	2008	3.225
1934	504	1949	624	1964	1.052	1979	1.716	1994	2.740	2009	2.949
1935	505	1950	628	1965	1.062	1980	1.727	1995	2.801	2010	2.950
1936	522	1951	641	1966	1.087	1981	1.587	1996	2.827	2011	2.950

Kaynak:Gündüzöz, 1980: 35

Türkiye’deki belediye sayısında 1950’lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980’lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11’inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları içerisinde ilçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2010 yılı sonu itibarıyla 2.950 olmuştur (Gündüzöz, 2005: 61).

Türlerine ve nüfus büyüklüklerine göre Türkiye’de mevcut belediyeler ise Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre 16 büyükşehir ve 65 il belediyesi bulunmaktadır. 143 büyükşehir ilçe, 749 ilçe ve 1977’si belde belediyesi olmak üzere 2.950 belediye mevcuttur.

Tablo 2: Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı (2011)

Nüfus Aralığı	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe	Belde	Toplam
0 – 1.999				68	1010	1078
2.000-4.999				202	776	978
5.000-9.999			6	175	142	323
10.000-24.999		1	1	175	44	229
25.000-49.999		7	7	63	3	92
50.000-99.999		18	18	50	2	85
100.000-249.999		29	29	16		77
250.000-499.999	1	8	8			53
500.000-999.999	6	2	2			26
1.000.000+	9					9
Toplam	16	65	143	749	1.977	2.950

Kaynak: TÜİK ADNKS 2011 nüfus sayımı verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2012

1982 Anayasası'nın 127. maddesi yerel yönetimleri, dolayısıyla bir yerel yönetim birimi olan belediyeyi "... halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.", şeklinde tanımlamıştır. 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde de, "Büyük yerleşim birimleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.", ifadesi ile büyükşehir belediyelerinin kurulması öngörülmüştür. Dolayısıyla, Anayasa'nın 127. maddesi hem büyükşehir belediyeleri için hem de diğer yerleşim birimleri için kurulması gereken belediyeleri işaret etmiştir. 1982 Anayasası'na dayanılarak iki temel yasal düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemeler 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunudur.

1.2.3.3. Köyler

Köy, insanların bir arada yaşama ihtiyacı ve alışkanlıkları sonucu ortaya çıkmış en küçük yerleşim birimidir. Bu birimde komşuca yaşayan insanların ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan yönetim teşkilatına ise köy idaresi denir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 287).

Köy yasası çıkarılalı yarım yüzyıldan fazla bir süre geçmiş bulunuyor. 80 yılı aşan bu süre içinde köyle ilgili pek çok girişimlerde bulunuldu. Ancak 1913 yılında

İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile köyle ilgili yapılan tüm düzenlemeler kaldırılmıştır. 1924 yılına kadar da köylerle ilgili hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Osmanlı döneminde yapılan köylerle ilgili düzenlemeler ve hatta yerel yönetimlerde ki tüm düzenlemelerin yukarıdan yapılması ve topluma direkt uygulanması hazır reçeteden başka bir şey olmamıştır. Dolayısıyla bu hazır reçete topluma uymayınca geri çekilmiş ve köylerle ilgili tüm düzenlemeler iptal edilmiştir (Erten, 1999: 105-106).

Köylerle ilgili değişik düzenlemeler Cumhuriyet döneminde yapılmakla birlikte, ilk kanun 1924 yılında çıkarılmıştır. Bu kanunla beraber Köy Muhtarlıklarına ilk kez tüzel kişilik verilmiştir (Sırtaş, 2006: 109). Buna karşılık ülkemizde il özel idareleri ve belediyeler cumhuriyet öncesi tüzel kişilik kazanmıştır. 18 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'yla tüzel kişilik kazanan köyler günümüze kadar halen bu kanuna tabidir.

1924 yılında çıkartılan 442 sayılı kanunla belirtilen köyün mali yapısına ilişkin hükümler uzun zaman geçmesine rağmen pek az değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir. Köy yönetimlerinin gelirleri köy kanununun 15-17. maddelerinde ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Köy gelirleri; imece, salma, resim, harç, hasılat ve para cezaları, asker ailelerine yardım ve türlü gelirler şeklinde beş ana bölümde ele alınmıştır. İmece, köyün zorunlu işlerinin yapılması için köy halkının ortaklaşa çalışması anlamına gelir. Salma ise hane başına alınan, para ve ya paraya çevrilmesi mümkün olan mal ve hizmetlerde ödenebilen, zorunlu işleri için gelir ihtiyacının karşılanması için toplanan paradır. Köy gelirleri arasında, köylerin belli başlı mali kaynaklarını “salma” ile “imece” teşkil etmektedir (Gözübüyük, 1967: 5). Köy yönetimlerinin giderleri, kanunla köylere verilmiş olan zorunlu ve isteğe bağlı görevlerin yerine getirilmesi için köy bütçesi ile verilen yetki sınırı içerisinde köy gelirlerinden harcanan paralardır. Köy giderleri köy kanununun 18. ve 19. Maddelerinde belirtilmiştir. Buna göre köy giderleri de zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Köy bütçesi, ihtiyar meclisi ve muhtar tarafından hazırlanarak köyün bağlı olduğu mülki idare amiri tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girer. Köy bütçeleri il özel yönetimlerinin bütçe özelliklerine sahiptir ve denk olarak hazırlanması gerekir. Köy bütçeleri ile ilgili düzenleme, işleri bakanlığı tarafından hazırlanmış Köy İdareleri Hesap Talimatına göre düzenlenmekte ve

uygulanmaktadır. Köy kanununda bütçenin düzenlenmesiyle ilgili bir madde yoktur (Sakınç, 2001: 183-184).

1.3. TÜRKİYE’DE BELEDİYELER

1.3.1. Belediye Kavramı

Belediye kelimesinin kökeni Arapça olup; bir insan topluluğunun yerleşme niyeti ile oturduğu yer anlamına gelen “Beled” kelimesinden türemiştir. Sözcük esas itibariyle beldeye ilişkin kuruluş ve ya yönetim anlamına gelmektedir (Dönmez, 1996: 73).

Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre belediye; il, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerini gören, başkan ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti anlamına gelmektedir. Belediyenin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin temel hükümleri içeren 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre belediye; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder (Başaran vd., 2009: 3).

Belediye, belde halkının müşterek ve mahalli ihtiyaçlarını karşılamak ve düzenlemek üzere hizmet gören kamu tüzel kişisidir. Belediyeler, il özel idarelerinin daha kapsamlı ve yaygın nitelikteki hizmetlerinden ziyade, bir belde yaşayan halkın müşterek ve mahalli ihtiyaçlarını karşılamak için kurulurlar (Derdiman, 2005: 27).

1.3.2. Belediye Türleri

Mart 1984’den itibaren ülkemizde klasik belediye yanında, içinde birden fazla belediye bulunan büyük yerleşim birimlerinde iki kademeli metropol belediye sistemine geçilmiştir. Bu sistem, esas itibariyle, merkezde bir anakent belediyesi ile buna bağlı ilçe/ilk kademe belediyelerinden meydana gelmektedir (Eryılmaz, 2005: 146). Dolayısıyla Türkiye’de iki çeşit belediye bulunmaktadır. Birincisi tamamıyla Belediye Kanununa göre kurulan ve çalışan belediyeler: diğeri ise yalnızca büyük

kentlerde faaliyet gösteren ve farklı statüye tabi olan Büyükşehir Belediyeleridir (<http://www.mainboard24.com>, 2010).

Yirmi yıldan beri uygulanmakta olan 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yerini, 2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na bırakmıştır. Bu kanun Büyükşehir belediyesi: En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini, ifade eder.

Bununla beraber, 1580 sayılı Belediye Kanunu ile ilgili diğer mevzuatın bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, büyükşehir, ilçe/ilk kademe belediyeleri için uygulamaya da devam etmiştir (Eryılmaz, 2005: 147). Türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3: Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi	Belde Belediyesi	Toplam
Sayısı	16	143	65	749	1.977	2.950

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2012

1.3.3. Tarihsel Süreçte Belediyeler

Klasik Osmanlı devlet sisteminde, Tanzimat dönemine kadar kentsel hizmetler, kadılar, muhtesipler, mimar ağaları, vakıflar, esnaf kuruluşları gibi değişik kurumlar tarafından yürütülmekte olup, hizmetleri tek elden yürütmeye yönelik kurumsal bir yaklaşım da sergilenememiştir Adem-i merkeziyetçilik olgusu tam anlamıyla Osmanlı tarihsel ve yönetsel gelişimine, kuruluşundan itibaren merkeziyetçi bir yönetim anlayışına sahip olması nedeni ile yerleştirilememektedir (Aydınlı, 2003: 118).

Ülkemizde ise Avrupa'nın bizden üstün olduğunun kabulüyle askeri alanda başlayan yenileşme hareketleri, zamanla yönetsel ve toplumsal alana da sirayet etmiştir.

Ancak Tanzimat dönemi ile birlikte Adem-i merkeziyet kavramı önem kazanmaya başlamıştır. Tanzimat dönemi Osmanlı'nın batıya ilk kez açıldığı ve batıdaki uygulamaları getirmeye çalıştığı dönemdir. Belediyeciliğin ilk örnekleri de bu zamanlarda görülmüştür (Erten, 1999: 101).

En temel yerel yönetim birimi olan Belediyecilik anlayışına tam anlamıyla geçilmesi ise Kırım savaşının başkentte yarattığı hareket ve karmaşıklığı bir düzene koyma isteği (Ortaylı, 2007: 306-436) ve de İstanbul'un Avrupa başkentlerine kıyasla kötü durumda olduğu görüşünün yabancı ve azınlık tebaa tarafından dile getirilmesi sonucunda gerçekleşmiştir (Urhan, 2008: 87).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yerel yönetimlere yönelik ilk kanunun 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunudur. Bununla beraber yerel yönetimlere ilişkin esas düzenleme bugünkü belediye yönetim statüsünü düzenleyen 1580 sayılı Belediye Kanununun 1930 yılında kabul edilmesiyedir (Tekeli, 1990: 46). Ayrıca 1580 sayılı yasa, dönemin şartlarını ve siyaset anlayışını da yansıtmaktadır.

1930-1946, Türkiye'de tek parti uygulamalarının hakim olduğu yıllarda tek parti rejimin ideolojisi ile devlet-siyaset anlayışı belediye yasalarına yansımıştır. Tek parti rejiminde belediyelerin yapılanmasını etkileyen üç önemli ilke devletçilik, modernleşme ve parti-devlet bütünlüğüdür. Devletçilik ve halkçılık ilkelerinin benimsenmesi dönemin belediyeciliğini etkileyen unsurlar arasındadır. Devletçilik ilkesine geçilmesi, belde düzeyinde de gösterilecek birçok kamu hizmetinin üretimini belediyeleştirecektir. İkinci önemli gelişme halkçılıktır. Dönemin halkçılık ilkesi çerçevesinde "halka rağmen halk için olmak" demek, halk istemese de halkı çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak demektir. Çağdaş uygarlık düzeyi ile Türk halkına getirilmek istenen yaşam ise, kentsoylu bir yaşamdır. Dönemin diğer özelliği de parti örgütü ile devlet örgütü arasındaki iç içe ilişkidir. Bu ilişki ise, belediyelerle merkezi yönetim ve tek parti arasında bir farklılaşmanın gelişmesine engel olmuştur (Mumcu ve Ünlü, 1990: 113).

Cumhuriyet döneminde kent planlaması açısından Başkent Ankara'nın ve Kurtuluş Savaşı sonucunda yakılıp yıkılan Anadolu kentlerinin yeniden imar edilmesi, yeni yönetimin ele alması gereken öncelikli konuydu. Dönemin belediyelerle ilgili ilk yasal düzenlemesi olan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ve akabinde çıkarılan birçok kanunla (1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha

Kanunu, 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu, Belediyeler (İller) Bankası Kuruluş Kanunu, Belediye İstimlak Kanunu) kentsel hizmetler düzenlenmiş, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. Ayrıca 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı Kanunla il özel idareleriyle ilgili hükümler yeniden düzenlenmiştir. 1950'lerde başlayan kentleşme hareketleri, yerleşim alanlarında nüfus yoğunluğuna sebebiyet verince klasik belediyeçilik anlayışının sorunların çözümünde yeterli olmadığı görüşünden hareketle 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile anakentlerde iki kademeli belediyeçilik yapısına geçilmiştir. 1960'lı yıllarda dünyada ve ülke içerisinde yaşanan gelişmeler paralelinde Türkiye'de iktisadi yapıyı geliştirme ve sanayileşmeyi gerçekleştirme düşüncesi devletin hızlı bir yapı değişikliğine girişmesini gerektirmiştir. Sosyalist sistem ve bu sistemin merkezi planlama fikrinin hâkimiyetiyle 1960 sonrası dönemde yeniden yapılanma sürecine hız verilmiş bu çalışmaların yürütülmesine katkıda bulunmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesi kurulmuştur (Yayman, 2008: 210). Merkezi idareyle mahalli idareler birbirinin ayrılmaz parçası olarak nitelendirildiğinde, merkezde yapılacak bir düzenlemenin yereli de etkileyeceği sonucuna varılabilir. Planlı dönemle birlikte idari reform girişimleri adı altında yerel yönetimlere yönelik düzenlemeler hız kazanmıştır. Bu dönem yerli araştırmacılara yaptırılan proje ve planlarla ayırt edici bir özelliğe sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Gündüzöz, 2005: 61):

Tablo 4: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları

Yılı	Belediye Sayıları	İndeks
1923 öncesi	389	100
1923	421	108
1930	492	126
1940	549	141
1950	628	161
1960	995	256
1970	1.303	335
1980	1.727	444
1990	2.061	530
2000	3.215	826
2005	3.225	829
2008	3.225	829
2009	2.949	758
2010	2.950	758
2011	2.950	758

Kaynak: Gündüzöz, 2005: 61

Türkiye'deki belediye sayısında 1950'lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11 inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2011 yılı sonu itibarıyla 2.950'dir.

1.3.4. Belediye Hakkında Yasal Düzenlemeler

16 Ağustos 1854 İstanbul'da ilk belediyenin kurulduğu tarihtir. Başında atanan bir Şehr-Emaneti vardır. Altında atamalarla gelen 12 kişiden oluşan bir kent kurulu bulunmaktadır (Yayman, 2008: 210).

1855 öncesinde İstanbul'da yabancılardan oluşan İntizam-ı Şehir (kent düzeni komisyonu) kurulur. Bu komisyonun görevi ise yabancı ülkelerde ortaya çıkan belediyelerle ilgili örgütlenme modeli önermektir.

1858 tarihinde yeni bir düzenleme yapılmıştır. Yabancıların İstanbul'da en yoğun olarak oturduğu, Beyoğlu ve Galata'da Altıncı Daire-i Hümayun kurulur.

Daire'nin başında merkezce atanan yürütme organı olan daire müdürü vardır. Daha sonra 1969 yılında Beyoğlu ve Galata'daki uygulamanın yararları görülmüş ve Dersaadet (başkent) İdare-i Belediye Nizamnamesi çıkarılmıştır (Tortop, 1991: 2).

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamaları, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtinde görülmektedir. Bu ilk belediye uygulamasına Altıncı Belediye Dairesi denmesinin sebebi ise; örnek olarak alınan Paris Belediyesindeki uygulamada en başarılı belediye hizmetlerinin, Altıncı Belediye Dairesi olarak bilinen yerde verilmekte olmasıydı.

Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde; İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtilmektedir. Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların bulunduğu bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek; ilk belediye uygulamaların burada yapılmasının uygun olacağı belirtilmektedir. Düşünülen diğer belediye daireleri ise, buradaki örnek uygulamadan sonra, faaliyete geçirilecekti. Altıncı Daire-i Belediyenin başında atanmış bir memur bulunmaktaydı (Ergin, 1995: 1307-1308).

İstanbul'un belli bir bölgesinde uygulanan daha sonra tüm kentte uygulanan belediyecilik uygulamaları tüm ülkeye uygulanmak amacıyla 1870 yılında İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi (tüm kentlerin yönetimi) çıkarılır (Dönmez, 1999: 44). Tümünün başkanı merkezi hükümet tarafından atanmıştır. Başkanın altında ise belediye meclisi bulunmaktadır. 1876 yılında ise Vilayet belediye yasası çıkarılır. Buna göre her kent ve kasabada belediye örgütü kurulup, belediye başkanı ise halk tarafından seçilen meclis üyelerinin arasından, merkez tarafından belediye başkanı tarafından atanmıştır (Erten, 1999: 101-104).

1877 yılında Dersaadet belediye yasası çıkarılır. Bunun içeriği sadece İstanbul'la ilgili olup eski örgüt ve yapı olduğu gibi korunup sadece belediye daire sayısı 14'ten 20'ye artırılmıştır (Tortop, 1991: 3). 1912 yılında ise Dersaadet belediyesi hakkındaki geçici yasa çıkarılmıştır. Bu düzenlemeye göre belediye dairelerinin tümü kaldırılmış ve yerine belediye şubeleri konulmuştur. Tüm bu aşamalardan gözlemlenen durum yapılan düzenlemelerin sık sık değişmesidir (Erten, 1999: 101-104).

Cumhuriyetin ilanından sonra ise, Birinci Meclis'in dağılması ve ardından ikinci Meclis'in oluşturulmasıyla birlikte, belediyelere ilişkin yoğun bir yasal düzenleme sürecine girilmiştir. Belediyelere ilişkin çıkarılan yasaların bir bölümü tüm belediyeleri kapsarken, bir kısmı sadece Ankara'ya ilişkin olmuştur.

2 Ocak 1924 yılında kabul edilen "Hafta Tatili Kanunu" kentlerde çalışma hayatına ilişkin, çalışanlar yararına yeni bir düzenleme getirilmiş ve belediyelere görevler yüklenmiştir. Yine aynı yılda kabul edilen "Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu" Cumhuriyetin belediyeler konusunda yaptığı önemli düzenleme girişimlerindedir. Bu kanunla belediyeleri mali olarak güçlendirip, mali hesaplarda düzen altına alınmak istenmiştir. Ancak belediyelere sağlanan mali imkanlar Cumhuriyetin ilk yıllarında yasa değişikliğiyle merkezi yönetime aktarılmak suretiyle azaltılmaya başlanmıştır (Aydın, 2003: 120).

1926 yılında 755 sayılı kanunla, temettü vergisi yerine kazanç vergisinin konulmasıyla belediyelerde ilk gelir kaybı söz konusu olmuştur (Tekeli ve Ortaylı, 1978: 33).

Yine belediyelerin bina vergisi payını %15'e indirmiş, kazanç vergisinden de munzam kesir değil %3 hisse almasını öngören kanun 26 Mayıs 1929 tarihinde çıkartılan 1454 sayılı kanundur. 13 Nisan 1925'de çıkarılan 616 sayılı "Mektep Vergisi Kanunu" ile de nüfusu 50.000'den yukarı kentlerde ilkokul giderlerine belediyelerin katılması zorunlu kılınarak, belediye giderleri arttırılmıştır. 3 Mayıs 1928'de yayınlanan 1236 sayılı kanunla, belediye kantariye vergisinden de mahrum olunmuştur.

16 Nisan 1924 tarih ve 486 sayılı "Umur-u Belediyeye Müteallik Ahkam-ı Cezaiyye Kanunu" Cumhuriyet rejiminin belediyeçilik konusundaki önemli düzenlemelerinden biridir. Bu yasayla belediyelere ceza verme yetkisi 1 Mart 1926 yılında yasalaşan 765 sayılı beledi suçlarla ilgili kanun, belediyelere ceza verme yetkisi bakımından daha da güçlendirmiştir (Aydın, 2003: 121-122).

18 Mart 1924' de çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile belediyelerin hangi yerleşimlerde kurulacağına açıklık kazandırılmıştır. Bu kanunda 2000 nüfusa kadar olan yerleşim yerlerinin köy olarak tanımlanmasıyla, 2000'ini aşan yerlerde belediye kurulacağına açıklık getirilmiştir (Tortop, 1991: 4).

Belediyeler eliyle sağlıklı içme suyu sağlanmasını öngören 10 Mayıs 1926 tarih ve 831 sayılı Sular Kanunu çıkartılmış ve bu kanunla kent ve kasabalardaki su ihtiyacının sağlanması belediyelere bırakılmıştır. 1925 tarih ve 831 sayılı Sıtma Savaş Kanunu ve 1234 sayılı Hayvan Sağlık Zabıta Kanunu sağlık konularıyla ilgili diğer kanunlardır (Aydınlı, 2003: 121-122).

Osmanlı Devleti'nde kentsel hizmet sunan vakıfların işlevleri arasında yer alan sağlık sorunları, sosyal yardım işlevleri belediyeler düzeyinde yerel yönetim sorumlulukları arasında düşünülmüştür. Sosyal yardım işlevleri çerçevesinde, kentlerde barınmaya muhtaç kimseler için darülacezeler kurulmaya çalışılıp dilencileri kentlerden kaldırmaya çaba harcanmıştır (Tekeli ve Ortaylı, 1978: 36).

1923-1930 döneminde belirtilen yasalara rağmen, Belediyecilik konusunda yapılanlar yüzeysel ve dağınık kalmıştır. Bütüncül bir belediye yasasına ihtiyaç duyularak Ankara deneyimi Cumhuriyet'in belediye ve imar anlayışına örnek olmuştur.

1923 yılında Ankara'nın başkent yapılmasıyla Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte 417 sayılı kanunla 1924 tarihinde Ankara Şehremaneti kurularak yeni konumuna uygun baştan sona yapılandırılmaya konulmuştur (Aydınlı, 2003: 122).

Bu düzenlemeye göre İçişleri Bakanlığınca atanan bir Şehremini, bir belediye dairesi bulunacak ve bütçeden sorumlu 24 üyeli Belediye Umumi Cemiyeti bulunacaktır. Ancak bütçe İçişleri bakanlığınca onaylanacaktır. Memurların aylıklarının ödenmesi konusunda ise devletin atadığı memurların aylıkları İçişleri Bakanlığınca, diğerlerinki Ankara Şehremaneti tarafından ödenmiştir (Tortop, 1991: 4).

Ancak Fransız Belediyeciliğinden etkilenerek hazırlanan 3 Nisan 1930 tarihinde 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile tüm eski yasalar yürürlükten kaldırılmıştır (Erdoğan, 1998: 28). Ülkenin savaştan yeni çıkması ile Osmanlı'da merkezîyetçi bir yapının alınmasıyla yeni dönemde belediyeciliği etkileyen en önemli faktör milli birliğin korunması olmuştur.

1930'lu yıllarda 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yanı sıra, Cumhuriyet dönemi belediyeciliği büyük ölçüde şekillendirilen başka yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Bunlardan en önemlileri, 6 Mayıs 1930 tarihli 1593 sayılı Umumi

Hıfzıssıhha Kanunu, Belediye Bankası Kuruluş Kanunu (1933), Belediye Yapı ve Yollar Kanunu (1933), Belediye İstimlak Kanunu (1934), Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu (1935)'dur (Güzeler, 2008: 111). Bu kanunlarla kentsel hizmetler düzenlenmiş, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir (Yayman, 2008: 210).

1930-1946, Türkiye'de tek parti uygulamalarının hakim olduğu yıllarda tek parti rejimin ideolojisi ile devlet-siyaset anlayışı belediye yasalarına yansımıştır (Mumcu ve Ünlü, 1990: 113).

İkinci Dünya Savaşı sonrası ve hızlı kentleşme olgusunun ortaya çıkışı, kentlerin imar sorununu getirmiştir. Çok partili döneme geçiş sonrasında belediyelerin konut ve imar alanındaki görevleri yeniden düzenlenmiştir. Dolayısıyla Türkiye'de ekonomik dönüşüm süreci ile birlikte kentleşme ve belediyeceilik uygulamalarına da yansımıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 203).

Belediyelerin gelir yapısına yönelik temel düzenleme ise 1948 yılında 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunudur. Bu yasa ile amaçlanan belediyelerin gelir kaynaklarında görülen dağınıklığı gidermek, daha düzenli gelir kaynakları sağlamak ve belediyelerin mali sıkıntılarına çare olmaktır (Güzeler, 2008: 117).

Yine 1948 yılında Ankara Valiliği ve Belediye başkanlığı makamları birbirinden ayrılmıştır. Belediye meclislerinin iki yılda bir seçilme esası ise 1950 yılında 5669 sayılı kanunla getirilmiştir. 11 Mayıs 1953 tarihinde 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile kent içi trafik düzenleme yetkisi belediyelerden alınıp merkezi idareye aktarılmıştır. İstanbul valiliği ve belediye başkanlığı makamları 1954 yılında birbirinden ayrılmıştır.

1960'lı yıllarında ise, dünyada ve ülke içerisinde yaşanan gelişmeler paralelinde Türkiye'de iktisadi yapıyı geliştirme ve sanayileşmeyi gerçekleştirme düşüncesi devletin hızlı bir yapı değişikliğine girişmesini gerektirmiştir. Sosyalist sistem ve bu sistemin merkezi planlama fikrinin hakimiyetiyle 1960 sonrası dönemde yeniden yapılanma sürecine hız verilmiş bu çalışmaların yürütülmesine katkıda bulunmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesi kurulmuştur (Yayman, 2008: 210).

Belediye meclisi üyelerinin aralarından seçtiği belediye başkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi uygulaması 1960'lı yıllardan sonra yapılan en önemli

değişikliklerdendir. 1950'lerde başlayan kentleşme hareketleri, yerleşim alanlarında nüfus yoğunluğuna sebebiyet verince klasik belediyeçilik anlayışının sorunların çözümünde yeterli olmadığı görüşünden hareketle 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile anakentlerde iki kademeli belediyeçilik yapısına geçilmiştir (Yayman, 2008: 210). Yani Türkiye'de "Normal Belediye Sisteminin" yanında birde büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri sistemi 1984'ün ilk aylarında çıkarılan kanunlarla yer almıştır.

Mart 1991'de 2380 sayılı "Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun" çıkartılmıştır. Bu kanun daha sonraları kaynak sıkıntısı çeken belediyeleri mali açıdan görece rahata kavuşturmuştur.

Yine 2364 sayılı belediye gelirleri kanununun kabulü de bu döneme rastlamıştır. Belediye gelirlerine ilişkin mevzuat dağınıklığı ve bu gelirlerin verimsizliği sorunu önemli ölçüde giderilmesi 2380 ve 2464 sayılı kanunlarla öngörülmüştür. Bununla birlikte 1985 yılında emlak vergisi belediyelere bırakılmıştır. 1993 yılında ise, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na eklenen bir maddeyle belediyelere ilave gelir elde etme olanağı sağlayan Çevre Temizlik Vergisi uygulamaya girmiştir. Tüm bunlar belediyelerin mali kaynaklarının arttırılması yönünde adımlardır.

1993 tarihinden sonra belediyelere yeni gelir kaynakları sağlanamadığı gibi çeşitli kanunlarla yapılan düzenlemelerle ve bütçe kanunlarına konulan hükümlerle belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylarda sürekli kesintiye gidilmiştir. Belediyelerin gelirlerinde kapsam ve çeşidin artmasına karşın, gelirlerinde aynı artışın meydana gelmemesi belediyelerde kaynak açığı sorununu ortaya çıkarmıştır.

Altyapı ve mali yapıları ile ilgili yeniden yapılanma ihtiyacı belediyelerin artan hizmetlere cevap vermemesi nedeniyle gündeme gelmiştir. Hızla artan kentleşme, iç göçler nedeniyle kontrol edilememiş gelir açısından merkezi idareye bağımlılık artmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 203-204).

Osmanlı dönemi belediye uygulamaları konusunda edinilen deneyimler Türkiye Cumhuriyeti'ne, Belediye Kanununu yaptırmış ve ideal bir belediye sistemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı ilk önemli

kanunlardan olan, 1580 sayılı Belediye Kanunu 74 yıl yürürlükte kalarak en etkili kanunlardan birisi olma özelliğini göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek bir misyon yüklemiştir. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanununa bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesince 18.01.2005 tarih ve E:200/118, k:2005/8 sayılı kararı ile şekil yönünden iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Sarıççek, 2010: 20).

5393 sayılı kanunla genel olarak belediye idarelerin daha demokratik, katılımcı ve saydam olmalarını sağlamak ve belediyelerde etkili ve verimli bir yönetim kurmak amaçlanmıştır. Belediyelerin daha demokratik ve katılımcı olması için, belediye meclisleri ve ihtisas komisyonlarına sivil toplum örgütleri ve halkın katılma ve görüş bildirmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Yine uzun vadeli çözümlere ulaşabilme ve geleceğe yönelik politikalar oluşturabilmek için bütçelerini, performans ölçülerini hazırlayacakları beş yıllık stratejik plan yapmaları öngörülmüştür. Böylece geleceğe yönelik politikalar hazırlanıp sorunlara uzun süreli çözümler getirilmesi hedeflenmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 205).

1.3.5. Belediyenin Yapısı ve İşleyişi

1.3.5.1. Belediyenin Organları

Belediye yönetiminin, “belediye başkanı”, “belediye meclisi” ve “belediye encümeni” olmak üzere üç organı bulunmaktadır.

1.3.5.1.1. Belediye Başkanı

Belediye Başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir.

Belediye Başkanı, gücünü, halktan alır ve ilgili yasa da gösterilen esas ve usullere göre belediye sınırları dâhilinde yaşayan seçmenler tarafından beş yıllık

görev süresi için tek dereceli seçim sistemiyle seçilir. Belediye Başkanı, halktan ve kanunlardan aldığı güçle belediye örgüt ve hizmetlerini yönetir, merkezi hükümete ve diğer kurum ve kuruluşlara karşı kent halkını temsil eder. Belediye Başkanının tek dereceli seçim sistemiyle seçilmesi yönetimde güçlü bir yerinin olmasını sağlar (Hasonov, 2009: 28).

Belediye Başkanı görev süresince siyasi partilerin yönetim teşkilatlarında görev alamaz ve profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetimde bulunamaz.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 38. maddesi gereği Belediye Başkanı sahip olduğu görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir;

a) Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.

b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.

d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.

e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.

h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.

i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.

j) Belediye personelini atamak.

k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.

l) Şartsız bağışları kabul etmek.

m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak.

o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.

p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

1.3.5.1.2. Belediye Encümeni

Belediye encümeni belediyelerin yürütme organıdır. Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında; İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanını birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden, oluşur.

Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden, oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, belediye başkanının görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi, encümene başkanlık eder. Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak ilgili birim amirleri, belediye başkanı tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 34. maddesi gereği Belediye encümenin görev yetkileri ise;

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.

c) Öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyumsuzluklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.

h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.

i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

1.3.5.1.3. Belediye Meclisi

Halkı temsil etme, geçmişten günümüze demokrasinin gelişimiyle paralel olarak her zaman farklı bir şekilde gündemde olmuştur. Kentler, ister iyi yönetilsin ister kötü yönetilsin bunun sorumluları kenti temsil edenlerdir (Bulut ve Tanyıcı: 2007: 369).

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve 5393 Sayılı kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur.

Meclis üyeleri, nispi temsil sistemiyle beş yılda bir seçilerek oluşmuş genel karar organıdır. 25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye meclisi üyeliğine seçilebilir. Meclis üyelerini sayısı, belde, kasaba ya da kentin nüfus durumuna göre 9-55 arasında değişiklik göstermektedir (Eryılmaz, 2005: 142).

Belediye meclisi, her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırdığı günde toplanır. Meclis, resmî tatile rastlayan günlerde çalışmasına ara verebilir. Belediye meclisi her yıl bir ay tatil kararı alabilir. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Meclise belediye başkanı, katılamaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onun da katılamaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Ancak yıllık faaliyet raporunun görüşüldüğü meclis toplantısı meclis başkan vekilinin başkanlığında yapılır.

Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir. Belediye meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz.

Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde plân ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunludur. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisi, her ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 18. maddesi gereği Belediye Meclisinin görev ve yetkileri ise şöyledir:

- a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.
- b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- c) Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek.
- d) Borçlanmaya karar vermek.
- e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
- f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.
- g) Şartlı bağışları kabul etmek.
- h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragat karar vermek.
- i) Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tabi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.

l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.

m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.

o) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.

r) Fahrî hemşehrilik payesi ve beratı vermek

s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.

u) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

1.3.5.2. Belediye Örgütü

Belediye teşkilâtı, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden oluşur. Norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Belediyenin ve bağlı kuruluşlarının norm kadroları, bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca

göre diğere birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

1.3.5.3. Belediye Personeli

İl özel idarelerinden farklı olarak, belediyelerin bütün iş ve işlemleri belediye personeline yerine getirilmektedir (Derdiman, 2005: 65). Belediye personeli norm kadroya uygun olarak belediye başkanı tarafından atanır. Belediye görevlileri devlet memuru statüsündedir (Gözübüyük, 2008: 206).

Belediye personeli, atanma işlemleri, özlük hakları, görev ve yetkileri gibi hususlarda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabidir.

DMK'ya göre, belediye personel kadrolarını belirleme yetkisi, belediyelere ait bulunmaktadır; ancak bu yetkinin kullanılması ve belediye personelinin statüsü Devlet Memurları Kanunu'na tabi olacaktır (Karahanoğulları, 1999: 284).

Kamu görevlilerine, kamu hizmeti görevlileri, kamu personeli de denilmektedir. 1982 Anayasası 128. Maddesinde “kamu hizmeti görevlileri” kavramını kullanmıştır. DMK'ya göre kamu hizmetleri, “memur”, “sözleşmeli personel” ve “işçiler” tarafından yapılır. Genel katma bütçeli kurumlar, il özel idareleri, belediyeler ve bunların kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, belirtilen dört istihdam biçimi dışında personel çalıştıramazlar (Eryılmaz, 2005: 260).

Mahalli idarelerin, kendilerine Anayasa ve yasalarla verilen görevleri yerine getirebilmesi kamu personeli eliyle olmaktadır. Belediyeler, il özel idareleri ve bunların kurdukları birliklerde kamu hizmetleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa bağlı olarak memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle görülmektedir. Yerel yönetim personelinin statü ve formasyonu merkezi yönetim personelinin statü ve formasyonundan farklı değildir. Yani, mahalli idareler için ayrı bir personel rejimi yoktur. Oysa mahalli idarelerin karar ve yürütme organlarının seçimle işbaşına gelmesi farklı bir düzenleme ihtiyacını gündeme getirmektedir (Odabaş, 2007: 5).

Bu bağlamda, mahalli idarelerdeki istihdam politikalarını, seçimle iş başına gelenler, memurlar, işçiler ve sözleşmeli personel başlıkları altında inceleyebiliriz (Odabaş, 2007: 5-9).

Seçimle iş başına gelenler, Belediye başkanı ve meclis üyeleri, Anayasa ve seçim yasaları hükümlerine göre belli dönemler için seçimle işbaşına gelirler. Bunlar, Devlet Memurları Kanuna tabi olmamakla beraber, yaptıkları görevler nedeniyle işledikleri suçların soruşturulması bakımından haklarında memurlarla ilgili hükümler uygulanır.

Memurlar; Belediyeler kendilerine yasalarla yüklenen görevleri esas itibariyle memurlar eliyle yürütürler.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49'uncu maddesinin birinci fıkrasında Belediye ve bağlı kuruluşların norm kadrolarının İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken hazırlanacak ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirleneceği hükmüne yer verilmiştir. "Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar" 22.04.2006 tarihli ve 2005/9809 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının ekinde yayımlanmıştır. Bu yeni düzenlemeler ile belediyelerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memur ve sürekli işçi kadrolarının ihdası, boş memur kadrolarında sınıf, unvan ve derece değişikliği, boş memur kadrolarının iptali ve dolu kadrolarda derece değişikliği Merkezi İdarenin onayı olmaksızın Belediye Meclisinin kararıyla gerçekleştirilmektedir.

Belediyeler ve bağlı kuruluşlarının ihdas edilmiş kadrolarını kullanımlarında 5393 sayılı Kanununun 49'uncu maddesinin sekizinci fıkrası ile bazı sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre, Belediyeler ihdas edilecek kadro ve pozisyonlarını yıllık toplam personel giderlerinin, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşmayacak şekilde kullanabilmektedirler. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak belirlenmiştir. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacaktır. Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın aşılması sebebiyle

oluşacak kamu zararının, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak kanunî faiziyle birlikte belediye başkanından tahsili ve personelin her türlü alacaklarının zamanında ve öncelikle ödenmesi öngörülmüştür.

İşçiler ise; memur, sözleşmeli personel ve geçici personel dışında kalan görevlilerdir. İşçiler hakkında DMK hükümleri uygulanmaz. Bunlar, iş mevzuatı hükümlerine tabidirler (Eryılmaz, 2005: 261).

22.04.2006 tarihinde yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yer alan “Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar” çerçevesinde belediyeler çeşitli gruplara ve alt gruplara ayrılmıştır. Belediyelerde ve bunlara bağlı kuruluşlarda kendi alt grupları için tespit edilmiş sayıyı aşmamak kaydıyla sürekli işçi çalıştırabilmektedir. Belediyeler sürekli işçi kadrolarını Merkezi İdarenin vizesi olmaksızın Belediye Meclisi kararıyla ihdas edebilmekte, kadro unvanlarında değişikliğe gidebilmekte ve boş bulunan sürekli işçi kadrolarını iptal edebilmektedirler.

Ayrıca, belediyeler işin gerek ve niteliğine göre, mevsimlik veya geçici işlerde geçici işçi çalıştırabilirler. Belediyelerde kullanılacak geçici işçi pozisyonları, belediyeler için belirlenen memur norm kadro standardı toplamının yüzde kırkını geçmemek üzere bulunacak sayının yuvarlanması ve tam yıl esasına göre hesaplanması sonucu adam/ay sayısına göre Belediye Meclisi tarafından yıllık olarak belirlenmektedir.

Geçici personel ise, Bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmet olduğunda Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın görüşlerine dayanılarak Bakanlar kurulunca karar verilen görevlerde ve belirtilen ücret ve adet sınırları içerisinde sözleşme ile çalıştırılan ve işçi sayılmayan kimseler geçici personel grubunda yer alır (Eryılmaz, 2005: 260).

Yerel yönetimlerde sözleşmeli personel istihdamı ise üç ayrı kategoride ele alınabilir (Odabaş, 2007: 8-9);

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/B Maddesine Göre Sözleşmeli Personel İstihdamı, 657 Sayılı Kanunun Ek Geçici 13 üncü Maddesine Göre Sözleşmeli Personel İstihdamı ve 5393 Sayılı Kanun Kapsamında Sözleşmeli Personel İstihdamı.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/b maddesine göre sözleşmeli personel istihdamı; Yerel yönetimler, yıllık programlarında yer alan önemli projelerde zaruri ve istisnai hallere münhasır olmak üzere, özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işler ile teknik, avukatlık ve sağlık hizmetleri ve 657 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin (B) bendinde sayılan diğer hizmetlerde sözleşmeli personel çalıştırabilirler. Anılan Kanun maddesine göre sözleşmeli personel çalıştırılması için kadro şartı gerekmemektedir. Kadro varsa öncelikle bu görevin kadrolu personel eliyle yürütülmesi için gerekli işlem yapılmalıdır. Kadroya uygun personel bulunmasının mümkün olmadığına anlaşılması halinde, 657 sayılı Kanunun 4/B maddesine göre sözleşmeli personel çalıştırılması yoluna başvurulmalıdır. Ancak, yaptırılacak görevin kadrolu olarak bir personel istihdam edilmesini gerektirmeyecek ölçüde az olması ve kısmi zamanlı olarak istihdam edilecek bir sözleşmeli personelin yeterli görülmesi (avukat, doktor vb.) hallerinde de 657 sayılı Kanunun 4/B maddesine göre personel istihdam edilebilmektedir. Ancak, 5437 sayılı 2006 sayılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 24 üncü maddesinin beşinci fıkrasında geçen hüküm gereği belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birlikleri ile bunların müessese ve işletmelerinde 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi çerçevesinde kısmi zamanlı sözleşmeli personel istihdamı mümkün olan “Avukat”, “Mimar”, “Mühendis” ve “Veteriner” kadro unvanlarında (ilgili hizmet için ihdas edilmiş kadro bulunmamak kaydıyla kısmî süreli olarak çalıştırılacak sözleşmeli personel hariç) 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrasına göre ayrıca sözleşmeli personel istihdam edilemez. Aynı yönde bir düzenlemeye 2007 Mali Yılı Bütçe Kanununda da yer verilmiştir.

657 sayılı kanunun ek geçici 13'üncü maddesine göre sözleşmeli personel istihdamı; 657 sayılı Kanunun ek geçici 13'üncü maddesi ile 7.6.1987 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Devlet Sanatçıları ve Sanatçıların Sözleşmeli Olarak Çalıştırılmalarına Dair Esaslar”ın 15 ve 17'nci maddelerine göre belediye opera ve tiyatroları ile belediye konservatuar ve orkestralarında, İçişleri Bakanlığı kanalıyla Maliye Bakanlığının vizesi alınmak suretiyle sözleşmeli olarak sanatçı personel istihdam edilebilmektedir.

5393 sayılı kanun kapsamında sözleşmeli personel istihdamı; 5393 Sayılı Belediye Kanunu uyarınca, belediyede, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, planlama, araştırma ve

geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plancısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi ihtiyaç duyulan uzman ve teknik personel, yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir. Bu şekilde sözleşmeli olarak çalıştırılacakların, yürütecekleri hizmetlere ilişkin nitelikleri taşımaları şarttır. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz. Söz konusu personel hakkında 5393 Sayılı Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda, vize hariç 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 4'üncü maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilenler hakkındaki hükümler uygulanır.

Yine 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 49 maddesine göre; Norm kadrosunda belediye başkan yardımcısı bulunan belediyelerde norm kadro sayısına bağlı kalınmaksızın; belediye başkanı, zorunlu gördüğü takdirde, nüfusu 50.000'e kadar olan belediyelerde bir, nüfusu 50.001-200.000 arasında olan belediyelerde iki, nüfusu 200.001-500.000 arasında olan belediyelerde üç, nüfusu 500.000 ve fazla olan belediyelerde dört belediye meclis üyesini belediye başkan yardımcısı olarak görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilen meclis üyelerine belediye başkanına verilen ödeneğin 2/3'ünü aşmamak üzere belediye meclisi tarafından belirlenecek aylık ödenek verilir ve taleplerine göre bir sosyal güvenlik kurumu ile ilişkilendirilir. Bu şekilde görevlendirme, memuriyete geçiş, sözleşmeli veya işçi statüsünde çalışma dâhil ilgililer açısından herhangi bir hak teşkil etmez ve belediye meclisinin görev süresini aşamaz. Sosyal güvenlik prim ve benzeri giderlerden kurum karşılıkları belediye bütçesinden karşılanır.

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın %30'unu aşamaz. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran %40 olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz. Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak kanunî faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edilir. Personelin her türlü alacakları zamanında ve öncelikle ödenir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, belediye başkanının talebi, kendilerinin ve kurumlarının muvafakatiyle, belediyelerin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında geçici olarak görevlendirilebilirler. Belediyelerde bu şekilde istihdam edilen personel kurumlarından izinli sayılırlar. Bu personelin görevlendirildikleri süre zarfındaki, görevlendirildikleri kadroya ait her türlü malî hakları ile kurumları tarafından karşılanması gereken sosyal güvenlik ve benzeri diğer hakları belediye tarafından ödenir. İzinli oldukları müddet, terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır ve terfi haklarını kazananlar başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın terfi ettirilirlir.

Avukat, mimar, mühendis (inşaat mühendisi ve harita mühendisi olmak kaydıyla) ve veteriner kadrosu bulunmayan veya işlerin azlığı nedeniyle bu unvanlarda kadrolu personel istihdamına ihtiyaç duyulmayan belediyelerde, bu hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, haftanın ya da ayın belirli gün veya saatlerinde kısmi zamanlı olarak sözleşme ile personel çalıştırılabilir. Kısmi zamanlı olarak çalıştırılacak personel sayısı yukarıda belirtilen her unvan için birden fazla olamaz ve bunlarla yapılacak sözleşme süresi takvim yılını aşamaz. Bunlara ödenecek net ücret, aynı unvanlı kadroların birinci derecesinin birinci kademesi için yapılması gereken bütün ödemeler toplamının net tutarının yarısını geçmemek ve çalıştırılacak süre ile orantılı olmak üzere belediye meclisi kararı ile tespit edilir. Bu fıkra uyarınca sözleşmeli personel olarak çalıştırılanlar için iş sonu tazminatı ödenmez ve işsizlik sigortası primi yatırılmaz. Bunlardan yaptıkları başka işler sebebiyle herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tâbi olanlar için sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primi yatırılmaz ve aynı kişi birden fazla belediye veya bağlı kuruluşta çalıştırılmaz.

2009 yılı itibariyle, türlerine göre mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 5: Türkiye’de Mahalli İdareler Personeli (2009 Yılı İtibariyle)

	Belediyeler		Belediyelere Bağlı İdareler		İl Özel İdareleri		Birlikler		Genel Toplam	
	Norm Kadro	Personel Sayısı	Norm Kadro	Personel Sayısı	Norm Kadro	Personel Sayısı	Norm Kadro	Personel Sayısı	Norm Kadro	Personel Sayısı
Yönetici	16.212	6.112	2.966	1.665	2.299	1.236	445	126	21.922	9.139
İdari Personel	52.386	24.513	4.305	2.966	5.617	2.447	1.034	140	63.342	30.066
Teknik Personel	32.563	10.734	1.805	942	4.311	2.672	859	115	39.538	14.463
Sağlık Personeli	8.146	2.082	190	46	915	39	218	2	9.469	2.169
Yardımcı H. Pers.	8.362	3.857	3	42	1.626	743	256	30	10.247	4.672
Zabıta Personeli	33.248	15.319	0	0	0	0	13	0	33.261	15.319
İtfaiye Personeli	30.208	9.723	0	0	0	0	46	17	30.254	9.740
Diğer	19.075	6.066	5.680	4.268	1.701	380	322	99	26.778	10.813
Toplam Memur	200.200	78.406	14.949	9.929	16.469	7.517	3.193	529	234.811	96.381
Sözleşmeli Pers.	1.900	9.805	7.571	11.738	106	1.770	75	162	9.652	23.475
Sürekli İşçi	103.772	131.522	3.865	8.902	8.621	28.032	2.073	2.870	118.331	171.326
Geçici İşçi	7.743	8.335	0	254	20	220	187	1.509	7.950	10.318
İşçi Toplamı	111.515	139.857	3.865	9.156	8.641	28.252	2.260	4.379	126.281	181.644
Tüm Çalışanlar	313.615	228.068	26.385	30.823	25.216	37.539	5.528	5.070	370.744	301.500

2009 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 288.087 personelin; 215.998'ibelediyelerde, 39.797'si il özel idarelerinde, 27.307'si belediye bağlı idarelerinde, 4.955'imahalli idare birliklerinde (KHGB hariç) çalışmaktadır.

1.3.6. Belediyelerin Başlıca Sorunları

Türkiye'de haklı ya da haklılığı tartışılabilir çok çeşitli nedenlerden dolayı bir yerel yönetim sorunu vardır. (TOBB, 1996: 98). Yerel yönetim birimlerinin çağdaş Türk toplumunun isteklerini karşılayabilecek, demokratik, katılımcı, saydam, etkin ve verimli bir yönetim yapısına sahip olmadığı görüşü hakimdir (Geray, 1993: 14). Bununla birlikte 21. yüzyılda Avrupa Birliği ile bütünleşmek isteyen ülkemizde; insanı ön plana alan, insana dönük, sorumlu, duyarlı ve yerel topluluğun ağırlığını koyabildiği, demokratik bir yönetim düzeninin kurulmasına ilişkin bir durum da göze çarpmaktadır (Yalçındağ, 1992: 4)

TÜSİAD (1995: 31) tarafından yapılan bir çalışmada, yerel yönetimlerin temelde iki önemli sorunun olduğu belirtilmektedir. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin toplumun beklediği düzeyde kaliteli, hızlı ve aynı zamanda ekonomi ölçülerine uygun hizmet üretememeleri, ikincisi ise; yerel yönetimlerin özerk, güçlü ve demokratik bir kurum olma niteliğinden yoksun olmalarıdır.

Yerel yönetimlerin günümüzde acil çözüm bekleyen bu sorunları, ansızın ya da beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkmış değildir. Kronik hale gelmiş bu durumun kolayca çözümlenemeyeceği ilgililerce bilinmektedir. Bunun nedeni, Cumhuriyetten bu yana toplumun, ekonomik, sosyal, siyasal, hukuki yapısında meydana gelen daimi değişikliklere yerel yönetim düzeninin uyum sağlayabilecek bir şekilde düzenlenememiş olmasıdır (Nadaroğlu, 1994: 225).

Belediye üzerine yapılmış gözlem ve araştırmalar sonucu ise belediye örgütlenme aksaklıkları, yoğun merkez vesayeti, gelir yetersizliği, personel yokluğu gibi nedenlerle üstlenmiş olduğu görevi etkin bir biçimde yerine getiremediğini ortaya koymuştur (Eryıldız, 1990: 31).

Belediyelerin finansal sorunlarının yalnızca gelir yetersizliğinden kaynaklandığı düşünülemez. Soruna sadece gelir yetersizliği açısından yaklaşmak olaya tek yönlü bakılmasına yol açacaktır. Oysaki finansal sorunları oluşturan yapısal etkenlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Belediyelerin finansal sorunlarının

ülkenin genel sosyo-ekonomik sorunlarından soyutlanarak incelenmesi mümkün değildir.

Günümüzde belediyelerin karşı karşıya oldukları finansal sorunlar ülkenin sosyo-ekonomik yapısal çelişkilerinin belediyelere yansımaları olarak görülmekte ve kalıcı çözümler, temelde belediyelerin finansal olanaklarını belli düzeylerde artırabilecek gelir yasalarından öteye, köklü yapısal değişiklikleri de zorunlu kılmaktadır.

Belediyelerin içinde bulunduğu finansal sorunları, getirilecek salt finansal önlemlerle çözümlenmek olanaksızdır. Sorun, diğer yönetim birimlerinin sosyoekonomik sorunlarıyla birlikte ele alınıp, hizmetleri optimum hizmet alanı ve düzeyi ölçütlerine göre idareler arasında bölüşülmesi ile çözümlenmesine çalışılmalıdır.

Türkiye’de belediyeler, sundukları hizmetlerin kapsamı, hizmet verdikleri nüfus ve mahallinde demokratik etkinlikleriyle yerel yönetimler içinde başta gelen kuruluşlardır. Bu kuruluşların yeterince hizmet verebilmeleri ve yerinden yönetime tam anlamıyla işlerlik kazandırılabilmesi, sorunlarının çözümüne bağlıdır (Güzeler, 2008. 148).

Belediyeler, ülke genelinde görülen hızlı sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlerin ortaya çıkardığı sorunlarla birlikte, hem idari ve yasal sınırlarla hem de mali yapılarının temel özelliklerinden kaynaklanan bir dizi sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların temel göstergeleri yerel hizmet gereksinimlerini karşılayacak mali kaynaklara sahip olamayışları ve bunun doğal sonucu olarak yerel hizmetleri talep edilen miktar ve kalitede sunmakta yetersiz kalmalarıdır (Falay, 1997: 3). Sayıları çok ve çeşitli olan bu sorunlar, her belediyeye göre değişmekte ancak, bunlardan ön plana çıkanları birkaç başlık altında toplamak mümkündür.

1.3.6.1. Görev ve Yetki Paylaşımından Kaynaklanan Sorunlar

Ülkemizde belediyelerin yaşadığı sorunlar temelde merkeziyetçi anlayıştan kaynaklanmaktadır. Türkiye’de merkeziyeti yönetim tüm gelişmelere rağmen ağırlığını korumaktadır (TODAİE, 1992: 5-6). Özellikle Cumhuriyet döneminde merkezi idarenin belediyeler üzerinde denetim ve kontrolü arttırılmıştır. Çok partili dönemde yerel yönetimlere daha fazla yetkiler verilmesi istenmiş hatta

demokratikleşme ile yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması eş anlamlı kabul edilmesine rağmen uygulamada belediyelerin yetkileri kısıtlanmıştır. Yapılan bu uygulama belediyelerin sorunlarının daha da artmasına neden olmuştur (Güzeler, 2008: 149). Son karar verme yetkisinin ağırlıklı olarak merkezi hükümette olması halkın tercihleri ve önceliklerine uygun düşmeyebilir. Bu durumda halkın hizmetlere ulaşmasını güçleştirip kaynak israfına neden olabilir (Eryılmaz, 2005: 61).

Günümüzde belediyelerin en belirgin sorunlarından biri olan görev ve yetki paylaşımı nedeniyle belediyelerimiz, merkezi yönetim ile anlaşmazlıklar yaşamaktadır. Ülkemizde yönetim teşkilatlanmasının en önemli özelliği, yetki ve kaynak ve imkanları başkent örgütlerine veren yönüdür (Uçar, 1995: 54). Yerel yönetimler merkez yönetimine yardımcı ve destekçi birimler olarak düşünülüp, başta yetki devri ve maliye olmak üzere birçok konuda bütüncül endişeleriyle zayıf bırakılmıştır (Uçar, 1995: 57).

Ülkemizde belediyeler, Avrupa ve ABD’de belediyelerin sorumluluğunda olan güvenlik, trafiğin düzenlenmesi, nüfus, pasaport, tapu, eğitim, sağlık gibi en önemli görevleri yürütme yetki ve sorumluluğuna sahip değildirler. Ülkemizde ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi arasında görev dağılımında belirsizlikler, bulunmaktadır. Dolayısıyla bu durum hizmetlerin yerine getirilmesini aksatmaktadır. Büyükşehir belediyeleri ile ilçe ve belde belediyeleri arasındaki hizmet ve yetki paylaşımının adil olmadığı düşüncesi aralarında hizmetler ve finansman konusunda anlaşmazlıklara neden olmaktadır (TÜSİAD, 1995: 33).

Falay, Kalaycıoğlu ve Özkırımlı’ya (1996: 17) göre Büyükşehir belediyesi başkanına tanınmış olan ilçe belediyelerinin kararını değiştirerek onaylama yetkisi ile merkezi yönetimin vesayetinde bulunan ilçe belediyeleri büyükşehir belediyesi vesayetine alınmıştır. Ayrıca caddelerin büyükşehir belediyesinin, sokakların ilçe ve belde belediyelerinin olması sonucu önemli yetki ve gelirler büyükşehir belediyelerine bırakılmıştır.

Bir başka sorun ise, ilçe belediyesi sınırlarının standart ve anlamlı ölçülerle çizilmiş olmamasıdır. Anakentlerde ilçelerin nüfus ve alanları birbirinden çok farklı olabilmekte, bu da idari ve ekonomik adaletsizlik ve etkisizlik yaratabilmektedir.

Kurum içi ya da kurumlar arası örgütlenme yetersizliğinin olması ve mevzuattan kaynaklanan dağınıklık kırtasiyeciliği de artırmaktadır. Faaliyetlerin sürdürülmesi bazen farklı bakanlıklarda izlenmesi ile mümkün olmakta ve diğer belediyelerle koordinasyonsuzluktan dolayı sorunlar çıkmaktadır.

Koordinasyonsuzluk sonucu oluşan sorunlar, kurumun maliyetlerini artırmakta, savurganlığa neden olmaktadır. Örneğin, altyapı çalışmaları esnasında yolların çeşitli amaçlarla tekrar tekrar kazılması, sıkça karşılaşılan bir koordinasyon eksikliği sorunudur.

Belediyelerin görev ve yetki paylaşımında sorunların oluşmasında bir diğer etken mevzuat sorunudur. Belediyelerin kuruluş, yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen 1580 sayılı belediye kanunu çok uzun süre yürürlükte kalmıştır. Eski tarihli olması sonucu günün ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle yıllar içerisinde pek çok kanun, ek hüküm eklenmiştir. Ayrıca, belediyeleri ilgilendiren kanun, tüzük, yönetmelik gibi mevzuatların çok sayıda ve çeşitli olması, uygulanmasında uzmanlık gerektirmekle birlikte zaman zaman belediyelerin hukuksal ihtilaflara düşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle mevzuatın aksayan yönleri, yeni gelişmelerinde dikkate alınarak, tek bir metinde toplanması oldukça yararlı olacaktır. 2005 yılında yürürlüğe giren günümüzde geçerli olan 5393 sayılı belediye kanunu ile eski belediye kanunlarının aksayan yönlerinin giderilmesini amaçlanmış, uygun hale getirilmiştir (Güzeler, 2008: 150-151).

1.3.6.2. Kentlere Göç ve Hızlı Kentleşme Olgusu

Sanayileşme ve bunun neticesinde gerçekleşen hızlı kentleşme, iletişim ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler neticesinde halk kitlelerinin bilinçlenmesi ve dış etkenlerin de tesiriyle Türkiye’de yerel hizmetlerin miktarında ve çeşitlerinde önemli değişiklikler ve artışlar meydana gelmiştir (Aşgın, 2006: 1).

Kentsel sorunların çözümünü zorlaştıran veya ağırlaştıran faktörlerden birisi kentleşme hızının oldukça yüksek olmasıdır. Batılı ülkelerin hemen hemen pek çoğunda kent nüfusları hiç artmazken veya çok düşük oranlarda artarken Türkiye dünyada nüfus hareketinin ve kentleşme hızının yüksek olduğu ülkelerden biridir. Ülkemizde kırdan kente göç olgusu ve yüksek nüfus artış hızı nedeniyle kentleşme

hızı oldukça yüksektir. Kentleşme hızındaki bu yüksek oran nedeniyle Türkiye'nin sosyal yapısı, kırsal nüfus ağırlıklı olmaktan kentsel nüfus ağırlıklı bir yapıya dönüşmektedir. (Çetik, 1993: 81). Giderek artan büyük kentlerde yeşil alanlar yönünden dünya standartlarının çok altında olduğu bilinmektedir. Oysa yeşil alanlar kentlerin akciğerleridir, kentler bu yeşil alanlar sayesinde nefes alır (Tortop, 1994: 175). Çocuklar için parklar, spor alanları, dinlenme yerleri, yeşil alanlar yeterli düzeyde değildir, bir taraftan sağlıklı fiziksel ve toplumsal gelişme sağlanamamakta, öte taraftan cadde ve sokaklarda oynayan çocuklar ve gençler trafik kazalarına kurban edilmektedir (Yaşamış, 1991: 179). Tüm bu durumlar kentleri yaşanılmaz mekanlara dönüştürmektedir.

Kentleşmenin belirgin özelliklerinden birisi de kırsal yörelerden göçen nüfusun büyük kentleri tercih etmesidir. 1970'de toplam nüfus içerisinde kent nüfusunun payı %32,4 kır nüfusunun payı %67,6 iken aynı oran 1990'da %54 ve %46 olmuş, 2000 yılında ise %70,6 ve %29,4 şeklinde gerçekleşmiştir (Can, 2003: 86). 2012 yılı rakamlarına göre de günümüzde bu kentleşme oranı, Türkiye ölçeğinde özellikle büyük kentlerde ciddi anlamda sorunların büyümesine neden olmuştur. Bu sorunları; konut ve arsa yetersizliği, eğitim, sağlık, ulaşım, yol, kanalizasyon, çevre kirliliği şeklinde sıralamak mümkündür.

Özellikle büyük kentlerimizde ve hızla gelişen endüstri merkezlerinde kent dokusunun büyük bir nüfus artısını karşılamaya hazır olmaması, belediyelerin imkanlarının sınırlı oluşu sonucu kentlerin fiziki yapısında istenen planlı ve dengeli gelişme gerçekleşmemiştir. Gecekondu kent planlarının yerleşme kararları dışında çoğalmış, kent içi ulaşım güçleşmiş, su, elektrik, eğitim ve sağlık gibi hizmetler yetersiz kalmıştır (Güzeler, 2008: 151).

Görüldüğü üzere, Türkiye nüfusunun kırsal nitelikten kentsel bir niteliğe kavuşması olumlu bir gelişme olurken, bir yandan da kentlerde yığılan bu nüfus dolayısıyla kentsel hizmetler ya yetersiz kalmakta ya da hiç yerine getirilememektedir (Çetik, 1993: 82).

1.3.6.3. Belediye Hizmetlerinde Meydana Gelen Gelişmeler

Belediyelerin kanunlarla belirlenen bazı görevleri vardır. Bu görevlerin amacı beldenin ve belde halkının sağlık, esenlik ve refahını sağlamak ve düzenin bozulmasını önlemektir (Keleş, 1998: 220).

Türkiye’de kentleşme hareketinin ve bilimsel teknik gelişmelerin yanı sıra, sanayileşme de gelişim göstermiştir. Kitle iletişim araçları sayesinde bilgileri artan insanların, yerel yönetimlerden beklentilerinin nitelik ve niceliği artmaktadır (Kara, 2005: 20). Dolayısıyla yaşanan bu gelişmeler belediye hizmetlerinde nitelik ve nicelik yönünden değişime neden olmuştur.

Bu nedenle kentsel alanlarda belirli fonksiyonların düzenlenmesi ve hizmetlerin yönetimi konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar ülkelerin sahip oldukları mal ve hizmet imkanlarıyla ilgili olup kentsel hizmetlerde verimliliği sağlamak için, ülke gerçeklerine ve kentsel bölgenin şartlarına göre değişiklikler gösterebilmektedir (Güzeler, 2008: 152). Yerel yönetimlerin etkin bir şekilde hizmet sunabilmesi için yerel gelirlerin mümkün olduğunca fayda-maliyet ilişkisine göre takdir edilmeleri gerekir. Yerel kamusal hizmetler kullanıcı fiyatları ve spesifik fayda vergileri ile finanse edildikleri ölçüde, etkinlik kuralına uyabilir. Yerel yönetimler optimal hizmet arzı için gerektiğinde, vergiler ve sübvansiyonlar yoluyla fiyatlara müdahale edebilirler (Sakınç, 1998: 327).

Belediyelerin hizmet üretimlerini doğrudan etkileyen bir sorun olarak, bu kuruluşlara ilişkin hizmet, beklenti ve isteklerinin artışı önem taşımaktadır. Günümüzde belediyelerin üstlendikleri ve üstlenebilecekleri ve belde halkının beklediği hizmetler, öncesine göre sayıca daha çok, aynı zamanda teknik ve karmaşık görevler niteliği kazanmıştır. Bu tür hizmetlerin yürütülmesi pahalı yatırımları, ekipmanı ve yetenekli uzman personel istihdamını gerektirmektedir. Özellikle büyük kentlere yığılma biçimindeki nüfus akışı, kent yönetimlerini aşırı hizmet istekleri ile karşı karşıya bırakmış, belediyeleri büyük bir örgütsel, yönetsel ve mali yük altına sokmuştur (Güzeler, 2008: 152).

1.3.6.4. Belediye Sayısındaki Artışlar

Belediye teşkilatına sahip olmanın kazandırdığı imkanlar nedeniyle küçük yerleşim birimleri belediye haline gelmenin yollarını aramışlardır. Buna bağlı olarak belediye sayısı hızla artmış ve özellikle büyük kentler etrafında çok sayıda küçük belediye kurulmuştur.

Belediye sayılarında yaşanan bu hızlı artış, özellikle büyük kentlerin çevrelerindeki küçük belediyelerin başta planlama olmak üzere, çeşitli kentsel hizmetleri sunumlarında olumsuz yönde etkilemiş; aynı zamanda hizmetlerde ve kaynak kullanımında israflara neden olmuştur. Belediyelerin sayıca artması, mevcut belediyelerin devlet gelirlerinden aldıkları payların azalmasına neden olmuş, İller Bankası kaynaklarından, belediyelere pay dağıtılmasında, her yeni belediyenin varlığı önceki belediye payını azaltmıştır.

Belediye sayılarının hızla artması sonucu oluşan vergi genel bütçe gelirleri tahsilatından belediyelere ayrılan payın azalması vb. sorunların 22 Mart 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5747 sayılı kanun ile 3225 olan belediye sayısı 2105'e düşürülerek, hizmet maliyetlerinin düşürülmesi, kaynak israfının önlenmesi, yerel hizmetlerde kalite ve verimliliğin artması amaçlanmaktadır (Güzeler, 2008: 153).

1.3.6.5. Nitelikli Personel Sorunu

Günümüzde belediyelerin en önemli sorunlarından biri de personel sorunudur. Ülkemizde belediyeler gelişmiş ülkelerde olduğu gibi kendi personellerini eğitmekte, nitelikli personel yetiştirmek için eğitim verememektedir.

Türkiye'de özellikle belediyelerin bilgili ve yetenekli elemanların çalıştırılması bakımından; seçme, işe alma, değerlendirme, yükseltme ve insan gücü planlaması gibi konularda çağdaş insan gücü kaynağının yönetimine ilişkin uygulamaların yetersizliği görülmektedir. Ayrıca siyasal güdülerle gereksiz personel istihdamı yaygındır (TÜSİAD, 1995: 37).

Ülkemizde özellikle küçük il, ilçe ve belde belediyelerinin nitelikli personel istihdam etmede önemli sorunları vardır. Bunu da yeterli kadroyu alamama, istenilen nitelikte eleman bulamaması gibi nedenleri vardır. Bunun yanı sıra, yöresel ve siyasi

kaygılarla niteliksiz personelin işe alınması gerekli nitelikte elemanların istihdam edilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, küçük belediyelerde kariyer gelişiminin çok sınırlı olması sonucu nitelikli elemanların buralarda çalışma isteğini yok etmektedir (Güzeler, 2008: 153).

Örgüt yapısı ne şekilde kurulursa kurulsun, mali kaynaklar ne denli yeterli sağlanırsa sağlansın, insan kaynağı etkin bir biçimde harekete geçirilemezse sonuç alınması güçleşir. Belediye personelinin eğitimi konusuna merkezi yönetiminin önem vermesine rağmen, kendilerine yüklenen görevleri etkin bir biçimde yürütme imkanından yoksun olan yerel yönetimlerin gerekli eğitim düzeyine ulaştıklarını söylemek zordur (Günel, 1998: 210).

Dolayısıyla belediyelerin çok yönlü hizmetleri için gerekli eğitimi almış, çeşitli uzman personele ihtiyacı vardır. Küçük belediyelerde nitelikli personeli bulmak, ekonomik ve verimli çalıştırabilmek neredeyse imkansızdır. Özellikle sanayi ve turizmin yoğun olduğu belediyelerde eğitilmiş personele duyulan ihtiyaç daha da artmaktadır.

Yeni teknolojik, ekonomik gelişmeler sonucu ortaya çıkan yeni ihtiyaçların giderilmesi için yeni teknik eleman alımı gerekmektedir. Ancak mevcut sınırlamalar nedeniyle yeni eleman alımı gerçekleşmemektedir. Belediyelerin gereğinden fazla personel istihdamı, kaynak israfı ve verimli çalışmaması belediyeleri mali sıkıntıya sokmuş, mahalli hizmetlerin aksamasına sebep olmuştur (Güzeler, 2008: 154).

1.3.6.6. Halk Katılımının Eksikliği

“Örgütler içinde yaşadıkları dünyada tek başına yaşayamayacakları için, insanlar gibi, çevreleriyle iletişim kurmak zorundadırlar. Belediyeler de yaptıklarından etkilenen insanlar ve yaptıklarıyla kendilerini etkileyen insanlar var olduğu sürece ilişkilerini düzenlemek zorunda olacaklardır” (Yayınoğlu, 2007: 84). Dolayısıyla belediye yönetiminin başarısı, büyük ölçüde halkın yerel yönetimin önemine inanmasına, genel yönetim içinde ağırlıklı bir yer alması gerektiğini ve kendi yönetimi olduğunu kavramasına bağlıdır. Belediyeler, bu nedenle halkın saygı ve desteğini kazanmalıdır.

Yerel demokrasilerin gelişimi ancak yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin daha güçlü yapıda tesis edilmeleri ve vatandaş katılımının etkin mekanizmalar yolu ile sağlanması ile mümkündür (Güzeler, 2008: 154). Yine yerel halkın ihtiyaç ve isteklerini yerel siyasalara dönüştürecek demokratik bir temsil süreci olmaksızın etkili ve etkin bir yerel yönetim sisteminden söz etmek mümkün değildir (Çitçi, 1989: 2).

Yerel yönetim kuruluşlarının kararlarını etkileme olanağını yerel topluluklara veren katılım süreci, halk denetiminin etkinliğini de arttırarak, yerel demokrasiye gerçek niteliğini kazandırır. Seçim dönemleri arasında halkın yerel yönetimlerin karar sürecini etkilemesine olanak sağlayan yön ve yöntemler, bu açıdan önemlidir. Oysa Türk yerel yönetim sisteminde bu anlamda halkın katılım olanakları çok sınırlıdır (Kaya, 2003: 86).

Hemşehrilerin belediyelerin planları, programları uygulama kararları üzerinde bilgi edinme hakkına sahip olması gerekmektedir. Çünkü belediyeler halka dayalı kurumlar olmak durumundadır. Belediye yönetiminde belde halkının kendi kentine ve sorunlarına sahip çıkmasının ve etkin bir biçimde yönetime katılmasının sağlanması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda, belediyelerin belde halkı ile çeşitli düzeylerde ve kesintisiz olarak yakın ilişkiler kurulmasını sağlayacak katılımcı ve halka dönük bir yönetim anlayışı geliştirilmesi gerekir (Güzeler, 2008: 154).

Ülkemizde mahalli idarelere dönük olarak son dönemde yapılan yasal düzenlemelerde de yerel yönetişimin anahtar kavramı olan katılım konusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Hemşehri hukuku, stratejik plan hazırlanması, belediye hizmetlerine gönüllü katılım, ihtisas komisyonları kurulması ve kent konseylerine yönelik düzenlemeleri içeren 5393 sayılı Belediye Kanunu katılımcı mekanizmaların geliştirilmesi anlamında bunun en tipik örneğini oluşturmaktadır (Göymen, 2010: 216).

Belediyeler toplumla vatandaşla merkezle, kendi çalışanlarıyla sürdürülebilir bir ilişki yürüttüğü zaman örgütsel başarıdan söz edilebilir. Bunun sonucu olarak da belediyelere verilen kamusal hizmet misyonu yerine getirilip, kamu yararına yönelik amaçlara ulaşılabilir (Yayınoğlu, 2007: 84).

1.3.6.7. Yönetimde Şeffaflık Sorunu

Belediyelerin en önemli sorunlarından biri, aynı zamanda titizlikle uygulanması gereken ilkelere biri olan yönetimde şeffaflık konusudur.

Devletin hesap verme sorumluluğunu sağlayan önemli mekanizmalardan biri olan şeffaflık; devletin, hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için uyguladığı politikaları ve bu politikaların yarattığı sonuçları izlemek için gerekli olan bilgiyi düzenli, anlaşılabilir, tutarlı ve güvenilir bir biçimde sunmasıdır. Şeffaflık, kamusal kaynakların nasıl ve hangi amaçlara yönelik olarak kullanıldığını ve bu kullanımın sonuçları konusunda vatandaşlara gerekli bilgileri sağlayan bir mekanizmadır. Şeffaflığın en önemli sonuçlarından biri, kamu yönetimine ve devlete duyulan güvenin artmasıdır (Bilgin, 2005: 43).

Tüm yerel yönetimlerin en önemli görevleri halkın yerel yönetimlere demokratik katılımını sağlamaktır. Demokratik katılımın sağlanması ancak siyasi yönetimin meşruiyetini halka dayandırmak ve buna da halkı inandırmaktan geçmektedir. Bu ise ancak şeffaf, hesap veren bir yerel yönetimle gerçekleşebilir (Çoruh, 2008: 2).

Ülkelerin kamu yönetiminde etik olmayan davranış sorunlarının artması, halkın devlete ve kamu bürokrasisine olan güveninin sarsılmasına ve kamu yönetiminin saygınlığının azalmasına neden olmuştur. Halkın devlete olan güvenini yeniden inşa ederek kamu yönetiminin saygınlığını korumak küresel bir reform haline gelmiştir. Şeffaflık, açıklık gibi kavramlar, son yıllarda en sık kullanılan kavramlardandır. Bu kavramlarla anlatılmak istenen, yönetimin otoriter tutumdan vazgeçmesi, içine girilmezliği azaltılması, halkın etkilerine açık olmasıdır (Şentürk, 2005: 68).

Yönetsel saydamlığın, yönetim sistemine kazandırılması, etkili ve verimli çalışan kamu yönetimi için gereklidir. Bunun için öncelikle hangi işlerin, nasıl yapılacağına ayrıntılı olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu tanımlamanın ayrıntılı yapılması işlemlerin basitleşmesini ve hız kazanmasını sağlayacaktır. Bu durum demokratik yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan halkın yönetime katılma yönetimlerinin de geliştirilmesini de sağlayacaktır.

Katılımı sürekli kılmak için, halkın yönetime uzak durması sonucunu doğuran düzenlemeler yerine, yönetime etkin biçimde katılabilecekleri düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Örneğin; halk görüş ve önerilerini iletebilmeli, istek ve şikayetlerini dile getirebilmelidir. Bunun için belediye meclis toplantılarına katılabilmeli ve raporların meclise sunulması gibi çok önemli konularda bilgi sahibi olmalıdır.

Tüm bu öneriler, belediyeler için son yıllarda geçerli olmaya başlamış, bu gelişmeler sonucunda belediyeler yavaş yavaş yönetsel saydamlık probleminden uzaklaşmaya başlamıştır. Özellikle belediye meclis toplantılarının karar özetlerini yayınlanması, bu yönde atılan önemli adımlardandır (Güzeler, 2008: 155-156).

1.3.6.8. İdari Vesayet Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar

Yerel yönetim kuruluşları kendi işlem ve hesaplarını denetlemek ve gerekli analizleri yapmakla yükümlü olmakla birlikte, yasaların verdiği yetki sınırları çerçevesinde, merkezi denetime de tabi tutulabilmektedirler. Gerek seçim ve gerekse atama mekanizması içerisinde belirlenen yetkililer ve ilgili kurullar, her şeyden önce kurum düzeyinde etkinliği sağlayıcı, hataları giderici yönde kontrol ve denetim yapmaktadırlar. Ayrıca, benimsenmiş olan siyasi ve idari yapıya, yetki ve sorumlulukların dağılımında göz önünde tutulan ilkelere göre; merkezi yönetimde yerel yönetim kuruluşları üzerinde denetim ve gözetimde bulunabilmektedir. İdari ve mali konularla ilgili olarak, merkezi yönetimin yerel yönetim kuruluşları üzerindeki bu gözetim ve denetim hakkı uygulamasına “idari vesayet” denilmektedir (Akdoğan, 2002: 361).

Anayasanın 127. maddesinde belirtildiği gibi merkezi idare, mahalli idareler üzerinde mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması amacıyla, yasada belirtilen esas ve usuller içerisinde idari vesayet yetkisine sahiptir denilmektedir.

Ülkemizde merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimi oldukça geniş kapsamlıdır. Merkezi yönetiminin yoğun vesayeti yerel yönetim kurumlarının en önemli varlık nedenini oluşturan yürütülebilir karar alma yetkisinde geniş boşluklar getirir. Bu durum yerel yönetim sistemimize demokratik nitelik

kazandıran ögeler açısından değerlendirildiğinde yerel yönetim sistemimiz için yetersizlikler görülmektedir (Keleş ve Yavuz, 1989: 24). Oysa yerel yönetim uygulaması demokratik toplumun vazgeçilmez unsurudur. Demokratikleşme yolunda mesafe almak için daha çok sayıda kamu hizmetlerini mahalli teşkilatlara bırakmak, mahalli teşkilatların kaynaklarını ve yetkilerini arttırmak gerekir. Ancak mahalli idarelerin özellikle belediyelerin yetkilerini ve özerkliğini arttırırken dikkatli ve ölçülü davranmak gereklidir (Günaydın, 1989: 95). Dolayısıyla merkezi yönetim sahip olduğu vesayet yetkisinin sınırlarını belirtmek zorundadır. Çünkü merkezi yönetim vesayet denetimi altında yerel yönetimlerin özerklik alanlarına girmiş ve yerel idarelerin varlık nedenlerini çiğnemiş olurlar. Bununla beraber merkezi idare bir kısım kamu hizmetlerin yerine getirilmesini yerel yönetimlere bırakırken, bu hizmetlerin ahengin sağlanması, devletin bütünlüğü, idarenin bütünlüğü ilkelerinin yönetim kuruluşlarınca bozulmasının önlenmesi ve hizmetlerin ülke çapında aynı temel ilkeler doğrultusunda yapılmasını da sağlamak zorundadır (Tortop, 1991: 16). Yani merkezi idare kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması, mahalli ihtiyaçların gereği gibi sağlanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir (Hamamcı, 2004: 1).

Türk yerel yönetimleri üzerinde uygulanan vesayet denetimi, esas itibariyle belediyeler üzerinde yoğunluk göstermektedir. En fazla idari vesayete tabi kuruluşlar belediyelerdir. Belediyeler; belediye başkanı, belediye meclisi, iç denetçiler, mali denetim, harcama birimlerinin denetimi gibi 13 adet iç denetim ve teftişler dahil edildiğinde 111 dış denetim olmak üzere toplam 124 alanda hesap verdiği görülmektedir. Bu vesayet sorunu belediyeleri olumsuz yönde etkilemekte, ciddi bir zaman ve etkinlik kaybına neden olmaktadır.

Bu nedenle, belediye hizmetlerinde istenilen verimliliğin sağlanabilmesi ve merkez ile yerel yönetim ilişkilerinin beklenen çağdaş düzeye gelebilmesi için, azaltılmış bir vesayete günün gerçeklerine uygun bir koordinasyona ve yetki paylaşımına gerek vardır (Güzeler, 2008:157).

Bu ve benzeri sorunlar çoğaltılabilir. Ancak gerek sayılan sıralamanın başlıklarından gerekse çoğaltılabilecek birçok sorunla yakından ilişkili olan önemli bir konuda mali sorunlardır. Bu sorunları etkileyen ve sorunlardan etkilenen, belediyelerin mali yapısı ve sorunları incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYELERİN MALİ YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Belediyelerin mali yapısı söz konusu olduğunda kaçınılmaz olarak merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında ilişki gündeme gelmektedir. Merkezi yönetimin güçlü konumu, yerel yönetimin bağımlı yapısı, dengeyi yerel yönetimler aleyhine bozmaktadır.

2.1. MERKEZİ YÖNETİM İLE BELEDİYELER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler, bir ülkedeki kamu yönetimi sisteminin iki temel organını meydana getirirler. Kamu hizmetlerinin büyük bir çoğunluğunu yürüten bu organlar arasında siyasi, mali, idari ilişkiler hakimdir (Eryılmaz, 2005: 164).

Ülkemizin idari yapısı da merkezden yönetim ve yerinden yönetim sistemine dayanmaktadır. Her ikisinin de kendine göre güçlü ve zayıf yanları vardır (Keleş, 1998: 21). O halde tüm kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi düşünülemez. Sorun yerel yönetimlerin varlığı değil yerel yönetimlerin ne ölçüde yetkili ve etkili olacaktır (Erdoğan, 1998: 17). Dolayısıyla merkezden yönetim hiçbir ülkede tek başına uygulanmaz; ya yerinden yönetim ilkesi ya da yetki genişliği ilkesi getirilerek uygulanır (Cevher, 2010: 5).

Aynı zamanda ülke çapında hizmetlerin zamanında ve dengeli olarak yerine getirilmesi için, mahalli idareler ile merkezi idarenin birlikte çalışmaları gerekmektedir. Bu nedenle mahalli idareler ile merkezi idareler arasında bir zıtlık ve çekişme bulunmamalı aksine birbirlerini tamamlayan bir bütün olarak algılanmalıdır (Turan, 2001: 1). Ancak Türkiye’de yerel yönetim birimlerinden belki de en önemlisi olan belediyeler ile merkezi yönetim arasında tam ideal bir istendik görev bölüşümü yapılmadığından, merkezi yönetim ve belediyeler arasında bir görev ve yetki karmaşası yaşanmaktadır. Merkezi yönetim gücünü yitirmemek için özellikle bazı yetkilerini belediyelere devretmemekte ısrarını bugünde sürdürmektedir. Buna karşın

merkezi yönetimin belediyelere görev ve sorumluluk yüklerken hiç tereddüt etmediği görülmektedir. Oysa bu görevleri yerine getirmek için gelir kaynaklarına da ihtiyaç vardır. Bu şartlar altında tüm bu sorunlarla boğuşan belediyelerden sağlıklı etkili ve verimli bir hizmet üretmesi beklenemez. Bu sorunun giderilmesi için merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında görev ve gelir bölüşümünün sağlanması ve bunun yasal güvence altına alınması gereklidir. Zira güçlü bir belediye yerel açıdan özerk ve mali açıdan yeterliliğe sahip olan belediyelerdir (Güdük, 2007: 1-2).

Bununla birlikte yerel özerklik faydalarına ise, idarenin bütünlüğü ve devletin bölünmezliği ilkelerine zarar vermeden uygulanması durumunda ulaşılabileceğinin altı çizilmelidir. Ancak her şeyden önce belediyeler ellerindeki kaynakları verimli ve tutumlu kullanmak zorundadırlar. Kaynaklar ne kadar artırılırsa artırılsın, bu kaynaklar verimli ve tutumlu kullanılmadıkça verimsizliğin ve israfın önüne geçilemeyecektir. Dolayısıyla belediyelerin kaynak yeterliliği ile birlikte, harcamalarda da israf ve savurganlığa meydan vermeyecek kaynak-hizmet dengesini gözeterek şekilde bir tutumun izlenmesi gerekmektedir.

2.1.1. Hizmet Bölüşümü

Kamu yönetiminin en önemli konularından birisi “hizmet” konusudur. Yönetim olgusu hizmeti en iyi şekilde karşılamak hedefindedir. Bu amaçla hizmetin kapsamı, talebi, tasarlanması, arzı ve hizmetin arzı sonunda denetimi gibi esaslar iyi tanımlanması gerekir (Şat, 2000).

Yine merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki mali ilişkilerin ilk aşamasını, hizmet (görev) bölüşümü oluşturmaktadır. Hizmet bölüşümü ile kastedilen, merkez idare ile yerel yönetimler arasında, halkın temel yaşamsal ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla sunulacak hizmetlerin hangi idare tarafından yerine getirileceğinin belirlenmesi işlemidir (Turan, 2001: 44). Dolayısıyla hizmetler halka en iyi şekilde götürülebilecek kuruluşlar tarafından yapılmış olacaktır. Ölçüt ise hizmetlerin yapılmasında etkililiği ve verimliliği sağlayabilecek kuruluşun seçilmesidir (Tortop, 1991: 39).

Gerçekten de, kamusal hizmetlerin yürütülmesinde temel ilke, bu hizmetlerin etkin kaynak kullanımı amacıyla halka en yakın yönetim birimlerince yerine

getirilmesidir (www.yerelsiyaset.com, 2010). Böylelikle ihtiyaçlar daha iyi bilinebilir ve hizmetin yürütülmesinde basitlik, ucuzluk ve çabukluk sağlanıp, kırtasiyecilik yükünden kurtulmuş olunur (Tortop, 1991: 39).

Yerel yönetim birimleri içerisinde demokratik yaşamın gelişiminde özel bir öneme sahip olan belediyelerin hizmetleri etkin ve verimli bir şekilde yapabilmeleri için ise gelirlerden sağlanan imkanlar yeterli olmalıdır (Keleş, 1992: 177).

Halka en yakın idari birim ise belediyeler olmaktadır. Çünkü günümüzde nüfusun önemli bir bölümü belediye sınırları içerisinde yaşamaktadır (Dönmez, 1999: 39).

Belediyelerin görev ve yetkilerin belirlenmesinde ise geçerli olan üç farklı ilke “genellik ilkesi”, “yetki ilkesi” ve “liste ilkesidir” uygulanmaktadır (Keleş, 1992: 177);

Genellik ilkesi, uygulandığı ülkelerde yerel yönetimler, kanunla açıkça yapılması yasaklanmış ya da yürütme yetkisi başka kuruluşlara bırakılmış işlerin dışında, yerel topluluğun yararına kabul ettikleri tüm hizmetleri yapabilirler.

Yetki ilkesi, uygulandığı ülkelerde yerel yönetimler yürütme yetkisi kanunla kendilerine verilmiş olan hizmetleri yerine getirebilirler.

Liste ilkesi ise, belediyelerin yapacağı hizmetleri yasalar sınırlandırmıştır. Belediyeler bu listeye göre verilen görevleri yerine getirirler.

1580 Sayılı Belediye Yasası ‘liste yöntemi’ benimserken, günümüz 5393 sayılı Belediye Kanunu ise “yetki” ve “genellik” ilkesini benimsemiştir (Arslan, 2006: 80-81).

2.1.2. Gelir Bölüşümü

Kamu hizmetlerinin merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında paylaşılması bu kamu idareleri arasında sıkı mali ilişkileri de beraberinde getirmiştir. Toplumsal hayatın zorunlu kıldığı ortak ihtiyaçların bir kısmının yerine getirilmesi görevi yerel idarelere verilirken, bunlardan doğacak olan kamu hizmetlerinin maliyetini karşılayacak kaynakların da kendilerine verilmesi

gerekmektedir. Diğer bir ifade ile kamu hizmetlerinin paylaşılmasına paralel olarak; kamu kaynaklarının da merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında paylaşılması gerekir. Kamu hizmetlerinin bir kısmının yerel idarelere verilmesi, bu hizmetlerin yapılması için gerekli olan mali araçları hangi kaynaklardan karşılayacaklarının da belirlenmesini getirir. Kamu gelirlerinin merkezi idare ile yerel yönetimler arasında mali bir paylaşımına tabi tutulacağı belli kurallara bağlanması zorunluluğunu ortaya çıkarır. Aslında kamu hizmetlerinin paylaşımı ve dağıtımı ile gelir kaynaklarının paylaşımı ve dağıtımı aynı meselenin idari ve mali iki yanını birden düzenlemenin zorunluluğunu kendiliğinden ortaya çıkarır (Ülkümen, 1960: 35-36).

Belediye kanunumuz belediyelere görev devrinde oldukça cömert davranmış ancak buna karşın gelir bölüşümünün de sağlanan imkanlar yeterli değildir (Tortop, 1991: 39). Belediyelerin kendilerine verilen hizmetleri ise gereği gibi yapabilmesi için doğal olarak yeterli gelir kaynaklarına sahip olmaları gerekmektedir. Buna karşın mahalli idarelere sınırsız yetki tanınması, belediye yönetiminin oy düşüncesiyle düşük vergi almalarına ve bunun sonucunda merkezi idare gelirlerinden daha fazla gelir talep etmelerine, ya da aşırı vergi alma yoluna gitmesi sonucunda belde halkının mağdur olmasına yol açabilir. Bu nedenle, merkezi idare ile mahalli idareler arasında hangi gelirlerin hangi yöntemlerle ve ne miktarlarda paylaşılacağı önceden belirlenmesi gerekmektedir (Turan, 2001: 47).

Tamer'e göre (1997: 491), Devlet gelirlerinin merkezi yönetimlerle yerel yönetimler arasında hizmet etkinliğini gözeterek adalet ve eşitlik ilkeleri içinde bölüşülmesi için evvela yerel yönetimlere verilecek görevlerin belirlenmesi gereklidir. Devletin yerel yönetimlerin yapmasını istediği hizmetler açıkça ve tüm boyutlarıyla belli olduktan sonra yerel yönetimlerin bu görevlerin üstesinden gelebilmesi için gerekli önlemlerin devlet tarafından alınarak gelir bölüşümünün buna göre yapılması gerekmektedir.

2.2. BELEDİYELERİN GÖREVLERİ

Belediyelerin görevlerinin neler olduğuna geçmeden evvel bu görevlerin belirlenmesinde geçerli olan ilkelerden bahsetmek yerinde olacaktır.

Belediyelerin görevleri ise 5393 sayılı kanunu 14. Maddesinde sayılmıştır. Bu görevler mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır. Kanunda hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Belediyelere yasanın kendisine vermiş olduğu görevleri yerine getirirken birtakım yetki, ayrıcalık ve haklar tanınmıştır. 5393 Sayılı Belediye Yasasının 15. Maddesinde yetki, ayrıcalık ve haklar belirtilmiştir. Genel hatları ile belirtmek gerekirse; belde sakinlerinin ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her tür faaliyet ve girişimlerde bulunmak, özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi resim harç, harcamalara katılma payı vb. gelirlerini toplamak, belde halkının sağlık, esenlik ve gönencini sağlamak, belediye sınırları içinde su, elektrik, havagazı, otobüs işletmeciliği, göl, nehir ve körfezlerde yolcu taşımacılığı yapmak, elektrik tesisleri kurmak, taşınır ve taşınmaz mallar satın almak, bunları satmak veya kiraya vermek, ödünç para almak veya kiraya vermek şeklindedir.

2.3. BELEDİYE BÜTÇESİ

2.3.1. Belediye Bütçesinin Yasal Çerçevesi

Belediye bütçesi ile ilgili yasal çerçeve 5393 sayılı kanunun 61. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre ise:

Belediyenin stratejik plânına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir. Bütçe dışı harcama yapılamaz. Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur. Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir. Bütçe yılı Devlet mali yılı ile aynıdır.

2.3.1.1. Belediye Bütçesinin Hazırlanması ve Kabulü

Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.

Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe, malî yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

2.3.1.2. Belediye Bütçesinin Uygulanması

Belediye bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Belediye bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usûller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Yine belediye kanununun 67. maddesine göre, belediyede belediye meclisinin, belediyeye bağılı kuruluşlarda yetkili organın kararı ile park, bahçe, sera, refüj, kaldırım ve havuz bakımı ve tamiri; araç kiralama, kontrollük, temizlik, güvenlik ve yemek hizmetleri; makine-teçhizat bakım ve onarım işleri; bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri; sağııkla ilgili destek hizmetleri; fuar, panayır ve sergi hizmetleri; baraj, arıtma ve katı atık tesislerine ilişkin hizmetler; kanal bakım ve temizleme, alt yapı ve asfalt yapım ve onarımı, trafik sinyalizasyon ve aydınlatma bakımı, sayaç okuma ve sayaç sökme-takma işleri ile ilgili hizmetler; toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri; sosyal tesislerin işletilmesi ile ilgili işler, süresi ilk mahallî idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülebilir.

2.3.1.3. Belediye Bütçesinin Sonuçlandırılması (Bütçe Kesin Hesabı)

Her yıl bütçesinin kesin hesabı, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra nisan ayı içinde encümene sunulur. Kesin hesap, belediye meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır.

Kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır.

Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

2.4. BELEDİYE GELİRLERİ

Türkiye’de yerel yönetim denilince akla ilk gelen ilk yönetim birimi olan belediyelerin, 1981 yılına gelinceye kadar belediyelerin gelir yapılarının oldukça yetersiz ve dağılık bir durumdaydı. Bu tarihten sonra yapılan değişikliklere belediye gelirlerinde düzenleme yapılmış, belediyelere yeni gelir kaynakları sağlanmıştır. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu kabul edilerek, 1980 öncesi döneme ait olan 5237 sayılı Kanun kaldırılmıştır. 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunu İle belediyelerin maliyesi, merkezi yönetim tarafından güçlendirmiştir (Nadaroğlu, 2001: 225).

Belediye gelirlerine ilave olarak 1985 yılında, Emlak Vergisi gelirleri de eklenmiştir. Daha önce Emlak Vergisi genel yönetim bütçe gelirlerine dahildi, Ayrıca 1993 yılında Çevre Temizlik Vergisi uygulamaya konulmuş ve belediye gelirlerine dahil edilmiştir (Geray ve Keleş, 1969: 17).

Türkiye’de belediyelerin gelirleri 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Kanun 59. Maddesinde aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları,

Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,

Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,

Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,

Belediye Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,

Faiz ve ceza gelirleri,

Bağışlar,

Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,

Diğer gelirler.

Büyükşehir Belediyelerinde büyük şehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan Büyükşehir Belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez. 5393 sayılı Kanundan önce yukarıda da belirtildiği gibi Büyükşehir belediyelerine pay verilmekteydi. Kanunun yürürlüğe girmesiyle Emlak Vergisi gelirlerinin tamamı belediyelere bırakılmıştır.

Belediye Gelirleri başlığı altında, belediyelerin gelir yapısı, belediyelerin öz gelir kaynakları, devlet vergi gelirlerinden alınan paylar, diğer gelir ve devlet yardımları başlıkları altında ele alınacaktır;

2.4.1. Belediyelerin Öz Gelir Kaynakları

Belediyeler, demokratik idari yapımızda önemli kamu görevlerinin yüklendiği birimler haline gelmektedir. Belediyeler kanunla yüklendikleri kamu görevlerini yerine getirebilmek için harcama yapmak ve bu harcamaları karşılayacak gelirlerle donatılmış olmak zorundadırlar. Bunun sağlanması içinde belediyelerin öz gelirlerinin sağlam temellere dayandırılması gerekir (Kocahanoğlu, 1986: 315).

Belediyelerin öz gelir kaynakları vergiler, harçlar, harcamalara katılma payları, olarak ele alınmıştır.

2.4.1.1. Belediye Vergileri

Belediyelerin öz gelir kaynaklarından birini oluşturan vergiler, ülkemizde oldukça düşük miktarlarda kalmıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylar düşünülmediğinde, vergi gelirlerinin nispi önemi diğer birçok gelir kaynağından daha düşüktür. Ülkemizde belediye vergileri, İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik, Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi olmak üzere 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilmiştir. Belediye gelirleri kanununda yer alan vergilerden eğlence vergisi, ilan ve reklam vergisi ile çevre temizlik vergisi dışındaki vergiler nispi vergilerdir. Yani ekonomik gelişmelere göre artan veya azalan yapıya sahiptirler. Çevre temizlik vergisi maktu bir vergi olmasına rağmen, her yıl vergi usul kanunu gereğince saptanan yeniden değerlendirme oranının yarısı kadar arttırılmaktadır. Bu kanunda yer alan vergilerin yanı sıra, belediyelerin emlak vergisi gelirleri de belediyelerin önemli bir gelir kaynağıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 221-222).

Belediye Gelirleri Kanunu gereğince belediyelerin alabilecekleri vergi türleri aşağıda vergilerden oluşmaktadır.

2.4.1.1.1. Emlak Vergisi

Emlak vergisi birçok ülkede yüzyıllardır uygulanan bir vergi olmasına rağmen Türkiye’de oldukça yeni bir uygulamadır. 1972 yılında Bina ve Arazi Vergileri, Emlak Vergisine dönüştürülerek merkezi yönetime bırakılmış, 1985 tarih ve 3239 sayılı Kanunla da 1986 yılından itibaren tahsili ve gelirleriyle tamamen yerel

yönetimlere bırakılarak yerel bir vergiye dönüştürülmüştür. Bunda vergi konusunun yerel sınırlar içinde sabit olması ve belediye hizmetlerinin emlak değerini etkileyen önemli bir faktör olması çok etkili olmuştur (Nadaroğlu,1986:104). 1986 yılından itibaren, belediyeler tarafından tahsil edilen emlak vergisinden il özel idarelerine ve büyükşehir belediyelerine pay verilmiştir. Ancak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, emlak vergisi gelirlerinin tamamı belediyelere bırakılmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 227). 5393 Sayılı Belediye kanununun yürürlüğe 1986 yılından itibaren, belediyeler tarafından tahsil edilen emlak vergisinden girmeden evvel belediyeler tahsil ettikleri emlak vergisinin%15'ini il özel idarelerine aktardıktan sonra kalan tutarın %20'sini büyükşehir belediyesine aktarmaktaydılar. Bu durum belediyelerin aleyhine olan bir durumdur. Çünkü vergi konusunu oluşturan emlak, ilçe belediyelerinin sınırları içinde bulunmakta, verginin tahsil edilmesi esnasındaki masrafları da ilçe belediyeleri üstlenmek durumundaydı (Ayvenli, 2008. 119). Dolayısıyla 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin topladığı Emlak Vergisinden diğer idarelere pay kesilmeyeceğini hükme bağlamıştır

Emlak Vergisi, 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunuyla tanzim edilmiştir. Bina, arsa, arazi vergileri belediyelere bırakılarak belediyelerin mali sıkıntısı giderilmeye çalışılmıştır. Bu vergiler ilke olarak, yerel özellik taşır ve yerel yönetimlerce tahsil edilerek yerel hizmetlerin sunulması için harcanır. Emlak Vergisi aslında tahsilât yerlerine göre belediyelere dağıtılan merkezi bir vergi olma özelliği taşımaktadır. Çünkü belediyeler Emlak Vergisinin ne matrahını ne de oranını belirleyebilmektedirler. Sadece tahsilâtını gerçekleştirmektedirler (Özyardımcı, 2006: 78).

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanununun ikinci maddesine göre emlak vergisi belediyeler tarafından tarh ve tahakkuk ettirilerek, tahsil edilen bir servet vergisi olup bina, arsa ve arazi olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu kanundaki bina tabiri, yapıldığı madde ne olursa olsun, gerek karada, gerekse su üzerindeki sabit inşaatın hepsini kapsar. Yüzer havuzlar, sair yüzer yapılar, çadırlar ve nakil vasıtalarına takılıp çekilebilen seyyar evler ve benzerleri bina sayılmaz.

Emlak Vergisinin matrahı; bina, arsa ve arazilerin vergi değeridir. Arsa ve araziler için; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun asgari ölçüde birim değer tespitine ilişkin hükümlerine göre takdir komisyonlarınca, arsalar için; cadde sokak ve ya

değer bakımından farklı bölgeler, arazide; her il veya ilçe için arazinin cinsi itibariyle takdir olunan birim değerlere göre binalar için maliye ve bayındırlık ve iskan bakanlıklarınca müştereken tespit ve ilan edilecek bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile yukarıda belirtilen esaslara göre bulunacak arsa veya arsa payı değeri esas alınarak hesaplanan bedeldir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 228).

Değer tespit komisyonlarının Emlak Vergisi tabi değerler 4 yıl boyunca geçerli olmaktadır. Emlak Vergisinin mükellefiyetinde kiracıların herhangi bir sorumluluğu yoktur (Erten, 2007: 8).

Emlak Vergisi Kanununun 11. ve 21. maddeleri gereği olarak söz konusu vergi yıllık olarak tarh olunur. Bu nedenle yasal düzenleme gereği olarak Emlak Vergisi Kanunu her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk edilmiş sayılır. Dolayısıyla, 2008 yılında Emlak Vergisine tabi bir varlığı edinenin yükümlülüğü 2009 yılı başından itibaren başlamış olur. Emlak Vergisinin birinci taksiti Mart, Nisan, Mayıs aylarında; ikinci taksiti Kasım ayı olmak üzere iki eşit taksitle ödenir.

Yerel yönetimlerce sunulan hizmetlerin birçoğundan emlak sahipleri doğrudan yarar sağladığından, emlak vergileri bir tür fayda vergisi olarak yerel yönetimlere tahsis edilmesi en uygun vergi türüdür. Bazı OECD ülkelerinde emlak vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki oranı Türkiye'deki oranların çok üzerinde önemli ve istikrarlı bir gelir kaynağıdır. Ancak, Türkiye'de de emlak vergileri gerçekçi olmadığı gibi verimli ve istikrarlı bir gelir kaynağı da olamamıştır. Bu verginin matrahı, oranları, muafiyet ve istisna gibi uygulama konularında belediyelerin belirleme yetkileri olmadığından bu verginin belediyelere bırakılması mali yönden bir rahatlık getirmediği gibi (Altuğ, 1985: 48; Kurtuluş, 2006: 51) kanunun uygulanması birçok yörede belediyelere yük getirmiştir. Özellikle seçmenle yakın ilişkilerin yoğun olduğu orta ve küçük boyuttaki belediyelerde bu kaynaktan etkin bir şekilde yararlanılamamaktadır (Türkoğlu, 2007: 116).

2.4.1.1.2. Çevre Temizlik Vergisi

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 44. Maddesine göre Çevre temizlik vergisinin konusu ve kapsamına belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan

ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar, çevre temizlik vergisine tabi olmaktadır.

Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların kuracakları birlikler, darülaceze ve benzeri kuruluşlar ve üniversiteler tarafından münhasıran hizmetlerinde kullanılan binalar, Kızılay Genel Merkezi ile şubeleri ve kampları, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtları ile umuma açık ibadet yerleri, karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametine mahsus olan binalar, milletlerarası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleri tarafından kullanılan binalar ile bunların müştemilatı vergiye tâbi değildir (Karaoğlu, 2004: 21).

Yine ilgili yasaya göre verginin mükellefi, binaları kullananlardır. Mükellefiyet binanın kullanımı ile başlar.

Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Bu suretle tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile birlikte belediyelerce tahsil edilir. Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlardaki çevre temizlik vergisi ise 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilir.

İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibarıyla tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, bir defaya mahsus olmak üzere, belediyelerin ilan mahallerinde bir ay süreyle topluca ilan edilir. İş yeri ve diğer şekilde kullanılan binalarla ilgili olarak tahakkuk eden bu vergi, her yıl, emlak vergisinin taksit sürelerinde ödenir.

Su ve kanalizasyon idareleri büyük şehir dahilinde ki her ilçe veya ilk kademe belediyesinin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan konutlara ilişkin olarak tahsil ettiği çevre temizlik vergisi ile bu verginin süresinde ödenmemesi nedeniyle tahsil ettiği gecikme zammının yüzde seksenini tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar bir bildirim ile ilgili belediyeye bildirerek aynı süre içinde öder. Tahsil edilen vergi ve gecikme zammının yüzde yirmisini ise münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyük şehir belediyesinin hesabına tahsilatı takip eden ayın yirminci günü akşamına kadar

aktarır. Büyük şehir belediye sınırları içinde bulunan belediyelerin kendileri tarafından tahsil edilen çevre temizlik vergisinin yüzde yirmisi aynı esaslar çerçevesinde büyük şehir belediyelerine aktarılır. Bu vergi geliri ile büyükşehir belediyeleri bu tür yatırımlar için gelir kaynağı elde etmiş olurlar (Arıkboğa, 2004: 159).

Tahsil ettiği vergiyi veya gecikme zammını yukarıda belirtilen süre içinde ilgili belediyeye yatırmayan idarelerden, bu tutarlar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir.

Bu maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yer alan tutarlar, her yıl yeniden değerlendirilme oranında artırılır. Bu tutarların belirlenmesinde, vergi tutarlarının yüzde beşini aşmayan kesirleri dikkate alınmaz.

Bakanlar Kurulu; beşinci fıkradaki tarifede yer alan bina gruplarını belirlemeye ve bu maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yer alan tutarları yöreler, belediyelerin nüfusları ve bina grupları itibarıyla ayrı ayrı dörtte birine kadar indirmeye veya yarısına kadar artırmaya yetkilidir.

Belediye meclisleri, buldukları mahallin sosyal ve ekonomik farklılıkları ile büyüklüklerini de dikkate alarak binaların hangi dereceye gireceğini tespit etmeye yetkilidir.

Maliye Bakanlığı, mükellefiyetle ilgili olarak bildirim verilmemesine ve buna ilişkin usulleri belirlemeye, İçişleri Bakanlığının da görüşünü alarak bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

2.4.1.1.3. İlan ve Reklam Vergisi

Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü İlan ve reklam, İlan ve Reklam Vergisine tabidir. İlan ve Reklam Vergisinin mükellefi, yurt dışından gönderilen ilan ve reklamlar dahil olmak üzere, ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzelkişilerdir. İlan ve reklam işlerini mutad meslek olarak ifa edenler, başkaları adına yaptıkları ilan ve reklamlara ait vergileri mükellefler

adına ilgili belediyeye yatırmaktan sorumludurlar (Tanrıöver, 2001: 52). 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 15. ve 16. maddesine göre; Vergi tarifesinin uygulanmasında metrekare üzerinden yapılan hesaplamalarda, yarım metrekareye kadar olan kesirler yarım metrekareye, yarım metrekareyi aşanlar ise tam metrekareye tamamlanır. Herhangi bir yüzeye yazılmak, takılmak veya çizilmek suretiyle yapılan ilan ve reklamlarda yazı ve resimlerin kapladığı alanın yüzölçümü esas alınır. Çok cepheli ilan ve reklamlarda metrekare hesabı her cephe için ayrı ayrı nazara alınır. Vergi tarifesinin 1, 2 ve 4'üncü bentlerinde belirtilen ilan ve reklamların süresi 6 aydan; 3'üncü bendinde belirtilen ilan ve reklamın süresi 1 haftadan az olursa vergi miktarının yarısı alınır. 6 ayı geçen süreler 1 yıl, hafta kesirleri de tam hafta sayılır. Vergi tarifesinin 5 ve 6'ncı bentlerinde yer alan ve çok nüsha olarak basılan ilan ve reklamlar üzerinde basımevinin ticari unvanı, adresi ve kaç nüsha olarak basıldığı ayrıca belirtilir. İlan ve reklam işi mükellef tarafından devamlı olarak yapılmakta ise, ilan veya reklamın yapıldığı ayı takip eden ayın 20'nci günü akşamına kadar tarh ve tahakkuk ettirilecektir.

İlan ve reklam vergisinde kentleşme ve nüfus yoğunluğu arttıkça sağlanan gelir de artmaktadır.

2.4.1.1.4. Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi

Belediye Gelirleri Kanununun 34. maddesine göre belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde elektrik ve havagazı tüketimi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisine tabidir. Verginin mükellefi, elektrik ve havagazı tüketenlerdir. Doğalgaz tüketimi bu verginin dışındadır. Elektrik veya havagazını dağıtan kuruluşlar, satış bedeli ile birlikte bu verginin tahsilinden ve ilgili belediyeye yatırılmasından sorumludurlar (Aytaç ve Diğerleri, 2006: 176).

Kanunda belirtilmiş olan bazı yerlerde tüketilen elektrik ve havagazı vergiden muaf tutulmuştur. Verginin matrahı, tüketilen elektrik ve havagazının satış bedelidir. Tüketilen elektrik ve havagazı satış bedeli üzerinden, kullanıldığı yerlere göre %1 veya %5 oranında olmak üzere Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi alınmaktadır. Elektrik ve havagazını dağıtan kuruluşlar tahsil ettikleri vergiyi, tahsil tarihini takip eden ayın 20'nci günü akşamına kadar belediyeye bildirmek ve aynı süre içerisinde ödemek zorundadırlar.

2.4.1.1.5. Eğlence Vergisi

Belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişiler bu faaliyetlerinden dolayı eğlence vergisine tabidirler. Eğlence vergisi mükellefin yazılı müracaatına ve ya yoklama memurlarının tespitlerine göre tahakkuk ettirilmektedir (Atay ve Dedeoğlu, 2005: 84).

Yine 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun ilgili maddelerine göre; Yerli ve yabancı film gösterilen sinemalar, tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla ve ortaoyu oynatılan yerler, spor müsabakaları, at yarışları ve konserler, sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzeri biletle girilen yerlerde eğlence vergisi hariç olmak üzere bilet bedeli olarak sağlanan gayrisafi hasılat, müşterek bahislerde, bahsi tertip eden kuruluşa isabet eden gayrisafi hasılat üzerinden, ayrıca bar, gazino, gece kulübü, taverna, diskotek, kabare, bilardo ve masa futbolu salonları gibi biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinde, işin niteliğine göre çalışılan her gün için belediye meclislerince takdir edilecek miktar üzerinden eğlence vergisi alınmaktadır. Ancak, kanunda belirtilen bazı eğlence faaliyetleri eğlence vergisinin dışında bırakılmıştır. Verginin oranları en çok %20 en az %0 arasında değişirken, biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinden günlük belirli bir para alınmaktadır. Vergi biletle girilen yerlerde bilet bedellerine eklenmek suretiyle hesaplanır ve belediye tarafından özel damga konulması sırasında ödenir. Bu suretle alınan biletlerin kullanılmadan iadesi halinde peşin olarak ödenen vergi geri verilir. Genel ve Katma Bütçeli idarelerle İl Özel İdareleri ve köyler tarafından yürütülen spor müsabakaları, at yarışları ve benzeri faaliyetlerde bilet bedeli ile birlikte alınan vergi takip eden 20 gün içinde ilgili belediyeye ödenir.

2.4.1.1.6. Haberleşme Vergisi

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununa göre, Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde Posta Telgraf Telefon işletmesi tarafından tahsil edilen telefon, teleks, faksimili ve data ücretleri (tesis, devir ve nakil ücretleri hariç) Haberleşme Vergisinin matrahı, tesis, devir ve nakil ücretleri hariç olmak üzere tahsil edilen ücrettir. Matraha gider vergileri dahil edilmez. Haberleşme vergisinin mükellefi, telefon, teleks, faksimili ve data ücretlerini tahsil eden Posta Telgraf Telefon İdaresidir (Gençyürek, 2006: 72).

Belediye gelirleri kanunun ilgili maddesine göre; haberleşme vergisinin nispeti yüzde 1'dir. Ancak genel ve katma bütçeli kurumlarla il özel idare ve belediyelere ve bunların kurdukları birliklere ait teleks, faksimili ve data ücretinden vergi alınmaz.

Bir ay içinde tahsil edilen telefon, teleks, faksimili ve data ücretlerine isabet eden Haberleşme Vergisi, ilgili belediyeye tahsilatı takip eden ayın sonuna kadar bir beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde tediye edilir. Beyannamelerin şekil ve muhtevası İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca tayin ve tespit olunur.

2.4.1.1.7. Yangın Sigortası Vergisi

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 40-44. maddelerine göre Belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan yangın sigortaları dolayısıyla alınan primler; Yangın Sigortası Vergisine tabidir. Yangın Sigortası Vergisini, sigorta şirketleri ödemekle mükelleftir. Yangın Sigortası Vergisinin matrahı, yapılan yangın sigorta muameleleri dolayısıyla alınan primlerin tutarıdır Sigorta şirketleri vergilendirme dönemi içinde iptal edilen yangın sigorta muamelelerine ait primleri, iptalin vuku bulunduğu döneme ait matrahtan indirilebilirler. Yangın Sigortası Vergisinin nispeti yüzde 10'dur Mükellefler bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini ertesi ayın 20'nci günü akşamına kadar bağlı buldukları belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve hesaplanan vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar. Beyannamelerin şekil ve muhtevası Maliye ve Ticaret bakanlıklarının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca tayin ve tespit olunur.

2.4.1.2. Belediye Harçları

Kişilerin özel menfaatlerine ilişkin kamu kurumları ve hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında yaptıkları ödemelerdir. Belediye öz kaynakları içinde yer alan harçlar 5393 sayılı kanunda yer alıp 2464 sayılı Belediye Kanununun ikinci kısmında düzenlenmiştir. Belediye Gelirleri Kanunu'nun 49. ve 85. maddeleri arasında yer alan hükümler, belediyelerin tahsil edecekleri harçları düzenlemektedir. Bu kanunda toplam 12 adet harç olmaktadır. Bunlar İşgal harcı, Tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, Kaynak suları harcı, Tellallık harcı, Hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, Ölçü ve tartı aletleri harcı, Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı,

Bina inşaat harcı, Kayıt ve suret harcı, İmarla ilgili harçlar, İşyeri açma izni harcı olarak sıralanabilir.

2.4.1.2.1. İşgal Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 52-57. maddelerine göre Belediye sınırları içinde bulunan aşağıdaki yerlerden herhangi birinin satış yapmak veya sair maksatlarla ve yetkili mercilerden usulüne uygun izin alınarak geçici olarak işgal edilmesi, İşgal Harcına tabidir:

Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali, yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kısmının herhangi bir maksat için işgali, motorlu kara taşıtlarının park etmeleri için il trafik komisyonlarının olumlu görüşü alınarak belediyelerce şehir merkezlerinde tesis edilen ve işletilen mahallerin çalışma saatleri içinde, taşıtlar tarafından işgali (Bisiklet ve motosikletler hariç). Bu sayılan yerlerin izinsiz işgalleri mükellefiyeti kaldırmaz.

Genel ve katma bütçeli idarelerle, il özel idareleri, belediye ve köylerin ve bunların teşkil ettikleri birliklerin kara taşıtlarının işgalleri ve ilgili mevzuata uygun olarak kara ticari taşıtlarının beklemelerine tahsis edilen yerlerin bu taşıtlarla işgalleri, işgal harcından müstesnadır.

İşgal harcı kanunda belirtilen sınırlar içinde düzenlenecek tarifeye göre alınır ve belediyelerin yetkili kılacakları memur veya kişilerce makbuz karşılığında tahsil edilir.

2.4.1.2.2. Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 58-62. maddelerine göre; Hafta tatili ve ulusal bayram günlerinde çalışmalarını belediyelerce izne bağlı işyerlerine ruhsat verilmesi, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcına tabidir.

Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcının mükellefi kendisine çalışma ruhsatı verilen gerçek veya tüzelkişidir.

Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, işin mahiyetine göre yılda 20 YTL'den az; 800 YTL'den çok olmamak üzere belediye meclislerince tespit edilir. Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcının mükellefiyet dönemi, çalışma izninin kullanılacağı takvim yılıdır. Yıl içinde mükellefiyete girilmesi veya işin terk edilmesi hallerinde mükellefiyet, çalışılan süreye inhisar eder. Mükellefiyete girilen veya mükellefiyetten çıkılan ay kesirleri tam ay sayılır.

Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, makbuz karşılığında peşin olarak alınır. Harcı ödenmemiş ruhsatlar geçerli değildir.

Adi Ortaklıklarda harç, ortaklık adına ortaklardan birinden alınır. Ortaklardan her biri harcın ödenmesinden müteselsilen sorumludur.

2.4.1.2.3. Kaynak Suları Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 63-66. maddelerine göre; Özel kaplara doldurulup satılacak olan kaynak sularının (işlenmiş sular dahil) belediyelerce denetlenerek hangi kaynaklara ait olduklarını gösterecek şekilde bu kaplara özel işaret konulması, Kaynak Suları Harcına tabidir.

Kaynak Suları Harcını, kaynak sularını özel işaretli kaplara doldurup satanlar ödemekle mükelleftirler.

Kaynak Suları Harcı, bu suların satışa arzı için kaplara doldurulmasını müteakip, kaplar üzerine özel işaret konulması sırasında bu işi yapan belediyeye makbuz karşılığı peşin olarak ödenir. Başka bir belediye sınırları ve mücavir alanları içinde satışa arz edilen kaynak sularından ikinci bir kez harç alınmaz.

2.4.1.2.4. Tellallık Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 67-71. maddelerine göre; Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezat yerleri ve ilgilinin isteğine bağlı olarak belediye münadisi veya tellalı bulundurulmuş sair yerlerde, gerçek veya tüzelkişiler tarafından her ne surette olursa olsun her çeşit menkul ve gayrimenkul mal ve mahsüllerin satışı, Tellallık Harcına tabidir.

Tellallık Harcını, mal ve mahsullerini satan gerçek veya tüzel kişiler ödemekle mükelleftirler.

Gerçek veya tüzelkişiler yapacakları satışları, satış yapmadan önce belediye veya mahallindeki belediye ilgililerine haber vermekle ödevlidirler. Haber verilmediği takdirde harç yüzde 50 fazlasıyla tahsil olunur.

Tellallık Harcının matrahı, harcın konusuna giren satışların gayri safi tutarıdır. Bu tutardan hangi ad ile olursa olsun hiçbir indirim yapılmaz.

Tellallık Harcının nispeti ise, %2'dir. Yüz yeni Türk Lirasını aşan satışlarda aşan kısım için nispet %1'dir.

Tellallık Harcı, belediyelerce görevlendirilecek yetkililer tarafından makbuz mukabili tahsil olunur.

2.4.1.2.5. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 72-75. maddelerine göre; Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde, belediyelerce veya yetkili mercilerce verilen izne dayanılarak özel kişi ve kuruluşlarca tesis edilen mezbaha ve kanaralarda kesilen hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayenesi veya belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup da belediye sınırı içinde satışa arz edilecek etlerin sağlık bakımından muayene ve denetlenmesi, hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcına tabidir.

2678 sayılı Kanuna göre kurulan resmi ve özel kombinalar bu harçtan muaftır.

Harcı, hayvan veya et sahipleri ödemekle yükümlüdür. Bu harç hayvan başına belirlenen tarifeye göre hesaplanır ve makbuz mukabilinde peşin olarak alınır.

2.4.1.2.6. Ölçü ve Tart Aletler Muayene Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 76-78. maddelerine göre; Ölçü ve tartı alet ve vasıtaları ile ölçeklerin ilgili kanun ve tüzük hükümlerine göre belediyelerce damgalanması, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcına tabidir.

Bu harç, ölçü ve tartı alet ve vasıtaları ile ölçeklerin belediyelerce damgalanması karşılığında kanunda belirtilen tarife göre alınır.

2.4.1.2.7. Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 82. maddesine göre; Mevzuat gereğince alınması zorunlu veya isteğe bağlı görülen ve belediyeler veya onlara bağlı kuruluşlar tarafından düzenlenerek ilgisine verilecek; muayene ve sağlıkla veya fenni konularla ilgili tahlillere ilişkin olup bu kanunda ayrıca harca tabi tutulmamış olan ruhsatlar, rapor ve belgeler "Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcına" tabidir.

2.4.1.2.8. Kayıt ve Suret Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 79. maddesine göre; Belediyeler ve belediyelere bağlı müesseselerden istenecek her türlü kayıt suretleriyle gayrimenkullerle ilgili harita plan ve krokilerin suretleri, Kayıt ve Suret Harcına tabidir.

2.4.1.2.9. İmar ile İlgili Harçlar

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 80. maddesine göre; İmar mevzuatı gereğince aşağıda belirtilen harçlar belediyece tahsil olunur.

- a) Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde İmar Kanununa göre ilk kez yapılan veya istek üzerine gerçekleştirilen müteakip parselasyon işlemleri "Parselasyon Harcına" (teşvik belgesini haiz organize sanayi bölgeleri hariç olmak üzere),
- b) Verilecek ifraz ve tevhit kararları "İfraz ve Tevhit Harcına",
- c) Proje tasdik işlemleri "Plan ve Proje Tasdik Harcına",
- d) Zemin ve yol kanal açma izni verilmesi, yapım ve yıkım artığı malzeme ile toprak kazısının taşınması için belediyelerce yer gösterilmesi ve bu yerlerin tesviyesi "Zemin Açma İzni ve Toprak Hafriyatı Harcına",
- f) Yapı kullanma izni verilmesi işleri "Yapı Kullanma İzni Harcına" tabidir.

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun Hükümleri uyarınca yapılan yapı ve tesisler ile belediye ve mücavir alan sınırları içinde veya dışında inşa edilecek sera ve benzeri örtü altı tarım faaliyetinde kullanılmak üzere inşa edilen tesisler, ahır, samanlık, kümes ve hayvan barınakları ile yemlik gibi yapı ve tesisler 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu uyarınca alınacak ücretler ile Bina İnşaat Harcı dahil yukarıda sayılan harçlardan müstesnadır.

2.4.1.2.10. İşyeri Açma İzni Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 81. maddesine göre; Belediye sınırları veya mücavir alanlar içinde bir işyerinin açılması "İşyeri Açma İzni Harcına" tabidir.

2.4.1.2.11. Bina İnşaat Harcı

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde yapılan her türlü bina inşaatı (ilave ve tadiller dahil), inşaat veya tadilat ruhsatının alınmasında Ek Madde 6'da yer alan tarifede gösterilen nispet ve hadlerde bina inşaat harcına tabidir.

Konut veya işyerlerinin kullanılış tarzlarının değiştirilmesi (konutun işyerine veya harca tabi olmayan işyerinin harca tabi işyerine dönüştürülmesi) halinde de bu değişiklik tadilat sayılarak ek harca tabi tutulur. İnşaata ruhsatsız başlanması halinde de harç alacağı doğmuş sayılır.

Bu hükümlerin yürürlüğe girmesinden önce inşa edilmiş olan binaların yüzölçümlerine ilave veya binada tadilat yapılması halinde harç, binanın toplam yüzölçümüne göre tabi olduğu tarife esas alınarak ve yalnız ilave edilen kısmın yüzölçümü üzerinden hesaplanır.

Bu hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra inşa edilmiş olan binalarda tadil veya ilaveler yapılması halinde harç, binanın önceki yüzölçümü ile ilave kısmın yüzölçümü toplamı üzerinden hesaplanır. Ancak, daha önce aynı konut ve işyeri birimleri için ödenmiş bulunan bina inşaat harcı yeniden hesaplanan harçtan mahsup edilir.

İstisnalar:

Aşağıdaki bina inşaatları bina inşaat harcından müstesnadır.

- a) inşaat giderleri genel ve katma bütçeler ile il özel idareleri ve belediye bütçelerinden karşılanan her türlü binalar,
- b) Hastane, prevantoryum, sanatoryum, dispanser ve benzeri sağlık kuruluşları,
- c) Her türlü fabrika, değirmen, sını nitelikteki imalathaneler ve tersaneler, organize sanayi bölgelerinde yapılan her türlü bina inşaatı ile sera ve benzeri örtü altı tarım yapılan tesisler, ahır, samanlık, kümes, su ürünleri ve hayvan barınağı ile yemlik gibi yapı ve tesis inşaatı,
- d) Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatınca teşviki karara bağlanmış otel, motel ve benzeri turistik tesisler,
- e) Kooperatifler eliyle, ana sözleşmelerine uygun olarak, yapılan sanayi ve küçük sanat siteleri ile esnaf çarşıları,
- f) Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan ibadethaneler, bunların müştemilatı,
- g) Karşılık gözetmeksizin Devlete devrolunmak şartıyla inşa edilen okullar ve öğrenci yurtları,
- h) Deprem, su basması, yangın gibi tabii afetler sebebiyle binaları yanan, yıkılan ve kullanılmaz hale gelen kişiler tarafından, afetin vuku bulduğu tarihten itibaren en geç 5 yıl içinde, afetin vuku bulduğu yerlerde veya kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,
- i) Yangın, su basması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden zarar görmesi muhtemel yerlerdeki binaların sahipleri tarafından, afete maruz kalınacağına yetkili kuruluşlarca tebliğ tarihinden itibaren en geç 5 yıl içinde, kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,
- j) Bina inşaat harcı ödemek veya istisnadan yararlanmak suretiyle inşaat ruhsatı alınmış olup da İmar Kanununun 10 uncu maddesi gereğince, ruhsatları yenilenen binalar.

Yukarıda belirtilen hallerde, kamu kuruluşlarınca ilgili kanunlarına göre hak sahiplerine teslim edilmek üzere inşa olunan binalar da bu istisnadan faydalandırılır. Şu kadar ki bu bentlerde yer alan istisnadan faydalanacak mükellefler, İmar ve İskan Bakanlığından veya bu Bakanlığın yetkili kıldığı kuruluşlardan afete maruz kaldıklarına dair alacakları bir belgeyi belediyeye ibraz etmeye mecburdurlar.

Bina inşaat harcını inşaat, ilave veya tadilat için inşaat ruhsatı alanlar öder.

İnşaata ruhsatsız başlanılmasından mükellef, inşaat ruhsatı almak mecburiyetinde olanlardır. Binanın kullanım tarzının değiştirilmesi halinde mükellef, binanın sahipleridir. Bina İnşaat Harcının matrahı, her bir konut veya işyeri biriminin ayrı ayrı inşaat sahasının yüzölçümleridir.

Konut inşaatlarında inşaat alanının tespitinde, sığınak, merdiven sahanlığı, müşterek garaj, depo, kalorifer ve kapıcı dairesi gibi ortak yerlerden gelen paylar ile kömürlükler hariç tutulur, özel garaj ve özel depo gibi müstemilat dahil edilir.

İşyeri inşaatlarında, inşaat alanına müstemilat ve ortak yerlerden gelen hisselerin tümü dahil edilir. Yine matrahın hesaplanmasında ise, metrekare kesirleri atılır.

Bina İnşaat Harcı, inşaat ruhsatının alınmasından önce makbuz karşılığında ilgili belediyeye ödenir. İnşaatın kısmen yapılması veya hiç yapılmaması halinde ise, inşaat ruhsatı kısmen veya tamamen iptal edilirse, daha önce ödenmiş olan harçta gerekli düzeltme ve iadeler yapılır.

Bina inşaat harcı 2464 sayılı Kanuna 2589 sayılı Kanunla eklenen maddelerde belirlenen tarifeye göre alınır.

2.4.1.2.12. Sağlık Belgesi Harcı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 83. maddesine göre; Yaptıkları işler ve gördükleri hizmetler dolayısıyla özel mevzuatı gereğince belediyelerden sağlık belgesi almak mecburiyetinde olan kişilere verilecek bu tür belgeler ile bunların belli aralıklarla yenilenmeleri "Sağlık Belgesi Harcına" tabidir.

2.4.1.3. Harcamalara Katılım Payı

Harcamalara katılma payları 2464 sayılı belediye kanununda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir ve belediye gelirleri kanununun 3. Kısımında düzenlenen harcamalara katılma payları üç türdür. Bunlar; yol, kanalizasyon ve su tesisleri harcamalara katılma paylarıdır (Sütlüoğlu, 1999: 80).

2.4.1.3.1. Yol Harcamalarına Katılım Payı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 86. maddesine göre; Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya başka bir yola çıkışı olmaması dolayısıyla bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden Yol Harcamalarına Katılma Payı alınır:

- a) Yeni yol açılması;
- b) Mevcut yolların yüzde 40 nispetinde veya daha fazla genişletilmesi;
- c) Kaldırımsız ve bakımsız bulunan yolların, kaldırım veya parke kaldırım haline getirilmesi veya asfalt yapılması, kaldırım veya şose halindeki yolların da parke, beton veya asfalta çevrilmesi;
- d) Mevcut kaldırım veya parkelerin sökülüp yeniden düzenlenmesi,

Yolların kaldırımlar da dahil olmak üzere (15) metreden fazla genişliklerine düşen giderler, belediyelere ait olup harç payına konu teşkil etmez. İki ve daha fazla yol kenarında bulunan gayrimenkuller için asıl cepheyi teşkil eden yoldan düşen pay tam, diğer yollara ait pay ise yarım olarak hesaplanır.

2.4.1.3.2. Su Harcamalarına Katılım Payı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 88. maddesine göre; Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce beldede aşağıdaki şekillerde su tesisleri yapılması halinde, dağıtımın yapıldığı saha dahilindeki gayrimenkullerin sahiplerinden, Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı alınır:

- a) Yeni içme suyu şebeke tesisleri yapılması,

b) Mevcut şebeke tesislerinin tevsi ve ıslahı.

Birden fazla yol kenarında bulunan gayrimenkullere ait payın hesabında, bunların yalnız suya bağlandıkları yol üzerindeki uzunlukları esas alınır.

2.4.1.3.3. Kanalizasyon Harcamalarına Katılım Payı

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 87. maddesine göre; Belediyelerce ve belediyelere bağlı müesseselerce, aşağıdaki şekilde kanalizasyon tesisi yapılması halinde, bunlardan faydalanan gayrimenkullerin sahiplerinden, Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı alınır:

a) Yeni kanalizasyon tesisi yapılması,

b) Mevcut tesislerin sıhhi ve fenni şartlara göre ıslah edilmesi.

İki ve daha fazla yol kenarında bulunan gayrimenkuller, hangi yoldaki kanalizasyona bağlanmış ise, payın hesabında o yola ait kanalizasyon giderleri nazara alınır.

2.4.2. Devlet Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden belirli oranlarda paylar verilmektedir. Bu payların dağıtımı konusunda en son olarak 15 Temmuz 2008 tarihli, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun düzenlenmiştir (Bilge, 2011: 299). Bu kanunla, il özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden ayrılacak paylara ilişkin esas ve usuller düzenlenmektedir.

İl özel idareleri ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden pay verilir. Pay, genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamından, vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan net tutar üzerinden hesaplanır.

Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının; %2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, %2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve %1,15'i il özel idarelerine ayrılır. Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının %5'i ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden

büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan payların %30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Bu payın; %80'lik kısmı belediyelerin nüfusuna, %20'lik kısmı gelişmişlik endeksine göre İller Bankası vasıtasıyla belediyelere dağıtılır (Başaran vd., 2009: 137-138).

Bakanlar Kurulu, bu maddede belirtilen oranları iki katına kadar artırmaya veya kanuni haddine kadar indirmeye yetkilidir.

Payların hesaplanması ise, Maliye Bakanlığı tarafından aylık olarak yapılır. Maliye Bakanlığı büyükşehir belediye paylarını 5 inci maddede belirtilen esaslara göre paylaştırarak bu belediyelere doğrudan, il özel idareleri ve diğer belediyelerin paylarını ise ilgili idarelere aktarılmak üzere tahsil edilen ayı takip eden ayın sonuna kadar İller Bankasına aktarır. İller Bankası, payları 4 üncü ve 5 inci maddelerde belirtilen esaslara göre müteakip ayın en geç onuncu günü mesai saati sonuna kadar ilgili idarelere gönderir.

Belediye ve il özel idare paylarını, Kanunda belirtilen süreler içinde ilgili idarelerin hesaplarına yatırmayan sorumlular hakkında beş maaş tutarı kadar aylıktan kesme cezası uygulanır.

Genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından belediyelere ayrılan paylar, 3 e ayrılır. Bunlar; belediye nüfusuna göre dağıtılan paylar, belediye fonundan aktarılan paylar, mahalli idareler fonundan aktarılan paylardır.

Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden verilecek paylar 15.07.2008 tarih ve 26937 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'a göre hesaplanmaktadır.

2.4.2.1. Belediyelere Nüfuslarına Göre Dağıtılan Paylar

2380 sayılı Kanunda mahalli idarelere genel bütçe vergi gelirleri üzerinden ayrılan payın sadece nüfus esasına göre hesaplanarak dağıtılmasının önemli eleştirilere neden olduğu bilinmektedir. Bu yasa ile payların hesaplanmasında nüfus kriterinin etkisi azaltılarak başka kriterler getirilmiştir (Sezgin, 2008: 72).

Bu amaçla 5779 sayılı Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun 15.07.2008 tarih ve 26937 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediye ve il özel idarelerine ayrılan payların dağıtımına esas belediye ve il nüfusları, her yılın ocak ayından geçerli olmak üzere İçişleri Bakanlığı tarafından, Türkiye İstatistik Kurumundan alınmak suretiyle, İller Bankası ve Maliye Bakanlığına bildirilir. 5779 sayılı kanunun 2. maddesine göre; Belde, köy, mahalle veya bunların bazı kısımlarının bir belediyeye katılması veya birleşmesi halinde bu belediyelerin payı, katılma veya birleşmenin fiilen gerçekleştiği tarihi takip eden Ocak ayının birinci gününden itibaren yeni nüfuslarına göre hesaplanır.

Belediye payının; %80’lik kısmı belediyelerin nüfusuna ve %20’lik kısmı gelişmişlik endeksine göre İller Bankası tarafından belediyelere dağıtılır.

Belirtilen gelişmişlik endeksine göre dağıtılacak miktar için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından tespit edilen en son veriler esas alınır. Bu endeksin kullanımında, ilçeler gelişmişlik katsayılarına göre en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş ilçeye doğru ve eşit sayıda ilçeyi içeren beş gruba ayrılır. Eşitliği bozan ilçe son gruba ilave edilir. Belde belediyelerine bağlı buldukları ilçenin endeks değeri uygulanır. Birinci fıkraya göre belirlenen miktarın %23’ü birinci gruba, %21’i ikinci gruba, %20’si üçüncü gruba, %19’u dördüncü gruba ve %17’si beşinci gruba tahsis edilir. Bu tahsisat, her grup içinde, gruba giren belediyelerin nüfuslarına göre dağıtılır.

İkinci maddenin ikinci fıkrasına göre ayrılan büyükşehir ilçe belediyeleri payı, nüfus esasına göre dağıtılır. Hesaplanan tutardan %30’luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İller Bankası tarafından aktarılır.

Büyükşehir belediye payının; %70’i doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılır. Kalan %30’luk kısmı ise büyükşehir belediyeleri arasında nüfus esasına göre dağıtılır.

Büyükşehir belediye paylarındaki artış, bir önceki yılın aynı ayında tahakkuk eden tutarların %20’sinden fazla olamaz. Fazla olan tutarlar, artış oranı %20’den az

olan büyükşehir belediyelerine bu oranı aşmamak üzere, nüfus esasına göre dağıtılır. Bakanlar Kurulu bu oranı bir katına kadar artırmaya veya kanuni haddine indirmeye yetkilidir.

2.4.2.2. Belediyeler Fonu

Türkiye’de belediyelerin en önemli gelir kaynaklarından birini genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar oluşturmaktadır. Belediyelere çeşitli vergilerden pay verilmesi usulü 1981 yılında çıkarılan 2380 Sayılı Kanun ile vazgeçilmiş, bunun yerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden pay verilmesi esası kabul edilmiştir. Bu Kanunun ilk uygulamasında, belediyeler için ayrılması öngörülen pay %5 idi. Ancak 2380 Sayılı Kanunun kabulünden sonra 3004, 3239 ve 5779 Sayılı Kanunlar ile bu oranda değişikliğe gidilmiştir. 1984 yılında kabul edilen 3004 sayılı yasayla belediye payı %10,30’a çıkarılmıştır. 1985 yılında yürürlüğe giren 3239 sayılı yasayla, 2380 sayılı yasadaki değişiklik yapılarak, genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere verilen paylar, belediyeler için %10,30’dan 9,25’e, 1986’da da %8,55’e düşürülmüştür. Aynı yasayla bu payın 1996 yılı için %8,55’e düşürülmesi, 1987 ve izleyen yıllar içinse %9,25 olarak uygulanması kararlaştırılmıştır.

Belediyeler fonu 02.02.1981 gün ve 2380 sayılı "Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun"un 3004 sayılı Kanunla değişik 1’inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanmıştır.

Bu yönetmelikte dağıtım şekli düzenlenen yardımdan son nüfus sayımına göre nüfusu 50.000’in altında olan belediyeler faydalanırlar (15 Eylül 1988 tarih ve 19930 sayılı Resmi Gazetedeği değişiklik).

Belediyelere, her sene başında İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek azami proje keşif tutarını geçmeyen hizmet ve yatırımların %70’ine kadar yardım yapılır. (6 Haziran 1994 tarih ve 21952 sayılı Resmi Gazetedeği değişiklik)

Keşif tutarının yardım dışında kalan kısmını belediyeler kendi imkânları ile sağlamak ve hizmeti bitirmek zorundadırlar.

Proje tutarı, Bakanlıkça tespit edilen azami miktarı aştığı takdirde aşan miktarı belediyenin kendi imkanları ile tamamlayacağını taahhüt etmesi ve belgelendirmesi halinde projeye ikinci fıkra gereğince yardım yapılır (6 Haziran 1994 tarih ve 21952 sayılı Resmi Gazetede ki değişiklik).

Fondan yararlandırılacak hizmetler ise

- a) Belediye hizmet binası,
- b) Fırın, un değirmeni,
- c) Hal, pazaryeri (Hayvan pazarı dahil),
- ç) Dükkan, otel, motel, gazino, mokamp,
- d) Düğün ve nikah salonu,
- e) Hamam, kaplıca, plaj tesisleri,
- f) Umumi hela,
- g) Mezarlık tesis ve tanzimi,
- h) Belediye parkı (çocuk parkı dahil),
- ı) Koruluk, fidanlık tesisi,
- i) Okuma odası, kitaplık, spor tesisleri,
- j) Akaryakıt, patlayıcı madde deposu,
- k) Mezbaha, diğer kesim ve hayvan imha yerleri,
- l) Garaj ve otopark yapımı,
- m) Belediyelerin görev alanları içinde olup da diğer Bakanlıklar fon yönetmelikleri kapsamı dışında kalan konulardan İçişleri Bakanlığınca uygun görülenler.

Yukarıda yazılı yardım konusu işlerden belediyelerce yapılıp bitirilmesinde zaruret görülen projelerden birisine yardım yapılır.

Ancak aynı çatı altında iki veya daha fazla hizmet cinsini kapsayan proje yapıldığı takdirde bu projeye toplam üzerinden ve ilgili maddede belirtilen miktar oranında yardım yapılır. Yardım yapılan bir hizmet, tamamıyla bitirilmeden aynı belediyenin ikinci bir hizmet konusunun yardım talebi değerlendirmeye alınmaz. Yardım konusu hizmet için lüzumlu olan arsayı belediyeler kendi imkânları ile sağlamak zorundadırlar. Arsa için ayrıca bir ödemede bulunulmaz.

2.4.2.3. Mahalli İdareler Fonu

Mahalli idareler fon yönetmeliği 02/02/1981 gün ve 2380 sayılı "Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun"un 3004 sayılı Kanunla değişik 1'inci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanmıştır.

Bu yönetmeliğin amacı; kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmede sıkıntı çeken mahalli idarelere karşılıksız mali yardımda bulunarak onları teşvik etmek ve desteklemek için genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından ayrılarak İçişleri Bakanlığı emrinde kullanılmak üzere, İller Bankası hesabına yatırılan paylarla oluşturulan "Mahalli İdareler Fonu"nun dağıtımına ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Bu yönetmelik Fondan yapılacak yardımların tahsis edileceği hizmet konularına, bu yardımların tahsis, harcama ve denetimine dair hükümleri kapsar.

2.4.3. Devlet Yardımları

Devlet; siyasal, ekonomik ve toplumsal yapısına bağlı olmaksızın hemen hemen tüm ülkelerde belediyelere yardım yapar. Devletin belediyelere yardım yapma nedenlerini; ekonomik nedenler, toplumsal nedenler ve siyasal nedenler olarak üç grupta toplamak mümkündür. Eskiden lüks olarak görülen ihtiyaçlar, elektronik ve ulaşımdaki hızlı teknolojik ilerlemeler nedeniyle lüks olmaktan çıkmış ve bunların

belediyelerce halka sunulması kaçınılmaz olmuştur. Eğitim, sağlık, dispanser, doğumevi, bakımevi, güçsüzler ve kimsesizler yurdu, ucuz konut gibi birçok hizmet toplumsal ihtiyaçlar niteliğinde olup, belediyelerin ilgi alanına girmiştir (Keleş, 1998: 332-333). İşte genel olarak bahsedilen bu ihtiyaçların görülmesi amacıyla devlet, genel bütçeye konulan ödenekten veya yasayla kurulmuş fonlardan belediyelere yardım yapmaktadır.

2.4.3.1. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

İçişleri Bakanlığı Bütçesinde yer alan belediyelere yapılacak yardımlar ödeneğinin kullanım esasları hakkında yönergenin amacı kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmede sıkıntı çeken mahalli idarelere karşılıksız mali yardımda bulunarak onları teşvik etmek ve desteklemek için İçişleri Bakanlığı bütçesine konulan “Belediyelere Yapılacak Yardımlar Ödeneği”nin dağıtımına ait esas ve usulleri düzenlemektir. Bu yönergeye göre dağıtım şekli düzenlenen yardımdan son nüfus sayımına göre nüfusu 50.000’in altında olan belediyeler faydalanırlar.

Belediyelere, her sene başında Bakanlıkça tespit edilecek azami proje keşif tutarını geçmeyen hizmet ve yatırımların %70’ine kadar yardım yapılır.

Yardım konusu olabilecek hizmetler ise; belediye hizmet binası, fırın, un değirmeni, hal, pazaryeri (hayvan pazarı dahil), düğün ve nikah salonu, hamam, kaplıca, plaj tesisleri, umumi hela, mezarlık tesis ve tanzimi, belediye parkı (çocuk parkı dahil), koruluk, fidanlık tesisi, okuma odası, kitaplık, spor tesisleri, mezbaha, diğer kesim ve hayvan imha yerleri, garaj ve otopark yapımı ve belediyelerin görev alanları içinde olup da İçişleri Bakanlığınca uygun görülen diğer hizmetler.

2.4.3.2. Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca, malî kaynağı yetersiz olan belediyelere İller Bankasınca hazırlanıp, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı tarafından yıllık yatırım programına alınan; harita, imar planı, içme suyu, atık su, katı atık ve benzeri kentsel altyapı ihtiyaçlarının finansmanına katkı sağlamak amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından Bakanlık bütçesine konulan ödenekten yardım yapılmaktadır.

Söz konusu ödenekten yapılacak yardımlar, 14.10.2006 tarihli ve 26319 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, “Belediyelerin Kentsel Altyapı İhtiyaçları İçin Tahsis

Edilen Ödeneğin Kullanımına İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre yürütülmektedir.

Söz konusu ödenekten belediyelere;

a) Harita yapımı, imar planı yapımı,

b) İçme suyu şebeke, içme suyu arıtma, atık su şebeke, atık su arıtma, deniz deşarjı ve katı atık bertarafı ve benzeri her türlü alt yapı tesislerinin etüt ve projelerinin hazırlanması ve yapımı ile ilgili kentsel altyapı ihtiyaçlarının finansmanı için katkı sağlanmaktadır (md.4).

Ödenekten son nüfus sayımına göre nüfusu 100.000 ve altında olan belediyelerin projeleri değerlendirmeye alınır.Mali durumu, yatırım maliyetinin belediyesince sağlanması gereken finansman tutarını karşılamayan belediyelerin projeleri değerlendirilmeye alınmaz.Aynı anda birden fazla altyapı yapım talebinden sadece biri değerlendirmeye alınır.

Belediyelerin harita, imar planı, içme suyu şebeke, içme suyu arıtma, atık su şebeke, atık su arıtma, deniz deşarjı ve katı atık bertarafı ve benzeri alt yapı tesislerinin etüt ve projelerinin hazırlanmasında; proje bedelinin %75’i oranında katkı sağlanmaktadır.

Belediyelerin kentsel altyapı tesislerinin yapımında; nüfusu 20.000 ve altında bulunan belediyelere yatırım maliyetinin %75’ine, nüfusu 20.001- 100.000 arasında bulunan belediyelere yatırım maliyetinin %50’sine kadar Yönetmelikte öngörülen esaslar çerçevesinde katkı sağlanmaktadır.

Ödenekten katkı talebinde bulunacak belediyelerden istenecek belgeler, İller Bankası tarafından belirlenmektedir. Katkı talebinde bulunacak belediyeler, başvuru için gerekli belgeleri usulüne uygun şekilde hazırlar ve ilgili Bölge Müdürlüğüne iletir.

Bölge Müdürlükleri kendilerine iletilen başvuru belgelerinde varsa eksiklikleri giderdikten sonra, yapacağı teknik, ekonomik ve çevresel incelemeler sonucu düzenleyeceği değerlendirme raporunu, Bölge görüşü ile birlikte en geç Haziran ayı sonuna kadar İller Bankası Genel Müdürlüğü’ne iletir.

İller Bankası, ödenekten yararlanmak isteyen belediyelerden, Yönetmelik hükümlerini kabul ettiğine dair bir taahhütname alır.

2.4.3.3. Turizm ve Kùltür Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

Kùltür ve Turizm Bakanlığı'nca 16/4/2003 tarihli ve 4848 sayılı Kùltür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 2'nci maddesine istinaden hazırlanan ve 15.03.2007 tarihli ve 26463 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Kùltür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin, Vakıfların ve Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik" hükümlerine göre kùltür, sanat ve turizmi geliştirmek ve tanıtmak için hazırlanan projelerine yardım yapılmaktadır.

Yardım yapılabilecek etkinlikler ise; Kùltür, sanat ve turizm değerlerimizi ve zenginliklerimizi yaşatıcı, yayıcı, destekleyici, geliştirici ve tanıtıcı, yerel, ulusal ve uluslararası nitelikteki şenlik, festival, anma günleri, konser, sergi, gösteri, kongre, sempozyum, seminer, panel, güzel sanatlar, fuar ve benzeri etkinliklere ilişkin projelere yardım yapılabilmektedir.

Başvurular, belirtilen belgeler eklenmek suretiyle, etkinlik tarihinden önce İl Kùltür ve Turizm Müdürlüklerine yapılır.

Kùltür ve Turizm Bakanı tarafından onaylanan yardımlar, protokol yapılmasını müteakip ödenir.

Yardım, projeyi sunan yerel yönetim kuruluşunun banka hesap numarasına yatırılır.

Kùltür ve Turizm Bakanlığınca 2863 sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkında Kanununun 12'nci maddesi ve 13.04.2005 tarihli ve 25785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Taşınmaz Kùltür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik" hükümlerine göre kùltür ve tabiat varlıklarının onarımına yardım yapılmaktadır.

Yapılacak yardımlar:

Belediyelerce, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu çerçevesinde bina, arsa ve araziler üzerinden tahakkuk ettirilen Emlak Vergisi tutarının %10'u oranında ayrıca taşınmaz kùltür varlıklarının korunmasına katkı payı tahakkuk ettirilir ve mükelleften Emlak Vergisi tutarıyla birlikte tahsil edilir.

Tahsil edilen pay, il özel idaresi tarafından açılacak özel bir hesaba aktarılır. Bu miktar, vali tarafından il sınırları içindeki belediyelerin kùltür varlıklarının

korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırladıkları projelerin kamulaştırma, projelendirme, planlama ve uygulama işlerine yardım amacıyla kullanılır.

Yapılacak yardımlar, proje maliyetinin veya kamulaştırma bedelinin %49'unu geçemez. Ancak bu oranlar, planlama ve projelendirme işleri ile bunların uygulamalarına münhasır olmak üzere gerekli görülen hallerde büyükşehir belediyeleri için %60'a, diğer belediyeler için %95'e kadar artırılabilir.

2.4.3.4. Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması; 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 3/6/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığının görevleri şunlardır: Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.

2.4.3.5. Çevre Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

Çevre ve Orman Bakanlığınca çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için Bakanlık bütçesinde öngörülen ödenekten belediyelere ve birliklere karşılıksız yardımlar yapılmaktadır.

Söz konusu yardımlara ilişkin usul ve esaslar, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 18'inci maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanan 3.4.2007 tarihli ve 26482 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevre Gelirlerinin Takip ve Tahsili ile Tahsilat Karşılığı Öngörülen Ödeneğin Kullanımı Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

Söz konusu olan ödeneğin kullanımı ise:

a) Atıksu arıtımı, atık bertarafı ve katı atık geri kazanım tesislerinin gözetim, fizibilite, etüt, proje ve inşaat işlerinin kredi veya yardım suretiyle desteklenmesi ile çevre düzeni planlarının yapımında,

b) Hava, su ve toprak kalitesinin ölçüm ve izleme ağının oluşturulması için yapılan harcamalarda,

c) Gürültünün önlenmesiyle ilgili etüt ve projelerin desteklenmesi için yapılan harcamalarda,

ç) Acil müdahale planlarının hazırlanması için yapılan harcamalarda,

d) Çevresel etki değerlendirmesi faaliyetleri için yapılan harcamalarda,

e) Havza koruma planı çalışmaları için yapılan harcamalarda,

f) Biyolojik çeşitliliğin korunması için yapılan harcamalarda,

g) Çölleşme ve iklim değişikliğiyle mücadele çalışmaları için yapılan harcamalarda,

ğ) Stratejik çevresel değerlendirme için yapılan harcamalarda,

h) Nesli tehlikede olan bitki ve hayvan türleri ile yaşama ortamlarının korunması için yapılan harcamalarda,

i) Uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin karşılanması için yapılan harcamalarda,

i) Çevre eğitimi ve yayını ile ilgili faaliyetler için yapılan harcamalarda,

j) İhtisas komisyonları için yapılan harcamalarda,

k) Çevre kirliliğinin giderilmesi için yapılan harcamalarda,

kullanılır.

2.4.3.6. Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca Yapılan Yardımlar

Şirket kurulmasına ilişkin maddeler 5393 sayılı Belediye kanununun 70. ve 71. Maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre; Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir ve Belediye, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilir. Bu amaçla, su, kanalizasyon ulaşım olmak üzere, otoparklar, turistik işletmeler ve daha birçok alanda ticari ve sınai işletmeler belediye idareleri tarafından kurulmakta ve işletilmektedir.

2.4.3.7. DPT Tarafından Yapılan Yardımlar

21340 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı bütçesine konulan Mahalli İdarelere Yapılacak Yardımlar Ödeneği, 437 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (f) bendi ile 12'nci maddelerine istinaden hazırlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre kalkınmada öncelikli illerdeki İl Özel İdareleri ile belediyelerin projelerini desteklemek, hizmet ve yatırımlarda verimlilik, sürat ve etkinliği arttırmak amacıyla, DPT bütçesine her yıl konulan ödenekten yardım yapılmaktadır.

DPT tarafından, kalkınmada öncelikli yörelerde bulunan ve son nüfus sayımına göre nüfusu 50.000'den az olan, gelir kaynakları yetersiz belediyelere yapılacak yardımların dağıtım esasları 1992 yılında çıkarılan 21340 sayılı yönetmelik ile belirlenmiştir. Yönetmeliğin 5. Maddesine göre yardım yapılacak konular şunlardır;

- a) Tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesine yönelik yatırımlar,
- b) Kültür ve Turizmin gelişmesine yönelik yatırımlar,
- c) Yatırım amacıyla kurulan yeni Anonim Şirketlere iştirakler,
- d) İmalat sanayinin gelişmesine katkı sağlayacak yatırım projeleri,
- e) Belediye hizmetlerinin etkinliğini arttıracak sosyal ve ekonomik alt yapı yatırımları,

Yapılan Yardımların öncelik sırası ise aşağıdaki gibidir;

- a) Yarım kalmış projeler,
- b) Yatırım süresi kısa olan ve süratle üretime geçebilecek projeler,
- c) İstihdama katkısı yüksek olan projeler,
- d) Acil ihtiyaç duyulan diğer projeler.

Yapılan yardım tutarı Birinci Derecedeki illerde proje keşif tutarının %80'ini, İkinci derecedeki illerde ise %60'ını geçemez. Yatırım tutarının yardım dışında kalan kısmını belediyeler kendi kaynakları ile bitirmek zorundadır. Yardım konusu proje

için lüzumlu olan arsayı belediyeler kendi imkanları ile sağlamak zorundadırlar. Ayrıca belediyelerin bir yıl içinde talep ettikleri projelerden yalnız birine yardım yapılmaktadır.

Yapılan yardımların yönetmelik hükümlerine göre amacına uygun olarak harcanıp harcanmadığı ve yapılması öngörülen yatırımın mali ve fiziki gerçekleşme durumlarının denetimi Mülkiye Müfettişleri ile Mahalli İdareler Kontrolörleri tarafından yapılır. Ayrıca, yatırımlar tamamlanana kadar, işin fiziki durumu ve harcaması hakkında bilgileri valilikler Devlet Planlama Teşkilatına bilgi verirler.

Merkezi yönetimin yapabileceği yardım kalemlerin çokluğu ve çeşitliliği, her ne kadar zorunluluk gibi algılansa da, merkezi yönetimin takdir yetkisini arttırdığı için şüpheyle karşılanmaktadır. Bu yardımların nesnel olmaya ölçütler çerçevesinde belediyelere aktarılması yorumlara neden olacaktır.

2.4.4. Diğer Gelirler

Belediyelerin diğer gelirleri ise borçlanma, para cezaları, ücretler, işletme karları, faiz gelirleri, diğer bazı gelirler başlığı altında ele almak mümkündür.

2.4.4.1. Borçlanma

Belediye, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla 5393 Sayılı Belediye Kanununun 68. maddesinde belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabilmektedir.

Belediyeler borçlanmada sınır 5393 Sayılı Belediye Kanunu 68/d maddesine tanımlanmış olup, ilgili maddeye göre belediyelerin faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar Büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır. Bu durumun bir istisnai hali var olup, oda 5393 sayılı Belediye Kanunu 68/f maddesinde düzenlenmiş olup, ilgili bende Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar yukarıda

belirttiğimiz sınıra tabi olmayıp, dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır denilerek istisnai durumu belirtmiştir. Belediyelerin borçlanmalarına 5393 sayılı belediye kanunu 18/d maddesine göre belediye meclisi karar merciidir. Belediyelerin en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapabilmektedir.

Belediyelerin görev ve hizmetlerinin gerektirdiği finansmanı karşılamak için usul ve esasları başta 5393 sayılı Belediye Kanununun 68. Maddesi olmak üzere, 4749 sayılı Kamu Finansman ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun ve ilgili yılın bütçe kanunu ve bu kanunlara istinaden düzenlenen yönetmelikler düzenlenmektedir.

Bu bağlamda yukarıda ismi zikredilen mevzuat ve yönetmelikler çerçevesinde belediyeler görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla çeşitli iç ve dış kaynaklardan borçlanma yoluna gitmiştir.

2.4.4.1.1. İç Borçlanma

Belediyeler hizmetlerinin finansmanı ve içinde buldukları mali sıkıntıdan kurtulmak için ihtiyaç duydukları gelirleri öz gelirleriyle karşılayamadıklarından borçlanmaya başvurumaktadırlar.

Bu süreç içerisinde belediyelerin borç alabileceği başlıca iç kaynakları ise, iller bankasından borçlanma, tahvil ihraç suretiyle borçlanma ve diğer bankalardan borçlanma gibi sıralamak mümkündür:

2.4.4.1.1.1. İller Bankasından Borçlanma

İller Bankası; belediyelere mali ve teknik yardım sağlayan ve belediyelerle sürekli ilişki içerisinde olan bir kuruluştur. Yerel yönetimlere ve özellikle de belediyelere yapılan yardımların koordinasyonunun tek elden yönetiminin iller

bankasına verilmesi, yardımların daha rasyonel dağıtılmasını sağlar (Çetik, 1993: 160).

5393 sayılı belediye kanunu 68. maddesine göre belediyeler ihtiyaç duyduklarında, iller bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanabilecekleri, bu kredileri kullanabilmek içinse İller Bankasına geri ödeme planı sunmak zorunda olduklarını hüküm altına almıştır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme plânını yeterli görmediği belediyenin kredi isteklerini reddeder.

Türkiye'deki yerel yönetim yatırım ve nakit ihtiyaçlarında en çok kullanılan banka İller Bankası'dır. 4759 Sayılı İller Bankası Kanunu'nun 7. maddesinin A bendi uyarınca banka, belediyelerin yapacağı yerel kamu hizmetleri ile ilgili tesis ve yapılar ile diğer işlerini kolaylaştırmak; imar plan ve programlarının gerçekleştirilmesini desteklemek için kredi sağlamaktadır. Uygulama esasları 25.3.1946 tarihli tüzükle belirlenmiş, tüzüğün yerini 9.3.1990 tarihli "İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği" almıştır. Söz konusu yönetmeliğe göre Banka, belediyelere kısa ve uzun vadeli krediler sağlamakta, ayrıca kefillik ve aracılık da yapmaktadır. İller Bankası, uzun vadeli kredileri belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden aldıkları kanuni payların yıllık (kesinleşmiş) tutarına göre 5 ile 20 yıl vadeli olmak üzere vermektedir. Banka tarafından uzun vadeli kredilerin açılabilmesi için, yapılacak işin İller Bankasının yıllık yatırım programında yer alması veya bankanın bütçesinde cari ve yatırım ödeneğinin olması şarttır. Belediye meclisi kararının, mülki amirin tasdiki ile bankaya gönderilmiş olması da gerekmektedir. İller Bankası aynı esaslar dahilinde, yıllık yatırım programında yer alan işler için yıl içi yatırımı karşılığında belediyelere avans da vermektedir. İller Bankası, belediyelere kısa vadeli kredi de açmaktadır. Banka tarafından belediyelerin hakkı olan kanuni paydan belediyenin özellikle bankaya olan borçları dikkate alındıktan sonra kalan kısım ölçüsünde, kredinin açıldığı yıl veya bir sonraki yıl belediyenin kanuni payından karşılanmak üzere kısa vadeli kredi verilmektedir. Kısa vadeli kredinin kaynağı bankanın öz kaynakları olabileceği gibi banka dışındaki diğer kredi kuruluşlarından sağlanacak kaynaklar da olabilir. Krediler yine meclis kararı ve mülki amir onayı ile araç, gereç ve bazı işler için banka yönetim kurulu kararı ile verilmektedir. Kredilerin tahsilinde tespit edilen vadelerde taksitler ödenirken, kredi masrafları yıl içinde, faizleri ise yılsonunda kanunu paylardan kesilir (www.muhasabenet.net, 2009).

2.4.4.1.1.2. Tahvil İhraç Suretiyle Borçlanma

Belediyelerin borçlanma yöntemlerinden biri de sermaye piyasalarına tahvil ihracı yoluyla finansman sağlamaktır. Türkiye’de de belediyeler görev ve hizmetlerinin gerektirdiği harcamaların finansmanını sağlamak amacıyla kanunla belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde tahvil ihracı ile borçlanabilme yetkilerine sahiptir (Gündüz, 2008: 165).

Tahvil ihracı ancak, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır. Belediyeler yurtiçi ve yurtdışı sermaye piyasalarında tahvil ve diğer borçlanma senetleri (örneğin finansman bonusu) ihraç etmek suretiyle fon temin edebilirler. Ayrıca sermaye piyasaları yoluyla fon temini için önerilen çözümlerden biride yerel sermaye piyasalarının kurulmasıdır (Yıldırım ve Ayrıçay, 2007: 21-44).

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlemesi Hakkındaki Kanunun 4. maddesinde ve 15/03/2012 tarihli ve 28234 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Genel Yönetim Kapsamındaki Mahalli İdareler ile Bunların Bağlı Kuruluşları ve İktisadi Teşebbüslerinin Yurt içi Piyasalarda Yapacakları Tahvil İhraçlarının İzin Sürecine İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelikte yurt içi piyasalarda yapılacak belediye tahvili ihraçlarının Müsteşarlığın iznine tabi olduğu belirtilmektedir. Ancak Müsteşarlıkça izin verilmesinin hazine garantisi sağlandığı anlamına gelmediği vurgulanmaktadır (Resmi Gazete, Sayı:28234, 15/03/2012). Dolayısıyla belediyeler tarafından ihraç edilecek tahviller devlet tahvili sayılsa da hazine garantisi altında olmayacaklardır. Bu durum, belediyeler tarafından ihraç edilecek tahvillerin piyasada yeterli ilgi görme olasılığını düşürecektir. Örneğin İstanbul ve Ankara belediyeleri yurt içine tahvil ihracı ile borçlanma yoluna başvurmuşlardır. Ancak tahvillere yeterli ilgi olmaması nedeniyle sonuç istendiği şekilde gerçekleşmemiştir (Çetinkaya ve Demirbaş 2004: 21).

Türkiye’de mahalli idareler arasında belediyeler yerel hizmetlerin çok önemli kısmını gerçekleştirmektedirler. Buna rağmen sunmuş oldukları hizmetleri yerine getirecek oranda gelir imkanlarına sahip değildirler. Belediyelerin gelir kaynakları arasında yer alan borçlanma, belediyelerin hizmet yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde önemli bir finansman aracı haline gelmiştir. Belediyelerin borçlanma yöntemlerinden biri de tahvil ihracıdır. Türkiye’de belediyelerin tahvil ihracına

ilişkin gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Buna rağmen tahvil, belediyeler tarafından çok kullanılan bir borçlanma aracı değildir. Bunun en büyük nedenlerinden biri belediye tahvillerine hazine garantisi verilmemiş olmasıdır. Oysa belediyeler tahvil ihracı ile büyük finansman gerektiren uzun vadeli yatırımlarına kaynak sağlayabilirler. Belediyelerin tahvil ihracı yoluyla borçlanma yolundan faydalanabilmesi için hazine garantisi verilmeyen bu tahvillere olan talebin artırılması gereklidir (Yakar ve Kandır, 2012: 445).

2.4.4.1.1.3. Diğer Bankalardan Borçlanma

5393 sayılı Belediye Kanununda Belediyelerin özel bankalardan borçlanmasına bir kısıtlama getirilmemiş olup, 1986 yılından bu yana özel bankalardan borçlanma, İller Bankasından borçlanmanın önüne geçmiştir (www.muhasabenet.net, 2009). Ancak ülkemizde, belediyelerin genel olarak borçlanma kaynağı İller Bankası'dır (Turan, 2001: 105).

5393 sayılı Belediye Kanunu, 4749 sayılı Kamu Finansman ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili yılın bütçe kanunu gözetilerek bankacılık sisteminden borçlanmanın hantal belediye bürokrasisine olumlu katkı sunacağı düşünülmektedir. (www.muhasabenet.net, 2009).

2.4.4.1.2. Dış Borçlanma

Türkiye'de belediyelerin dış borçlanmaları, 1993 yılına kadar hiçbir kamu kurumunun ön izin ve denetimine tabi tutulmamıştır. Proje ve yatırım safhalarında İller Bankası mekanizmaları tamamen devre dışı kalmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın projeyi uygun bulması, öncelikli görmesi ve yatırım programına alması, Hazine Müsteşarlığı'nın ise dış kredi ve anlaşma evrelerinde işlevlerini yerine getirirken, günü kurtarmayı hedefleyen kısa görüşlü siyasi baskı altında kalmış olması bilinen bir durumdur (Esen, 2000: 75).

Belediyelerin dış borç ödeme konusunda sergiledikleri sorumsuz tutum ve ortaya çıkan tüm bu ağır bedeller sonucunda, hükümetler ve Hazine Müsteşarlığı

harekete geçmiş ve bir takım önlemler almışlardır. Hükümetler ve Hazine Müsteşarlığı tarafından alınan önlemlerden ilk olarak; Bütçe Kanunu'na 1998 ve 1999 yılında konulan sınırlayıcı maddelerle, belediyelerin Hazine garantili dış borçlanmalarına üst limit getirilmiştir.

Belediye Kanunu'nun borçlanmaya ilişkin hükümleri 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5393 sayılı kanunda düzenlenmiştir. Bu Kanunun çıkarılmasında da belediyelerce gerçekleştirilen kontrol dışı dış borçlanma ve belediyelerin borçlarını ödeme konusundaki isteksizliklerinin Hazine'yi mali açıdan zorlaması ve bu zorlanmanın kamu mali yönetimindeki disiplinsizliği artırmasının etkisi vardır (Gül, 2009: 101-102).

Dolayısıyla belediyelerin geçmişte hazine garantisi ile yapmış oldukları borçlanmayı kendilerinin ödemeyip Hazineye garantör olarak ödettirmeleri, 4749 sayılı Kanunun ve tamamlayıcı mevzuatının ne denli gerekli olduğunu gösteren en önemli delildir (Gül, 2009:102).

5393 sayılı Kanunun "Borçlanma" başlıklı 68. Maddesinde belediyelerin, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıda belirtilen usul ve esaslara göre borçlanma yapabileceği belirtilmiştir;

Dış borçlanma, 09.04.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.

Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

Yukarıda belirtilen usul ve esaslara aykırı olarak borçlanan belediye yetkilileri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmeyen durumlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun görevi kötüye kullanmaya ilişkin hükümleri uygulanır. Belediye, varlık ve yükümlülüklerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı malî tablolarını üçer aylık dönemler halinde İçişleri ve Maliye bakanlıkları ile DPT ve Hazine müsteşarlıklarına gönderir.

Belediyeler klasik gelirlerden yatırıma ayrılabilen payın yetersiz olduğu durumlarda düşünülen yatırımların gerçekleştirilmesi için dış borçlanmayı bir finansman olarak görmektedirler. Dış borçlanmanın ödenmesi ise yıllara sari olmaktadır. Dolayısıyla gelecek nesillerin gelirleri ipotek altına sokularak bir kaynak kullanımı söz konusudur. Kullanılacak bu kaynak üzerinde sonraki yılların yerel yöneticilerinin bütçe hakkı bulunmaktadır. Bu durumda belediyeler, dış borçlanmaya dayalı bir finansman modeli kullanırken itfa süresi açısından makul bir denge gözetmelidir (Doğanyığıt, 1999: 81).

2.4.4.2. Para Cezaları

Belediyeler kamu düzenini korumak, belediyelerce konulan kuralların yerine getirilmesini sağlamak amacıyla bir takım cezai yaptırımlar uygularlar (Dönmez, 2008: 1). Belediyelerin para cezaları iki türdür. Bunlar vergi cezaları ve diğer para cezalarıdır. Bu gelir türü, Erdem, Şenyüz ve Tathoğlu'na göre (1998: 80) diğerlerinden farklı olup, amacı doğrudan gelir sağlamak değildir. Para ve vergi cezalarıyla kişilerin yasalara uyması amaçlanmıştır. Para cezalarıyla esas amaç gelir temin etmek olmasa da bu sayede gelir elde edildiği için yerel gelirler arasında sayılmaktadır.

2.4.4.2.1. Vergi Cezaları

Bu tür para cezaları ise tazminat niteliğindedir. Bunlar belediyenin uğradığı ya da uğraması olası zararın telafi edilme amacını taşır. Vergi, resim ve harçlar ile başka kamu alacaklarının yasaların gösterdiği süreler içinde ödenmemesi durumunda sorumlulardan alınan para cezaları örnek verilebilir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 236).

2.4.4.2.2. Diğer Para Cezaları

Kent ve kasabalarda kamu düzenini korumak, belediye kurallarını uygulamak ve halkın sağlık ve güvenliği ile ilgili yasaklara uymama halinde tahsil edilen para cezalarıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 236). Para cezalarının kamu gelirleri içerisindeki payının küçük olmasına karşın caydırıcılık açısından önemi kaçınılmazdır (Erdem vd... 1998: 80).

2.4.4.3. Ücretler

Belediyeler, Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. Maddesi uyarınca, Belediye Gelirleri Kanunu'nda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak yerine getirilecek her türlü hizmet için, belediye meclislerince düzenlenen tarifelere göre ücret alabilirler. Belediyeye tekel olarak verilen işler ise özel hükümlere göre yerine getirilmektedir.

Belediyelerin ücrete tabi işlerine örnek olarak, mezarlık gelirleri, basımevi hasılatı, hastane ve sağlık kurumları hasılatı, otobüs-su-havagazı-doğalgaz işletmeleri hasılatı, soğuk hava deposu hasılatını verebiliriz. Ayrıca, belediye ve mücavir alanlar içerisindeki yer altı sularını sanayide veya günlük hayatta kullanma amacıyla, kamu veya özel kişilerce harcanması durumunda bunlardan, belediye meclislerince belirlenen tarifeye göre ücret alınır.

2.4.4.4. İşletme Karları

Başsoy, Pirlar ve Gürsoy (2000: 103) tarafından söylenene göre, ticari değer taşıyan ve belediye tarafından yerine getirilen hizmetler dolayısıyla elde edilen karlar, belediyelerin diğer bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Belediyelerin işlettikleri su, otobüs, mezbaha, soğuk hava işletmelerinin elde ettikleri karlardan belediyeye pay verilmektedir. Ancak bu hizmetlerden genellikle belediye işletmeleri zarar etmekte ve zararları belediye bütçesinden karşılanmaktadır.

2.4.4.5. Faiz Gelirleri

Belediyeler ellerinde bulunan paraları, 1211 Sayılı Merkez Bankası Kanunu'na göre, Merkez Bankasına veya bu bankanın bulunmadığı yerlerde ise, muhabiri olan TC Ziraat Bankası'na yatırmaları gerekmektedir. Bu paralar, vadesiz cari hesap olarak bankada tutulmaktadır.

Belediyeler, faiz gelirlerinden yararlanmak amacıyla, paralarını başka banka hesaplarına yatırmak için merkezi idareden izin istemişlerdir. Hükümet tarafından, belediyelerin diğer kamu bankalarına hesaplarını yatırma imkanı tanınmıştır. 2001 Bütçe Kanunu 7. maddesinde de belediyelerin, bütçelerinde veya tasarruflarında bulunan kaynakları Ziraat Bankası'na yatırmaları zorunlu tutulmamıştır (Başsoy vd., 2000: 104-105).

2.4.4.6. Diğer Bazı Gelirler

Belediyeler, gerçek kişilerden veya firmalardan, piyasayı dikkate alarak şahıs ve ticari firmalardan kendine verilen sınırlar dahilinde borçlanabilirler. Piyasa verileri para kullandıran yurt içi ve yurt dışı finans çevrelerinde oluşan faiz oranının çok üstünde bir borçlanma bu borçlanmaya yetki veren meclis ve borçlanmayı yapan harcama yetkilisini hukuken sıkıntıya sokabilir (www.muhasabenet.net, 2009). Bunun yanında belediyeler 5393 sayılı Belediye kanunu 71. maddesine göre kurulan bütçe içi işletmelerden ve aynı kanunun 70. maddesine göre belediye meclisince kurulacak belediye şirketlerinden de borçlanmalarında herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Diğer bir gelirden toptancı hal gelirleridir. 7 Temmuz 2012 tarihli ve 28346 sayılı Sebze ve Meyve Ticareti ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmeliğe göre, Belediyeye gelir olarak kaydedilen hal rüsumu tutarlarının en az yüzde onu belediye toptancı halinin temizlik, güvenlik, aydınlatma, bakım ve onarım ihtiyaçlarının karşılanması ve kapasitesinin artırılması, ihtiyaç duyulan bilgi işlem sisteminin kurulması ve lüzumlu diğer teknik donanımın sağlanması, soğuk hava deposu, laboratuvar, tasnif ve ambalajlama ile diğer tesislerin kurulması ve işletilmesi için harcanmak üzere, izleyen yıl belediye bütçesine ödenek olarak konulur.

2464 Sayılı Belediye Gelirleri kanununun 97. maddesine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı milli saraylar hariç belediye ve mücavir alan sınırları içinde gerçek ve tüzelkişilerce işletilen her türlü müzelerin giriş ücretlerinin %5'i belediye payı olarak ayrılır.

Belediye payı olarak ayrılan miktarın, tahsilini takip eden ayın 15 inci günü akşamına kadar müzenin bulunduğu yer (27.6.1984 gün ve 3030 sayılı Kanunun uygulandığı şehirde Büyük Şehir Belediyelerine) belediyesine ödenmesi mecburidir.

Büyük Şehir Belediyelerince tahsil edilen payın yüzde 75'i İçişleri Bakanlığınca bildirilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusları oranında ilgili ilçe belediyelerine dağıtılır.

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde faaliyet gösteren maden işletmelerinin gelirlerinden ise, 3213 Sayılı Maden Kanununun 14'üncü maddesinde yer alan paylara ilaveten yıllık satış tutarının %0,2'si nispetinde belediye payı ayrılır ve belediyeye ödenir.

Bu pay, Devlet hakkının Hazineye ödenmesi sırasında ruhsat sahibi tarafından ilgili belediyeye ödenir.

2.5. BELEDİYE GİDERLERİ

Belediye giderleri, belediyelerin yüklenmiş oldukları görevleri yerine getirmek amacıyla yaptığı harcamalar ile bu amaçla görev yapan teşkilatlara ve personele yapmış olduğu harcamalardan oluşur. Belediye giderleri 5393 Sayılı Belediye Kanununun 60. maddesinde belirtilmiştir. 5393 Sayılı Belediye Kanununun 60. maddesinde giderler şu şekilde sıralanmıştır:

Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.

Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.

Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.

Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.

Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.

Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.

Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.

Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.

Dava takip ve icra giderleri.

Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.

Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.

Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.

Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.

Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.

Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.

İmar düzenleme giderleri.

Her türlü proje giderleri.

Belediye giderlerini ekonomik fonksiyonları gereği üç bölüm halinde sınıflandırmak mümkündür. Bunlar; cari harcamalar, yatırım harcamaları, transfer harcamalarıdır (Evrensel, 2007: 72).

Belediye giderlerinin yaklaşık olarak %44'ünü cari harcamalar, %21'ini yatırım harcamaları, %35'ini ise transfer harcamaları oluşturmaktadır. Cari harcamaların %57'sini personel harcamaları, transfer harcamalarının %70'ini borç geri ödemeleri oluşturmaktadır (Çınar ve Güler, 2004:179).

2.5.1. Cari Harcamalar

Bu harcama türü, belediyelerin genel işleyişini sağlamak ve hizmetlerini aksamadan sürdürebilmek için yaptığı harcamalardır. Bu nitelikli harcamalar belediyenin günlük olarak ve devamlı yapmak zorunda olduğu harcamalardır. Cari

harcamalar altı bölümde toplanmış bulunmaktadır Bu harcamaların içinde, personele yapılan ödemeler, çeşitli görevler nedeniyle personele verilen yolluklar, her türlü hizmet alımları, tüketim malları ve malzeme alımları, demirbaş alımları ve diğer giderler yer almaktadır (Güdük, 2007: 152).

Bu harcama türü, belli bir üretim kapasitesinden yararlanılmasını mümkün kılan harcamalardır. Bu nitelikteki harcamalar en çok bir yıl içinde bir veya birkaç defa kullanmakla tükenen personel, dayanıksız mal veya eşya için yapılan harcamalardır.

Cari harcamalar altı bölümde toplanmış bulunmaktadır(Şahin, 1997: 50-51);

2.5.1.1. Personel Giderleri

Bu bölümün içinde aylıklar, işçi ücretleri, sosyal yardımlar, ek çalışma karşılıkları, tazminatlar ve ödüller, ödenekler, tedavi yardımı, cenaze giderleri, staj ve öğrenim giderlerinden oluşmaktadır.

2.5.1.2. Yolluk Giderleri

Bu bölümde personelin yurt içi ve yurt dışı geçici görev yollukları, yurt içi sürekli görev yolluğu ve yolluk karşılığı verilen tazminatlar yer alır.

2.5.1.3. Hizmet Alımları Giderleri

Hizmet alımı niteliğindeki ödemeler, müşavir firma veya kişilere yapılan ödemeler, tarifeye bağlı ödemeler, kiralar, küçük bina onarımları ve diğer alımlardır.

2.5.1.4. Tüketim Mal ve Malzeme Alımları

Bu grupta kırtasiye, baskı ve yayın, yakacak alımları, akaryakıt ve yağ giderleri, elektrik, su, hava gazı, doğalgaz giderleri, yiyecek ve yem alımları, giyim-kuşam giderleri, temsil, ağırlama, tören, fuar, tanıtım giderleri, diğer tüketim mal ve malzeme alımları bulunmaktadır.

2.5.1.5. Demirbaş Alım Giderleri

Bu bölümde yapılan harcamaların kapsamına büro malzemeleri, makinaları ve diğer demirbaş alımları girer.

2.5.1.6. Diğer Ödemeler Gideri

Bu bölüm altında vergi, resim, harçlar, ödül, ikramiye ve benzeri, tablo, heykel ve eski eserlere ait ödemeler yer alır.

2.5.2. Yatırım Harcamaları

Bu harcamalar, mevcut üretim kapasitesini artırıcı özelliğe sahip harcamalardır. Belediyeler için söz konusu olan, ağırlıklı olarak hizmetlerin artırılmasıdır. Yatırım harcamaları iki bölümden oluşmaktadır.

2.5.2.1. Proje ve Etüt Giderleri

Belediyelerin bölgelere ait plan, proje, harita, imar işleri ile ilgili yaptığı giderleri bu kısımda yer almaktadır.

2.5.2.2. Yapı Tesisleri ve Büyük Onarım Giderleri

Bu bölümde belediye tarafından yaptırılan içme suyu, kanalizasyon, pazar yeri, bina ve benzeri inşaatlardan dolayı müteahhitlere yapılan hak ediş ödemeleri, taşaronlara yaptırılan emanet işler, inşaatlarla ilgili danışmanlık faaliyetleri bulunur.

2.5.2.3. Makine, Teçhizat ve Taşıt Alım Giderleri

Taşıt, makina, teçhizat alımları ile bunlara yapılan büyük onarımlar bu bölümdedir.

2.5.3. Transfer Harcamaları

Transfer harcamaları, içinde bulunduğu dönemde pek karşılığı olmayan, daha çok ileri dönemlerde yarar sağlayan harcamalardır. Transfer harcamalarında ödemenin yapıldığı kişi veya kurumlarca belediyeye herhangi bir hizmet yapılması söz konusu olmadığı gibi bir mal teslimi de yoktur. Transfer harcamaları kapsamında sermaye teşkili için yapılan harcamalarda yer alır. Ancak, ikisi arasında bir fark vardır. Sermaye teşkili harcamaları karşılıksız değildir. Ve geri dönüşü her zaman olanaklıdır. Bu bölümde yapılacak harcamalar dört bölümden oluşmaktadır.

2.5.3.1. Kamulaştırma ve Bina Satın Alımları

Bu bölümde kamulaştırma yapıldığında ve arazi, yapı gibi taşınmaz mallar alındığında ödemelerin karşılanacağı maddeler yer alır.

2.5.3.2. Kurumlara Katılma Payları ve Sermaye Teşkili

Bu bölümde belediyelerin ortağı bulunduğu ortaklıklara, kurdukları döner sermayeli idarelere, katma bütçeli idarelere sermaye teşkili amacıyla yapacakları ödemelere ilişkin ödenekler yer alır.

2.5.3.3. İktisadi Transferler

Belediyeye bağlı katma bütçeli idareler ve ortaklıkların, işletmeden doğan hesap açıklarını kapatmak amacıyla yapılan giderler, bu giderleri oluşturmaktadır.

2.5.3.4. Mali Transferler

Mali transferler borç ve avans vermeyele ilgili ödemeler, fonlara katılım ödemeleri, memur maaşlarla ilgili yapılan değişiklikler, toplu sözleşme gereği ödenecek giderler, kurumlara katılma payları ödemelerinden oluşmaktadır.

2.5.3.5. Sosyal Transferler

Emekli sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu, birlik, sendika ve benzeri kuruluşlara yapılacak ödemeler ile memurlara yapılacak yiyecek yardımları bu bölümde yer alır.

2.5.3.6. Borç Ödemeleri

Bu bölümde iç ve dış borç ödemeleri, bunların faizleri, borçlanma giderleri, geri verilecek paralar ve diğer borçlar yer alır.

2.6. BELEDİYELERİN BAŞLICA MALİ SORUNLARI

Bu başlık altında belediyelerin başlıca mali sorunları ele alınmaktadır. Sorunları enine boyuna kavramak, geliştirilecek çözüm önerileri içinde bir zorunluluktur.

2.6.1. Belediyelerin Başlıca Mali Sorunları

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan kaynakların merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında bir soruna işaret ettiği açıktır.

Gelirlerin sürekli merkezileşme eğilimi içinde olması, merkezi yönetime bağımlı bir yerel yönetim anlayışı doğurmaktadır. Gelirlerin toplanmasında verimlilik sağlanması ve gelişme farklılıkları bulunan bölgeler arasında kaynakların dağılımının dengelenmesi amaçlarını taşıyan ve kaynakların merkezde toplanması esasına dayanan merkeziyetçi sistem, ülkemizde de uygulanmaktadır (Güllüce, 2004 : 141).

Belediyelerin gelirleri, %70, %80 merkezi yönetim kaynaklı gelirlerden oluşmaktadır. Kendi öz kaynakları yetersiz olan belediyeler bu durumda merkezi yönetime bağlı kalmışlardır. Kendi projelerini ve yatırımlarını yapamaz hale gelmiştir (Güzeler, 2008: 159).

Belediyelerin mali özerkliğinin temelini oluşturan gelir bölüşümü konusunda; kaynakların büyük bir kısmının merkezi yönetimin etkisi altında olması belediyelerin mali açıdan gelir yetersizliği içerisinde bırakabilmektedir. Türkiye’de yaşanan aşırı merkezileşmenin yarattığı sapmalar, belediyenin görevlerini yerine getirmesine engel olmuştur. Bu sorunların çözümü ise yerel yönetimlerin güçlenmesinde görülmektedir (Sivrekli, 2001: 84).

Belediyelerin mali sorunları belediyelerin görev ve gelir yapısından olduğu kadar, ülkedeki ekonomik, sosyal sebeplerden de kaynaklanmaktadır. Hızlı nüfus artışı ve nüfusun büyük kısmının belediye sınırlarında yaşamaya başlaması mali sorunları arttırmıştır (Turan, 2001: 123).

Belediyeleri mali açıdan güç durumda bırakan başka sorun ise genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payın %6’lık kısmı belediyeler arasında sadece nüfus sayımına göre dağıtılmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum belediyeler arasında adaletsizliğe yol açmaktadır. Çünkü belediyeleri yerleşik nüfusun çok üzerinde bulunan halka hizmet vermek zorunda bırakmıştır. Üniversitelilerin, turistik bölgelerin, iş yerlerinin, alışveriş merkezlerinin yoğun olduğu bölgeler örnek verilebilir (Turan, 2001: 123-124).

Belediye sınırları içerisinde dışsal maliyetler doğuran mal ve hizmetlerin varlığı da bir mali sorundur. Örneğin belediye sınırları içindeki fabrikaların çevreye saçtıkları kirli sular ve dumanlar belediyelerin gelirlerini bu yönde harcamalarına sebep olmakta.

Belediye sayılarında görülen artış da belediyelerin mali sorunlarla karşılaşmasına yol açmaktadır. Belediye kurulmasına ilişkin düzenleme Belediye kanununun 7. maddesinde yer alarak tek bir köyde belediye kurulabilmesi için son genel nüfus sayımına göre nüfusunun 2000’den fazla olması gerekmektedir (Güllüce, 2004: 17). Bunun üzerine belediye sayılarında önemli bir artış yaşanmıştır. Belediye sayılarında görülen artış da belediyelerin mali sorunlarla karşılaşmasına yol açmaktadır (Top, 1999: 35). Köy yönetimlerinin belediye olma çabalarının nedeni belediyelerin gelir kaynaklarından yararlanmak istemesidir. Bu durumda gelen maddi kaynakların dağılmasına ve hizmette etkinlik ve verimliliğin dağılmasına sebebiyet vermektedir. Bununla birlikte küçük ölçekli belediyelerin gelir kaynakları, büyük ölçekli belediyelere göre az olması yeni yatırımlar yapmasını da olanaksız kılmıştır.

Belediye sayısının hızla artması, belediyelere vergi payından düşen yardımların azalması belediyeleri maddi açıdan zor durumda bırakmıştır. Belediyeler devlet yardımlarıyla ayakta durmaya çalışmakta buda onların bağımsızlığını büyük ölçüde azalttığı söylenebilir.

Merkezi iktidarın yapmış olduğu yardımların objektif bir şekilde yapıldığı konusunda şüpheler bulunmakta ve bu alanda siyasi düşüncelerin taktir yetkilerinin olduğu düşünülmektedir (Güzeler, 2008: 163).

Belediyelerin mali sorunları gelir kaynaklarının yetersizliğinin yanı sıra belediyelerin kaynaklarının etkin ve verimli kullanamamasından kaynaklanır. Kötü mali yönetim belediyelerin mali yapısını olumsuz etkilemiş ve belediyelerin borç stoku hızla artmış ve gelirlerinden çok harcama yaparak savurgan davranmışlardır (Kurtuluş, 2006: 1). Belediyelerde hızla artan borç stokunu ise gelir kaynağı yaratmadan borcu borçla ödeme yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla belediyeler çalışamaz, üretmez, yeni yatırımlar yapamaz hale gelmiş ve projelerin devamlı ertelenmesi kaçınılmaz olmuştur (Odabaş, 2007: 6).

Personel harcamalarındaki sorun 5393 sayılı belediye kanunu ile personel harcamalarında yeni düzenlemeler sağlanmıştır. 49. maddenin sekizinci fıkrası ile bazı sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre belediyeler yeni kadro oluşumları için 213 sayılı vergi usul kanununa göre belirleyecek, yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşmayacak şekilde kullanabilmektedirler.

Belediye giderlerinin büyük bir bölümünü oluşturan personel harcamaları belediyelerin üzerine büyük mali yükümlülükler getirmektedir. Bunun dışında geçici işçi sayılarında bir artış olurken daha nitelikli personel sayısında bir azalma görülmüştür.

2.6.1.1. Mali Kaynakların Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Yerel yönetimler, faaliyetlerini yerine getirirken çeşitli yasal ve idari sınırlamalar yanında “bütçe imkanları” olarak tanımlanabilecek mali sınırlama ile de karşı karşıya kalırlar. Bireylerin yerel özellikteki taleplerinin karşılanması yerel yönetimin bütçe sınırı çerçevesinde gerçekleştirilirken, faaliyetlerin boyutu ve

niteliği, nüfus yapısı, bölgenin göç alması veya vermesi, coğrafi yapı ve konumu gibi etkenler ise bu talebin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Ayrıca, belediyenin mali yönetim kabiliyeti de bütçe yapısını şekillendiren diğer önemli bir unsurdur (Kurtuluş, 2006: 81).

Belediyelerin mali yapısının değerlendirilmesi başlığı altında incelenen kaynak yapısında görüldüğü gibi belediyelerin en önemli gelir türü, genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden belediyelere aktarılan paydır. Belediyelerde toplam gelirlerin içinde öz gelirlerin oranı düşük kalmaktadır. Belediye gelirlerinin ortalama yarısını genel bütçe vergi gelirlerinden elde etmektedir. Bu transfer yöntemi basit, objektif ve öngörülebilir bir yapıya sahiptir ancak dağıtımda sadece nüfus kriterinin esas alınması özellikle merkezi iş alanlarını ve turistik yöreleri kapsayan belediyeler için sorun oluşturmaktadır(Güner, 2004: 150). Dolayısıyla bu durum mali kaynakların dağılımının karmaşık ve çözümünün zor olduğunu göstermektedir.

Ayrıca bir başka sorun Türkiye’de yerel yönetim gelirlerinin esnek bir yapıya sahip olmakla beraber çok kırılğan olmasıdır. 1994 ve 2002 yıllarındaki ekonomik kriz dönemlerinde oluşan negatif esneklik oranı bir gelir istikrarsızlığına işaret etmekte, bu arada yerel yönetimleri tutarlı bir hizmet seviyesini planlama ve sunma konusunda zora sokmaktadır (Güner ve Yılmaz, 2004: 193).

Belediyelerin gelir yapısındaki kırılma nedenleri ikiye ayrılabilir. Birincisi, merkezi yönetimden aktarılan payların sık sık değişikliğe uğramasıdır. Belediye paylarının %6’dan %5’e düşürülmesi buna örnek verilebilir. Oranlardaki bu indirimin merkezi yönetimin makro ekonomik hedeflere ulaşması açısından bir zorunluluk olarak gerçekleştirildiği söylenebilirse de, bu uygulamanın belediyelerin gelir yapısında meydana getireceği olumsuzluklar araştırılmamıştır. İkinci neden ise belediyelerin kendi öz gelirlerini belirlemekten yoksun olmasıdır. Belediyelerin yerel nitelikteki vergi-harçlar üzerinde matrah, oran tutarı üzerinde hiçbir yetkileri bulunmamaktadır. En azından bu yükümlülüklerin belirlenmesinde alt ve üst limitler çevresinde gelirlerini belirleme yetkisi verilebilir. Bunun gerçekleşebilmesi için öncelikle Anayasa’nın 73.maddesinde değişiklik yapmaya gerek vardır. Böylelikle belediyeler belli sınırlar içinde kendi vergi oranlarını belirleyebilecekler ve yerel ihtiyaçlara daha çabuk ve etkin bir şekilde cevap verebileceklerdir (Güner, 2004: 150).

Belediye gelirlerini incelediğimizde, belediyelerin toplam gelirleri içinde öz gelirlerinin oranı 1926-1927'ler arasında %40-60 arası büyüklüğe sahip iken bu tarihten sonra sürekli olarak bir azalma yaşanmış, bu oran yüzde 20'ye kadar gerilemiştir. Belediyelerin gelirlerinin %70-%80'i, merkezi yönetim kaynaklı gelirlerden oluşmuştur. Bu durum, belediye yönetimlerini, merkezi yönetime bağımlı kılmakta, ülkemizde kendi kendine yeten bir belediye sisteminden söz etmek neredeyse olanaksız hale gelmektedir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında gelir bölüşümü bakımından büyük dengesizlikler görülmektedir. Verimli gelir kaynakları merkeze, verimsiz olanlar ise yerel yönetimlere bırakılmıştır (Ulusoy ve Topal, 1997: 204). Çevre temizlik vergisi ve emlak vergileri belediyelerin sahip oldukları en önemli vergi gelirleridir. Ancak bu vergilerden yeterli düzeyde gelir elde edilememektedir.

Belediyeler, görevlerini yerine getirebilecek yeterli mali kaynağa sahip değildirler. Devlet gelirlerinin her yıl ekonominin büyümesi ve enflasyon sonucu artması, belediye gelirlerini de bir ölçüde arttırmış ve belediyeler, önemli bazı devlet vergilerinden belli oranda pay aldıkları için bu vergilerin hasılatındaki artış otomatik olarak belediyelerin de daha fazla gelir elde etmelerine neden olmuştur. Devlet gelirlerindeki artışa paralel olarak belediyelere verilecek payın miktarının artmasının yanı sıra yıllar içerisinde belediye sayılarında da artış meydana gelmiştir. Belediyelerin sayısında görülen artış, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatında belediye başına düşen payın azalmasına neden olmuş; büyükşehir ve ilçe belediyesi sınırları içerisinde yaşayan nüfusun artması sonucu olarak da belediyelerde kişi başına düşen yerel gelir ve gider reel olarak azalmıştır (Güzeler, 2008: 159-160).

Belediyelerin devlet gelirlerinden kanunlar gereğince alması gereken payların merkezi idare tarafından tam olarak verilmemesi de belediyelerin karşı karşıya bir diğer sorundur (Sivrekli, 2001: 83). Ülkemizde 1981 yılından sonra belediyelere yeni gelir kaynakları sağlanmasına rağmen, gelirlerdeki artış giderleri karşılamamıştır.

Belediyelerin gelir kaynakları bakımından ciddi bir dar boğaz içinde olduğu ve mali yapılarının merkeze bağımlı olmaktan çıkarılıp, öz gelirlerinin arttırılması gerekmektedir. Ancak şimdiye kadar yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler soruna köklü bir çözüm getirememiş, hızlı nüfus artışı ve artan kentleşme ile birlikte

özellikle belediyeler büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır (Güzeler, 2008: 160).

2.6.1.2. Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü Sorunları

Yönetimler arasında kaynakların bölüşülmesi açısından ülkemizde tutarlı ve etkili bir sistem geliştirilememiş olması nedeniyle gelir kaynakları büyük oranda merkezi yönetimin kontrolü altında bulunmaktadır (Güzeler, 2008: 160).

Anayasanın 127. maddesinin son fıkrasında mahalli idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması hükmü yer almaktadır. Hükümet programları, kalkınma planlarında bu yönde hedefler belirlenmesine rağmen uygulamada gerçekleşmemiştir.

Avrupa Konseyi Özerklik Şartı hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından yerine getirilmesi ilkesini kabul etmiştir. Hizmetlerin bölüşümünde temel ilke bir hizmet en iyi hangi kuruluş tarafından yerine getirilebilecek ise o hizmet o kuruluşa verilmelidir. Hizmetler merkezi idare ile belirttiğimiz kurallara göre bölüşüldükten sonra gelirlerin bölüşümünde de verilen hizmetleri karşılayacak düzeyde mahalli idarelere gelir sağlanması savunulmaktadır. Bu konuda nesnel kuralara göre görev ve gelir bölüşümü yapılması hem ülke hem ve aynı zamanda toplum çıkarları yönünden büyük yararlar sağlayacaktır.

Belediyeler için sözü edilmesi gereken bir diğer mali sorun, genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere nüfus esasına göre pay ayrılmasıdır. Gelirlerin bölüştürülmesinde nüfus kriterlerinin yanı sıra kalkınmışlık derecesi, coğrafi konum, turistik potansiyel ekonomik kapasitesi vb. kriterlerde dikkate alınarak yönetimler arası gelir dağılımı yapılmalıdır. Aksi takdirde genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere pay ayrılırken sadece nüfus kriterlerinin göz önünde bulundurulması nüfusu mevsimlik, belli dönemlerde artan turistik ilçe ve iller ile (Marmaris, Antalya, Bodrum v.b.) işyerlerinin ve ticaret merkezlerinin yoğun olduğu (İstanbul-Eminönü, İzmir-Konak gibi) yerlerin belediyeleri aleyhine bir sonuç ortaya çıkmıştır.

2.6.1.3. Mali Kaynakların Rasyonel Kullanılmaması Sorunu

Belediyelerin gelir kaynaklarının yetersizliği ve büyük ölçüde merkeze bağımlı olmaları nedeniyle kaynakların rasyonel kullanılmaması da önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Günümüzde daha fazla sayıdaki insana, daha çok miktarda ve giderek çeşitlenen kentsel hizmetler sunmak zorunda kalan yerel yöneticilerden daha az kaynakla daha karmaşık ve maliyeti daha yüksek görevleri yerine getirmeleri istenmektedir. Bu bağlamda yerel kaynakların etkin ve verimli bir biçimde kullanılması konusunda yerel yöneticilere büyük sorumluluklar düşmektedir (Ulusoy ve Topal, 1997: 206).

İsrafçı bir yönetim anlayışına hiçbir kaynağın dayanamayacağı açıktır. O halde yerel yönetimler bir yandan gelir kaynaklarını arttırırken diğer yandan mevcut kaynakları etkin ve verimli bir biçimde kullanmak durumundadır. Gelir kaynaklarının yetersiz oluşu ileri sürülerek merkezden sürekli kaynak talep edilmesi uzun vadede sorunların daha da büyümesine neden olacaktır.

Birimler arası eşgüdümün olmaması, planlı ve programlı iş yapamama, yetişmiş eleman yokluğu, bütçe ve mali analiz konusunda eksiklikler, hizmet içi eğitimin hayata geçirilememesi, kırtasiyeciliğin azaltılması gibi yetersizliklerin giderilmesi sonucunda kaynaklar etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilir.

Belediyelerin sınırlı olan kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmamasının bir başka örneği de seçim öncesi yapılan harcamalardır. Bu harcamalar kaynak israfına neden olmaktadır. Siyasilerin, belediyeleri siyasi yatırım sektörü ve oy potansiyeli olarak görmeleri sonucu kendi partilerine mensup belediyelere yaptığı kaynak aktarımları da söz konusu belediyelerin sorumsuzca kaynak israf etmelerine neden olmaktadır.

Yerel yönetimlerin mali sorunlarının çözümüne yönelik olarak öz gelirlerinin arttırılması yanında elde edilen kaynakların rasyonel kullanılması da gereklidir. Kaynakların verimli kullanılması, savurganlığın ve aşırı istihdamın önlenmesi, hizmet önceliklerinin belirlenmesi, büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bütün bunları sağlayacak bir mekanizma oluşturmak gerekir.

2.6.1.4. Devletin Bağış ve Yardımları Sorunu

Belediyelerin, giderek yeni hizmetler yüklenmeleri, modern gelişmeye karşı çevre koşullarını, yaşantı niteliğini iyileştirme zorunluluğu ve halkın yeni ihtiyaçlarına uyan yeni hizmetler sunmak zorunda kalmaları giderek bu yöntemlerin parasal ihtiyaçlarını arttırmakta ve bu durum özerkliklerini zedelemektedir (Tortop, 1986: 50).

Yetersiz ve merkeze bağımlı gelir sistemi, belediyelerin tutarlı ve rasyonel bir mali planlama yapmasını engellemektedir. Belediyelerin mali kaynaklarının esas itibariyle yerel topluluktan değil de merkezce sağlanması, hemşehrilerin yerel yönetimlere karşı duyarlılığının, sorumluluk duygularının, katılım ve hemşehri bilincinin gelişmesinin, hemşehrilerin yerel yönetimlerin harcamaları ve hizmet üretimi üzerindeki demokratik denetiminin istenen etkinliğe ulaşmasını engellemektedir (TUSİAD, 1992: 30).

Mali sistemin merkeze bağımlılığının yanı sıra belediyelerin mali planlama yapmasını engelleyen diğer bir husus ise merkezden yapılacak yardımların zaman ve miktar bakımından belli olmamasıdır. Yerel yönetimlere yardım amacıyla çeşitli bakanlık bütçelerine ayrılan ödenekler keyfi uygulamalara sebebiyet vermektedir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki gelir paylaşımında, merkezi yönetim bünyesinde toplanan kaynakların bir bölümü iki temel şekilde yerel yönetim birimlerine aktarılmaktadır. Bunlardan ilki, devlet vergilerinden özel yasa ile ayrılan paylar; ikincisi ise, merkezi yönetim tarafından yapılan yardım ve bağışlardır. Bağışın herhangi bir geri dönüşü söz konusu değildir. Bağışlar koşulsuz veya herhangi bir hizmete bağlı olarak yapılabilirler.

Genel bütçeden yapılan bağış ve yardımlara ilişkin objektif kriterlerin bulunmaması ve bu yardımları yapan merkezi yönetim birimleri arasında eşgüdüm olmayışı kaynak dağıtımında adaletsizlik ve kayırmalara neden olmaktadır.

2.6.1.5. Personel Harcamaları Sorunu

Belediyeler çığ gibi büyüyen nüfus ve bu nüfusun benzer hızla artan talep ve beklentilerini karşılamaya dönük çözümler üretmek durumundadırlar. Bu durum

belediye harcamalarında bir artışı da kaçınılmaz kılmaktadır. Belediye harcamalarında artış beraberinde doğal olarak, belediye harcamalarında önemli bir yeri olan personel harcamalarını da artırmaktadır.

Yani belediye nüfusundaki ve belediye sayısındaki artış beraberinde belediye hizmetlerini sunacak personelin de artışını beraberinde getirmektedir. 1990'da 68 bin olan memur sayısı, 1998'de 98 bine kadar yükselmiş ancak 2002 sonrasında azalarak 82 bine kadar düşmüştür. Toplam personel sayısı da 200 binler seviyesinde başlamış, yine en yüksek rakam olan 282.996'ya 1998'de ulaşmış, sonra azalış eğilimine girmiş ve dönem başındaki değerlere düşmüştür. Buna karşın kamu kesimi kadro yapısına ve değişimine bakıldığında istikrarlı bir artış olduğu görülür. 1990'daki serbest kadro miktarı 1.542.433 iken 2011'de bu sayı 2.465.951'e ulaşmıştır. Personel artışındaki istikrarın nedeni memur sayısındaki düzenli artıştır. Belediye personeli ve personel harcamaları üzerinde merkezi yönetimin düzenleyici ve yönlendirici etkisi malumdur.

Belediye gelirlerinde kısmen de olsa bir artış söz konusudur. Ancak buna paralel olarak belediye gelirlerinde de bir artış yaşanmış hatta bu artış gelirlerdeki artıştan daha fazla olmuştur. Bu durum Hatay Belediyeleri özelinde de yukarıdaki tablodan izlenebilmektedir.

Falay, Kalaycıoğlu ve Özkırım (1996: 13) tarafından Türkiye'de 1985-1990 döneminde belediye sınırları içinde yaşayanların sayısının yılda ortalama %3,5 artmasına karşılık, 1985 – 1992 döneminde belediye çalışanlarının sayısının yılda ortalama %6,5 civarında artması, personel harcamalarındaki artışın temel nedenlerindedir. Bu artışta özellikle geçici işçi çıkarılması önemli bir role sahiptir. Çünkü 1984' ten 1992' ye toplam personelinde memurların oranı %38'den %33'e, işçilerin oranı %52'den %37'ye inerken, geçici işçilerin oranı %10'dan %30'a çıkarılmıştır.

Belediyelerin kaynak sıkıntısına düşmelerinin bir nedeni de personel harcamalarından kaynaklanmaktadır. Her yıl belirli periyotlarla yapılan memur maaşları zamları ve toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan ücret artışları belediyelerin bütçelerine yansımaktadır. Dolayısıyla bu yöntemler bütçelerinin daha büyük bir kısmını personel harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Belediye kanununun 17. maddesinin 10. fıkrasına göre ücret ve maaş ödemelerinin

belediyelerin yıllık toplam gelirinin %30' unu aşmaması gerektiği halde birçok küçük belediye ve bu yasal sınırlamayı ihlal etmektedir (Güzeler, 2008: 164).

Personel harcamalarının artmasına karşın, belediyelerde istihdam edilen teknik personel sayısı yetersizdir. Örneğin, tüm bölgelerden seçilen 170 belediye yapılan bir araştırmaya göre, nüfusu 10 binden az olan belediyelerin %47,6'sında tek bir teknik personel bile yoktur. Hatta nüfus sayısı 100 bini aşan belediyeler arasında bile hiç teknik personeli olmayanlar vardır. Bu nedenle, özellikle küçük belediyelerde, personel yetersizliği ve altyapı yatırım hizmetlerinde aksamalar görülmektedir. Zaten yıllık programlarda, yerel yönetimlerde kalifiye eleman yetersizliği olduğu ve norm kadro tespiti çalışmalarına başlanamadığı da bir anlamda itiraf edilmektedir. Personel harcamalarındaki bu artış, yatırım harcamalarının da azalmasına yol açmaktadır. Nitekim tüm yerel yönetimlerin toplam sabit sermaye yatırımlarının 1990'daki %7,9'luk payı 1993'te 14.1'e yükselmiş, fakat 1994'te 13,3'e, 1995'te % 12,6'ya düşmüştür. Öte yandan, Türkiye' de belediye personel harcamaları, 1982' de yatırım harcamalarının 2,1 katı artmışken, bu artış 1992'de 3,5 kat olmuştur (Falay vd., 1996: 13-14).

Belediyeler yukarıda belirtildiği gibi, bugün çok yönlü sıkıntılar ve problemlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu problemlerin aşılması için yerel yönetimlerde yapısal reformun gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, belediyelerimizin gelişimleri ve bugün buldukları konumları hakkında ülke içi gelişmeler dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerin yanı sıra, dünyadaki gelişmelerinde dikkate alınması gerekir. Aksi takdirde yönetimler konusundaki tercih ve yönelişlerinden uzak bir anlayış, ülkemizin yönetim sisteminin gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir (Güzeler, 2008: 165).

Belediye nüfusundaki ve belediye sayısındaki artış beraberinde belediye hizmetlerini sunacak personelin de artışını beraberinde getirmektedir. 1990'da 68 bin olan memur sayısı 1998'de 98 bine kadar yükselmiş ancak 2002 sonrasında azalarak 82 bine kadar düşmüştür. Toplam personel sayısı da 200 binler seviyesinde başlamış, yine en yüksek rakam olan 282.996'ya 1998'de ulaşmış, sonra azalış eğilimine girmiş ve dönem başındaki değerlere düşmüştür. Buna karşın kamu kesimi kadro yapısına ve değişimine bakıldığında istikrarlı bir artış olduğu görülür. 1990'daki serbest kadro

miktarı 1.542.433 iken 2011’de bu sayı 2.465.951’e ulaşmıştır. Personel artışındaki istikrarın nedeni memur sayısındaki düzenli artıştır.

Belediyeler ile ilgili mali hükümleri ise şöyledir (Falay, Berk, Kaya, Kalaycıoğlu, 1961: 1-28):

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu

2886-i Umumiye Kanunu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

2380 Sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun

5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

190 Sayılı Genel Kadro Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü

Maliye Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Diğer Düzenlemeler

Halka en yakın birim ve halkın gündelik ihtiyaçlarını daha çabuk ve daha rasyonel biçimde yerine getirecek olan yerel yönetim birimleridir. Ancak halkın ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yapılan bu hizmetlerin gerçekleştirebilmesi, yeterli kaynakların varlığına bağlıdır. Dolayısıyla yönetim birimlerinin mali yapılanması, kamu hizmetlerinin etkili ve verimli sunulmasında önemli bir adımdır (Güzeller, 2008: 40).

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin en önemli yönünü mali konular oluşturmaktadır. Belediyelerle mali hükümleri doğrultusunda; Yasalar kapsamında belediyelere ayrılan bütçe, yasalar çerçevesinde görevleri ile orantılı olarak belirlenmektedir. Genel bütçeden ayrılan payların yanında, belediyelere bazı vergi gelirlerini de tahsil etme yetkisi verilmiştir. Bunlar arasında emlak vergileri önemli bir kaynak konumundadır mali bütçede yerini alır. Bunun dışında ek finansman kaynağı yaratabilmek adına, belediyeler özel sektör işletmeleri ile ortaklığa da gidebilmektedir. Kamu alanlarının kiralanması ile sağlanan gelirler azımsanmayacak düzeydedir. Ayrıca yapılacak bir hizmeti özel bir işletmeye

vererek, maliyetler azaldığından kar edilebilmekte ve tasarruf sağlanabilmektedir (Önem, 2012: 75).

Mali hükümlerin diğer ayağını da mali performans oluşturmaktadır. Mali performans belediyelerin mali alanda gösterdiği başarıyı ifade etmektedir. Yani belediyeler, kendilerine kanunla verilmiş yetkiler çerçevesinde, gelirlerini elde etmede ve bunları harcamada ne kadar başarılı (verimli, etkin, tutumlu) ise mali performansta da o kadar başarılı olduğu varsayılmaktadır (Akdoğan, 2008: 71). Bu durum göz önüne alınırken; Belediyeler gelirler de önem arz etmektedir.

Mali hükümler çerçevesinde, yerel özerkliğin mevcudiyeti için gerekli olan en önemli şartlardan biri de; yerel yönetimlerin harcamalarını büyük ölçüde kendi kontrolünde olan yerel kaynaklarla finanse etme kabiliyetine sahip olmalarıdır (Tekelioğlu, 2010: 47).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 23. maddesine göre büyükşehir belediyesinin gelirleri şunlardır:

- a)** Genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranlar içinde ayrılarak İller Bankası tarafından gönderilecek pay.
- b)** Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden Maliye Bakanlığı tarafından hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak %5 pay.
- c)** 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe ve ilk kademe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan %50'si.
- d)** Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları.

e) 7'nci maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri.

f) 7'nci maddenin (f) bendine göre tespit edilen park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak

%50'sinden sonra kalacak %50'si.

g) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı

Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.

h) Kira, faiz ve ceza gelirleri.

i) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları.

j) Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler.

k) Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler.

l) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri.

m) Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler.

n) Şartlı ve şartsız bağışlar.

o) Diğer gelirler (Sırtış 2006;131).

Yerel yönetim birimlerince kullanılan kaynakların daha çok öz gelirlere oluşması; bir yandan yerel yönetimlerin merkeze bağımlılıklarını azaltmakta diğer yandan da seçilmiş yerel organların sorumluluğunu arttırmakta ve merkezi yönetimin değil halkın isteklerine önem vermelerini sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin öz kaynak gelirlerinin düşük olması ise; yerel yönetimlerin merkeze bağımlılığını arttırmaktadır (Tekelioğlu, 2010: 49).

Türkiye'de belediye gelirleri, bu bağlamda 5393 Sayılı Belediye Kanununun 59. maddesi uyarınca şu şekilde tanımlanabilir:

- Kanunlarla gösterilen vergi, resim, harç ve katılım payları
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler
- Faiz ve ceza gelirleri
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler
- Bağışlar
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelir
- Diğer gelirler

5216 Sayılı yasanın 24.maddesine göre büyükşehir belediyesinin giderleri:

- a) Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler.
- b) Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler.
- c) İlçe, ilk kademe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri.
- d) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- f) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- g) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri.

- h)** Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- i)** Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- j)** Dar gelirlili, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- k)** Dava takip ve icra giderleri.
- l)** Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- m)** Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri.
- n)** Kamu yararı görülen konularda yurt içi ve yurt dışı kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- o)** Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- p)** Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- r)** Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler (Sırtaş, 2006: 132).

Mali hükümler çerçevesinde ele alınabilecek unsurlardan en sonuncusu ise; kalkınma planlarıdır. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planını; 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın temel ilkelerinin; kamusal hizmet sunumunda şeffaflık, hesap verilebilirlik, katılımcılık ve vatandaş memnuniyetini sağlamak olduğunu vurgulamıştır (Bilge, 2006: 24).

2.6.2. Belediyelerin Mali Sorunlarının Nedenleri

Belediyeler, kendilerini doğrudan doğruya ilgilendiren yerel kamusal faaliyetlere ilişkin kararlara, yönetilenlerin katılmasına imkân veren bir yönetim tekniğidir (Güzeler, 2008: 22).

Yerel yönetim sisteminin önem arz eden unsurlarından belediyelerin mali yapısı, beldeye sunulan hizmetlerin kalitesini ve boyutunu belirleyen en önemli unsurdur. Yerel nitelikli gelirlerde, sadece merkezi idarenin transferleri ve

borçlanmanın oluşturduğu kaynakların büyüklüğü değil harcamaların etkinliği ve verimliliği de mali yapının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Şehirleşme oranının artmasından kaynaklı belediye bütçeleri üzerinde yarattığı harcama yönlü etki her geçen yıl daha fazla hissedilir hale gelmektedir (Türkyener, 2010: 9).

Yerel yönetimlerde mal ve hizmetlerin arzında genellikle uygun olan iki finansman aracından söz edilir. Bunlardan birincisi, fayda esasına göre vergilendirilmedir. Yani, vergi yükünün, ödeme gücü ilkesi yerine, hizmetten faydalananlar arasında, marjinal sosyal faydaları bakımından dağıtılması esası, İkincisinde ise; yerel mal ve hizmetlerin piyasa mekanizmasına uygun olarak fiyatlandırılması ve hizmetten yararlananlara belirli bir bedel ödettirilmesidir. (Acartürk, 2001: 57). Belediyelerin mali yapısında bozulma ve borç stokundaki artış kaçınılmaz hale getiren öncelikli unsurlar arasında, şehirleşme ile birlikte hızla artan altyapı yatırımları talebi için kaynak yaratmada karşılaştıkları sorunlar kötü mali yönetim ile birleştiğinde gelmektedir (Kurtuluş 2006: 3.)

Belediyelerin mali yapısını belirleyen gelir, gider ve bütçe olmak üzere üç temel unsur bulunduğunu belirterek, mali yapısında bozulma olgusunun; bunların mali tablolardan anlaşılabilmesi için belediyelerin muhasebe sisteminin de etkin olduğunu ve belli bir ölçüde incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Türkyener, 2010: 9).

Görev-gelir dengesizliğinin de; yerel yönetimleri zayıflatan, merkezi yönetime bağımlılıklarını arttıran, etkinliklerini azaltarak görev yitirmelerine neden olan ve neticede yerel özerkliği daraltan en temel etmen olduğunu ileri sürmektedir (Açıkgöz, 2007: 23).

Belediyeler, ülke genelindeki hızlı sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlerin ortaya çıkardığı sorunlar yanında, idari mali ve yasal sınırlardan kaynaklanan bir dizi sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucu olarak belediyeler, icraat ve hizmetlerini talep edilen miktar ve kalitede sunmakta yetersiz kalmışlardır. Türkiye’de belediyelerde mali açıdan yaşanan sorunlarını ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal yapıda etkilemektedir. Ülkenin genel yapısının mali sorunlar üzerinde etkisinin büyük olduğu vurgulanmıştır (Güzeler, 2008: 148-149) Bu bağlamda; Belediyelerin mali sorunlarının nedenlerini altı maddede incelememiz mümkündür.

Yerel yönetimlerle ilgili 2004, 2005 yıllarında çıkarılan yeni kanunlarla belediye gelirlerinde önemli artışlar getirilmediği halde belediyelere daha geniş görevler yüklenmiştir. Genelde gelişmekte olan ülkelerde var olan kaynak yetersizliği sorunu yerel yönetimlere de yansımakla beraber ayrıca var olan kaynakların ne kadar etkin kullanıldığı, bu konunun araştırılması ve denetlenmesi hususu eksik kalmıştır. Hızla artan kent hizmetleri nedeniyle belediyeler ulaşım, konut, katı atık, içme suyu ve diğer altyapı projelerini gerçekleştirmek amacıyla yeterli olmayan bütçe gelirleri dışında hızla artan bir şekilde borçlanmışlardır. Ancak stratejik planlama, etkin proje yönetimi, nakit akım çalışmaları ve borç yönetimi gibi teknikleri kullanamadıkları için geri ödenmesini yapamamaktadırlar. Bu durumda Hazine dış borç geri ödemelerini üstlenerek Türk Lirası karşılıklarını belediyelerin vergi gelirlerinden düşmekte, bunun sonucunda belediyeler yoğunlaşan bir kaynak sorunu içine sürüklenmektedirler (Danışman, 2005: 67). Genel bütçe dengesi göz önüne alındığında, bütçesi sürekli açık vere borçlanması olan merkezi yönetimin kısa vadede belediyelere daha fazla oranda pay ayırması beklenemeyecektir.

Belediyelerin kaynak sorunlarına sebep olarak, içinde buldukları yapısal durumlar, merkezi idarenin ağır vesayet denetimi ve etkin bir mali denkleme sisteminin kurulamayışı sayılabilir. Belediyelerin görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine, yeterli kaynağın sağlanması ile mümkündür (Oktay, 1997).

2.6.3. Belediyelerin Mali Sorunlarının Diğer Sorunlarla İlişkisi

Modern devlet anlayışı içinde, mahalli idarelerin gerçek özerkliği, yerel toplumlarda yaşayan insanların hak ve hürriyetlerinin korunması ve demokratik hükümet anlayışının temel unsurunu oluşturmaktadır. Çok yönlü sıkıntılar ve problemlerin aşılması, gerçek anlamda çağdaş ve demokratik nitelikli yerel yönetim yapılarına kavuşulması, bir dizi önlem alınmasını, yerel yönetimlerde yapısal reformun gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, belediyelerimizin gelişimleri ve bugün buldukları konumları hakkında ülke içi gelişmeler dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerin yanı sıra, dünyadaki gelişmelerinde dikkate alınması gerekir. Aksi takdirde teknolojik ilerlemeler ile hızla bir küreselleşme ve bütünleşmeye doğru yönelen uluslararası toplumun yerel yönetimler konusundaki

tercih ve yönelişlerinden uzak bir anlayış, ülkemizin yönetim sisteminin gelişimini olumsuz bir şekilde etkileyecektir (Güzeler, 2008: 165).

Mahalli hizmetlerin yönetimine vatandaşların katılımı en iyi biçimde mahalli idarelerde gerçekleştirilebilir (Şıkol, 2010: 24) Yerel hizmetlerin finansmanına ve belediye yönetimine yerel halkın katılımının sağlanması, belediyelerin mali sorunlarının çözülebilmesi için alınması gereken tedbirlerdir. Kent hizmetlerinin bedelinin finanse edilememesi, belirlenen bütçe de çıkacak açığa neden olacaktır (Turan, 2001: 134).

Yerel yönetimlerin, merkezi hükümet tarafından kendilerine tanınan yetkileri kullanabilmeleri ve verilen görevleri gereği gibi yerine getirebilmeleri için, yeterli parasal olanaklara sahip olmaları zorunludur. Bu olanaklar olmaksızın hiçbir hizmetin yürütülmesi mümkün değildir. Ayrıca yerel yönetimlerin yönetsel bağımsızlıkları da tehlikeye düşebilir. Bu yönetimler ancak kendilerine yeterli parasal olanaklar sağlandığı ölçüde özerk sayılabilirler (Şıkol, 2010: 25). Mali özerkliği olmayan idarelerin de idari özerkliğinden bahsedilemez. Yerel düzeyde mali özerkliğin tanınması durumunda, yerel hizmetlerin etkin bir şekilde sunulabileceği açıktır. Yerel yönetimlerin etkin bir şekilde hizmet sunabilmesi için yerel gelirlerin mümkün olduğunca fayda-maliyet ilişkisine göre takdir edilmeleri gerekir (Sakınç, 1998: 330).

Ekonomik yapıdaki değişimin, yerel yönetimler üzerinde yarattığı baskının; yerel özerklik taleplerini artırıcı yönde etkilere yol açtığı ileri sürülebilir. Hizmetler sektörünün kentlere bağlı bir sektör olması ve söz konusu sektörün gayri safi yurtiçi hasıla içerisindeki payının oldukça yüksek düzeylere ulaşması; bu sektördeki büyümenin belediyeler üzerinde ne tür baskılar yaptığının anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Belediyelerin yeni ortaya çıkan ihtiyaçlara karşı hem mali hem de yönetsel kapasitelerinin artırılması gerektiği ortadadır (TESEV, 2009: 4).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY BELEDİYELERİNİN MALİ YAPISI VE SORUNLARI

Bu bölümde Hatay Belediyesi'nin yerine getirmesi gereken görevlerini gerçekleştirebilmek için elde ettiği gelirleri ile gerçekleştirdiği bu hizmetler için yaptığı harcamalarını gösteren gelir ve gider yapıları incelenecek, böylece Hatay Belediyesi'nin mali yapısı hakkında bilgiler verilecektir.

3.1. HATAY HAKKINDA KISA BİLGİ

Yurdumuzun güzelliklerle, tarih zenginlikleriyle dolu köşelerden biri olan Hatay, Türkiye'nin güneyinde 35°52' ve 37°04' kuzey enlemleri ile 35°40' ve 36°35' doğu boylamları arasında yer alır. İl toprakları, doğu ve güneyde Suriye sınırı, kuzeydoğuda Gaziantep, kuzey ve kuzeybatıda Adana, batıda ise İskenderun Körfezi ile çevrilidir (www.forumdaz.net, 2010).

Antakya (Merkez ilçe), Altınözü, Belen, Dörtyol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı olmak üzere 12 ilçedir. Akdeniz'deki önemli bir liman şehri olan İskenderun ile merkez ilçe Antakya ise, ilin en büyük iki yerleşim yeridir.

Bir zamanlar "*Doğunun Kraliçesi*" lakabıyla anılmış olan Antakya. 1516 yılında Mercidabık savaşından sonra, Osmanlı egemenliği altına girmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar, yaklaşık dört yüzyıl Osmanlı hakimiyetinde kalan Antakya, bu süre zarfında Halep vilayetinin, Halep Merkez Sancağı'na bağlı bir "kaza merkezi" olarak yönetildi. 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyıla ait Devlet salnameleri ve ayrıca Halep Vilayeti salnamelerinde bulunan kayıtlara göre, devletin çöküşüne kadar, herhangi bir değişiklik olmadan bu statüyü muhafaza ettiği anlaşılmaktadır (Demir, 1996: 85).

Osmanlı Devleti'nin 1516 yılında Memluklerden zapt ettiği Antakya, bu dönemde, Asi Nehri ile Habib Neccar Dağı arasındaki dar ve meyilli alanda, 1,5-2 km. karelik bir alan üzerine yerleşmiş orta büyüklükte bir şehirdi. Osmanlı

Devleti'nin Hatay'daki hâkimiyeti 1918 yılına kadar devam etti. Mondros Mütarekesinden sonra işgale uğrayan ve 1921 yılında Türkiye sınırları dışında kalan Antakya, İskenderun ve havalisinde İskenderun Sancağı adıyla bir yönetim kuruldu. 1938'de bu Sancak'ta kurulan "Hatay Devleti", Hatay Devlet Meclisi'nin aldığı kararla 29 Haziran 1939 tarihinde sona erdi, 23 Temmuz 1939'da "Hatay" adıyla bir vilâyet olarak Türkiye'ye katıldı (www.turkcebilgi.com, 2011).

Antakya, tarih boyunca depremlerle en çok yıkılmış şehirlerden biridir. Şehir M. Ö. 148 yılından başlayarak M.S. 589 yılına kadar on beş kadar büyük deprem yaşanmıştır. Antakya uğradığı bunca tahribata rağmen hala komşu devletlerin ilgisini çekmekteydi (Tekin, 2002: 11).

Dünyanın en eski yerleşim birimlerinden olan Antakya, bütün dinleri, kültürleri bir arada barındıran bir şehirdir. Antakya tarihsel zenginliği kadar, birlikte yaşama kültürünün kent kültürü ile buluşabildiği nadir kentlerden biridir. “Antakya dış dünyayla alışverişe açık, kendi içinde kozmopolit, kültürel anlamda hoşgörülü bir nitelik taşıya gelmiştir” (Özveren, 2006: 24).

Birçok çağa, savaşa, olaya karşı dimdik ayakta kalarak direnen Antakya, bu kültür mozaïği içinde bugünlere gelerek kendini kanıtlamıştır.

3.2. HATAY BELEDİYELERİ HAKKINDA KISA BİLGİ

Kültürel değerler bakımından oldukça zengin olan. Hatay da biri il ve 11'i ilçe olmak üzere toplam 76 belediye bulunmakta ve 1.500.000 nüfusa sahiptir.

Tablo 6: Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Hatay'da Belediyeler (2011)

Nüfus Aralığı	il	İlçe	Belde	Toplam
2000 altı			7	7
2001-3000			7	7
3001-4000			12	12
4001-5000		1	11	12
5001-6000			3	3
6001-7000		1	6	7
7001-8000		1	3	4
8001-9000			3	3
9001-10000		1	1	2
10001- 20000			8	8
20001-50000		3	3	6
500000-100000		3		3
100001 ve üzeri	1	1		2
Toplam	1	11	64	76

Hatay'da 1980'lerin sonunda ve özellikle 1994 ve 1999 yerel seçimleri öncesinde belediye sayılarında ciddi artışlar olmuştur. 1963'te belediye sayısı 14 iken, 1980'lerde 21'e yükselmiştir. Ancak 1989 seçimleri öncesinde bu rakam 28'e çıkmıştır. En büyük artış 1994 seçimleri öncesinde gerçekleşmiş ve 32 belediyenin eklenmesiyle 60'a yükselmiştir. 1999 yerel seçimleri öncesinde ise 16 belediyenin eklenmesiyle toplam belediye sayısı 76'ya ulaşmıştır.

Hatay'da verileri incelendiğinde belediyeler hakkında genel tespitlerde bulunmak oldukça güçtür. ilçe merkezi-belde, nüfus büyüklüğü, kuruluş tarihleri gibi gruplandırmalar yapıldığında, aynı grup içinde biri birinden çok farklı değerlere sahip belediyeler yer alabilmektedir.

3.3. HATAY BELEDİYELERİNİN BÜTÇELERİ

Hatay'da belediyelere ait verilerin derlenmesi ve çözümlenmesi görece kolay olmakla birlikte bu verilerin ve değerlendirmelerin sunulması bazı güçlükler taşımaktadır. Biz bu bölümde daha kolay ve anlaşılır olması amacıyla ilçeleri ayrı ayrı ele alıp inceleyeceğiz. Daha sonra sunulan verilerden belediyelere ait karşılaştırmalar yapılarak genel bir değerlendirmesini ortaya koymaya çalışacağız.

3.3.1. Antakya Belediyesi ve Beldeleri

Antakya ilçesinde 21 adet belde belediyesi ve 66 adet köy bulunmaktadır. Belde belediyelerinin büyük bir bölümü Antakya çevresinde ve Samandağ-Antakya-Kırıkhan aksının üzerinde yer almaktadır. 1990 sonrasında belde belediyesi haline dönüştürülen yerleşimler, başta Çekmece, Dursunlu, Küçükalyan, Odabaşı, Turunçlu beldeleri olmak üzere, Antakya belediyesi ile sınırdaş olup, söz konusu yerleşimler iç içe geçmişlerdir. Kuzey-Güney doğrultusunda 30 km'yi ve Doğu-Batı doğrultusunda 20 km'yi bulan alanda neredeyse kesintisiz bir biçimde dağınık ve yaygın bir yerleşim deseni oluşmuştur.

Hatay ilinin yönetim merkezi olan Antakya, Hatay'ın nüfus bakımından en büyük ilçesidir. Nüfusu 200.000'i aşmıştır. Diğer belde belediyelerine bakıldığında Serinyol, Narlıca, Harbiye, Çekmece, Odabaşı 10.000 üzerinde nüfusuyla ön plana çıkmaktadır. Genel olarak denilebilir ki belde belediyelerinden nüfusu 10.000'i aşan beş belde belediyesi, 20.000'i aşan bir belediyesi bulunmaktadır. Harbiye ve Serinyol dışarıda bırakıldığında, Çekmece, Narlıca, ve Odabaşı Belediyelerinin Antakya belediyesine sınırdaş olmalarının, bu nüfus büyüklüğünde önemli rol oynadığı söylenebilir. Nüfus büyüklüğü açısından, 5.000-10.000 periyodunda yer alan, Dursunlu, İkinci, Güzelburç, Kuzeytepe, Küçükalyan belediyelerinin, yine bu nüfus büyüklüğüne ulaşmalarında, merkeze yakınlıkları önemli bir etken olarak görülmektedir. Bu periyotta yer alan Ovakent Belediyesinin, "Afgan Göçmenlerinin" iskân edilmesinden kaynaklanan özgün konumu nedeniyle farklılaştığı gözlenmektedir (Tablo: 8).

Antakya ilçe merkezine uzaklıkları bakımından belde belediyelerine bakıldığında en yakındaki Çekmece beldesi, 1 km iken en uzaktaki Avsuyu ise 27 km uzaklıktadır. İl merkezine uzaklığı açısından farklılaşan Avsuyu ve Şenköyile, ana ulaşım akslarına mesafesi nedeniyle Toygarlı Belediyesinin mevcut nüfuslarını koruyamama sorunu ile karşı karşıya geleceği tahmin edilebilir.

Yeni kurulan belde belediyelerinin büyük çoğunluğu bir mahalleden ya da mahallenin bölünmesiyle oluşan iki mahalleden oluşmaktadır. Bu genel tespitlerin yanında beldelerin topografik yapı açısından kendine özgü niteliklerinin olduğu ve farklılaştıkları, iklim koşullarının da etkisiyle dağınık bir yerleşim yapısının ortaya çıktığı belirtilmelidir.

Tablo 7:Antakya İlçesindeki Belediyeler, (Nüfusları, Kuruluş Tarihleri ve İlçe Merkezine Mesafeleri)

	Belediyenin Adı	1990	2010	2012	Merkeze uzaklık	Kuruluş
1	Antakya	123871	213.581	216.960	-	1939
2	Avsuyu	3328	4.819	4.860	27	1994
3	Çekmece	4851	17.649	18.511	1	1990
4	Dursunlu	4260	6.695	7.189	3	1994
5	Ekinci	4578	6.744	6.712	5	1994
6	Gümüşgöze	3744	4.553	4.471	7	1994
7	Güzelburç	2796	6.332	6.661	6	1994
8	Harbiye	17248	24.706	25.118	7	1939
9	Karaali	2060	3.331	3.391	15	1995
10	Karlısu	2879	3.880	3.776	5	1994
11	Kuzeytepe	3029	6.190	6.376	5	1994
12	Küçükdalyan	4866	9.031	9.297	2	1994
13	Maşuklu	2773	4.882	5.024	4	1994
14	Narlıca	4505	14.123	15.692	2	1994
15	Odabaşı	5070	11.518	13.533	3	1994
16	Ovakent	2580	6.815	7.003	24	1995
17	Serinyol	13046	16.753	14.751	18	1968
18	Subaşı	2276	3.750	3.904	5	1995
19	Şenköy		1.731	1.292	24	1999
20	Toygarlı	2561	3.074	2.971	9	1994
21	Turunçlu	2236	4.274	4.579	6	1996
22	Yeşilpınar	2874	3.676	3.739	8	1994

2007 yılında Antakya’da yer alan 21 belde belediyesinin nüfusları toplamı 154.208’dir. Antakya belediyesinin 186.243 nüfusuna yaklaşmaktadır. 2008 yılına gelindiğinde ise Antakya da yer alan 21 belde belediyesinin nüfusları toplamı 158.861’e ve Antakya belediyesinin nüfusu 188.310’a ulaşmıştır. 2010 yılında Antakya nüfusu 213.581’e ulaşırken 2012 yılı sonunda olarak gerçekleşmiştir.

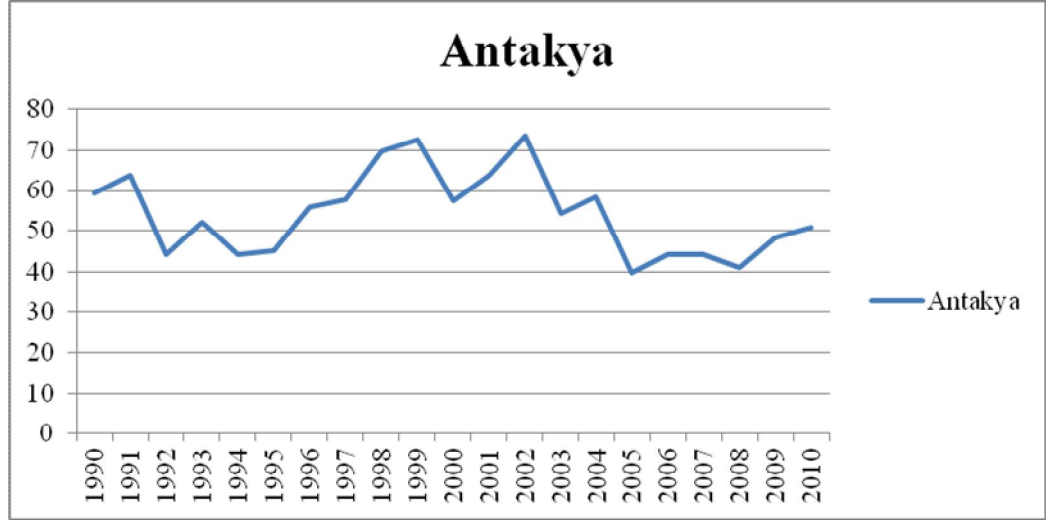
3.3.1.1. Antakya Belediyesinin Gelirleri

Belediyelerin gelirleri incelenirken gerek literatürde ve gerekse eldeki veriler itibariyle de ön plana çıkan GBAP’ı öncelikle ele almanın daha doğru olduğunu düşünüyoruz.

3.3.1.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar

Tüm belediyelerde olduğu gibi Antakya Belediyesi'nde de genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar çok önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Bu durum Antakya Belediyesi'nin merkeze olan bağımlılığını ifade etmektedir.

Şekil 1: Antakya Belediyesi Genel Bütçe Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Antakya belediyesinde genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar içindeki oranı %40–60 bandı arasında seyrederken, 1998 yılından itibaren bu oran artmaya başlamış, 2002 yılından sonra, eski seviyesine dönmüş olup, % 40'lar civarında dalgalanmıştır.

Antakya ilçesinde GBAP en yüksek belediye 2010 verileri itibariyle %99.50'lik oranla Serinyol Belediyesi olmuştur. Toygarlı %89.37, Avsuyu %86.13, Gümüşgöze %78.74, Ekinci %72,10 Turunçlu %69.77, Çekmece %69.46 Harbiye %68.76 Karlı %63.92 Dursunlu %58.54 Kuzeytepe %55.83 Antakya %50.86 ve %4.24'lük oranlarla GBAP açısından en yüksek oranlardan en az oran sahip belediyeler olarak sıralanmışlardır.

Antakya ve belde belediyelerin GBAP'deki oranına 20 yıllık dönem içerisinde bakıldığında ise oldukça dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. Ancak GBAP' den en az oranı alan belediyelerin ise Serinyol, Güzelburç, Turunçlu belde belediyeleri olduğu söylenebilir. Çünkü bu belediyeler GBAP'den aldıkları oran hemen hemen diğer belediyelerle dönem dönem yakın olsa da, %1'lere kadar da düştüğü olmuştur (Şekil: 1).

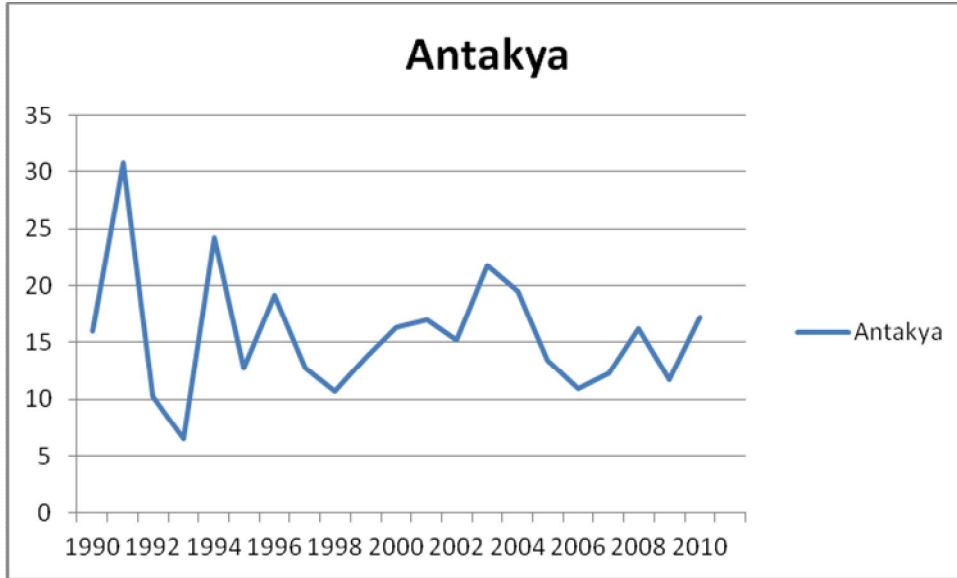
Serinyol belediyesinin de GBAP %100 ulaşmış olsa da, Toygarlı Belediyesi %100 seviyesine ulaşp, en fazla %80'lere düşerek, yıllar itibariyle en çok GBAP' ya sahip belediye olduğu söylenebilir. Serinyol belediyesi Toygarlı Belediyesinin aksine, büyük dalgalanmaların olduğu gözlenmektedir. Antakya belediyesinde ise, diğer belediyelere göre çok açık farklar olmayıp dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır ve en fazla %40 ve %70 oranları arasında kümeleştiği gözlenmiştir (Şekil: 1).

Çekmece Belde Belediyesi 1994 seçimleri öncesinde kurulmuştur. Buna karşın genel bütçe vergi gelirleri oranı 2002 yılı hariç diğer yıllarda, hemen hemen %60 ve %80 seviyeleri arasında kalmıştır. 2002 yılında ise %80'nin üzerine çıkmıştır.

3.3.1.1.2. Vergi Gelirler

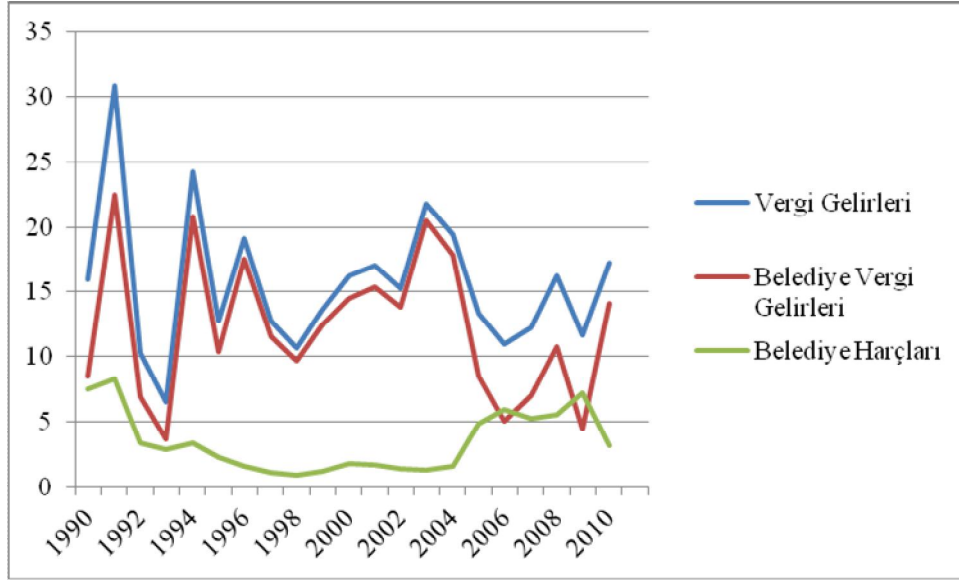
Antakya belediyesinin Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranı genel olarak %10 ile %23'lük bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir. Ancak 1991 yılı verilerinde %31'lik oran ile önemli bir artış olmuştur. 1993 yılı ise %6 oranına düşerek en az vergi gelirlerine sahip yıl olmuştur. ortalama %15 vergi geliri elde ettiği söylenebilir (Şekil: 2).

Şekil 2: Antakya Belediyeleri Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Antakya ekonomisinde en belirgin özellik ve etkinlik ticarettir. Gerek bir sınır kenti olması, gerekse girişimci insanı sayesinde Antakya bir ticaret merkezi konumundadır. Antakya bu özelliğiyle etrafındaki 21 adet belde ve 65 köyden gelenler ile nüfusunu gündüzleri ikiye katlamakta, çok canlı ve hareketli bir yapıya kavuşmaktadır. Amik Ovasının tarımsal ürün ve potansiyeli Antakya'da değerlendirilmekte, tarım ve tarıma dayalı sanayi ile tarımsal makine imalatı önemli bir ekonomik faaliyet olmaktadır. Ayrıca Antakya'da el sanatları, dericilik, ayakkabıcılık ve mobilya sanayisi de gelişmiş durumdadır. Dolayısıyla yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi Antakya Belediyesinin vergi gelirleri oranı diğerlerine göre yüksek olmaktadır.

Şekil 3: Antakya Belediyesi Vergi Gelirlerinin Bireşimi

Antakya belediyesinin toplam vergi gelirlerine bakıldığında, belediye vergi gelirlerinin daha önemli olduğu, belediye harçlarının pek de etkili olmadığını ifade edebiliriz (Şekil:3).

Antakya Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye harçları paylarının oranı ortalama 1990 yılında %7, 1992 yılında ise %8 olarak yükseldiği, ancak 1992 yılından sonra 2006 yılına kadar %1'lere kadar düşüşler olduğu görülmektedir. 2006 yılı ile birlikte belediye harçları %5 olarak gerçekleşmektedir. Toplam belediye vergi gelirleri içerisinde %2'lik ve en fazla %8 oranı ile Antakya belediye harçlarının pek de etkili olmadığını ifade edebiliriz (Şekil: 3).

Antakya Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye vergi gelirleri paylarının oranı ise ortalama 1990 yılında %8, 1991'de %23, 1992 yılında, %6, 1993 yılında ise %4'lere kadar düştüğü görülmektedir. 1994 yılında ise %21 olarak yükseldiği, ancak 1995 yılında ise tekrar %10'lara kadar düşüş olup, 1996 yılında %17'lere kadar yükseliş olmuştur. Toplam belediye vergi gelirleri içerisinde %4'lük ve en fazla %23 oranı ile Antakya belediye vergi gelirlerinin yıllara göre dalgalanmalı bir seyir izlediği görülmektedir. Yine belediye vergi gelirlerinin belediye harçlarına oranla daha etkili olduğunu ifade edebiliriz.(Şekil: 3)

Maşuklu, Gümüşgöze, Ekinci, Avsuyu ve Harbiye Narlıca belediyeleri vergi gelirleri oranı yıllar itibariyle %15'in üzerine çıkamayan belediyeleridir. Maşuklu belediyesi yıllar itibariyle %0'lara kadar düştüğü olmuştur ve 2010 yılında ise

%0,16'lık orana sahip olmuştur. Gümüşgöze belediyesi ise yıllar itibariyle 2003 yılında %13 ile en fazla orana sahip olmuştur. Yine yıllar itibariyle Ekinci belediyesi en fazla vergi gelirine 2007 ve 2009 yıllarında %11'e yakın oran ile ulaşmıştır. Avsuyu belediyesi vergi gelirleri oranı ise 1997 yılındaki %14 dışında genel olarak %1 ile %7 arasında dalgalanmaktadır. Harbiye belediyesi ise %8 ile %13 arasında kümelenmiştir. Narlıca belediyesi %3 ve %15 arasında dalgalanmıştır. Dolayısıyla Maşuklu, Gümüşgöze, Ekinci, Avsuyu ve Harbiye Narlıca belediyeleri en az vergi gelirleri oranına sahip olan belediyeler diyebiliriz.

Aslında geri kalan Antakya belde belediyelerinden Dursunlu, Serinyol, Karaali, Çekmece belde belediyelerinin vergi oranları da yıllar itibariyle %18,15'in üzerini geçememiştir. Serinyol belediyesi oldukça dalgalı bir seyir izlemiş yıllar itibariyle 2005, 2009, 2010 yıllarında %0,2'lere kadar düşmüş ve en fazla orana %15,24 ile 2007 yılında sahip olmuştur. Dursunlu belde belediyesi ise %9 ile %17,08 arasında dalgalanmıştır. Karaali belediyesi ise %3 ile %17,34 bandı arasında oldukça dalgalanmıştır ve %17,34'lük orana 1999 yılında ulaşmıştır. Turunçlu belediyesi %6 ve 24 arasında, Toygarlı %3 ve %22 arasında,%9 ve %31 arasında, Kuzeytepe %10 ile %26 ve Karlısu %2 %34 bandı arasında seyir almıştır.

Çekmece Belde Belediyesi 1994 seçimleri öncesinde kurulmuştur. Buna karşın belediyelerin vergi gelirlerinin oranı sürekli olarak oldukça dalgalanmaktadır. En yüksek vergi gelirleri oranı 1998 yılında %18, en az vergi geliri ise 1990 yılında %0,8 oranı ile olmuştur.

Küçükdalyan belediyesinin vergi gelirleri oranına bakıldığında, 1995 yılında %91'lere ulaşarak en yüksek vergi gelirini alan belediye olmuştur ve aynı zamanda en fazla %10'lara kadar düşmüştür. Yine Güzelburç belediyesi 2003 yılında %50 oranına sahip olarak en yüksek vergi gelirine sahip olan beldeler arasına girmiştir. Bununla beraber ise 1999 yılında vergi gelirleri oranı %2'lere kadar düşerek en az vergi geliri alan belediyeler arasına da girmiştir.

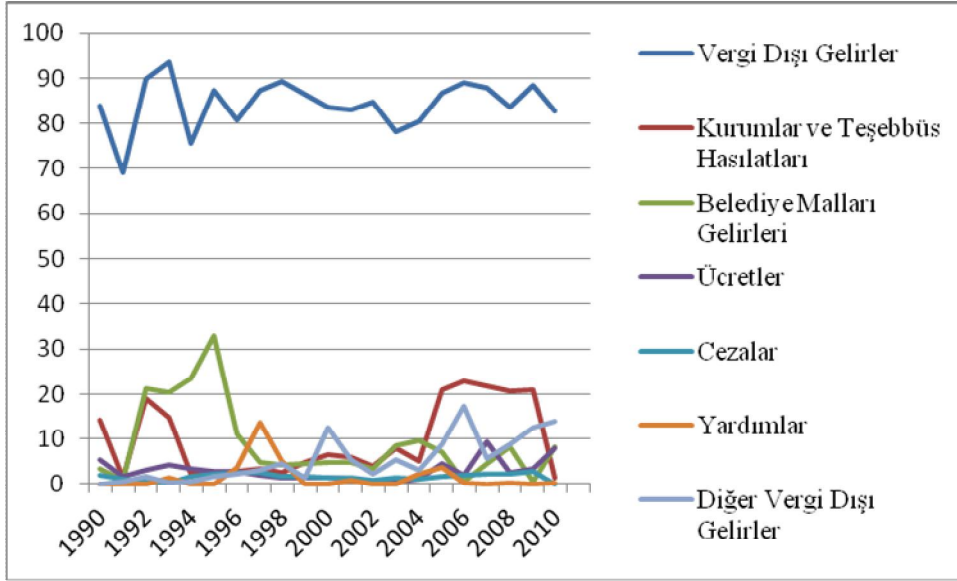
Küçükdalyan belediyesinin vergi gelirleri oranına bakıldığında, 1994 yılında %90'lara ulaşarak en yüksek vergi gelirini alan belediye olmuştur. Yine Güzelburç belediyesi 2003 yılında %50 oranına sahip olarak en yüksek vergi gelirine sahip olan beldeler arasına girmiştir. Bununla beraber 1999 yılında vergi gelirleri oranı %2'lere kadar düşerek en az vergi geliri alan belediyeler arasına girmiştir.

3.3.1.1.3. Vergi Dışı Gelirler

Antakya belediyesinin en önemli gelir kalemini Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar ve belediye vergileri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra vergi dışı gelirler de yer almaktadır. Bunlar kurumlar ve teşebbüs hasılatları, belediye malları gelirleri, ücretler, yardımlar, cezalardır. Bunun dışında kalan gelirler ise Diğer vergi dışı gelirler başlığı altında değerlendirilmektedir.

Antakya Belediyesinin Vergi Dışı Gelirler başlığı altında elde ettiği gelirlerin başında %20'ler civarında seyreden kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemi gelmektedir. Bunu 1992 ve 1996 yılları arasında %20-30, 1996 yılından sonra %10 ve altında kümelenen belediye malları gelirleri izlemektedir. Bunu 2007 yılında en fazla %9'a ulaşmış olup, genel olarak %5'ler seviyesindeki ücretler ve Hatay Belediyesi'nin ilgili kanunlara aykırı hareket edenlerden olduğu kadar belde halkının sağlık ve güvenliği ile ilgili yasalara aykırı hareket etme halinde uygulanan cezalar takip etmektedir. 2004 yılına kadar Antakya Belediyesinde cezaların oranlarına bakıldığında oldukça dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. Belli dönemlerde bu oranların %2,5'leri aştığı ve %1'lere kadar düştüğü de olmuştur. Cezalar en fazla 1996 yılında %2,5 ve 2004 yılından sonra giderek yükselerek en fazla 2010 yılında 2,9'luk orana ulaşmıştır. Yardımlar kaleminde ise 1995 ve 1998 yılları arasında %13'lük oran dışarıda bırakılırsa %0 ile %4 arasında büyük oynamalar söz konusudur. Belediye gelirlerinin yetersiz olması, ihtiyaçların zamanında karşılanması, kamu yararı ve çıkarının zedelenmemesi, gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi gibi nedenlerle, belediyelere yardımlar yapılmaktadır. Görüldüğü üzere Antakya belediyesine yapılan yardımların çok olmadığı gözlemlenmektedir. Diğer vergi dışı gelirleri ise 2000 yılı %12 ve 2006 yılında %17'lere ulaşmakla beraber diğer geri kalan yıllar da en fazla %4 arasında dalgalanmıştır (Şekil: 4).

Şekil 4: Antakya Belediyesi Vergi Dışı Gelirleri Paylarının Gelişimi

Antakya belediyesinin vergi dışı gelirleri oranına bakıldığında ise genel olarak %80 ve %90 arasında dalgalandığı görülmektedir (Şekil: 4). Bu oranın yüksekliğinde Antakya belediyesinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları ile belediye malları gelirleri kaleminden önemli oranda gelir elde ettiği önemli rol oynamaktadır.

Antakya belediyesinin vergi dışı gelirleri oranından daha yüksek belde belediyelerin olduğu gözükmemektedir. Bunlar %90 ve hemen hemen %100 bandı arasında seyreden Çekmece, Avsuyu, Serinyol belediyeleridir. Bunun dışında vergi dışı gelirleri oranında aşırı dalgalanmaların olduğu %5'lerden %80'lere kadar yükseldiği görülen Küçükdalyan belediyesi ise, en az vergi gelirleri oranını sahip belediye olduğu söylenebilir.

Antakya ve belde belediyelerinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları hemen hemen aynı bandlar da seyir almaktadır.

Genel olarak Antakya ve belde belediyelerinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları hemen hemen aynı kümelerde yoğunlaşmıştır. Detaylı bakıldığında ise Avsuyu ve İkinci belediyeleri en fazla %43 ve %48 bandı arasında yer alarak birinci sırada, ardından Antakya yer almış ve en az kurumlar ve teşebbüs hasılatları oranına ise Karlısu belediyesi sahip olmuştur.

Antakya ve belde belediyelerine baktığımızda sadece 2008 yılında %71 orana ulaşarak en fazla belediye gelirleri mallarına Serinyol belediyesi sahip olmuştur. 2008 yılı haricinde Serinyol belediyesi %10'ların altında dalgalanmaktadır. İkinci sıralamayı ise sadece 1997 yılında belediye malları gelirleri oranı %40'lara ulaşarak Küçükdalyan belediyesi almıştır. Küçükdalyan belediyesi geri kalan yıllar itibariyle ise %20 ve %0 arasında oldukça dalgalanmıştır.

En az belediye gelirleri malları oranına yıllar itibariyle en fazla %3 oranına ulaşan Karlı belde belediyesi olmuştur. Antakya belediyesi ise sadece dönem itibariyle 1995 yılında en fazla %32'lik orana ulaşmıştır. Denilebilir ki olarak Antakya belediyesi belediye malları gelirleri %10' un üzerine çıkamamıştır.

Karlısu, Serinyol, Gümüşgöze, Küçükdalyan belediyelerinin ücretlerden alınan paylarının oranı %10 ve üzeri olmuştur, ancak Antakya ve diğer belde belediyeleri %10' un üzerini geçememiştir.

Antakya ve belde belediyeleri ceza gelirleri açısından Güzelburç belde belediyesinde en fazla, sadece 2004 yılın da %12' ye ulaşmıştır. Geri kalan belde belediyeleri ve Antakya %8'lerin altında seyretmiştir. En düşük payı ise Karlısu belediyesi almıştır.

Antakya ve belde belediyelerine yapılan yardımlara bakıldığında, yıllar itibariyle yapılan yardımlar farklılıklar göstermektedir. Turunçlu belediyesine yapılan yardımla 1996 %58 seviyesinde seyrederken, 1998 yılında %20'lere düşmüş ve 1999 yılında yılın da bu oran tekrar %60'lara ulaşmıştır. Ancak bu oran tekrar 2000 yılında %10'lara düşmüş ve daha sonraki yıllar bu azalış eğilimi artarak devam etmiş ve yapılan yardımlar,%5' in altında kümeleşmiştir.

Antakya belediyesine yapılan yardımlara bakıldığında sadece 1997 yılında %13, 2005 yılında %4 oranı en fazla yapılan yardımlar olarak gözükmektedir. Bu yıllar haricinde gündüz nüfusu ikiye katlanan Antakya belediyesine yapılan yardımlar %3 geçememiştir.

Gümüşgöze belediyesinde ise, 1995 yılında %6,1996 yılında %4'lere düşüş 1997 yılında ise %16'lara ve ardından %10'lara düşüş, 1999 yılında ise en çok yardımların yapıldığı %43'lük oran ve bu oran 2000 yılında %6'lara düşmüş ve

ardındaki yıllarda ise en fazla %15 ulaşmış olup %8 ile %3 bandı arasında seyretmektedir.

Küçükdalyan belediyesine yapılan yardımlar oranı sadece 1995 yılında %49'lara ulaşmıştır. Geri kalan yıllarda ise %11 ile %2 arasında dalgalanmıştır.

Karlısu belediyesine baktığımızda ise Turunçlu belediyesi gibi yapılan yardım oranı %60 ve yine Karlı belediyesi gibi %45 oranını görememiş olabilir ancak genel olarak 2006 yılı hariç oran %25 ve %40 bandı arasında seyrederek en düzenli yüksek yardımı alan belediye olduğu söylenebilir.

Antakya ve belde belediyelerin diğer vergi dışı oranlarına baktığımızda, 2008 yılında, en fazla %73 oranına ulaşarak Güzelburç belediyesi ve %70 oranına ulaşarak ikinci sırayı, Küçükdalyan belediyesi almıştır.

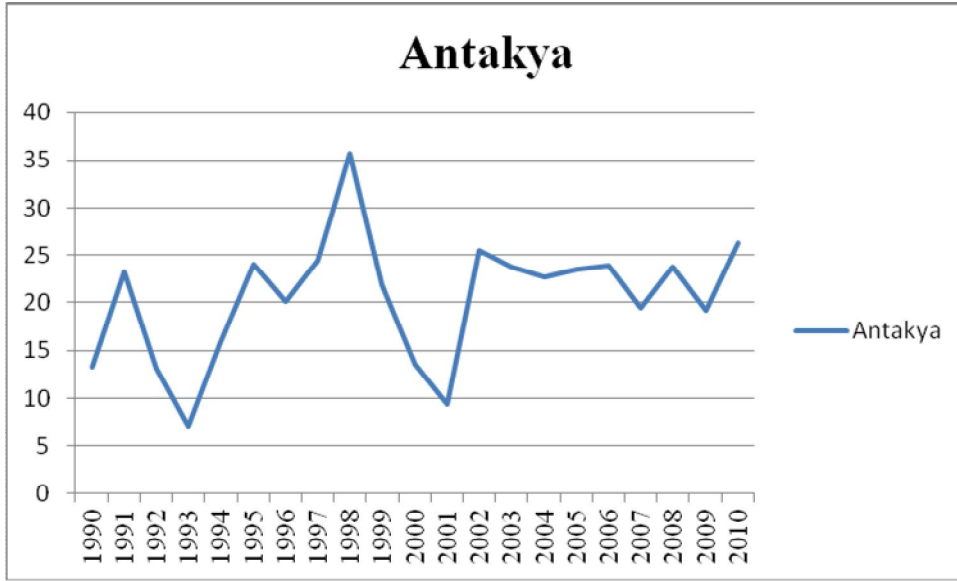
3.3.1.2. Antakya Belediyesinin Giderleri

Belediyelerin giderlerine, baktığımızda üstlendikleri hizmetleri yerine getirmek için yaptığı harcamalar ile görev yapan personele ödenen ücretlerden oluşmakta olduğunu görmekteyiz. Belediye harcamalarının gider türlerine göre ise cari, yatırım ve transfer harcamalarıdır.

3.3.1.2.1. Yatırım Giderleri

Antakya Belediyesinin yatırım harcamaları dönem içerisinde oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir. 1990 yılında yatırım harcamaları toplam harcamaların %14'nü oluştururken, 1991 yılında bu oran %23'lere kadar yükselmiştir. 1993 yılında %7 ile büyük bir düşüş yaşanmış, 1994 yılında ise %23 olarak tekrar eski haline dönmüştür. 1999 yılında ise %35'lere kadar yükselmiş ve sonrası 2002 yılına kadar %10'lara kadar düşmüştür. 2002 yılından sonra Antakya belediyesi yükselerek %20 ve %25'ler civarında kümeleştiği gözlenmektedir (Şekil: 5).

Şekil 5: Antakya Belediyesi Yatırım Harcamaları

Yatırım harcamaları açısından Maşuklu ve Narlıca belediyesi yıllar itibariyle oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir. 2004 yılında Maşuklu %98, Narlıca %86'ya ulaşarak en yüksek değere sahip belediyeler olmuştur. İkinci Gümüşgöze, Karlı belediyelerinin dalgalanmaları benzer şekilde seyrettiği söylenebilir. Şekil Küçükdalyan Karlı Serinyol, Serinyol, Turunçlu, Gümüşgöze belediyeleri genel olarak oldukça dalgalı bir band içinde seyretmektedir ve yıllar itibariyle en fazla %58 ve %40 değerlerine ulaşmışlardır. Karlı belediyesi ise 1995 yılında %61, Küçükdalyan belediyesi 1994 yılında %57, Turunçlu belediyesi %47, Serinyol 2008 yılında %42, Gümüşgöze 1994 yılında %40 değeri ile en yüksek değere ulaşmışlardır. Yine Karlı, Küçükdalyan, Serinyol, Turunçlu, Gümüşgöze belediyelerinin yatırım harcamaları yıllar itibariyle %1 altına düşmüş ya da kimi yıllarda hiç olmamıştır.

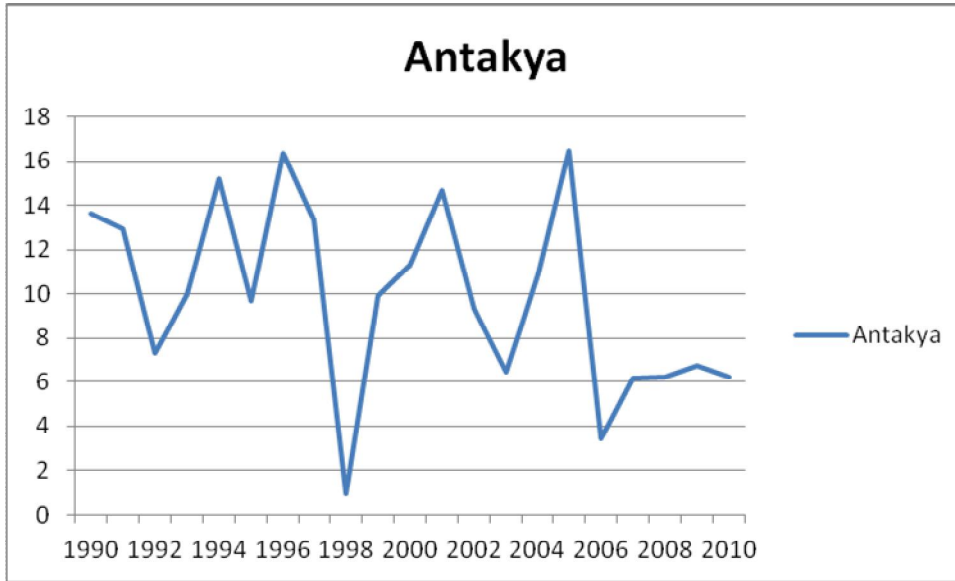
Yatırım harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır. Bir yıl %1'ler düzeyinde yatırım harcaması yapan bir belediyenin ertesi yıl %15'leri aşması, izleyen yıl %60'ları bulması, ardından hiç yatırım harcaması yapmaması, yatırım harcamalarında belirgin bir istikrarsızlığa işaret etmektedir. Örneğin 2001 yılında, %100 oranı ile en yüksek yatırım harcama oranı ile Narlıca belediyesi olmuştur. Bununla beraber Narlıca belediyesinde yıllar itibariyle hiç yatırım harcaması

yapılmamıştır. Yine Ekinci belediyesinin yatırım harcamaları oranına bakıldığında 1994 yılında, %60 seviyesinde seyrederken, 1994 yılından sonra 2001 yılına kadar giderek azalan bir eğilim göstererek %17 seviyelerine kadar düşmüş ve ertesi yıl bu oran iki katına çıkmıştır. Geri kalan yıllar ise %3 ve %25 bandı arasında, kalarak dalgalı bir seyri devam ettirmiştir.

3.3.1.2.2. Transfer giderleri

Antakya belediyesinin transfer giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 6). Genel olarak bakıldığında en yüksek 1996 yılında %16,3 ve en az oranı 2007 yılında %3,4 oranını alarak %17 ve %4 bandı arasında dalgalanmıştır.

Şekil 6: Antakya Belediyesi Transfer Harcamaları

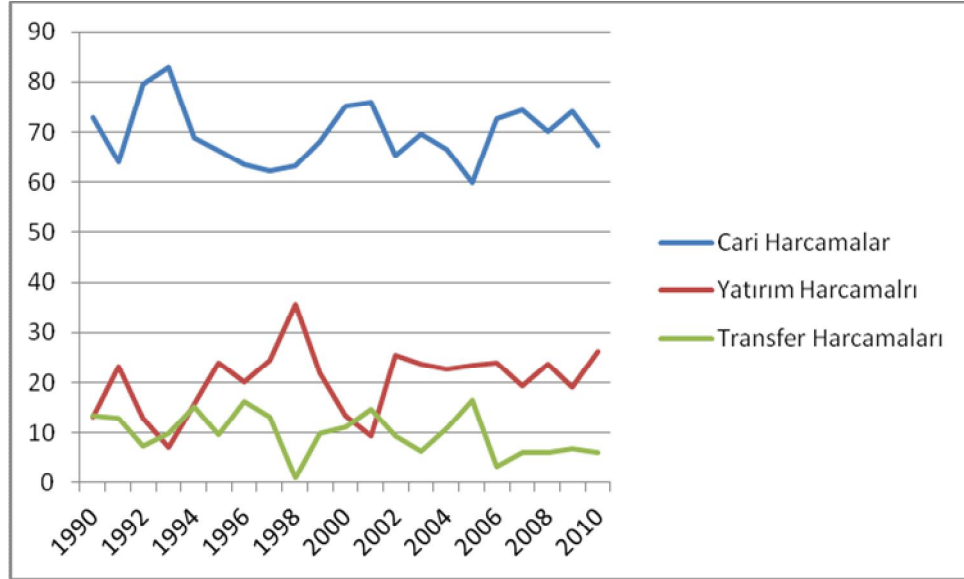

Kuzeytepe belediyesi isen fazla %4,5 oranına ulaşarak en az transfer harcamalarına sahiptir. Antakya, Odabaşı, Harbiye, Küçükdalyan, Dursunlu Karlısu, Karlı, Gümüşgöze, Ekinci görüldüğü üzere transfer harcamaları %25'i geçememiştir. Bu değerlere ulaşabilen Serinyol, Turunçlu Narlıca Kuzeytepe belde belediyeleri olmuştur.

3.3.1.2.3. Cari Giderleri

Antakya belediyesinin 1990-2010 yılları arasındaki toplam harcamaları içerisindeki en önemli harcama kalemi, cari harcamalar olmuştur. Cari harcamaları ise yatırım ve transfer harcamaları izlemektedir (Şekil: 7).

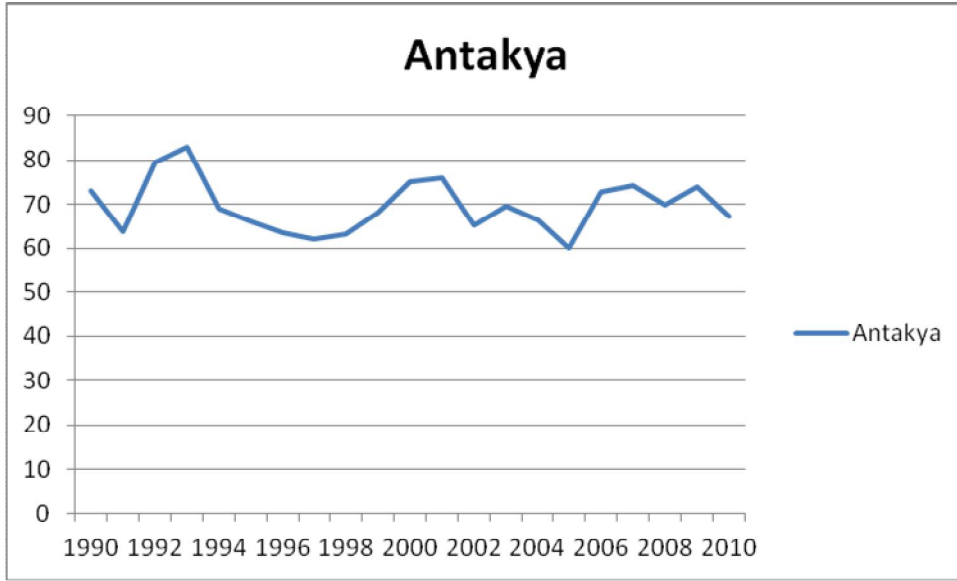
Şekil 7: Antakya Belediyesi Yatırım Cari Transfer Harcamaları

Antakya belediyesinin 1990 yılında toplam harcamaların %72'si cari harcamalardan oluşurken bu oran 1993 yılında %85'e yükselmiş, 2005 yılında %60 olarak gerçekleşmiştir. Denilebilir ki genel olarak Antakya belediyesinin cari harcamaları %60 ve %85 arasında dalgalanma göstermiştir (Şekil: 8).

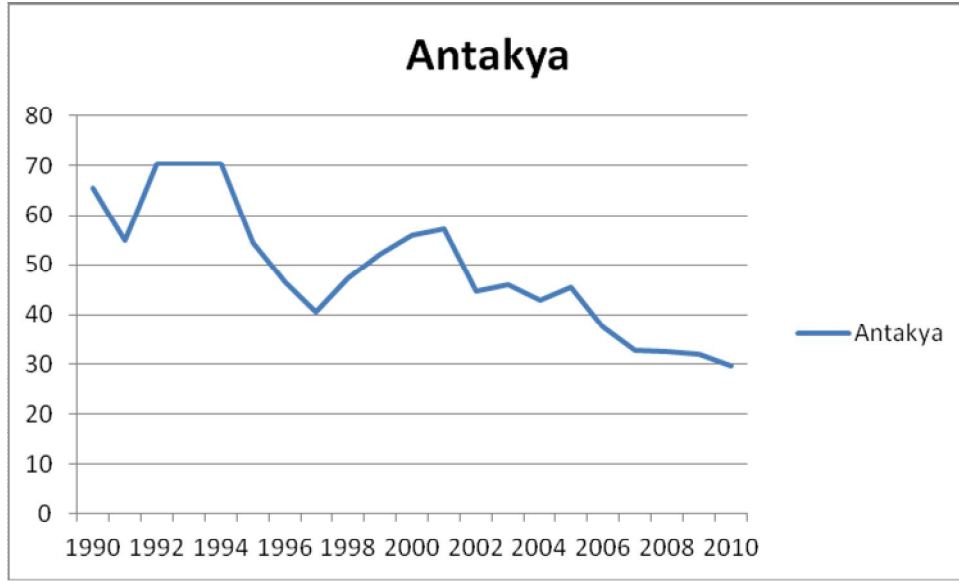

Şekil 8: Antakya Belediyesi Cari Harcamaları

1990 sonrasında yaşanan değişim sürecini birkaç örnek daha iyi anlatabilecektir. Antakya belediyesinin personel harcamalarının toplam belediye harcamaları içindeki oranı %60–70 bandı arasında seyrederken, 1992 yılından itibaren bu oran azalmaya başlamış, 1997 yılı ile birlikte azalış eğilimi tersine dönmüş, 2000 yılı sonrasında tekrar azalış eğilimine girmiştir. 2007 sonrasında %30'lar civarında seyreden personel harcamaları, 2010 ve 2011 yıllarında bu seviyenin de altına inmiştir. Antakya belediyesinin personel harcama eğilimleri ve değişim süreci Türkiye ortalaması ile paralellikle sergilemektedir.

Şekil 9: Antakya Belediyesi Personel Harcamaları

Antakya belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki değişimine bakıldığında, 1997 öncesinde, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 9). Ancak özellikle 2005 sonrasında kademeli olarak azalış eğilimi içine girdiği ve %30'lar seviyesinde tutunduğu görülmektedir. Personel harcamalarında kaydedilen istikrarlı azalışa rağmen, cari harcamalarda böylesi bir eğilim gözlenmemektedir. Bunun temel nedeni Şekil 10'da görüldüğü üzere, personel harcamalarını azaltmada gösterilen başarıya karşılık, mal ve hizmet alımlarında ciddi artışların kaydedilmesidir. Yıdan yıla görülen büyük oynaklıkların nedenlerinden biri de SGK'larına ödenmesi gereken borçların bazı yıllar ödenmemesi ve toplanarak diğer bir yılda ödenmesi olmaktadır.

Çekmece belediyesinin personel harcamalarına bakıldığında ise, %25 seviyelerinde dalgalanarak en az personel harcamalarına sahip belde belediyesi olarak görülmektedir. Bunun geri kalan harcamaların çoğunluğu, mal ve hizmet alım harcamalarına ardından SGK'ya yapılan ödemelere gitmektedir.

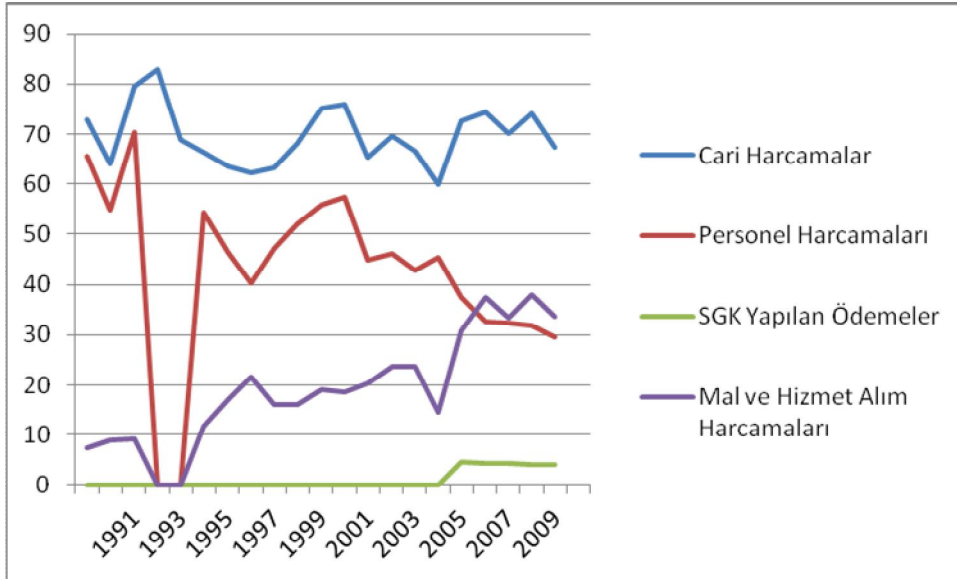
Ekinci belediyesinin personel harcamaları ise %8'lik dilimle başlayarak %60'lara kadar artan eğilim göstermiştir. Bu artan eğilim ise 2004 yılından sonra %35'lere kadar düşmüştür. Personel harcamalarındaki son yıllardaki düşüşün nedeni %6'lık bir oran ile SGK'ya ödenmesi gereken borçlar ve %25'lik oran ile mal ve hizmet alımlarındaki artışlardır.

Serinyol belediyesinin personel harcamaları, % 20 ile % 56 ve Odabaşı belediyesi %0 ile %40 ve Güzelburç belediyesi %24 ile %99 değerleri arasında oldukça dalgalanmıştır. Yine bu dalgalanmaların büyük nedeni, cari harcamalar içerisindeki oranı yıllar itibariyle personel harcamalarıyla hemen hemen başa baş giden, hatta dönem dönem, yapılan harcamaların personel harcamalarını geçtiği mal ve hizmet alımlarıdır.

Toygardı belediyesinin personel harcamaları ise dönem %20 ile %76 bandı arasında dalgalanmaktadır. Personel harcamalarının dönem dönem açık ara farklarının olmasının nedeni kimi zaman SGK' ya ödenmesi gereken borçlardan, kimi zaman da mal ve hizmet alımlarındaki borçlardan kaynaklanmaktadır.

Kısaca Avsuyu, Gümüşgöze, Harbiye, Karlı Karlı, Karlısu, Küçükdalyan, belediyelerinin cari harcamalar içerisindeki personel harcamaları ortalama %60 seviyelerinde seyir aldığını söyleyebiliriz.

Şekil 10: Antakya Belediyesinin Cari Harcamalarının Yapısı

Cari giderlerin toplam harcamalar içindeki oranı açısından tüm yıllar içerisinde %90 seviyesinde kümelenerek, Kuzeytepe belde belediyesi en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Ardından sıralamayı %66 ile %99 değerleri arasında dalgalanan Avsuyu belediyesi aldığı söylenebilir.

Yine Turunçlu belediyesinin cari harcamalarına bakıldığında ise %52 ile %99 bandı arasında giderek artan bir eğilim göstererek en yüksek cari harcamaları yapan belde belediyeleri arasında olduğu söylenebilir. Serinyol belediyesi ise sadece birkaç yıllar itibariyle en fazla %24'lük oranlara düşse de yapılan cari harcamaların oranı %85 arasında kümelenmiştir.

Karlı, Odabaşı, Küçükdalyan, Karlısu belde belediyeleri genel olarak %60 ile %90 bandı arasında dalgalanmıştır. Harbiye belediyesi ise genel olarak %70'ler seviyesinde olmakla beraber son 4 yılda giderek artan eğilim göstererek %86'lık orana ulaşmıştır.

Gümüşgöze belediyesi ise 2009 yılına kadar dalgalanarak, %40'lık dilimden %94'lere kadar giderek artan eğilim göstermiştir, 2009 yılından sonra ise %40 oranı ile cari harcamalarında ani düşüş olduğu görülmektedir.

Çekmece belde belediyesi %50'ler seviyesinde dalgalanarak en az cari harcama oranına sahip belediye olmuştur. İkinci belediyesi 2004 yılına kadar %40'lardan %90'lara kadar artan eğilim göstermiştir. 2004 yılında sonra kademeli olarak, 2007 yılındaki sapma dışında %70 bandında dalgalanmıştır.

3.3.2. İskenderun Belediyesi ve Beldeleri

İskenderun ilçesinde İskenderun ilçe belediyesinin dışında 13 belde belediyesi de dahil edildiğinde, toplam 14 belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerden 12'sine ait veri elde edilmiş ancak, Arsuz ve Gözcüler belediyelerine ait verilere ulaşılamamıştır.

İskenderun ilçesi dışındaki belediyelerden en eskisi şudur. Şu tarihte kurulmuştur. Şu ve şu belediyeler şu tarihlerde kurulmuşlardır. Bu tarihte de şunlar belediye olmuştur. Şunların ve şunların da bu tarihte belediye olması ile sayıları 14'e ulaşmıştır.

İskenderun Hatay'ın nüfus bakımından en büyük ikinci ilçesidir. Nüfusu 200.000'i aşmıştır. Diğer belde belediyelerine bakıldığında 20.000 nüfusuyla Karaağaç ön plana çıkmaktadır. Karaağaç, Denizciler ve Karayılan beldeleri nüfusları itibariyle diğer belde belediyelerinden farklılaşmaktadır. Bekbele ve Gözcüleri de

dışarıda bıraktığımızda sekiz beldenin 5.000 nüfus sınırının altında kaldığı görülür. Gökmeşdan ve Arsuz'un da 2.000 nüfus sınırının altında ve yakınında olduğu göze çarpmaktadır (Tablo: 9).

İskenderun ilçe merkezine uzaklıkları bakımından belde belediyelerine bakıldığında, şu ve şunlar 5 km yakınıktadır. şunlar 5-10 km mesafededir. şunlar ise 10 km daha uzaktırlar. En uzak mesafede olanı ise şu belediyedir.

Tablo 8: İskenderun İlçesindeki Belediyeler , (Nüfusları, Kuruluş Tarihleri ve İlçe Merkezine Mesafeleri)

	Belediyenin Adı	1990	2010	2012	Merkeze uzaklık	Kuruluş
	İskenderun	154807	201.183	184.833	60	1939
1	Akçalı	3724	201183	4.254	31	2001
2	Arsuz	2317	4472	2.257	34	1995
3	Azganlık		2214	2.989	13	1998
4	Bekbele	5478	3016	7.548	10	1989
5	Denizciler	9280	7326	17.925	8	1987
6	Gökmeydan		16319	1.927	30	1999
7	Gözcüler	9058	1975	7.695	37	1988
8	İskenderun	154807	7857	184.833	12	1989
9	Karaağaç	10920	19318	20.459	5	1987
10	Karayılan	13883	10427	10.574	16	1990
11	Madenli	4397	4690	4.516	25	1990
12	Nardüzü	3556	4690	4.818	7	1991
13	Sarıseki	4917	4346	4.010	12	1989
14	Üçgüllük	3298	3685	3.444	29	1994

Aşağıda başta İskenderun ilçe belediyesi olmak üzere, belediyelerin gelir ve gider yapıları ortaya konacaktır.

3.3.2.1. İskenderun İlçesindeki Belediyelerin Gelirleri

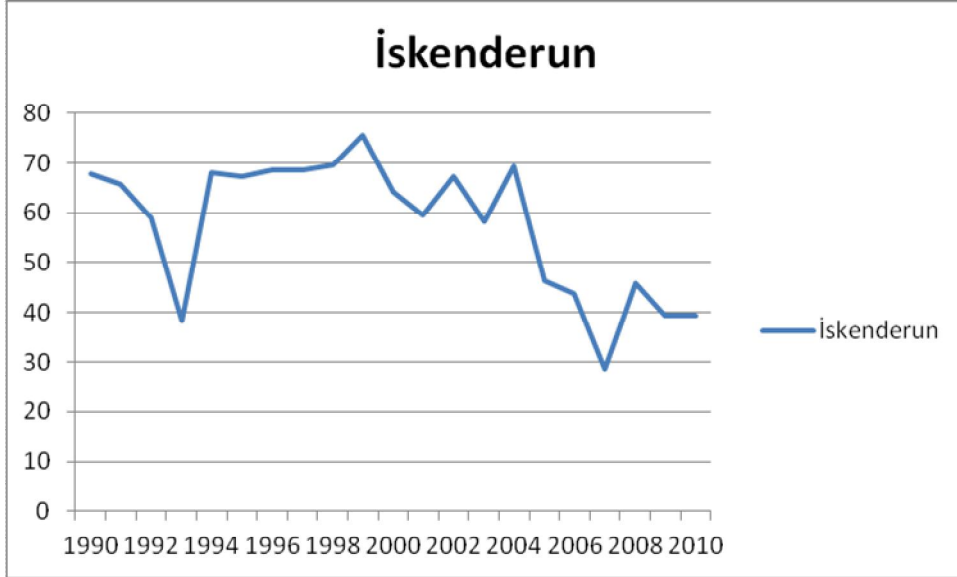
Belediyelerin gelirleri incelenirken gerek literatürde ve gerekse eldeki veriler itibariyle de ön plana çıkan GBAP'ı öncelikle ele almanın daha doğru olduğunu düşünüyoruz.

3.3.2.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar

İskenderun ilçe Belediyesi'nde de genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar içindeki oranı 1993 yılına kadar %60 ile %68 arasında iken 1993 yılında %40'ın altına düşmüş ve 1994 yılında tekrar eski seviyelerine dönerek %70'lere ve üzerine çıkmıştır. 2000 yılından sonra bu oran tekrar azalmaya başlamış ve 2005 yılına kadar %60 ve %70 arasında dalgalanmalar söz konusu olmuştur. 2004 yılından sonra ise %30'lara kadar azalış eğilimine girmiştir. 2008 yılında genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar içindeki oran %45'lere yükselmiş ancak 2009 ve 2010 yılında bu seviyenin altına inmiştir(Şekil: 11). 2004 yılı

sonrasında GBAP oranının belirgin bir biçimde azalış eğilimi içine girdiği ve %40'lar etrafında kümeleştiği söylenebilir.

Şekil 11: İskenderun Belediyesi Genel Bütçe Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

İskenderun ilçesinde GBAP en yüksek paya sahip belediye 2010 verileri itibariyle %91.51'lik oranla Değirmenbaşı Belediyesi olmuştur. Bekbele %75.85, Azganlık %67.35, Akçalı %67.13, Üçgüllük %66.00'lık oranlarla GBPAY açısından en yüksek oranlara sahip belediyeler olarak sıralanmışlardır. Sarıseki Belediyesi %24.35'lik oran ile en iyi durumda olan belediyedir. İskenderun İlçe Belediyesi %39.29 ve Gökmeydan %40.96 ile ilk üç sırayı paylaşmaktadır.

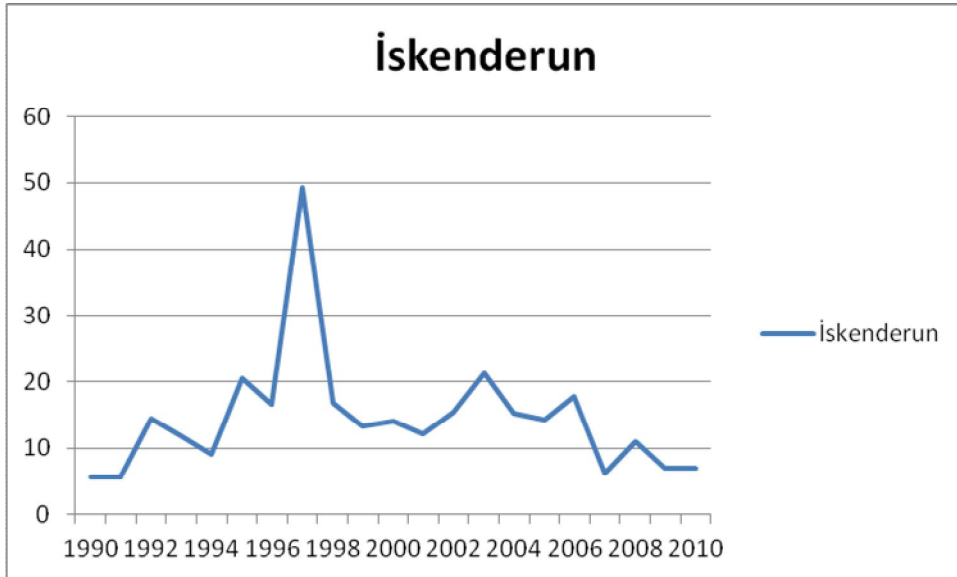
20 yıllık döneme baktığımızda yıllar itibariyle dalgalanmalar olmakla birlikte, yukarıdaki sıralamanın pek değişmediği, aktarılan kümeleşmenin yıllar itibariyle korunduğu göze çarpmaktadır. Genel olarak 2004 sonrasında GBAP belediyelerin bütçesi içindeki oranlarında bir düşüş eğilimi olduğu ifade edilebilir. Ancak Değirmenbaşı, Bekbele, Azganlık, Akçalı ve Üçgüllük belediyelerinde bu eğilimin olmadığı aksine son dönemde daha da kötüleştiği söylenebilir.

3.3.2.1.2. Vergi Gelirleri

Vergi gelirleri başlığı, belediye vergi gelirleri ve belediye harçları adlı iki kalemden oluşmaktadır.

İskenderun İlçe Belediyesinin Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranının %10 ile %20 arasında bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir. 1997 yılı verilerinde önemli bir sapma dışarıda bırakıldığında bu tespitin geçerliliğini bozan 2007 sonrasında vergi gelirlerinin %10'un altında kalmış olmasıdır (Şekil: 13).

Şekil 12: İskenderun Belediyesi Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Ekonomilerin gelişmişlik seviyeleri ile birlikte değişen sektörel yapılarının tarımdan ziyade sanayi ve hizmetler sektörlerine kayması devletlerin vergi kapasitelerini artırmaktadır. Bunun nedeni tarım sektöründe gelirin düşüklüğü, parasal ekonominin yaygınlaşmaması, işletmelerin küçüklüğü ve kayıt sisteminin yetersizliğine karşın; sanayi ve hizmetler sektörlerinin kurumsallaşması nedeniyle büyüyüp kayıt sisteminin gelişmesi ve bu sayede gelir üzerinde alınan vergilerin artmasıdır.

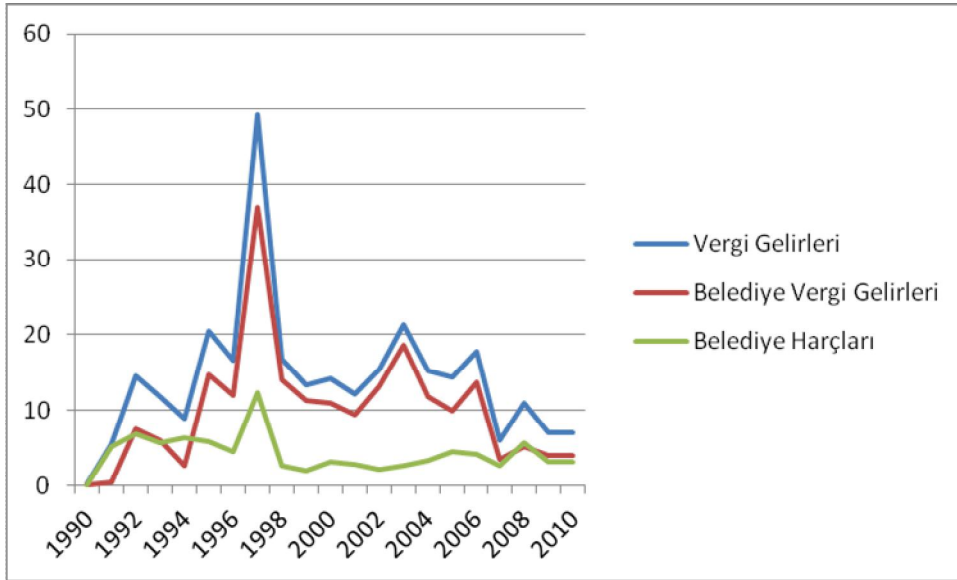
Şehirleşme oranı arttıkça yüksek kentleşmenin sağlayacağı avantaj nedeniyle belediye vergilerinin de artması beklenmektedir. Fakat yukarıdaki tabloya

bakıldığında da görüldüğü üzere anlamsız olması nedeniyle şehirleşme oran ile kişi başına belediye vergileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Belediyelerin elde ettiği vergi gelirlerinin alt kalemlerine bakıldığında belediye vergileri ile harçlarını görürüz. Şekil 14'den de anlaşılacağı üzere, vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır.

Şekil 13: İskenderun Belediyesi Vergi Gelirlerinin Bireşimi

Vergi Gelirleri açısından, Sarıseki belediyesinin %20'leri aşan değerlerle İskenderun ilçesinde en iyi değere sahip belediye olduğunu söyleyebiliriz. Yine Nardüzü ve Azganlık belediyelerinin de vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranı açısından ilçedeki diğer belediyelere kıyasla iyi durumda ve %10'ların üzerinde değerlere oldukları görülmektedir.

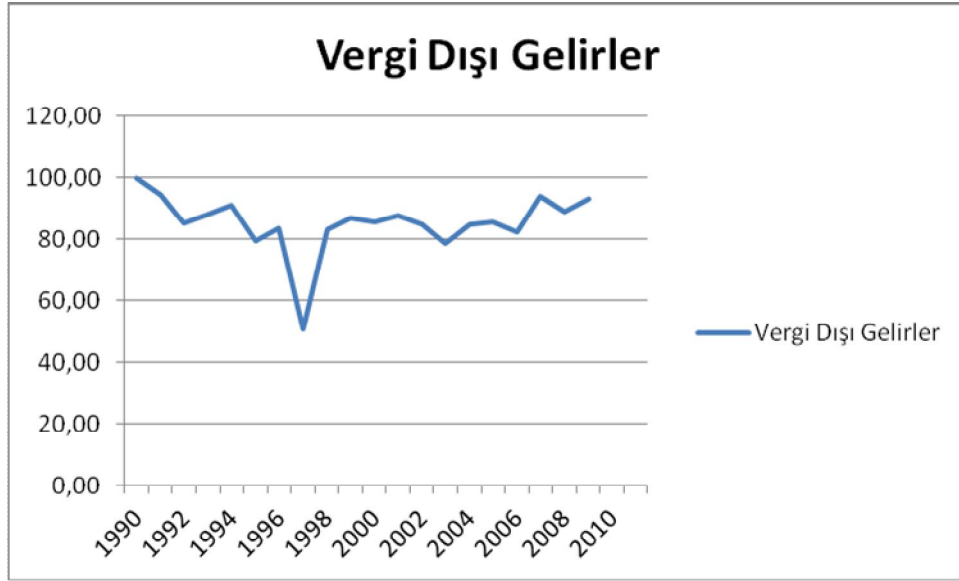
Karayılan, Karaağaç, Bekbele ve Denizciler belediyelerinin ise %5'lerin altın bir oranla toplam gelirleri içinde vergi geliri elde etmişlerdir.

3.3.2.1.3. Vergi Dışı Gelirler

Vergi dışı gelirler başlığı altında toplanabilecek kalemlerin başında GBAP yer almaktadır. Bunu kurumlar ve teşebbüs hasılatları, belediye malları gelirleri, ücretler, yardımlar, cezalar kalemleri izlemektedir. Bunun dışında kalan gelirler ise Diğer vergi dışı gelirler başlığı altında değerlendirilmektedir.

İskenderun İlçe Belediyesinin Vergi Dışı Gelirler başlığı altında elde ettiği gelirlerin başında %20'ler civarında seyreden kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemi gelmektedir. Bunu %15-20 aralığında kümelenen belediye malları gelirleri izlemektedir. %5'ler seviyesindeki ücretler ve yüzde 1'lik dilim ile cezalar takip etmektedir. Yardımlar kaleminde ise 0 ile %5'ler arasında büyük oynamalar söz konusudur. İskenderun ilçe belediyesinin vergi dışı gelirlerinin değişimine bakıldığında ise 1997 yılı dışarıda bırakılırsa, 20 yılda %80'in üzerinde vergi dışı gelir oranına sahip olduğu görülmektedir(Şekil 12).Bu oranın yüksekliğinde İskenderun belediyesinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları ile belediye malları gelirleri kaleminden önemli oranda gelir elde ettiği önemli rol oynamaktadır. GBAP'ın %40'ın altında olduğu düşünüldüğünde bunun bir başarı olarak yorumlanması olasıdır.

Şekil 14: İskenderun Belediyesi Vergi Dışı Gelirleri Paylarının Gelişimi

Kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemine bakıldığında, Vergi dışı gelirler içindeki oranları açısından %20'ler civarındaki değer ile İskenderun Belediyesini, %15'leri aşan değerlerle Nardüzü ve Akçalı belediyeleri izlemektedir. Denizciler ve Arsuz Belediyelerinin %10 civarında dalgalandığı diğer belediyelerin ise %5'lerin altına bir gelir oranına sahip olduğu görülmektedir.

Belediye Malları Gelirleri kalemine bakıldığında, %20'lere varan değerlerle İskenderun Belediyesinin başta yer aldığını görüyoruz. Sarıseki belediyesinin de belediye malları gelirleri kaleminin vergi dışı gelirler içinde oranı dönemsel değişimler olmakla birlikte %20'ler civarında seyretmektedir. Gökmeydan ve Denizciler belediyelerinin de %10'lar civarında bir oranla diğer belediyelerden farklılaştığı görülmektedir. Bunun dışında kalan belediyelerde yıllık oynamalar bir yana bırakıldığında %5'lerin altında oranlara sahip oldukları söylenebilir.

Ücretler kalemine bakıldığında, %10'lara varan değerlerle İskenderun Belediyesinin yine başta yer aldığını görüyoruz. Diğer tüm belediyelere bakıldığında, ücretler kaleminden elde ettiği gelirlerin vergi dışı gelirler içinde oranı açısından, hemen hepsi %1'i aşmayan oranlarda değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Eldeki veriler ışığında, yıllık değişimler ve farklılaşmalara olmakla birlikte Cezalar ve Yardımlar başlığı altında elde edilen gelirlerin %1'in altında oldukça düşük miktarlarda kaldığı ve kimi zaman gelir elde edilmediği görülmektedir.

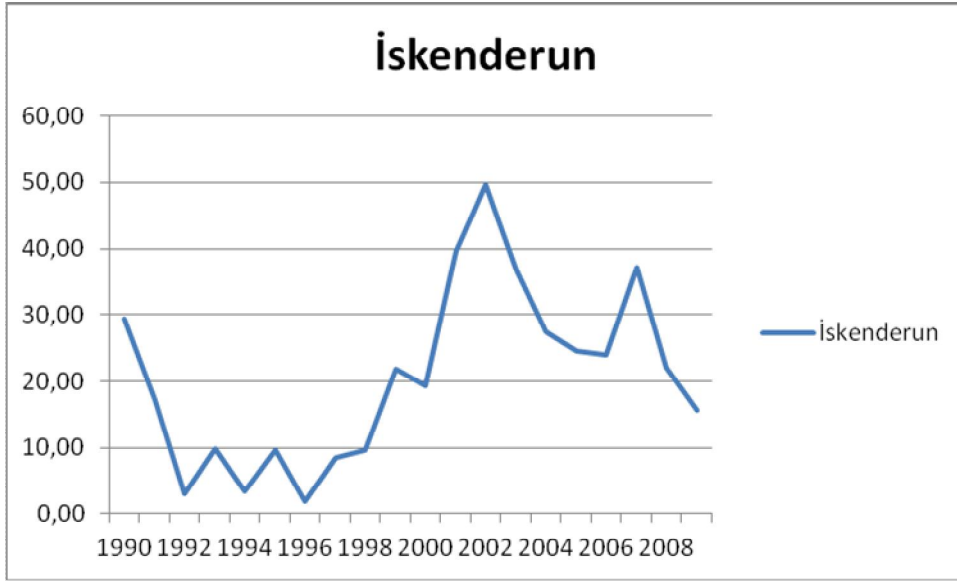
Yukarıda anlatılanlar toparlanacak olunursa, İskenderun İlçe belediyesi dışarıda bırakıldığında geriye kalan belde belediyelerin önemli bir bölümünün vergi dışı gelirler başlığı altında GBAP dışında önemli bir gelir elde edemedikleri gözlenmektedir. Bir yıla özgü farklılaşma olmakla birlikte incelenen dönem süresince bu durumda bir değişiklik olmadığı ifade edilebilir. Sarıseki ve Denizciler Belediyelerinin diğer belediyelerle kıyaslandığında vergi dışı gelirlerinin oranı ve niteliği açısından görece daha iyi konumda olduğu ifade edilebilir. Bu farklılaşmanın Denizciler belediyesinin nüfusu ve konumu, Sarıseki belediyesinin de konumundan kaynaklandığı düşünülebilir.

3.3.2.2. İskenderun İlçesindeki Belediyelerin Giderleri

3.3.2.2.1. Yatırım Giderleri

İskenderun belediyesinin yatırım giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 15). 1992–2000 yılları arasında 10'ların altında seyrederken, 2000'li yıllarda yapısal bir değişiklik göstermiş %20 bandının üzerinde seyretmeye başlamıştır. 2009 yılında ise %15.72'lik bir oran ile bu eğilimde bir bozulma gerçekleşmiştir. Son yılın verilerindeki bu düşüşün nedeni 2008 ekonomik krizi ve bu krizin etkisini azaltmaya yönelik ekonomi ve maliye politikalarının sonuçları ile ilişkilendirebiliriz.

Şekil 15: İskenderun Belediyesi Yatırım Harcamaları

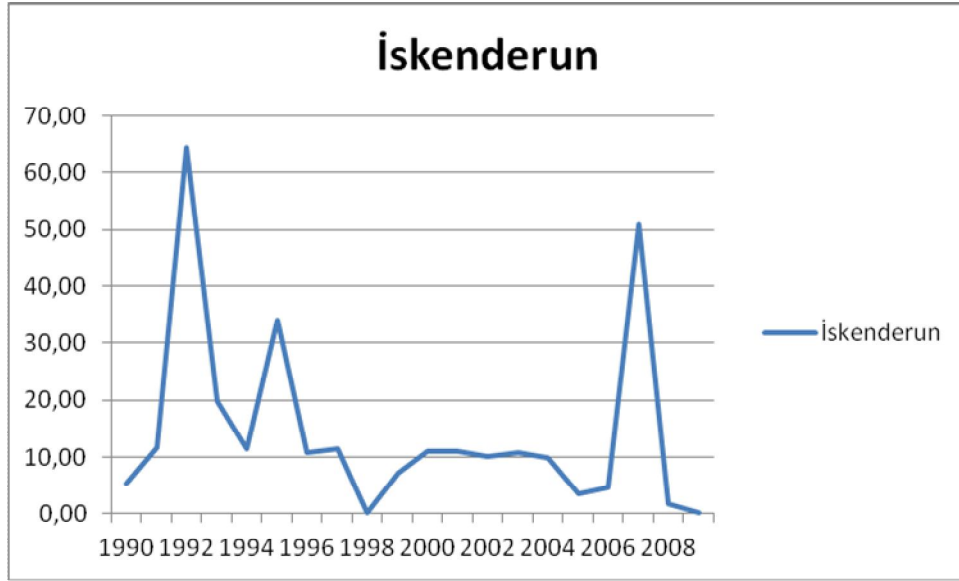
Yatırım harcamaları açısından, Sarıseki, Denizciler, Karayılan, Karaağaç ve Akçalı belediyelerinin %20'leri aşan değerlerle İskenderun ilçesinde en iyi değere sahip belediyeler olarak ortaya çıkmışlardır. Gökmeşdan, Üçgüllük ve Bekbele belediyelerinin de yatırım harcamaları açısından oldukça zayıf kaldıkları gözlenmektedir.

Yatırım harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır. Bir yıl %1'ler düzeyinde yatırım harcaması yapan bir belediyenin ertesi yıl %15'leri aşması, izleyen yıl %60'ları bulması, ardından hiç yatırım harcaması yapmaması, yatırım harcamalarında belirgin bir istikrarsızlığa işaret etmektedir.

3.3.2.2.2. Transfer giderleri

İskenderun belediyesinin transfer giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 16). 1992 ve 2007 yıllarında %50'ler seviyesini aştığı görülmektedir. 1996 sonrasında %10 etrafında ve bu seviyenin altında tutunduğu söylenebilir. Oynaklığın yaşandığı 1992, 1995 ve 2007 yıllarında bu değişimin İskenderun Belediyesine özgü olduğu söylenebilir.

Şekil 16: İskenderun Belediyesi Transfer Harcamaları

Transfer harcamaları açısından, Sarıseki, Denizciler, Karayılan, Karaağaç ve Azganlık belediyelerinin %5'ler etrafında kümelenen değerlerle sahip oldukları ifade edilebilir.

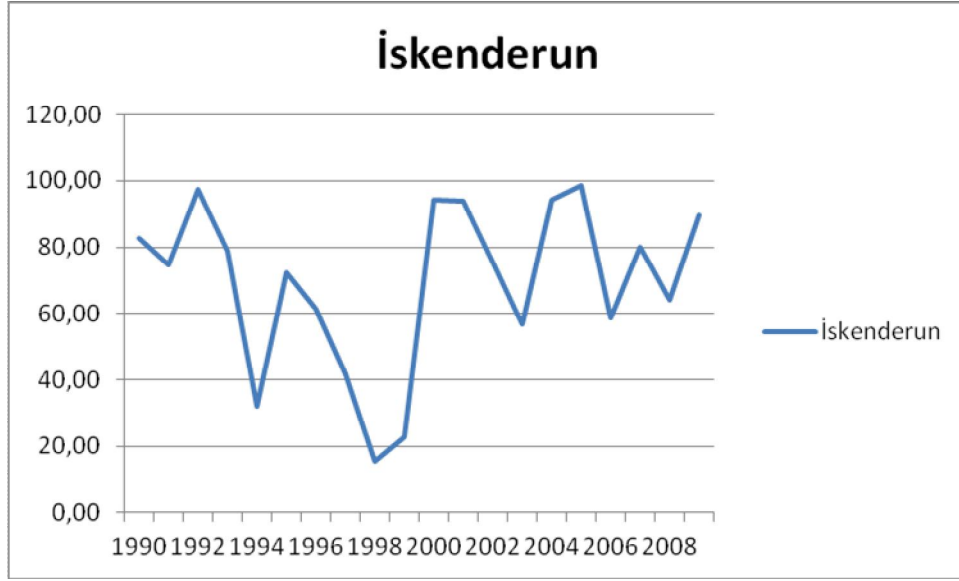
Transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır.

Akçalı belediyesinin 2006 sonrası transfer harcaması yapmadığı, Azganlık belediyesinin ise 2000 sonrası transfer harcaması yapmaya başladığı görülmektedir. Nardüzü ve Sarıseki belediyelerinin 1995 sonrasında transfer harcamalarının, oldukça istikrarlı olduğu söylenebilir.

3.3.2.2.3. Cari Giderleri

İskenderun belediyesinin cari giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine bakıldığında, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 17). 1992, 2001 ve 2002 yıllarında %50 seviyesinin altında kaldığı görülmektedir. Ancak genel olarak incelen dönemde cari giderlerinin toplam giderler içindeki oranının %60'ların üzerinde seyrettiği ifade edilebilir.

Şekil 17: İskenderun Belediyesi Cari Harcamaları

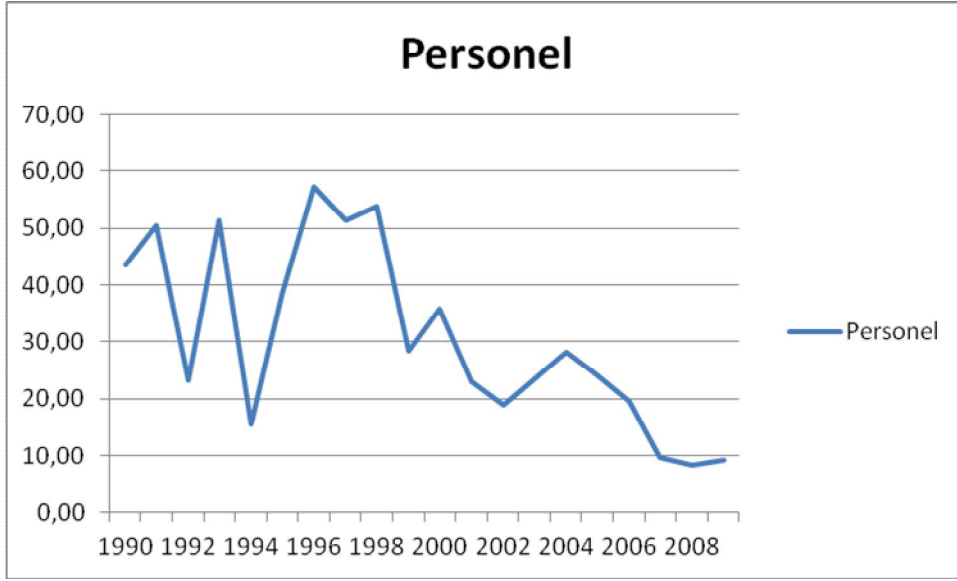
Cari giderlerin toplam harcamalar içindeki oranı açısından Gökmeydan, Üçgüllük ve Bekbele belediyeleri diğer belediyelere oranla daha yüksek oranlara sahip görünmektedirler. İncelenen dönem süresince birçok yıl toplam harcamaları sade cari harcamalar oluşturmuş, yatırım ve transfer kalemlerinde harcama yapılmamıştır.

Transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır.

Denizciler belediyesinin cari harcamalarının oranı istikrarlı bir biçimde azalırken, Karaağaç belediyesinde cari harcamalarının oranı istikrarlı bir biçimde artmıştır.

Cari harcamalar başlığı altında personel harcamaları, SGK yapılan ödemeler ile mal ve hizmet alımı için yapılan harcamalar yer almaktadır. İlk iki kalemde yer alan giderlerin görece istikrarlı olduğu düşünülebilir. Cari harcamalarda yıldan yıla görülen büyük farklılıkların nedeni, mal ve hizmet alımı için yapılan ödemeler olmalıdır. Bunu göstermek için personel harcamalarını ele alıp incelemek gerekecektir. Personel giderleri belediyelerin en çok yakındığı harcama kalemi olmakla birlikte, belediyelere yönelik eleştirilerin de başında yer almaktadır. Küçük belediyeler için personel harcamaları daha büyük ve önemli bir harcama kalemi olarak belirginleşmektedir.

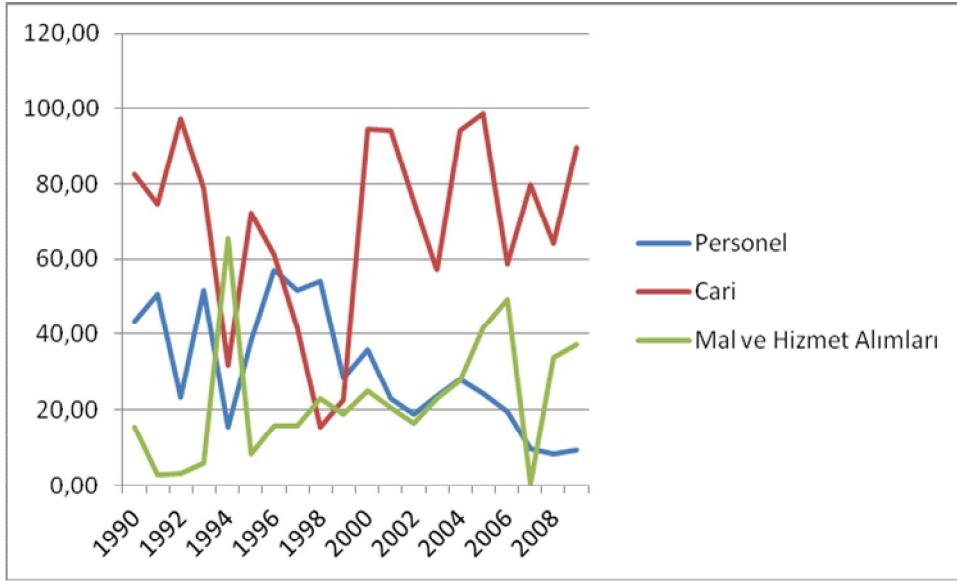
Şekil 18: İskenderun Belediyesi Personel Harcamaları

İskenderun belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki değişimine bakıldığında, 1997 öncesinde, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 18). Ancak özellikle 1998 sonrasında kademeli olarak azalış eğilimi içine girdiği ve %10'lar seviyesinde tutunduğu görülmektedir. Personel harcamalarında kaydedilen istikrarlı azalışa rağmen, cari harcamalarda böylesi bir eğilim gözlenmemektedir. Bunun temel nedeni Şekil 19'da görüldüğü üzere, personel harcamalarını azaltmada gösterilen başarıya karşılık, mal ve hizmet alımlarında ciddi artışların kaydedilmesidir. Yıldan yıla görülen büyük oynaklıkların nedenlerinden biri de SGK'larına ödenmesi gereken borçların bazı yıllar ödenmemesi ve toplanarak diğer bir yılda ödenmesi olmaktadır.

Şekil 19: İskenderun Belediyesinin Cari Harcamalarının Yapısı

İskenderun belediyesinin personel harcamalarının oranına bakıldığında dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. İskenderun belediyesinin performansına benzer birkaç belediye olmakla birlikte, diğer belediyelerden farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmanın temel nedenlerinden biri düzenli ve iyi bir gelire sahip olmasıdır. Diğer belediyelerin önemli bölümünün, gelir kaynaklarında en önemli yeri genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar oluşturmaktadır. Ayrıca elde ettikleri diğer gelirler düzenli ve sürdürülebilir bir yapıya sahip değillerdir. Bu belediyelerin gelir elde ettikçe harcadıkları, gelir elde edemediklerinde büyük açıklar vererek, bir sonraki yıl yeni bir denge kurdukları görülmektedir. Bu nedenle personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranları yıldan yıla büyük dalgalanmalar sergilemektedir (Şekil 19).

Akçalı, Üçgüllük, Gökmeydan belediyelerinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki oranı açısından diğer belediyelere oranla daha yüksek değerlere sahip olduğu söylenebilir. Yine Karaağaç, Karayılan ve Nardüzü belediyelerinin de % 40'lar civarında dalgalandığı görülmektedir. Tam tersi Bekbebe, Denizciler ve Sarıseki belediyelerinin ise daha düşük oranlarda personel harcaması yaptıkları gözlenmiştir.

Gökmeydan ve Üçgüllük belediyelerinin personel giderlerinin cari harcamalarının içindeki oranı %50'ler ve üzerinde seyretmektedir. Karaağaç,

Karayılan belediyesi %40'lar civarında dalgalanmıştır. Nardüzü belediyesi %50'lerin üzerinde seyreden personel harcamalarının oranını %40'lara çekmiştir.

Azganlık belediyesinin personel giderleri 2000 sonrasında istikrarlı olarak azalmış, %20'ler seviyesine indikten sonra 2008 ve 2009'da bozulmuştur. Akçalı belediyesinin personel giderleri 2000 sonrasında istikrarlı olarak artarak %20'lerin üzerine çıkmıştır.

Sarıseki belediyesinin personel giderleri %30'lar civarında seyretmektedir. Bekbele, Denizciler belediyesinin personel giderleri de istikrarlı olarak azalmış, 2007 yılında %20'ler seviyesine inmiştir.

3.3.3. Samandağ Belediyesi ve Beldeleri

Samandağ, Asi Nehri'nin Akdeniz'e dökülürken Musa Dağı, Keldağ ve Saman Dağı arasında oluşturduğu düzlükte yer alır. 446 kilometre karelik yüzölçümüne sahip olan ilçenin 13 belde ve 31 köy yerleşim yerinde 129.644 kişi yaşamaktadır. İlçede kilometre kareye düşen kişi sayısı 239'dur. Belediyemiz sınırlarında yaşayan nüfus 2010 yılı sonu itibariyle 44.918'dir.

İlçe merkezi Samandağ 12 belde ve 31 köyden oluşan idari birimdir. İlçeye bağlı 12 belde mevcut olup bu beldelerimizde belediye teşkilatları kurulmuştur. Tekebaşı beldesinde 1992 yılında Aknehir, Değirmenbaşı, Koyunoğlu, Kuşalanı, Mağaracık, Tavla ve Yaylıca beldelerinde 1994 yılında Sutaşı ve Uzunbağ, Beldelerinde 1995 yılında, Tomruksuyu ve Mızraklı beldelerinde 1999 yılında belediye teşkilatı kurularak faaliyete geçmiştir.

İlçe, Antakya'ya ve Yayladağı'na asfalt yollarla bağlantılıdır. İlçe merkezi deniz kıyısında kurulmuştur. İl merkezine 25 km mesafededir. Eski ismi Süveydiye'dir. 1948'de ilçe olurken ismi Samandağ olarak değiştirildi. Tarihî eser yönünden zengin bir ilçedir. Belediyesi 1937'de kurulmuştur.

Tablo 9: Samandağ İlçesindeki Belediyeler, (Nüfusları, Kuruluş Tarihleri ve İlçe Merkezine Mesafeleri)

	Belediyenin Adı	1990	2010	2012	Merkeze uzaklık	Kuruluş
1	Samandağ	29857	44918	44.912	25	1937
2	Aknehir	2201	2077	1.877	15	1994
3	Değirmenbaşı	2737	3421	3.337	22	1994
4	Koyunoğlu	3635	3929	3.799	15	1994
5	Kuşalanı	3368	5517	5.259	22	1994
6	Mağaracık	3314	4735	4.540	20	1994
7	Mızraklı	3891	5301	5.072	20	1999
8	Sutaşı	3593	6176	5.935	23	1995
9	Tavla	2090	3033	2.972	8	1994
10	Tekebaşı	4851	8669	8.406	27	2003
11	Tomruksuyu		3288	3.338	12	1999
12	Uzunbağ	2918	3523	3.595	15	1995
13	Yaylıca	2114	2951	2.756	17	1997

3.3.3.1. Samandağ Belediyesinin Gelirleri

3.3.3.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar

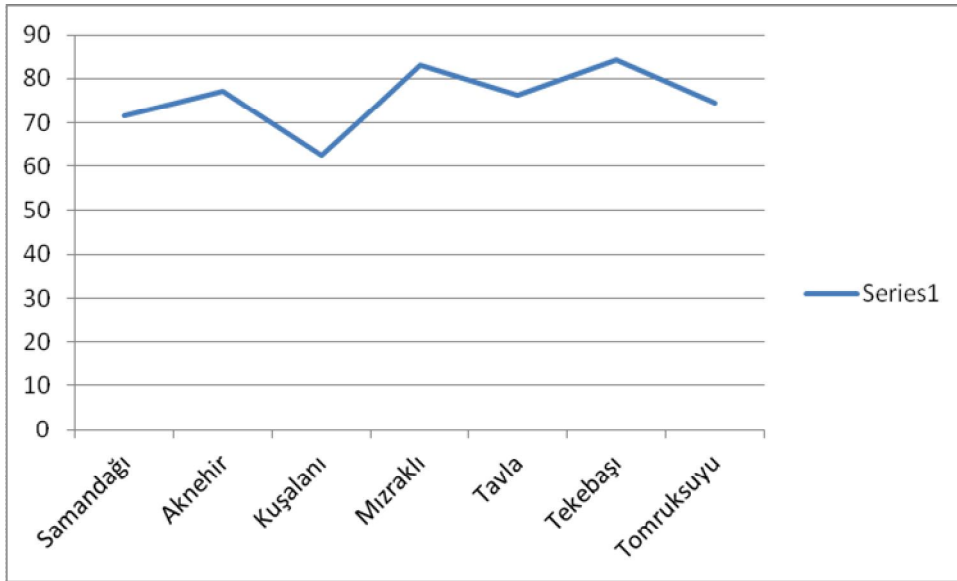
Samandağ belediyesinde genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylara genel olarak bakıldığında, oran%50–%85 bandı arasında seyrederken, en fazla genel bütçe vergi gelirleri oranına ise %85 ile 2002 yılında sahip olduğu söylenebilir.

En son kurulan belediyenin yılı düşünülerek 2003 verilerine bakıldığında Samandağ ilçesinde GBAP en yüksek paya sahip belediye %84.28’lik oranla Tekebaşı Belediyesi olmuştur. Mızraklı %82.94, Aknehir %77.25, Tavla %76.33, Tomruksuyu %74.63, Samandağ %71.61 ve Kuşalanı %62.70’lik oranlarla GBPAY açısından en yüksek oranlardan en az oran sahip belediyeler olarak sıralanmışlardır. Görüldüğü üzere (Şekil 20) Samandağ ve belde belediyelerinin çoğunluğunda genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar içindeki oranı%62-85 bandı arasında dalgalanmıştır.

Daha önce de söylendiği gibi İl, İlçe ve Belde Belediyeleri, 5779 Sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanuna göre; genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 2,85’i büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılır. Bu yüzde 2,85’lik belediye payının %80’lik

kısmı belediyelerin nüfusuna, %20'lik kısmı ise belediyelerin Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından tespit edilen en son “gelişmişlik endeksi” verileri esas alınarak, en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş olana doğru, eşit sayıda oluşturulan beş gruptan dâhil oldukları grubun aldığı paydan nüfuslarına göre dağıtılır. Belde belediyeleri bağlı buldukları ilçenin gelişmişlik endeksindeki grubunda değerlendirilir. Dolayısıyla bu bilgiler kaynağında, Tekebaşı belde belediyesinin genel bütçe vergi gelirleri oranının genel olarak en yüksek paya sahip olmasında nüfusun büyük etken olduğu söylenebilir.

Şekil 20: Samandağ Belediyelerin Genel Bütçeden Ayrılan Pay

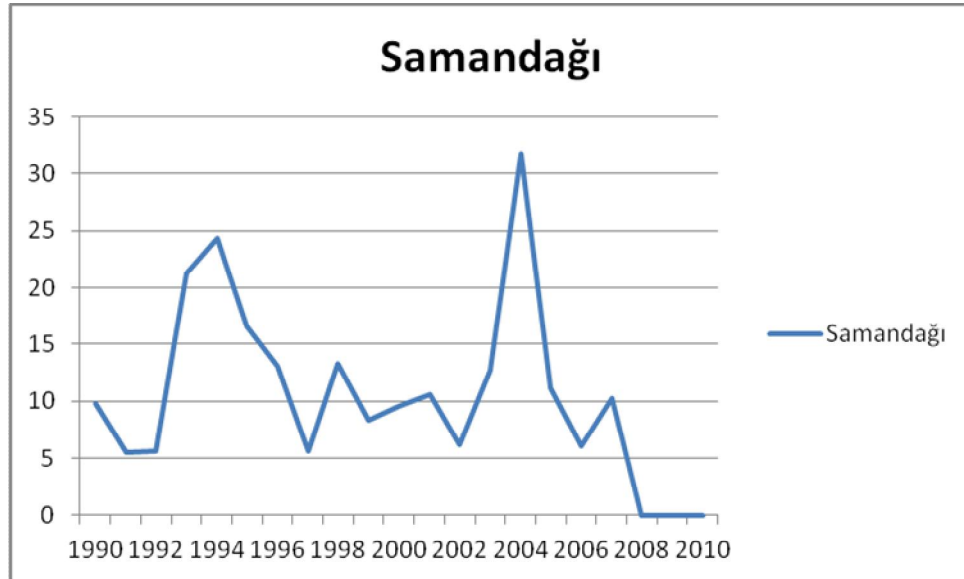
Genel olarak Samandağ belediyesinin mali gelirleri oranına bakıldığında giderek artışlar gözükmektedir. Örneğin 2010 Malı yılı geliri 13.085.893,91 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın %71,39 ini genel bütçe vergi gelirinden ayrılan paydan oluşmaktadır. 2010 mali yılında gelir toplamında genel vergi payının yüksekliği tüm belediyelerde olduğu gibi Samandağ belediyesi içinde önemli bir kaynak olma niteliğindedir. 2010 mali yılı gelirine bakıldığında 2009 yılına göre bütün gelir kalemlerinde artışlar sağlanmıştır. 2009 mali yılında gelirimize bakıldığında ise 2008 yılına göre bütün gelir kalemlerinde artışlar sağlanmıştır. 2009 Malı yılı geliri 9.142.676,18 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın %83,70 ini genel bütçe vergi gelirinden ayrılan paydan oluşmaktadır. Dolayısıyla Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar önemli bir yer tutmaktadır.

Yine Samandağ Belediyesi 2009 mali yılında gelir toplamında genel vergi payının yüksekliği belediyemiz için önemli bir kaynak olma niteliğindedir. 2009 mali yılında gelirimize bakıldığında 2008 yılına göre bütün gelir kalemlerinde artışlar sağlanmıştır.

3.3.3.1.2. Vergi Gelirleri

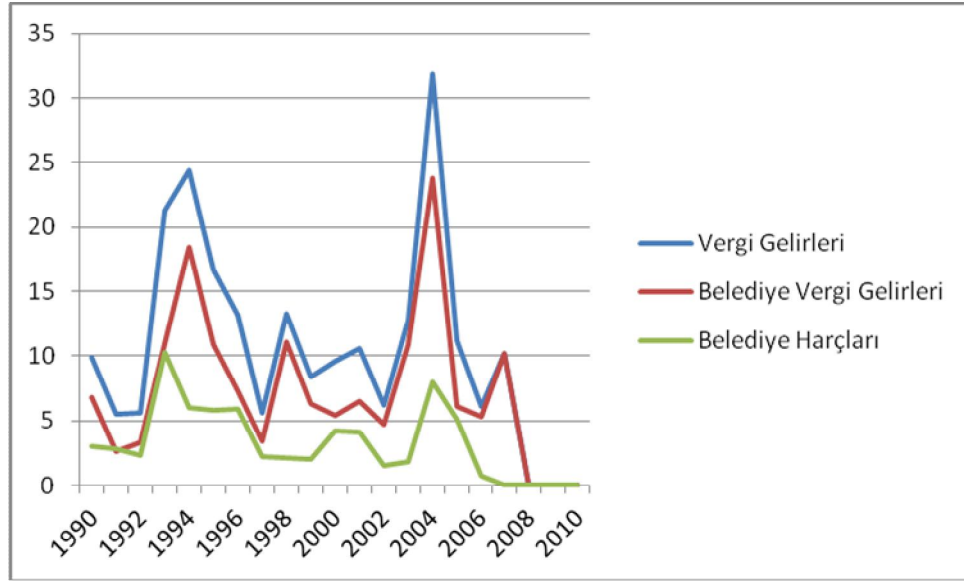
Vergi gelirleri başlığı, belediye vergi gelirleri ve belediye harçları adlı iki kalemden oluşmaktadır.

Şekil 21: Samandağ Belediyesi Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Samandağ Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye vergi gelirleri paylarının oranı ortalama 1990 yılında %9,8 olarak gerçekleşmektedir. Bu oran 1991 yılında %5'lere düşmüş ve 1995 yılına kadar giderek artış gösterip %24'lere ulaşmıştır. 1994 yılından sonra geri kalan yıllar için ise denilebilir ki, 2004 yılı %31'lik oran dışında, Samandağ belediyesinin vergi gelirleri oranı %16 ile %6 arasında dalgalanmıştır (Şekil: 21). Samandağ İlçe Belediyesinin Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranı oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir.

Şekil 22: Samandağ Belediyesi Vergi Gelirleri

Belediyelerin elde ettiği vergi gelirlerinin alt kalemlerine bakıldığında ise belediye vergileri ile harçlarını görürüz. Şekil 22'den de anlaşılacağı üzere, vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır.

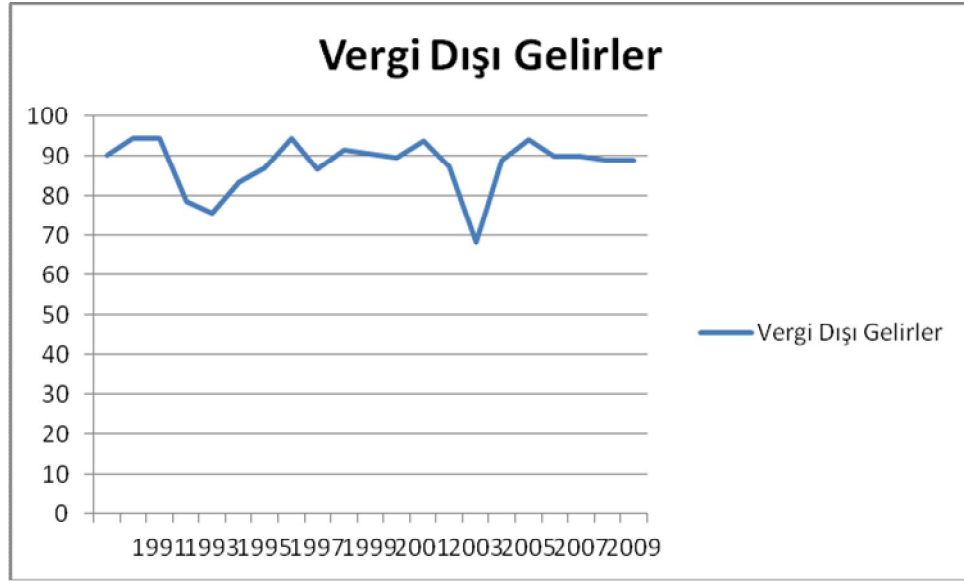
Belediye vergi gelirleri 2005 ve 2006 yılında ise açık ara farkla %6'lara kadar düşmüş ve 2007 yılında belediye vergi gelirleri toplam vergi gelirlerine denk olmuştur. Bu demek oluyor ki 2007 yılında Samandağ belediyesi vergi gelirlerinin, tümünü belediye vergi gelirlerinden oluşturmaktadır. Yani 2007 yılında ise Samandağ belediyesi vergi gelirleri, belediye harçlarından oluşmamaktadır.

Toplam belediye vergi gelirleri içerisinde, belediye harçları oranlarına bakıldığında ise oldukça dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. Samandağ Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye harçları gelirleri paylarının oranı ise ortalama 1990 yılında %0,32 olarak gerçekleşmektedir. Belli dönemlerde bu oranların %10'lar ulaştığı gibi bu oran 2006 0,7'lik ve 2007 %0'lara kadar düştüğü olmuştur. Öyleyse Samandağ belediyesinin toplam vergi gelirlerine bakıldığında, tıpkı diğer belde belediyelerde olduğu gibi belediye vergi gelirlerinin daha önemli olduğu, belediye harçlarının pek de etkili olmadığını ifade edebiliriz.

3.3.3.1.3. Vergi Dışı Gelirler

Samandağ İlçe Belediyesinin Vergi Dışı Gelirler başlığı altında elde ettiği gelirlerin başında %15'ler civarında seyreden kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemi gelmektedir. Bunu en fazla 1997 yılı dışında %11 ile %0 bandı arasında dalgalanarak belediye malları gelirleri izlemektedir. %5'ler seviyesindeki yardımlar ve %4,5 oranı ile ücretler ve %3'lük dilim ile cezalar takip etmektedir. Samandağ ilçe belediyesinin vergi dışı gelirlerinin değişimine bakıldığında ise, 20 yılda %68 ve 93 bandı arasında vergi dışı gelir oranına sahip olduğu görülmektedir (Şekil: 23). Bu oranın yüksekliğin de Samandağ belediyesinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları ile belediye malları gelirler, cezalar, ücretler kaleminden önemli oranda gelir elde edilmediği söylenebilir. Dolayısıyla Samandağ belediyesinin vergi dışı gelirlerinin oranının yüksekliğinde %70 ile GBAP'ın önemli rol oynadığı söylenebilir. Bu durum da Samandağ belediyesinin merkeze bağımlı olduğunu göstermektedir.

Şekil 23: Samandağ Belediyesi Vergi Dışı Gelirleri Paylarının Gelişimi

Samandağ ve belde belediyeleri Kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemine genel olarak bakıldığında, 1999 yılında kurulan Mızraklı belediyesi Vergi dışı gelirler içindeki oranları açısından %21 değeri ile birinciliği almıştır. Ancak son yıllara doğru bu oran %1'lik dilimlere kadar düşmüştür, Bunu 2004 yılı ve 2009 yılına ait yüksek değerler dışarıda bırakıldığında %15'ler civarındaki Samandağ Belediyesi izlemekte olduğunu söyleyebiliriz. Aknehir belediyesi ise %6 ile %4 kümeleri bandı arasında dalgalanmıştır. Tomruksuyu %5 ile %2, Tavla belediyesi ise %4 ile %0 ve Kuşalanı belediyesi %1'lik dilimle en az gelir oranına sahip olduğu görülmektedir.

Samandağ ve belde belediyelerinde yardımlar kalemine bakıldığında oldukça dalgalı bir band görülmektedir. 1999, 2000, 2009 yılındaki sapmalar dışarıda bırakıldığında %4 ile %0 arasında bir yardım gerçekleşmiştir. En fazla yardımı Aknehir ardından Tavla belediyesinin geldiği söylenebilir. Yıllık değişimler olmakla beraber Mızraklı Koyunoğlu Kuşalanı belediyeleri ise %10 üzerinde dalgalanmıştır. En az yardımı ise %2'nin altında oran ile Tekebaşı bedde belediyesi aldığı söylenebilir.

Belediye Malları Gelirleri kalemine bakıldığında, Samandağ belediyesi 1997 yılında %25, 1998 yılında %7 ve 1999 yılında %11'lik oranları dışında, %3 ve %0 arasında kümelenmiştir. Tomruksuyu belediyesi büyük dalgalanmalar dışarıda

bırakılarak genel olarak %4 bandı arasında dalgalanmıştır. Tekebaşı, Tavla Koyunlu, Aknehir Mızraklı belediyeleri yıllar itibariyle %10'un üzerine çıkamamıştır. Kuşalanı belediyesinin de belediye malları gelirleri kaleminin vergi dışı gelirler içinde oranı dönemsel değişimler olmakla birlikte genel olarak %10'lar civarında seyretmektedir.

Eldeki veriler ışığında, yıllık değişimler ve farklılaşmalara olmakla birlikte diğer yardımlar başlığı altında elde edilen gelirlerin en az gelir kalemini %1'in altında oldukça düşük miktarlarda kaldığı ve kimi zaman gelir elde edilmediği görülmektedir.

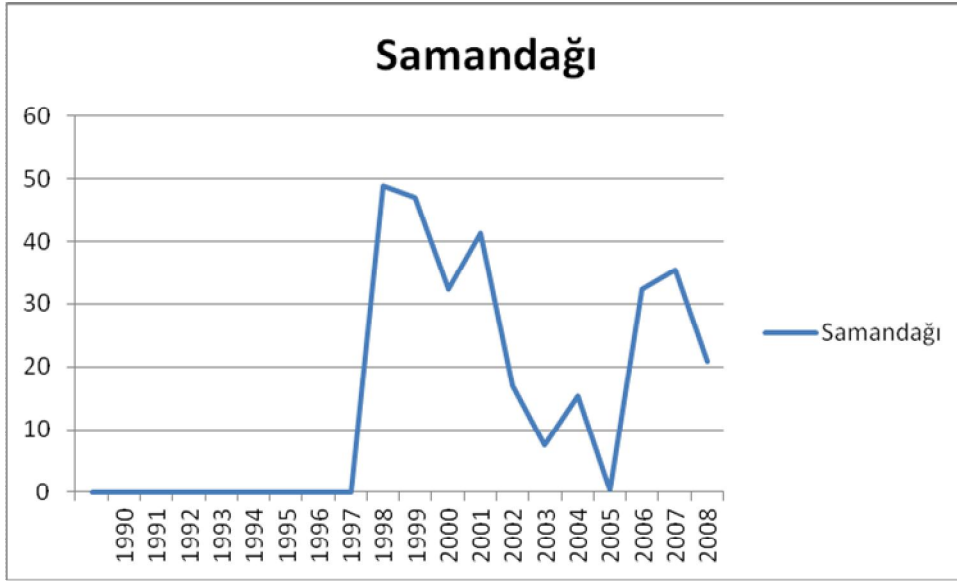
Yukarıda anlatılanlar toparlanacak olunursa, Samandağ ve belde belediyelerin önemli bir bölümünün vergi dışı gelirler başlığı altında GBAP dışında önemli bir gelir elde edemedikleri gözlenmektedir. Bir yıla özgü farklılaşma olmakla birlikte incelenen dönem süresince bu durumda bir değişiklik olmadığı ifade edilebilir. Aknehir ve Tavla Belediyelerinin diğer belediyelerle kıyaslandığında vergi dışı gelirlerinin oranı ve niteliği açısından görece daha iyi konumda olduğu ve özellikle gelirlerinden yardım kalemlerinin fazla olduğu ifade edilebilir. Bu farklılaşmanın Tavla belediyesinin nüfusu ve konumu, Aknehir belediyesinin de konumundan kaynaklandığı düşünülebilir.

3.3.3.2. Samandağ Belediyesinin Giderleri

3.3.3.2.1. Yatırım Giderleri

Eldeki veriler ışığında Samandağ belediyesinin yatırım giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 24). Bu oran %48 ile %15 değerleri arasında dalgalanırken 2006 yılında %1'lik dilimin altına kadar düşmüştür.

Şekil 24: Samandağ Belediyesi Yatırım Harcamaları

Yatırım harcamaları açısından Koyunoğlu belediyesi en fazla ulaşabildiği %20'lik dilimi ile en az yatırım harcaması yapan belediye olduğu söylenebilir. Diğer belde belediyelerine bakıldığında ise 2004 yılı dışarıda bırakılırsa Mızraklı belde belediyesi %64 ve %20 bandı arasında dalgalanarak en çok harcama yapan belde belediyesi olduğu söylenebilir. Bu durum yani yatırım harcamalarının yüksek olması, yatırımların çoğunlukla belediyeler tarafından gerçekleştirildiğinin göstergesidir. Hemen ardından gelen Aknehir belde belediyesine bakıldığında ise yıllar itibariyle en yüksek harcama yapan belde belediyelerinden biri olmasına rağmen giderek azalan bir eğilim yaptığı görülmektedir. Tomruksuyu, Kuşalanı, Tekebaşı, Tavla belde belediyeleri hemen hemen yakın değerlerle harcama yaparak Aknehir ve Mızraklı belediyesinden sonra geldiği söylenebilir. Aslında kısaca denilebilir ki, yatırım harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar olmaktadır. Bir yıl %1'ler düzeyinde yatırım harcaması yapan bir belediyenin ertesi yıl %15'leri aşması, izleyen yıl %60'ları bulması, ardından hiç yatırım harcaması yapmaması, yatırım harcamalarında belirgin bir istikrarsızlığa işaret etmektedir.

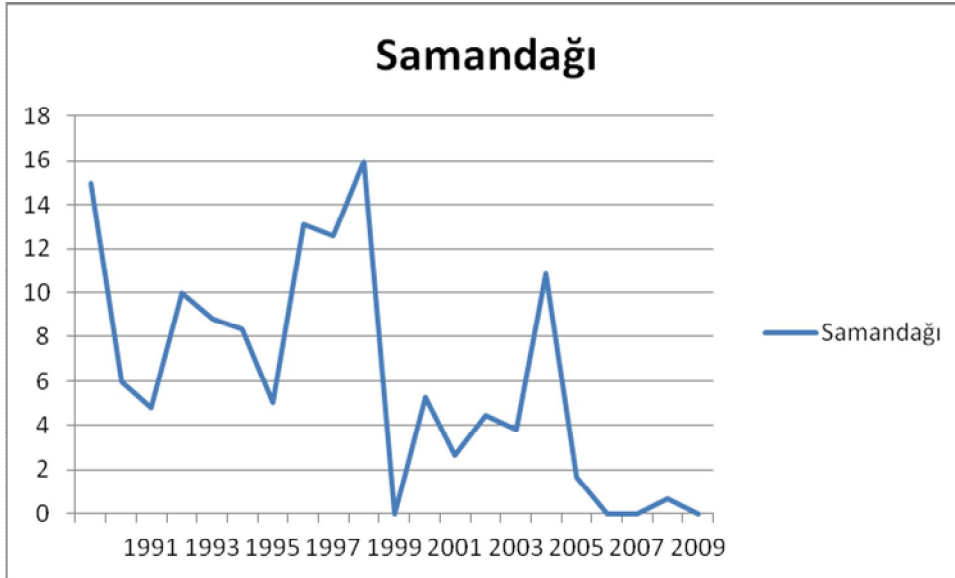
Genel olarak harcamalardaki azalışlar ve istikrarsızlık nedenleri; belediyelerin harcamalarında manevra alanlarını önemli ölçüde kendi gelirlerinin belirlemesi ve yeni yönetimlerin bir uyum süreci yaşamalarıdır diyebiliriz. Harcamalardaki azalışta en önemli payı ise yatırım harcamalarındaki azalışlar oluşturmaktadır. Seçim

dönemlerine denk gelen bu azalmaların nedenleri; belediyelerdeki mevcut yönetimlerin, seçim dönemlerinde büyük projeleri başlatmalarındaki isteksizlikleri ve yeni yönetimlerin ise projelerini uygulamaya geçirme ve ekip kurma çalışmalarının vakit alması şeklinde özetlenebilir.

3.3.3.2.2. Transfer giderleri

Transfer harcamaları, içinde bulunduğu dönemde pek karşılığı olmayan, daha çok ileriki dönemlerde yarar sağlayan harcamalardır. Transfer harcamalarında ödemenin yapıldığı kişi veya kurumlarca belediyeye herhangi bir hizmet yapılması söz konusu olmadığı gibi, bir mal teslimi de yoktur. Transfer harcamaları kapsamında, sermaye teşkili için yapılan harcamalar da yer alır. Ancak, ikisi arasında bir fark vardır. Sermaye teşkili harcamaları karşılıksız değildir ve geri dönüşü her zaman olanaklıdır.

Şekil 25: Samandağ Belediyesi Transfer Harcamaları

Samandağ belediyesinin transfer harcamalarına bakıldığında, en fazla transfer harcamasını %15.93'lük dilim ile 1999 yılında yapmıştır. Dolayısıyla geri kalan yıllar %16 ve %0 bandı arasında dalgalanmıştır. Samandağ ilçesi 1999 yılında %15 seviyelerinde harcama yaparken hemen ardındaki yılda hiç transfer harcama

yapmaması ve izleyen yıl %5 yükselmesi yapılan transfer harcamalarında istikrarsızlığın olduğunun göstergesidir (Şekil: 25).

Transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır.

Mızraklı belde belediyesi ve 1997 yılındaki %23'lük oran dışarıda bırakıldığında Kuşalanı belde belediyesi yıllar itibariyle %5'in altında transfer harcaması yaptığı görülmektedir. Yine Koyunoğlu ve Tavla belediyesinin 1998 yılındaki oran dışarıda bırakıldığında transfer harcamaları %10'luk dilimin altında olmuştur. Tomruksuyu, Aknehir ise genel olarak %10'lar etrafında dalgalanmıştır.

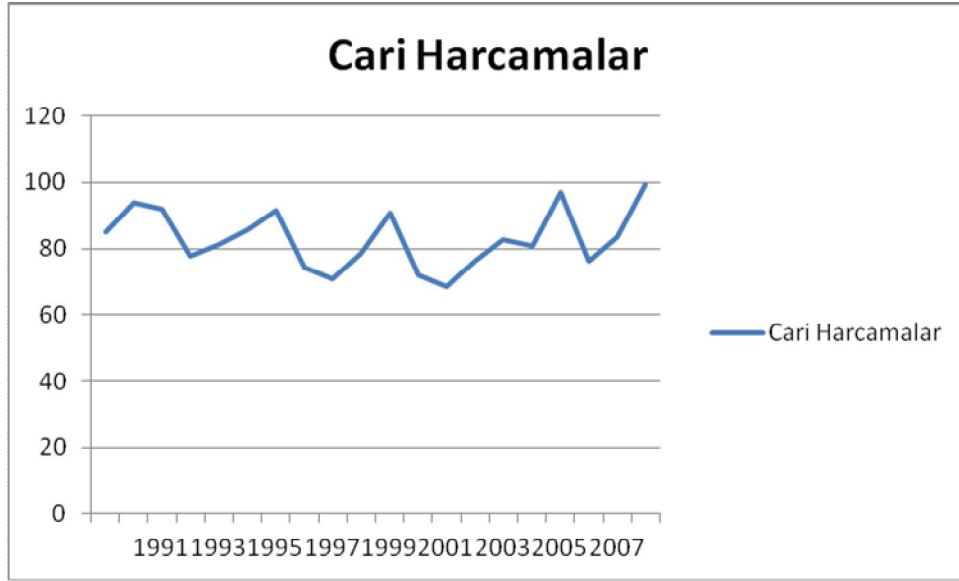
Tekebaşı belediyesinin Samandağ'ın diğer belde belediyelerine göre transfer harcamalarının oldukça istikrarlı olduğu söylenebilir. Ancak Samandağ ve belde belediyeleri için genel olarak transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla önemli değişiklikler ve oynamalar olduğu söylenebilir.

Sermaye teşkili ve transfer harcamalarının incelenmesinde toplam harcamalar içindeki oranda dönem dönem yükselmenin nedeni borç ödemeleri ve kamulaştırma hizmetlerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

3.3.3.2.3. Cari Giderleri

Samandağ belediyesinin cari giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine bakıldığında, %97 ile %70 bandı arasında kümелendiği görülmektedir (Şekil: 26).

Şekil 26: Samandağ Belediyesi Cari Harcamaları

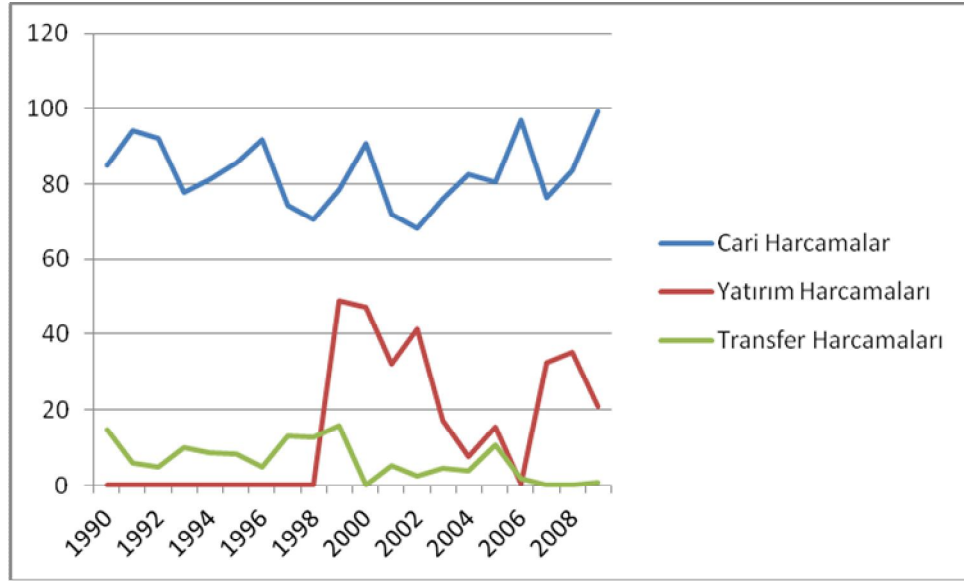
Cari giderlerin toplam harcamalar içindeki oranı açısından Samandağ ve belde belediyeleri yüksek oranlara sahip görünmektedirler. İncelenen dönem süresince toplam harcamaları içerisindeki en önemli harcama kalemi, cari harcamalar olmuştur. Cari harcamaları ise yatırım ve transfer harcamaları izlemektedir.

Samandağ belediyesi 2010 mali yılı harcamalarına örnek olarak bakıldığında hizmet önceliği ve mevcut nakit durum gibi gerçekler gözetilerek harcama yapılmış, 2010 mali yılı Harcama kalemleri incelendiğinde 01- personel harcamalarının ve 03 mal ve hizmet alımları ağırlıkta olduğu dikkat çekmiştir.

2009 mali yılı harcamalarına bakıldığında ise hizmet önceliği ve mevcut nakit durum gibi gerçekler gözetilerek harcama yapılmış, gider 2008 yılına oranla azalmıştır. 2009 mali yılı Harcama kalemleri incelendiğinde 01-personel harcamalarının ağırlıkta olduğu dikkat çekmiştir. Gerçekleşen giderin %50,64 bu kalemi oluşturmaktadır.

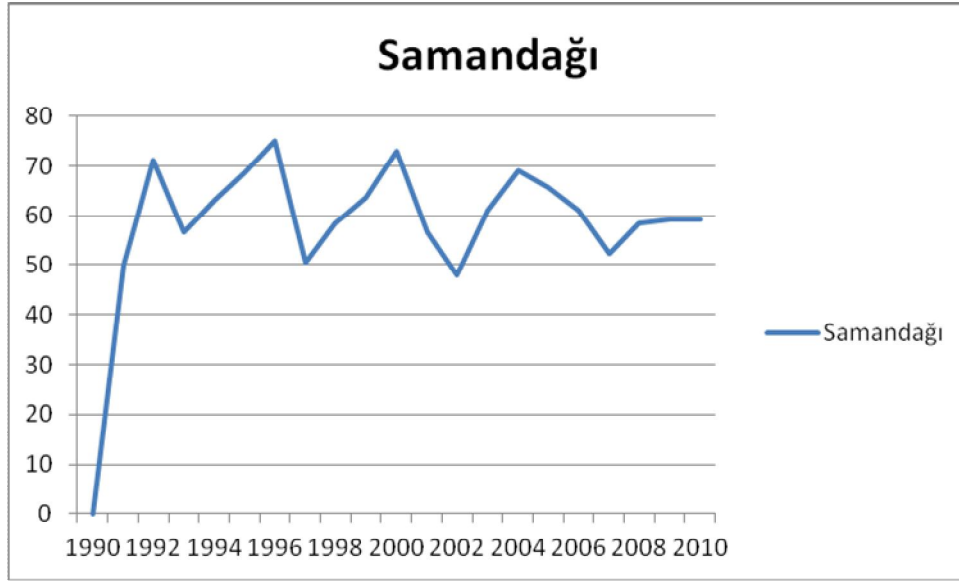
Aknehir belediyesinde cari harcamalarının oranı giderek istikrarlı bir biçimde artış göstermiş, Koyunoğlu belediyesi %78 ile %97 arasında kümelenmiş ve Kuşalanı, Tekebaşı, Tomruksuyu Mızraklı belde belediyeleri ise yine %80'ler bandı arasında oldukça dalgalanarak seyir almıştır. Dolayısıyla cari harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında yıldan yıla değişiklikler ve oynamalar göze çarpmaktadır diyebiliriz.

Şekil 27: Samandağ Belediyesi Cari, Transfer, Yatırım Harcamaları

Samandağ belediye giderlerinin içsel analizli yapıldığında şekil 27'de de görüleceği üzere toplam giderler içerisinde en büyük payı cari harcamaların aldığı görülmektedir. Cari harcamaların seyrinin incelenmesinden ise, 1993, 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003 2007, yıllarında %70'lere kadar gerileme gösterdiği, diğer geri kalan yıllar ise tekrar bir artış trendine girdiği, görülmektedir. Bu artışın nedeni personel harcamalarının artmasından, gerilemenin nedeni ise personel giderlerinin uygulanan sözleşmeler gereği bir önceki döneme göre göreceli olarak azalması, belediyelerde de uygulanmaya başlayan hizmetlerin özel kesime devri olduğu söylenebilir.

Şekil 28: Samandağ Belediyesi Personel Harcamaları

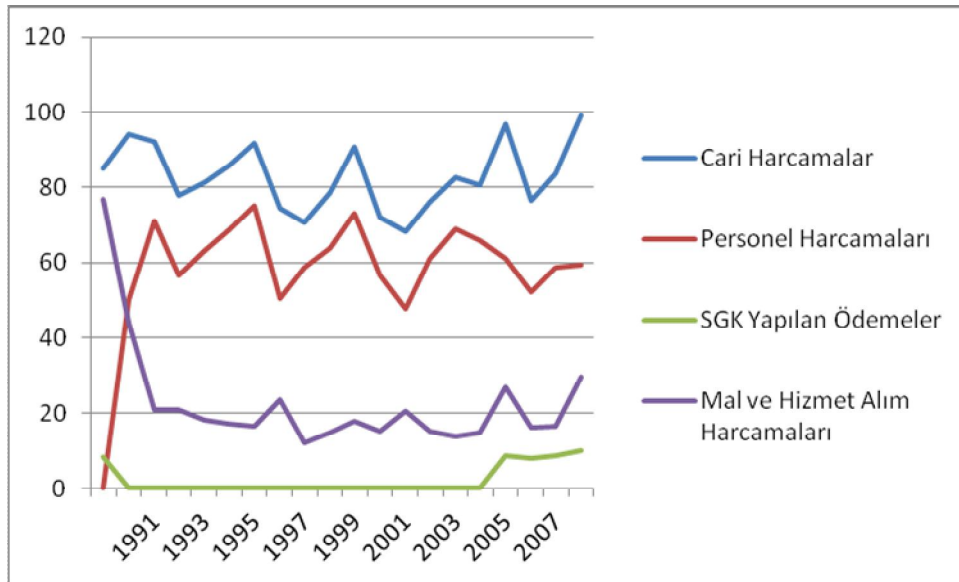
Belediyelerin personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranının oldukça yüksek olduğu dile getirilmektedir. Ancak veriler incelendiğinde bu durumun oldukça münferit ve dönemsel olduğu görülmektedir. Uzun vadeli ortalamalara bakıldığında personel harcamalarının yasal sınırlar etrafında şekillendiği görülmektedir. Son yılların verileri dikkate alındığında ise bu oranların %60 seviyesinin altında olduğu ve giderek %53'ler civarında kümeleştiği gözlenmektedir (Şekil: 28).Belli dönemlerde bu oranların değişmesi siyasi kaygılarla belde belediyesi kurulması ve çalışanların durumunu iyileştirmeye yönelik düzenlemelerin etkisi söz konusudur. Kimi belediyelerin personel harcamalarının oldukça yüksek seyretmesi de olasıdır. Ancak bu münferit örneklerin genelleştirilmesi hatalı olacaktır.

Ancak personel harcamalarının oranlarına bakıldığında oldukça dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. Belli dönemlerde bu oranların %40'ları aştığı olmuştur. Bu değişimde siyasi kaygılarla belde belediyesi kurulması ve çalışanların durumunu iyileştirmeye yönelik düzenlemelerin etkisi söz konusudur. Kimi belediyelerin personel harcamalarının oldukça yüksek seyretmesi de olasıdır. Ancak bu münferit örneklerin genelleştirilmesi hatalı olacaktır.

Bu nedenle personel harcamaları açısından bu farklılaşmaların nedenleri iyi tespit edilerek, gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Belediye personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki payını etkileyen bir diğer unsur da izlenen personel alım politikaları olmaktadır. Yerel düzeyde yaşanan çeşitli (eş-dost, akraba-tanıdık, ahbap-çavuş vb) ilişkilere eşlik eden oy ve rant kaygısı, hesapsız bir personel alım stratejisine neden olabilmektedir (Bknz. Güngörmüş, 2007). Bu tür ilişkilerin gücü merkezi yönetime de yansımakta ve yaşanan gelişmelere göz yumulmaktadır. Kimi belediye yönetimleri bu gibi kısa vadeli ve dar çıkar hesaplarını aşarak iyi örneklerle imza atabilmişlerdir. Bu, hem personel harcamalarının yapısından hem de beldelerinde gerçekleştirdikleri hizmetlerden anlaşılabilir.

Şekil 29: Samandağ Belediyesinin Cari Harcamalarının Yapısı

Samandağ ilçesinde cari serideki bu yüksek artışın en önemli nedeni Şekil 29'da da görüldüğü gibi belediye personelindeki artış ve belediyelerin götürmekte oldukları hizmetteki çeşitlenme, gelişmelerin de etkisi ihmal edilmemelidir ve SGK'ya ödenmesi gereken borçlardır.

Samandağ Belediyesinin personel harcamalarının oranına bakıldığında dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. Samandağ Belediyesi gelir kaynaklarında en önemli yeri %70'lik pay ile genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar oluşturmaktadır. Ayrıca elde ettikleri diğer gelirler düzenli ve sürdürülebilir bir yapıya sahip değildir. Bu belediyelerin gelir elde ettikçe harcadıkları, gelir elde

edemediklerinde büyük açıklar vererek, bir sonraki yıl yeni bir denge kurdukları görülmektedir. Bu nedenle personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranları yıldan yıla büyük dalgalanmalar sergilemektedir.

Aknehir belde belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki oranı açısından diğer belediyelere oranla dönem dönem sapmalar dışında %70'lere kadar giderek artan bir eğilim göstermiştir. Ancak bu artan eğilim, 2004 yılından sonra %55 bandında kümelenmiştir. Yine Tomruksuyu belediyesi de giderek artan bir eğilim göstererek 2006 2007 2008 yılındaki çok az sapma dışında %80' lere ulaşmıştır. Buna karşılık Kuşalanı belde belediyesi ise giderek azalan bir eğilim göstererek %40 bandında dalgalanmıştır.

Yıllar itibarıyla %35'in altına hiç düşmeyen Koyunoğlu belediyesinin ise, personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki oranı açısından diğer belediyelere oranla daha yüksek değerlere sahip olduğu söylenebilir. Tam tersi Mızraklı belediyesinin %5'lik dilimlere kadar düşerek en az personel harcaması yaptığı söylenebilir.

Tekebaşı %10 ile %64 ve Tavla belediyesi %20 ile %64'lük dilimler arasında personel harcamalarının oldukça dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir.

3.3.4. Diğer İlçe ve Belde Belediyeleri

Hatay İlinde bir il merkezi ve 11 ilçe Belediyesi bulunmaktadır. Antakya il merkezi ile İskenderun ve Samandağ İlçe Belediyeleri ve bu ilçelerdeki belde belediyelerine ait veriler ayrı başlıklarda incelenmiştir. Ancak diğer ilçe merkezi belediyeleri ile belde belediyelerinden sağlıklı ve bütünlüklü veri elde edilememiştir. Kimi ilçelerde ise, Reyhanlı ilçesinde olduğu gibi, belde belediyesi bulunmamakta, ya da çok az sayıda belde belediyesi bulunmaktadır. Burada ulaşabildiğimiz Hassa ve Reyhanlı ilçe belediyelerine ait veriler grafik yardımıyla gösterilecek diğer belde belediyelerine ise atıflar yoluyla değinilecektir.

1990 sayımına göre toplam nüfusu 47.131 olup, 7714'ü ilçe merkezinde, 39.417'si köylerde yaşamaktadır. Merkez bucağına bağlı 16, Aktepe bucağına bağlı 11 köyü vardır. Yüzölçümü 495 km² olup, nüfus yoğunluğu 95'tir. İlçe toprakları

genelde düz alanlarla kaplıdır. Batısında Amanos Dağları yer alır. En önemli akarsuyu Karasu'dur.

Reyhanlı, 1990 sayımına göre toplam nüfusu 63.254 olup, 42.451'i ilçe merkezinde, 20.803'ü köylerde yaşamaktadır. Merkez bucağına bağlı 21 köyü vardır. İlçe topraklarının büyük bölümü Amik Ovasında yer alır. Suriye sınırında dağlık alanlar vardır. Ovayı, Asi Nehri ile Afrin Suyu sular.

Ekonomisi tarıma dayalıdır. Başlıca tarım ürünleri buğday, çığit, pamuk, zeytin ve arpa olup ayrıca az miktarda üzüm, sebze ve yerbuğday yetiştirilir. Çırçır ve dokuma atölyeleri başlıca sanayi kuruluşlarıdır. Cilvegözü Sınır Kapısı vasıtasıyla sınır ticareti yaygın bir şekilde yapılır.

İlçe merkezi, Amik Ovasının batısında Suriye sınırına yakın bir yerde kurulmuştur. İskenderun-Cilvegözü sınır kapısı karayolu ilçenin 5 km güneyinden geçer. İl merkezine 42 km. mesafededir. Eski ismi Intah'tır. Belediyesi 1939'da kurulmuştur.

Tablo 10: Diğer Belediyeler, (Nüfusları, Kuruluş Tarihleri ve İlçe Merkezine Mesafeleri)

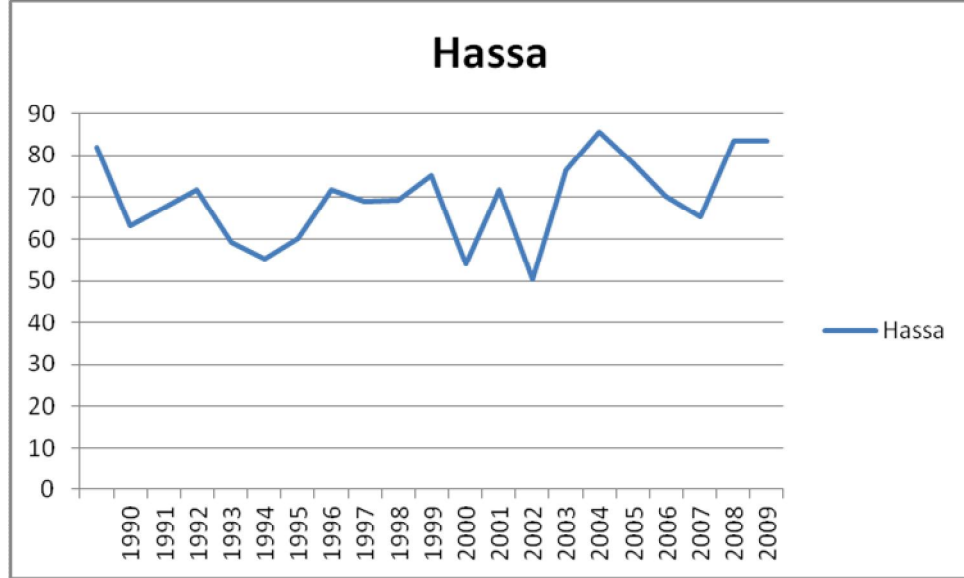
	Belediyenin	1990	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Merkeze	Kuruluş
1	Altınözü	6518	8171	7.428	7458	7199	7.379	2.861	24	1945
	Altınkaya	2569	3461	3.181	3008	2931	2.866	7.399	7	1995
	Hacıpaşa	2889	4346	4.216	3587	3205	3.010	2.859	18	1988
	Karbeyaz	2144	2055	1.965	1787	1675	1.584	1.487	20	1975
2	Belen		20303	21.293	20892	21936	22.588	22.577	50	1939
	Dört Yol	47144	66082	67.430	69507	70856	72.769	75.110	86	1925
	Altınçağ	4022	5212	5.219	5212	5211	5.152	5.130	5	1992
	Karakese	4524	5903	5.991	6205	6357	6.292	6.211	4	1992
	Kuzuculu	9709	10899	11.279	11254	11295	11.300	11.187	8	1957
	Payas	33443	32587	33.547	33265	33444	33.426	33.700	19	1942
	Yeniyurt	2959	4362	4.422	4415	4317	4.342	4.194	12	1992
	Yeşilköy	8562	10205	10.575	10527	10580	10.532	10.482	5	1968
	Erzin		30035	30.137	30356	30340	30.571	31.092	117	1987
	Hassa	7714	9.117	9.301	9.207	9.218	9.467	9.117	80	1939
	Akbez	6162	8.986	8.956	9.009	9.047	8.957	8.986	7	1972
	Aktepe	7917	8.007	7.850	7.932	8.200	8.270	8.007	13	1972
	Ardıçlı	2529	4.018	4.145	4.090	4.028	4.044	4.018	7	1992
	Kureci		2.775	2.766	2.734	2.787	2.790	2.775	12	1999
	Söğüt	2018	1.948	1.815	1.746	1.722	1.637	1.948	7	1998
	Kırıkhan	68601	70543	68.212	69285	71580	72.888	74.717	41	1939
	Kurtuluşoğusku	2065	2304	2.548	2396	2280	2.220	2.204	8	1994
	Kumlu		5452	5.255	5167	4923	4.879	4.855	40	1968
	Reyhanlı	42451	60073	60.418	61306	61234	62.360	63.563	45	1939
	Yayladağı	6496	6340	6.305	5843	6471	6.813	6.814	44	1936
	Karaköse	2028	2363	2.066	2352	2397	1.821	2.277	20	1994
	Kışlak	1580	1387	1.138	1753	1763	1.722	1.114	19	1999
	Yeditepe	2568	1769	1.520	2043	2084	2.055	1.793	12	1973

Köklü belediyelerin, nüfus büyüklüklerinin diğer belediyelere göre, çok yüksek olduğu görülmektedir. Merkeze yaklaştıkça özellikle belde belediyelerinin nüfusları düşmektedir. Merkezden kopan küçük ölçekli belde belediyeleri göze çarpmaktadır. 1968 yılında kurulan Kumlu Belediyesi bu sürecin istisnası olarak görülebilir. Merkez ilçe ve diğer ilçelerin etrafında diğer belde belediyeleri nüfus olarak bir “saçaklanma” eğilimindedirler.

3.3.4.1. Diğer İlçe ve Belde Belediyelerinin Gelirleri

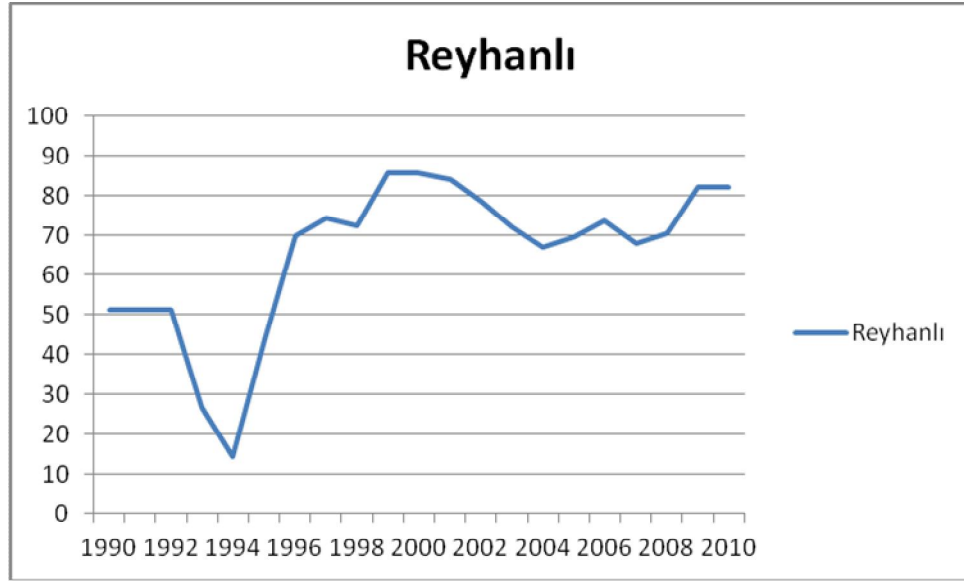
3.3.4.1.1. Genel Bütçeden Ayrılan Paylar

Şekil 30: Hassa Belediyesi Genel Bütçe Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Hassa Belediyesi'nde de genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar, gelirlerin çok önemli bir kısmını teşkil etmektedir. 1990 yılında %81 olarak gerçekleşmiş, 1991 yılında %63'lük dilimle düşmüştür. Bu dalgalı durum, 2004 yılına kadar %60 ile %70 arasında devam etmiştir. Daha sonra 2004 yılı ile birlikte %76'ya yükselerek, 2005 yılında %85'lik oranı ile yıllar itibariyle en fazla orana sahip olmuştur. Bu yılın ardından ise yine dalgalı seyir izleyerek %68 ve %83 bandı arasında kümelendiği görülmektedir (Şekil: 30).

Şekil 31: Reyhanlı Belediyeleri Genel Bütçe Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Reyhanlı Belediyesi'nde de genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar içindeki oranı %50 seviyesinin üzerinde seyrederken, 1992 yılından itibaren bu oran azalmaya başlamış, bir dönem %30'ler civarında dalgalanmış ancak 1996 sonrasında %70'lerin üzerine çıkmıştır. 2000-2002 yılları arasında ise %90'lara ulaşmış, 2002 sonrasında yine eski seviyelerine dönerek %70'lerin üzerine çıkmıştır. Buna benzer belediyelerde, Çekmece, Antakya belediyeleri gibi, 2002 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payların artması gözden kaçmamaktadır. Bu durum özellikle 2002 yılında merkeze bağımlılığının arttığına da göstergesidir.

3.3.4.1.2. Vergi Gelirleri

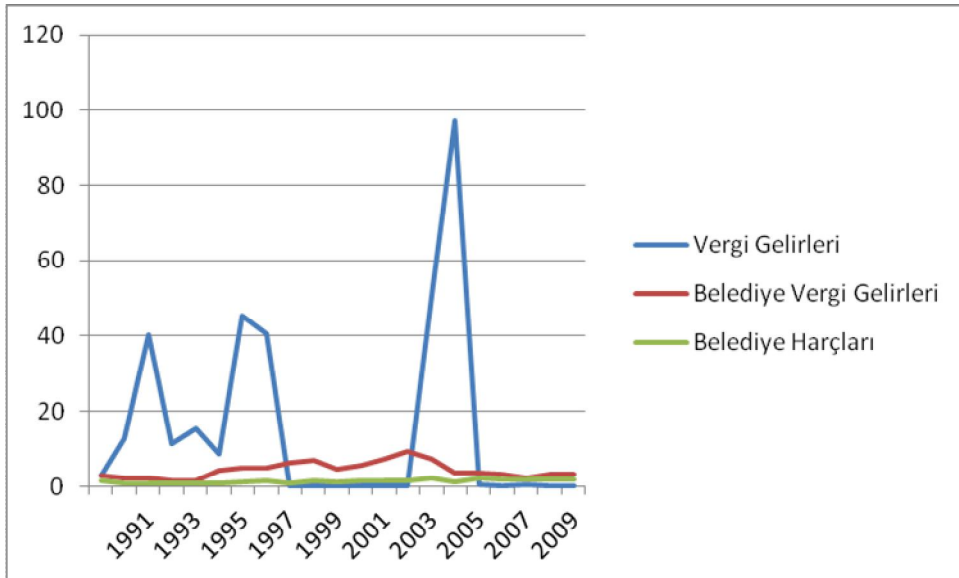
Belediyeler, hızlı kentleşmenin olgularadığı çözümlemesi hem zaman hem de maddi imkan isteyen devasa sorunlarla mücadele ederlerken, kuşkusuz en çok gereksinim duydukları unsur, hizmetlerin finansmanında kullanacakları kaynaktır. Bilindiği gibi, devlet ve devredilmiş yetkilerle donatılmış kamu tüzel kişilerin ürettikleri mal ve hizmetlerin finansmanında kullanılacak sağlam kaynak, vergilerdir.

Şekil 32: Hassa Belediyesi Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Hassa belediyesinin vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranı incelendiğinde, genel olarak %0 ile %50'lik bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir. Ancak 2005 yılı verilerinde %97'lik oran ile önemli bir artış olmuştur. 2006 yılından sonra 1998, 1999, 2000 yılındaki gibi tekrar %0 oranına düşerek en az vergi gelirlerine sahip yılları olmuştur (Şekil: 34).

Şekil 33: Hassa Belediyesi Vergi Gelirlerinin Bireşimi

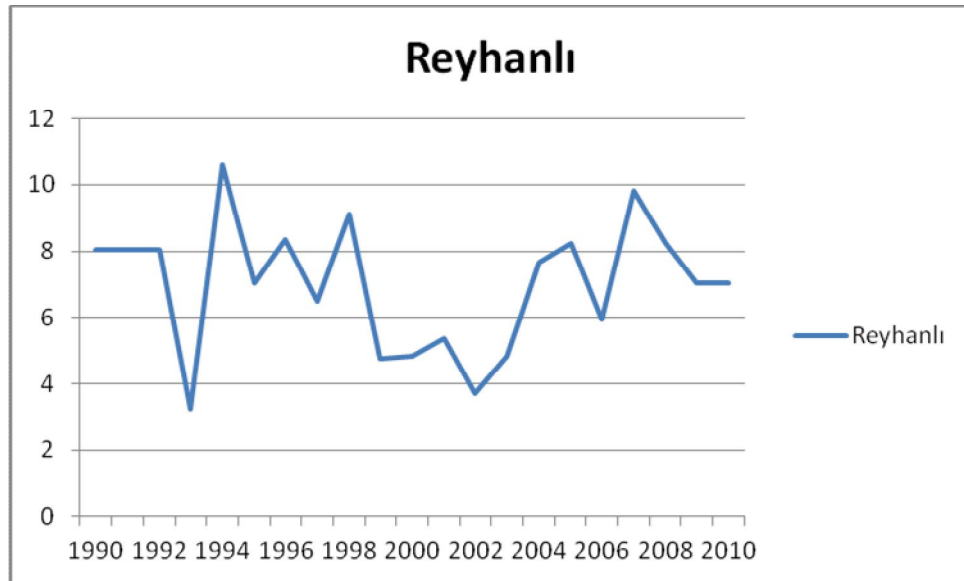

Hassa belediyesinin toplam vergi gelirlerine bakıldığında, belediye vergi gelirlerinin daha önemli olduğu, belediye harçlarının pek de etkili olmadığını ifade edebiliriz.

Hassa Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye vergi gelirleri paylarının oranı ortalama 1990 yılında 0,3 olarak gerçekleşmektedir. Toplam belediye vergi gelirleri içerisinde %0,3'lük oran, 1995 yılına kadar düşüş göstermiş. 1995 yılından sonra bu oran artış göstermiş ve dalgalanmalarla birlikte %9'lara kadar çıkmıştır.

Hassa Belediyesi'nin toplam vergi gelirleri içerisinde belediye harçları gelirleri paylarının oranı ortalama 1990 yılında %0,1 olarak gerçekleşmektedir. Toplam belediye vergi gelirleri içerisinde 0,1'lik oran, yıllar içerisinde en fazla %2 olmuştur. Toplam belediye gelirleri içerisinde %2'lik oranı ile belediye harçlarının pek de etkili olmadığını ifade edebiliriz (Şekil: 35).

Şekil 34: Reyhanlı Belediyesi Vergi Gelirleri Paylarının Gelişimi

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Reyhanlı Belediyesinin vergi gelirleri oranı, 1990 yılında %8 seviyesinde olup, 1993 yılında %3'lere kadar düştüğü gözlenmektedir. 1995 yılında ise %12'lere kadar yükselmektedir. En düşük vergi gelirinin ise 2002 yılında olduğu gözlenmektedir. Genel olarak belediyelerin vergi gelirlerinin yüksek olduğu dile getirilmektedir. Ancak veriler incelendiğinde, bu

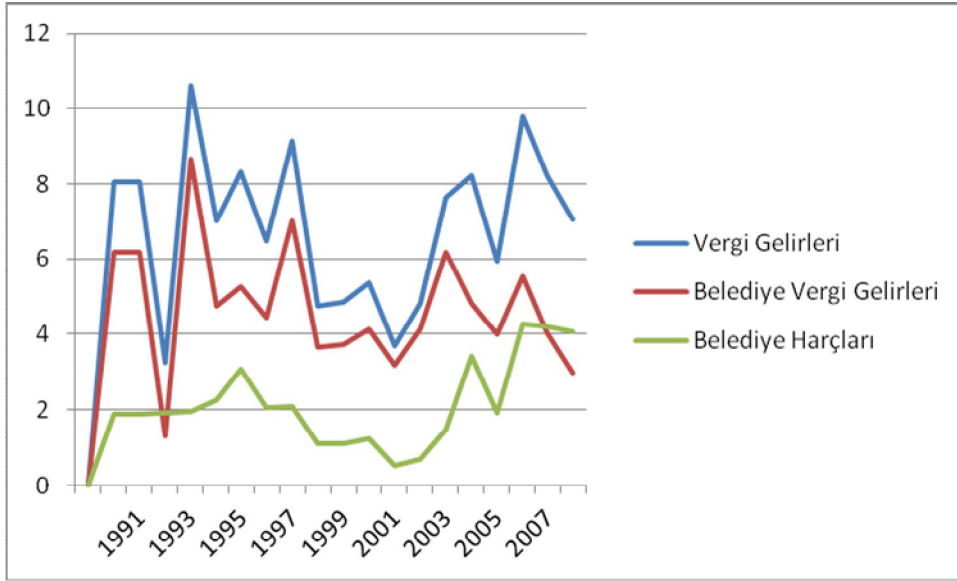
durumun oldukça münferit ve dönemsel olduğu gözlenmektedir. Son yılların verileri dikkate alındığında ise bu oranların %10 seviyesinin altında olduğu ve giderek %7'ler civarında kümeleştiği gözlenmektedir (Şekil: 36).

Vergi kapasitesinin belirlenmesi açısından bir diğer önemli faktör ise kayıt dışı ekonominin varlığıdır. Bir ülkede kayıt dışı ekonominin yüksek boyutlara ulaşması vergi kapasitesini büyük ölçüde azaltacaktır. Her ne kadar kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye kaynak sağlayacağı, ekonomiye rekabet gücü kazandıracağı, istihdamı artıracacağı, sosyal patlamaları engelleyeceği gibi olumlu yanları olsa da bu faktörlerin etkilerinin kısa vadede etkili olacağı unutulmamalı; vergi kapasitesini artırabilme olasılığının kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasıyla sağlanacağı göz ardı edilmemelidir.

Vergi toplamının altında yatan temel düşünce kamu gereksinmelerini karşılamaktır. Çok eski zamanlardan beri devletler vergi kaynağı olan birimlerin subjektif veya objektif durumlarını göz önünde tutarak vergi toplama yöntemlerini belirlemişlerdir. Bu yöntemler zaman içinde çok değişmiş ve devletlerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar göstermiştir. Bulunduğu dönemin özelliklerine göre gelişmiş olarak değerlendirebileceğimiz devletler vergileme konusuna büyük önem vermişler, temel gelir kaynağı olan vergilerin vergileme ilkelerini doğru uygulamakla artacağını görmüşlerdir. Bu ilkelere önem vermeyen devletler ise tarih sahnesinde kendilerine fazla yer bulamamışlardır. Aşağıda Hatay belediyelerinin, bu toplam vergi gelirleri içerisinde belediye harçlarının ve belediye vergi gelirlerinin payları analiz edilecektir.

Şekil 35: Reyhanlı Belediyesi Vergi Gelirlerinin Bireşimi

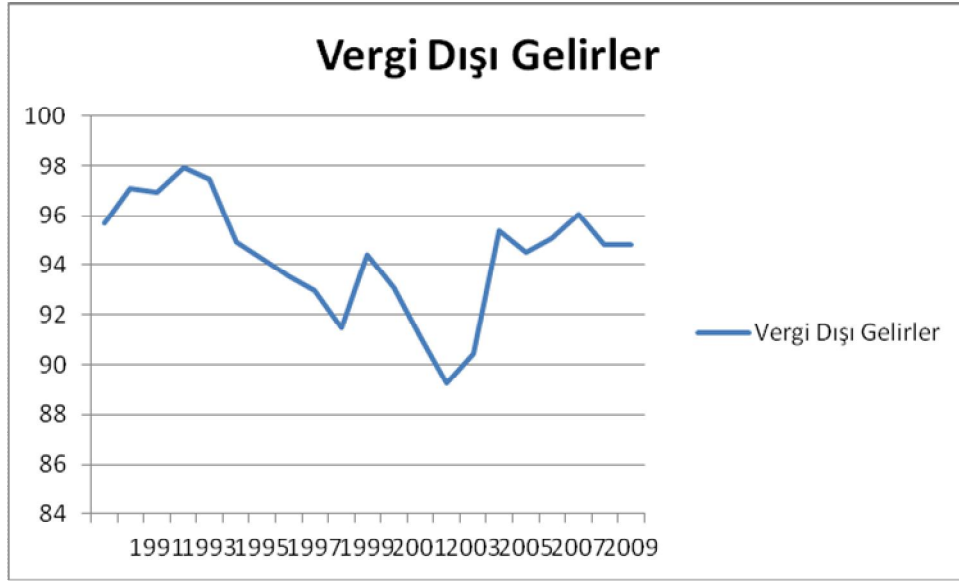

Belediyelerin elde ettiği vergi gelirlerinin alt kalemlerine bakıldığında belediye vergileri ile harçlarını görürüz. Şekil 37'den de anlaşılacağı üzere, vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır.

3.3.4.1.3. Vergi Dışı Gelirler

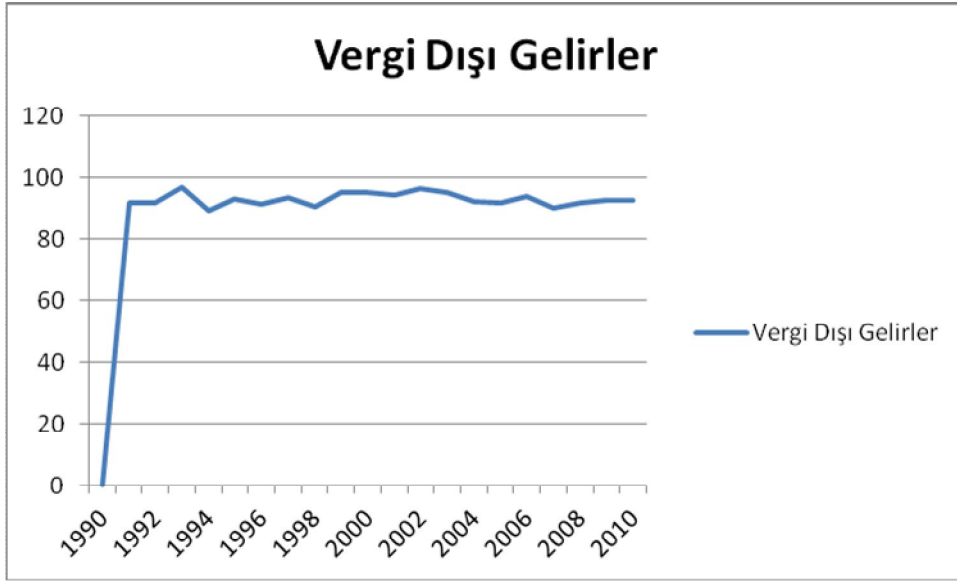
Böylece, bu kuruluşlar mali yönden merkezi idareye bağlanmış, başka bir deyişle, merkezi idarenin mali vesayetini peşinen kabul etmiş bulunmakta ve bu da belediyelerin özerkliklerini sağlamasına engel olmaktadır.

Şekil 36: Hassa Belediyesi Vergi Dışı Gelirleri Paylarının Gelişimi

Reyhanlı belediyesinin vergi dışı gelirlerini incelediğimizde, en az %87, en fazla %96'lık dilimi ile genel olarak, %90 bandında kümelenmiştir. Reyhanlı İlçe Belediyesinin Vergi Dışı Gelirler başlığı altında elde ettiği gelirlerin başında %15'ler civarında seyreden kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemi gelmektedir. Bunu 91 92, 94 95 yıllarındaki %15'lik değer dışında %1-6 aralığında kümelenen belediye malları gelirleri izlemektedir. 91 92 94 yüksek sapmalar dışında %1'ler seviyesinde yardımlar ve ardından diğer vergi dışı gelirler kalemi gelmektedir. Yıllar itibariyle diğer vergi dışı gelirler ve yardım kalemlerine bakıldığında hiç gelir etmediği yıllarda olmuştur. Tüm yıllar itibariyle yüzde 1'lik dilim ile ücretler ve cezalar takip etmektedir. Dolayısıyla, Reyhanlı ilçe belediyesinin vergi dışı gelirlerinin değişiminde, önemli kısmının GBAP'dan oluştuğu görülmektedir.

Şekil 37: Reyhanlı Belediyesi Vergi Dışı Gelirleri Paylarının Gelişimi

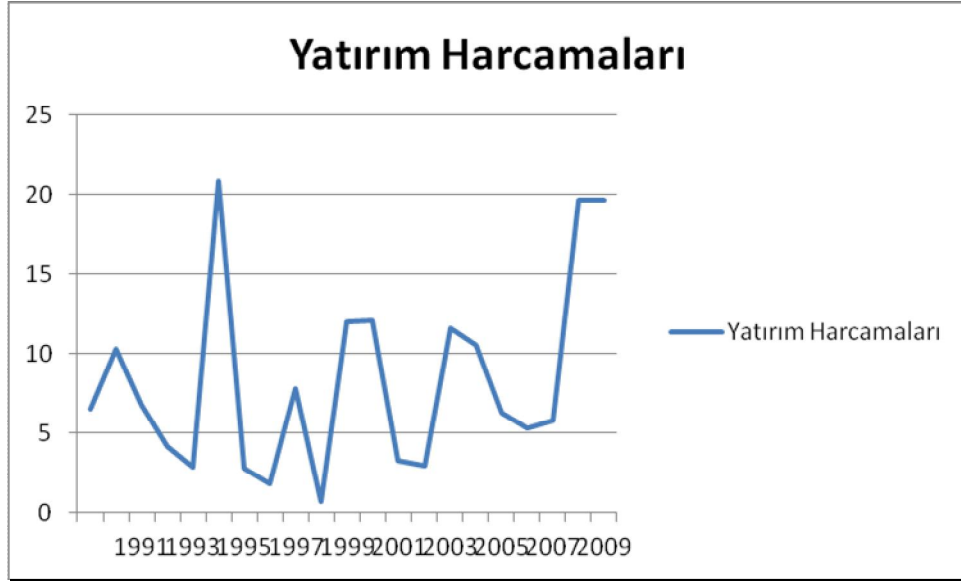
GBAP dışarıda bırakılarak Reyhanlı belediyesinin vergi dışı gelirler detaylı olarak incelendiğinde, 1993 yılında %57'lik diğer vergi dışı gelirler kalemi ile, toplam %70'e ulaşan ve yine 1994 yılında yardımlar vergi dışı gelirlerin %50 gibi büyük bir kısmını teşkil ederek toplam %85'lere ulaşmıştır. Dolayısıyla bu yıllar için GBAP'ın %40'ın altında olduğu düşünüldüğünde bunun bir başarı olarak yorumlanması olasıdır (Şekil: 33).

3.3.4.2. Diğer İlçe ve Belde Belediyelerinin Giderleri

3.3.4.2.1. Yatırım Giderleri

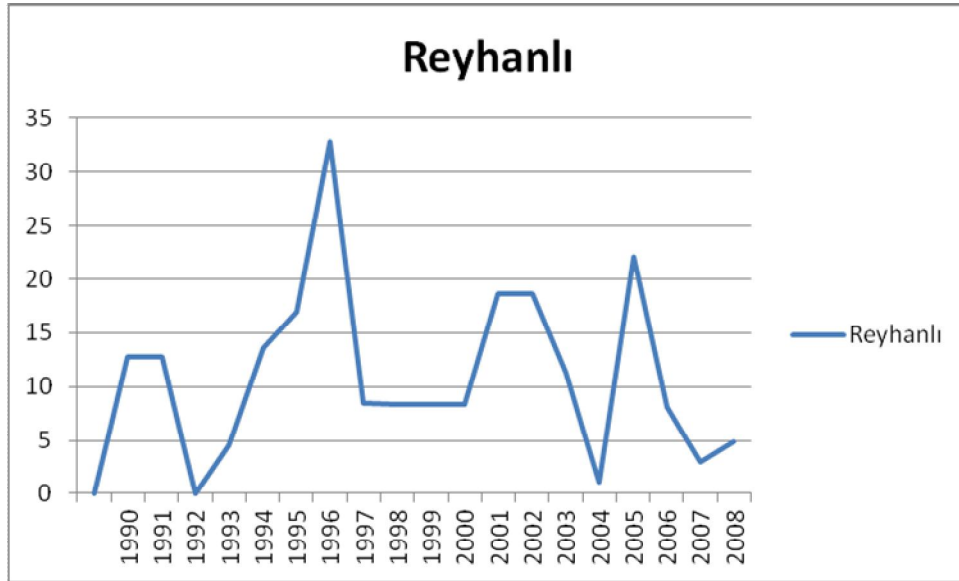
Hassa belediyesinin, 2009 ve 2010 yılında yapmış olduğu %20'lik değerlerinde yapmış olduğu harcama dışındaki yatırım harcamaları oranı %0,6 ile %12 arasında oldukça dalgalanmıştır. Hassa belediyesinin yatırım harcamalarında oldukça büyük oynaklıklar olduğu gözlenmektedir. Bir yıl %1'ler düzeyinde yatırım harcaması yapan bir belediyenin ertesi yıl %60'ları aşması, izleyen yıl %0,2'lere düşmesi, ardından hiç yatırım harcaması yapmaması, yatırım harcamalarında belirgin bir istikrarsızlığa işaret etmektedir (Şekil: 38).

Şekil 38: Hassa Belediyesi Yatırım Harcamaları

Reyhanlı belediyesinin yatırım giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine bakıldığında, yıllar itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil 39). 1991 ve 1992 yıllarında %12'lik orana sahip iken, ardı yılında hiç yatırım harcaması yapmamıştır. Bu yıldan sonra Reyhanlı belediyesi yatırım harcamaları, giderek artan eğilim göstererek 1997 yılında %37 oranına ulaşmıştır. 1998 yılında ise tekrar azalış eğilimi göstererek %8 seviyelerinde dalgalanmıştır. Bu dalgalanmanın ardından %18 seviyelerinde kümelenmiştir. 2005 yılında ise %1'lik dilim ile yapısal bir değişiklik göstermiş ve hemen ardındaki yıl ise %20 bandının üzerinde seyretmeye başlamıştır. Daha sonraki yıllar tekrar ise azalarak %4'lere kadar düşüş yaşamıştır. Dolayısıyla yatırım harcamalarında belirgin bir istikrarsızlık söz konusu olduğu söylenebilir.

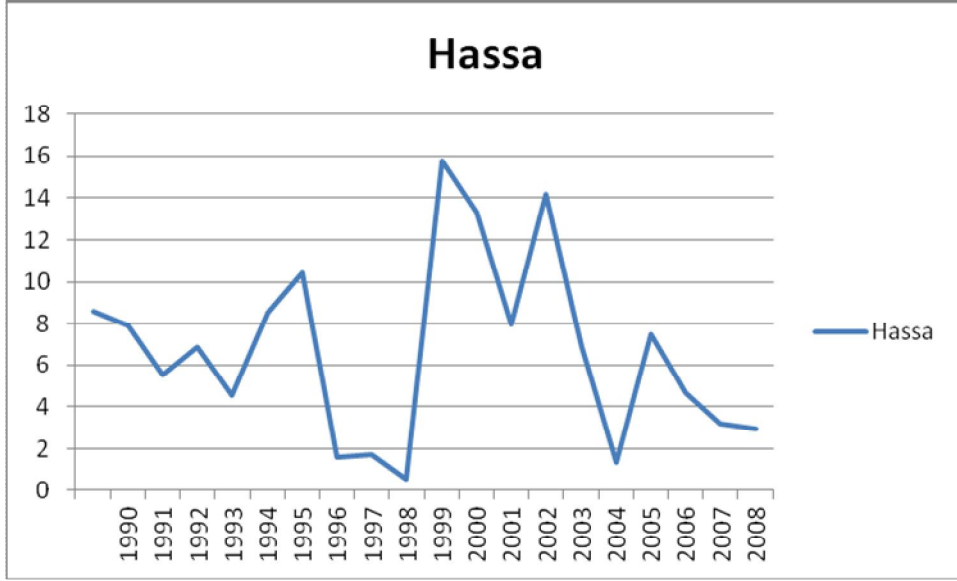
Şekil 39: Reyhanlı Belediyesi Yatırım Harcamaları

3.3.4.2.2. Transfer Giderleri

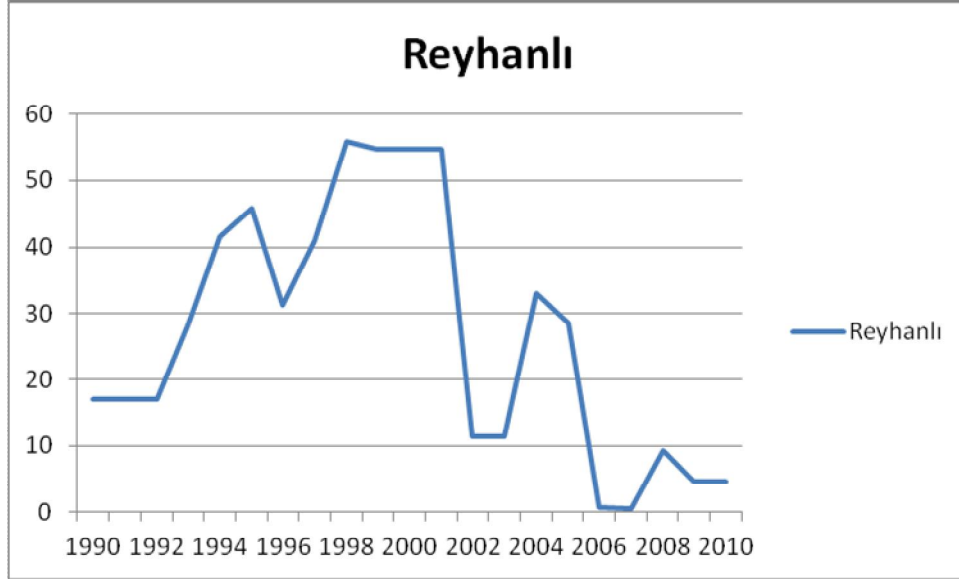
Hassa belediyesinin transfer giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle 1990 yılında %8'lik dilimle başlayarak 1995 yılına kadar giderek azalan eğilimi ile %4'lere kadar düşmüştür. 1995 yılı ile tekrar %8'lik bir harcama yapılmış ve ertesi yıl %10'a ulaşmıştır. Ardı üç yılda %1 değerlerine düşerken 200 yılında %15'lere yükselmiştir. Denilebilir ki Hassa belediyesinin transfer gelirlerinde %15 ile %0,5 arasında oldukça büyük oynaklıklar görülmektedir (Şekil: 40).

Şekil 40: Hassa Belediyesi Transfer Harcamaları

Reyhanlı belediyesinin transfer harcamaları yıllar itibariyle bakıldığında genel olarak sarpmalar dışında giderek azalan eğilimi göstermektedir (Şekil: 41). Transfer harcamaları 1990 yılında toplam harcamaların %16,9'luk oranına sahip iken, giderek artan eğilimi ile 2001 yılında %54, 2002 ve 2003 yıllarında ise %11' ini oluşturmaktadır. 2004 ve 2005 yılında ise tekrar transfer harcamaları %30 seviyelerinde dalgalanmış ve ardı yılında giderek azalan eğilim göstererek %5'in altında seyir almıştır.

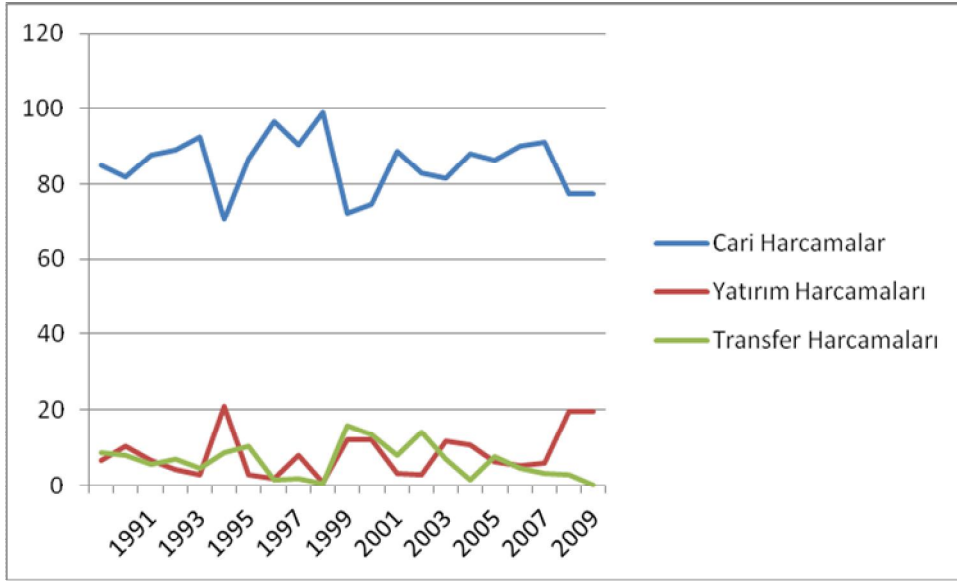
Şekil 41: Reyhanlı Belediyesi Transfer Harcamaları

3.3.4.2.3. Cari Giderleri

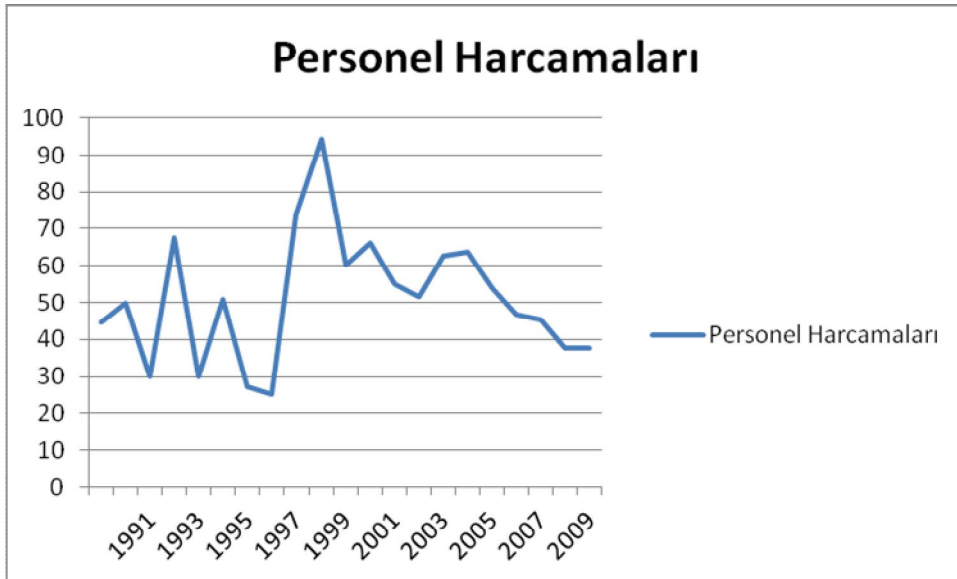
Hassa belediyesinin cari giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine bakıldığında, %70 ile %90 bandı arasında dalgalanmıştır ve yıllar itibariyle giderek artan bir eğilim sergilediği görülür (Şekil: 42). 1999 yılında ise %98’lik değer ile en yüksek cari harcamalarını yapmıştır. Ancak 1999 yılından hemen sonraki yıl %75’lere düşmüştür. Genel olarak incelendiğinde cari giderlerinin toplam giderler içindeki oranının dalgalandığı ifade edilebilir.

Şekil 42: Hassa Belediyesi Cari Harcamaları

Hassa belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki değişimine 1999 yılındaki %94'lük harcama dışarıda bırakılarak bakıldığında, yıllar itibariyle %23 ile %70 aralarında dalgalandığı görülmektedir. Bir öncesindeki, yıllar itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil: 43).

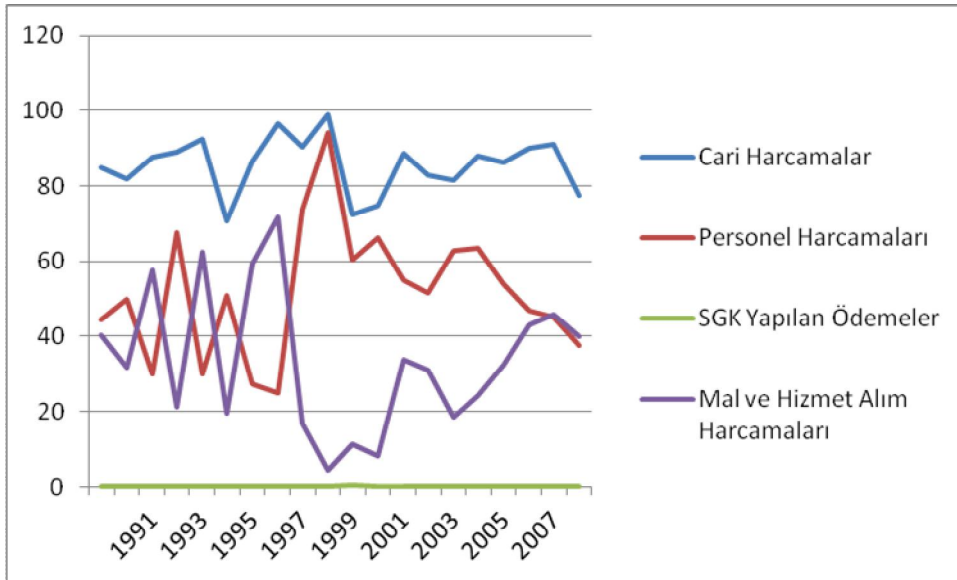
Şekil 43: Hassa Belediyesi Personel Harcamaları

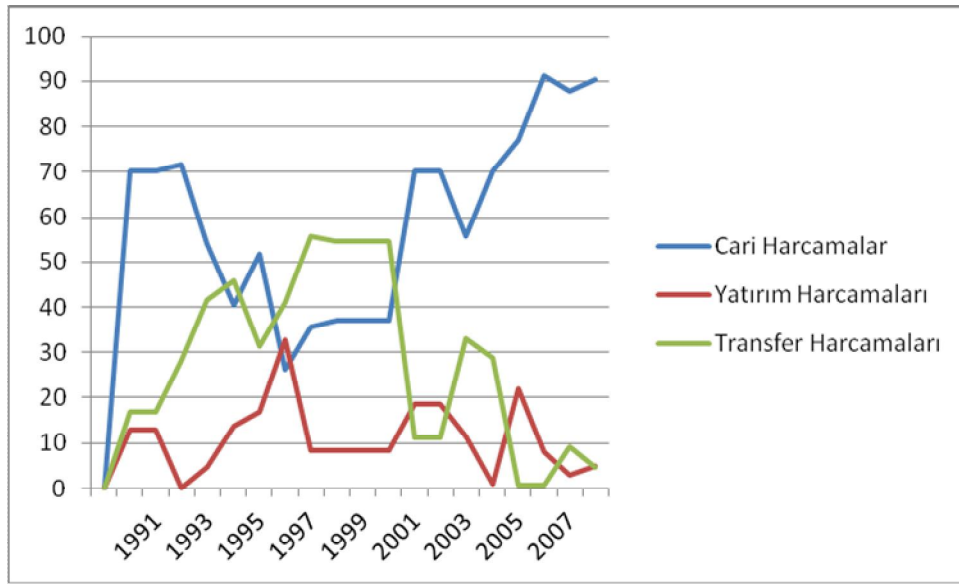
Personel harcamalarında kaydedilen bu dalgalanmalara rağmen, cari harcamalarda böylesi bir eğilim gözlenmemektedir. Bunun temel nedeni Şekil 44'te de görüldüğü üzere, personel harcamalarını azaltmada gösterilen başarıya karşılık, mal ve hizmet alımlarında ciddi artışların kaydedilmesidir. Ancak elde edilen bilgilerin güvenilirliğine dayanarak bakıldığında SGK'larına ödenmesi gereken borçların bazı yıllar ödenmemesi ve ya da çok yok denecek kadar çok az ödendiği görülmektedir. Bu borçların ödenilmesi kaçınılmaz olup, tüm borçların toplanarak sonraki bir yılda ödeneceğinin işaretidir(Şekil: 44).

Şekil 44: Hassa Belediyesinin Cari Harcamalarının Yapısı

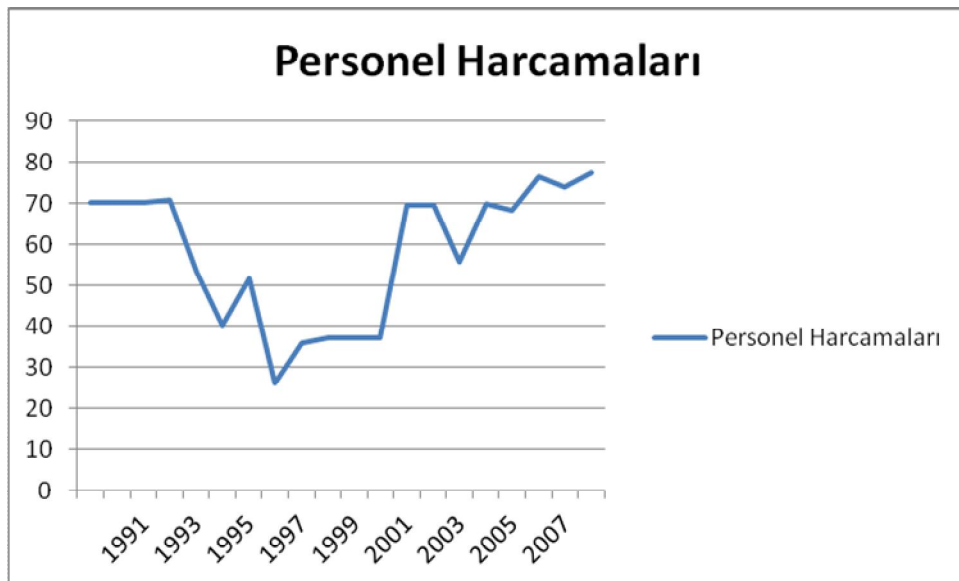
Tablo 45'den görüleceği üzere Reyhanlı belediyesinin toplam harcamaları içerisindeki en önemli harcama kalemi, cari harcamalar olmuştur. Cari harcamaları yatırım ve transfer harcamaları izlemektedir. 2003 yılında toplam harcamaların %56'sı cari harcamalardan oluşurken bu oran 2004 yılında %71,1'e yükselmiş 2005 yılında %71,3 olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılında yatırım harcamaları toplam harcamaların %24' nü oluştururken, 2004 yılında % 10 ile büyük bir düşüş yaşanmış, 2005 yılında ise %14 olarak gerçekleşmiştir. Transfer harcamaları ise 2003 yılında toplam harcamaların %19,1'ini oluştururken, 2004 yılında %15, 2005 yılında ise %18'ini oluşturmaktadır.

Şekil 45: Reyhanlı Belediyesi Cari Harcamaları

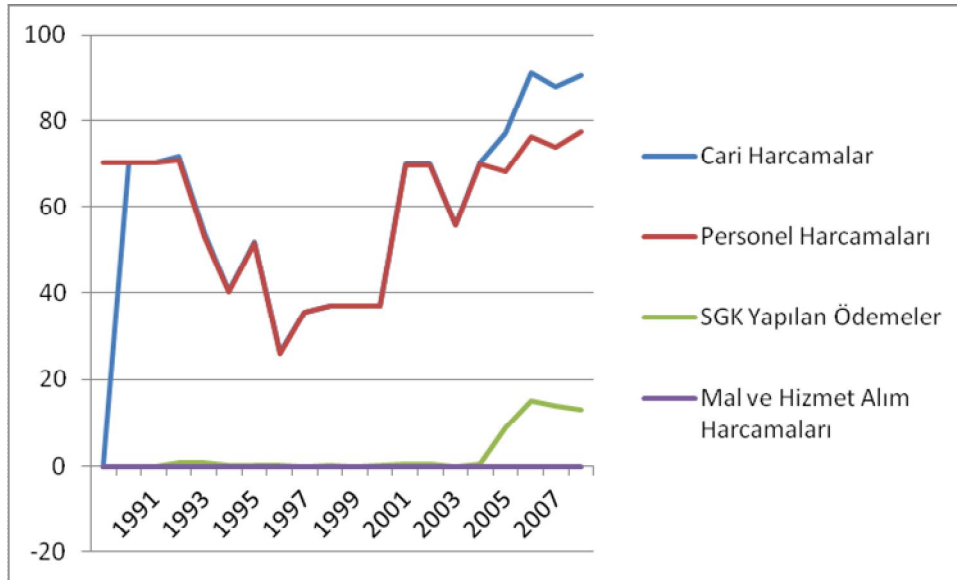
Reyhanlı belediyesinin cari harcamalarının toplam belediye harcamaları içerisindeki oranı %70 seviyesinde seyrederken, 1993 yılından itibaren bu oran azalmaya başlamış, bir dönem %40'lar civarında dalgalanmış ancak 2002 sonrasında yine eski seviyelerine dönerek %70'lerin üzerine çıkmıştır (Şekil: 45).

Şekil 46: Reyhanlı Belediyesi Personel Harcamaları

Reyhanlı belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki değişimine bakıldığında, 1997 öncesinde, yıllara itibariyle büyük oynaklıklar sergilediği görülür (Şekil 46). Ancak özellikle 1998 sonrasında kademeli olarak azalış eğilimi içine girdiği ve %10'lar seviyesinde tutunduğu görülmektedir. Personel harcamalarında kaydedilen istikrarlı azalışa rağmen, cari harcamalarda böylesi bir eğilim gözlenmemektedir. Bunun temel nedeni (Şekil 47)'te de görüldüğü üzere, personel harcamalarını azaltmada gösterilen başarıya karşılık, mal ve hizmet alımlarında ciddi artışların kaydedilmesidir. Yıldan yıla görülen büyük oynaklıkların nedenlerinden biri de SGK'larına ödenmesi gereken borçların bazı yıllar ödenmemesi ve toplanarak diğer bir yılda ödenmesi olmaktadır.

Şekil 47: Reyhanlı Belediyesinin Cari Harcamalarının Yapısı

Genel olarak elde olan veriler ışığında diğer belde belediyelerine bakıldığında ise Yayladağı belediyesinin belde belediyesi olan, Karaköse belediyesinin Merkezi idare vergi gelirlerinden ayrılan paylar, toplam belediye gelirleri içinde %50 dolaylarında bir yer oluşturması nedeniyle, belediyelerin en önemli gelir kalemini oluşturmaktadır. Belediyelere verilen bu oran yıllar içerisinde pek çok değişikliğe uğramıştır. Ancak denilebilir ki 1994 yılında %79 değeri ile en çok genel bütçe vergi payına ulaşmıştır. Karaköse belediyesinin vergi dışı gelirleri paylarının gelişimi ise, 1995 yılındaki %23'lük, 2000 yılındaki %43'lük değeri dışında, genel olarak %79 ile 90 seviyelerinde dalgalanmaktadır. Karaköse ilçe belediyesinin vergi

gelirlerinin toplam gelirleri içindeki oran incelendiğinde oldukça dalgalı bir yapı görülmektedir. 1995 yılındaki %76'lık ve 2000 yılındaki %56'lık artış dışında, %10 ile %0,1 arasında bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir. Yine belediyelerin elde ettiği vergi gelirlerinin alt kalemlerine bakıldığında ise vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır. Karaköse belediyesi yatırım harcamaları ise yıllar itibariyle oldukça büyük oynaklıklar görülmektedir. 1994 yıllarında %49'luk oranla en yüksek yatırım harcamalarını yapmıştır. Geri kalan yıllarda bu oran %0,8'lere kadar düştüğü görülmektedir. Karaköse belediyesinin transfer giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında ise, yıllara itibariyle 1995 ve 1996 yıllarında %40 seviyelerinde 1997 yılında %14, 1998 yılında %16, 1999 yılında ise %20 2000 yılında % 18'lik değerleri ile %20'lerde kümelenmiş de %1'in altında transfer harcamalarının yapıldığı da görülmektedir. Karaköse belediyesinin cari giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine ise, yıllara itibariyle dalgalı bir eğilim sergilediği görülür. 2009 yılında ise %98'lik değer ile en yüksek cari harcamalarını yapmıştır. Ancak bir önceki yılda yani 2008 yılında bu değer %75 idi Genel olarak incelendiğinde cari giderlerinin toplam giderler içindeki oranının %29 ile %98 bandında seyrettiği ifade edilebilir. Karaköse belediyesinin cari harcamalarının çoğunluğunun nedeni personel harcamalarıdır.

Altınözü belediyesinin Altınkaya belde Belediyesi genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar, gelirlerin çok önemli bir kısmını teşkil etmektedir. 1996 yılında %81 olarak gerçekleşmiş, 1997 yılında %57'lik dilimle düşmüştür. Bu dalgalı durum, 2007 yılına kadar devam etmiştir. Yani genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar, düzenli olarak 2007 yılına kadar bir yıl artış eğilimi gösterirken ardı yılında azalış eğilimi göstermiştir. 2007 yılı ile birlikte yılı ve sonrasında ise genel bütçe vergi tahsilatları toplamından alınan paylar % 85 bandında seyir almıştır. Bu durum Altınkaya belediyesinin merkeze olan bağımlılığının giderek arttığını ifade etmektedir.

Altınkaya ilçe belediyesinin vergi dışı gelirler başlığı altında elde ettiği gelirlerin başında ise %11'den %6'lara kadar azalış eğilimi gösteren kurumlar ve teşebbüs hasılatları kalemi gelmektedir. Bunu %2-%30 aralığında oldukça dalgalanan yardım gelirleri izlemektedir. Her ne kadar yardım kaleminde %30'luk

gibi büyük bir dilime ulaşıya da yıllar itibariyle büyük oynamalar söz konusu olmuştur. Yine, 0 ile %3 arasında kümelenen belediye malları gelirleri izlemektedir. %2'lik dilimin altındaki değerler ile cezalar takip etmektedir. Diğer vergi dışı ve ücretler kaleminde ise hiç gelir elde edilmediği görülmektedir.

Altınkaya ilçe belediyesinin vergi dışı gelirlerinin değişimine bakıldığında ise, 2004 yılında %62'lik dilim dışında, %95 seviyelerinde dalgalanmıştır. Bu oranın yüksekliğinde az da olsa Altınkaya belediyesinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları ile yardımlar kaleminin etkili olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak vergi dışı gelirlerinin yüksekliğinde GBAP'ın çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Dolayısıyla Altınkaya belediyesinin bağımlı bir gelir kalemine sahip olduğu söylenebilir.

Altınözü belediyesinin elimizde bulunan son yıla ait vergi dışı gelirlerine verilerine bakıldığında ise, 2006 ve 2007 yılındaki sapmalar dışında %95 kümelerinde dalgalanmaktadır. Kurumlar ve teşebbüs hasılatları, 2008 yılındaki %16, 2005 yılındaki %37'lik değer ile geri kalan yıllarda ise %5'lerin altındaki oranlara sahip olduğu söylenebilir. Belediye malları ve gelirleri 2002 yılında %58 2003 yılında %21, 2009 yılında %58'lik oranı ile en yüksek değerlere sahip olup geri kalan yıllar itibariyle %1'in altında kümelenecek oldukça büyük oynamalar gözükmektedir. Dolayısıyla Altınözü belediyesinin vergi dışı gelirleri kaleminde dönem dönem GBAP'ın %40'ın altında olduğu düşünüldüğünde bunun bir başarı olarak yorumlanması olasıdır.

Yerel yönetimler açısından önemli bir unsurlardan biri, yerel yönetimin özerkliğini güvence altına alan, gelir sağlama ve sistemi esnek kullanma imkanını kolaylaştıran, yerel kaynakların çeşitlendirilmesi arttırılması, yerel vergilerin toplanması ve hizmet maliyetinin geri dönüşümünün sağlanabileceği bir gelir yapısına kavuşturulmasıdır ki bunu sağlayan da öz (vergi) gelirleridir. Vergi gelirleri başlığı ise belediye vergi gelirleri ve belediye harçları adlı iki kalemden oluşmaktadır.

Altınkaya İlçe Belediyesinin Vergi gelirlerinin toplam gelirleri içindeki oran incelendiğinde 2004 yılındaki %37'lik artış dışında, %10 ile %1 arasında bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir.

Belediyelerin elde ettiği vergi gelirlerinin alt kalemlerine bakıldığında ise belediye vergileri ile harçlarını görürüz. Vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır.

Altinkaya belediyesinin yatırım giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle giderek azalan bir eğilim sergilediği görülür. Bu eğilim 1996 yılında %84'lük bir harcama ile başlayarak, %9'lara kadar düşmüştür.

Altinkaya belediyesinin transfer giderlerinin toplam giderler içindeki değişiminde bakıldığında, yıllara itibariyle 1997 yılında %22, 1998 yılında %23, 1999 yılında ise %13 2000 yılında %32'lik değerleri dışında geri kalan yıllarda giderek azalan bir eğilimle, 0 ile %6 seviyelerinde dalgalanmıştır. Bu değişimin Altinkaya belde Belediyesine özgü olduğu söylenebilir.

Altinkaya belediyesinin cari giderlerinin toplam giderler içindeki değişimine bakıldığında, yıllara itibariyle giderek artan bir eğilim sergilediği görülür. 2006 yılında ise %98'lik değer ile en yüksek cari harcamalarını yapmıştır. Ancak 2006 yılından hemen sonraki yıl %75'lere düşmüştür. Genel olarak incelendiğinde cari giderlerinin toplam giderler içindeki oranının %15 ile %98 bandında seyrettiği ifade edilebilir.

Yatırım harcamaları 1996 yılında %84'lük değeri ile oldukça yüksek farkla cari harcamaları geçmiştir. Yine 1997 yılında %55, 1998 yılında %50 oranlarıyla cari harcamaların iki katı yatırım harcamaları olmuştur. 2000 yılında ise %34'lük oran ile yatırım harcamaları çok az farkla cari harcamalardan yüksek olmuştur. Bu yıllar dışında genel olarak incelenen dönem süresince toplam harcamaları cari harcamalar oluşturmuştur.

Transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında 1997 1998 1999 2000 yıllarındaki %13 ile %33 arası değeri dışında geri kalan yıllar %7'nin altında dalgalanmıştır. Hatta transfer kalemlerinde 2004, 2005, 2006 yıllarında hiç harcama yapılmamıştır.

Cari harcamalar başlığı altında personel harcamaları, SGK yapılan ödemeler ile mal ve hizmet alımı için yapılan harcamalar yer almaktadır. İlk iki kalemde yer alan giderlerin görece istikrarlı olduğu düşünülebilir. Cari harcamalarda yıldan yıla görülen büyük farklılıkların nedeni, mal ve hizmet alımı için yapılan ödemeler olmalıdır. Bunu göstermek için personel harcamalarını ele alıp incelemek gerekecektir. Personel giderleri belediyelerin en çok yakındığı harcama kalemi olmakla birlikte, belediyelere yönelik eleştirilerin de başında yer almaktadır. Küçük belediyeler için personel harcamaları daha büyük ve önemli bir harcama kalemi olarak belirginleşmektedir.

Yatırım harcamaları 1996 yılında %84'lük değeri ile oldukça yüksek farkla cari harcamaları geçmiştir. Yine 1997 yılında %55, 1998 yılında %50 oranlarıyla cari harcamaların iki katı yatırım harcamaları olmuştur. 2000 yılında ise %34'lük oran ile yatırım harcamaları çok az farkla cari harcamalardan yüksek olmuştur. Bu yıllar dışında genel olarak incelenen dönem süresince toplam harcamaları cari harcamalar oluşturmuştur.

Transfer harcamalarının belediyelerin toplam harcamaları içindeki oranlarında 1997 1998 1999 2000 yıllarındaki %13 ile %33 arası değeri dışında geri kalan yıllar %7'nin altında dalgalanmıştır. Hatta transfer kalemlerinde 2004, 2005, 2006 yıllarında hiç harcama yapılmamıştır.

Cari harcamalar başlığı altında personel harcamaları, SGK yapılan ödemeler ile mal ve hizmet alımı için yapılan harcamalar yer almaktadır. İlk iki kalemde yer alan giderlerin görece istikrarlı olduğu düşünülebilir. Cari harcamalarda yıldan yıla görülen büyük farklılıkların nedeni, mal ve hizmet alımı için yapılan ödemeler olmalıdır. Bunu göstermek için personel harcamalarını ele alıp incelemek gerekecektir. Personel giderleri belediyelerin en çok yakındığı harcama kalemi olmakla birlikte, belediyelere yönelik eleştirilerin de başında yer almaktadır. Küçük belediyeler için personel harcamaları daha büyük ve önemli bir harcama kalemi olarak belirginleşmektedir

Altinkaya belediyesinin personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki değişimine bakıldığında, büyük oynaklıklar sergilediği görülür. Ancak özellikle 2000 yılı ile giderek artan eğilimi ile %55 seviyelerinde kümelenmiştir. Bunun temel nedeni personel harcamalarını azaltmada gösterilen başarıya karşılık, mal ve hizmet

alımlarında ciddi artışların kaydedilmesidir. Yıldan yıla görülen büyük oynaklıkların nedenlerinden biri de SGK'larına ödenmesi gereken borçların bazı yıllar ödenmemesi ve ödenmesi olmaktadır.

3.5. HATAY BELEDİYELERİN BAŞLICA MALİ SORUNLARI

İnsanların bir arada yaşama zorunluluğu neticesinde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması gereği günümüzde ekonomik, sosyal, siyasal ve mali olayların önemini giderek artırmıştır. Çağdaş devlet anlayışı içerisinde çeşitli kamu ihtiyaçlarını karşılama görevini üstlenmiş olan devletlerin toplum refahını maksimize etmek için özellikle mali olayların üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Mali olaylar kamu gelirleri ve kamu giderleriyle ilgili olarak ortaya çıkan ilişkilerin tümünü kapsamaktadır. Bu bağlamda kamu giderlerinin finansmanını sağlamak için devletlerin büyük ölçüde vergilerden yararlandığı görülmektedir.

Türkiye'de belediyelerin vergi kapasitesi ve vergi gayretinin artırılabilmesi için yapılabilecek en uygun düzenleme anayasal sınırlar çerçevesinde yerel vergileme hakkının merkezi yönetim denetimi altında belediyelere devredilmesidir. Belediyelere yerel vergileme hakkının devredilmesi sonucu şeffaf yönetim anlayışıyla birlikte gereksiz harcama ve israfın önüne geçileceği düşünülmektedir. Vergi toplamak isteyen yöneticilerin halkı ikna etmek zorunda kalmaları bireylerin toplam tatmin düzeyini yükseltecek ve böylece kaynak kullanımında etkinlik sağlanacaktır. Yerel vergileme bilincinin gelişmesiyle birlikte merkezi yönetime bağımlı bir yerel yönetim yapılanmasının önüne geçilecek ve politikacıların yerel seçmene karşı sorumluluğu artacaktır.

Bu çalışmada, Hatay ilinde bulunan tüm belediyelerin gelir ve gider yapılarına ait, neredeyse 20 yıllık süreç içindeki, veriler ele alınıp ve incelenmeye çalışılmıştır. Ulaşılan veriler ışığında elde edilen bulguları şu şekilde sıralayıp değerlendirmek mümkündür. Bu değerlendirmeler aynı zamanda Hatay belediyelerinin mali yapısını ve sorunlarını da gözler önüne serecektir.

Yerel yönetimler içerisinde önemli bir yeri olan belediyelerin hizmet sunum ve etkinlikleri her geçen gün önem kazanmaktadır. Halka en yakın olan belediyelerin toplumun refahını yükseltebilmek için gerekli gelire ihtiyaç vardır. Anayasamızın 127. maddesinde olduğu gibi, belediyelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları

sağlanmaktadır. Ancak idarelere görevleri ile orantılı kaynaklar sağlanmasına rağmen genel olarak Hatay belediyelerinde bazı belediyelerin giderlerinin gelirlerinden çok olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenini kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmaması olarak açıklayabiliriz.

Hatay belediyelerinin gelirlerine ilişkin bu sorunun altında, kaynakları etkin ve verimli kullanacak nitelikli personelin bulunmaması vardır. Örneğin Antakya ilçesinde bazı belde belediyelerin GBAP ve öz gelirlerin yüksek olmasına rağmen bütçe açığı olduğu, borçlanmaların arttığı ve dolayısıyla toplumsal refahın giderek azaldığı görülmektedir. Bu durum kaynakları etkin verimli kullanacak, rasyonel bir personel sisteminin olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Yine bu duruma örnek olarak Antakya ilçesinde %99.50'lik dilimle en yüksek GBAP orana ulaşan Serinyol belde Belediyesi verilebilir. Bu belediyede, kendi öz gelirlerinin düşük olması ve GBAP'yi etkin ve verimli kullanamaması bütçe açığını ortaya çıkarmıştır.

Belediyelerin gelir yapısına bakıldığında, öz gelirlerinin oldukça yetersiz olduğu göze çarpmaktadır. Kendine ait gelire sahip olamamak birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir.

Öz gelire sahip olamamanın bir diğer yüzü ise GBAP'm oldukça yüksek seyretmesidir. Türkiye genelindeki tüm belediyelerde olduğu gibi Hatay Belediyelerinde de en önemli gelir kalemi olarak genel bütçeden verilen pay yer almaktadır. Halktan doğrudan toplanan vergilerin ise ikinci derecede önemli bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir.

Antakya belediyesinin GBAP ve vergi dışı gelirlerine bakıldığında, oldukça yüksek oranda olduğu görülmektedir. Antakya belediyesi bu gelirleri kaynakları etkin ve verimli kullanmasına rağmen, elde edilen verilere göre Antakya Belediyesi'nin sorunlarından biriside merkezi idareden alınan iller bankası payının dağıtımında yerleşik nüfus kriterinin dikkate alınmasıdır. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının merkezleri Antakya'da yer almaktadır. Antakya Belediyesi bu nedenle tüm halka hizmet vermektedir. Gündüz nüfusun 2 kata yükseldiği Antakya Belediyesi bu kadar kişiye hizmet vermekte ancak merkezi idareden esas nüfusu üzerinden pay almaktadır. Bu durum Antakya Belediyesi'nin gelirlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu adaletsizliğin giderilmesi için yerleşik nüfus yerine yaşayan nüfus kriterinin dikkate alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Diğer bir gelir kalemi ise belediye vergi gelirleri ve belediye harçları kalemlerinden oluşan vergi gelirleridir. Hatay belediyelerinin vergi gelirleri oranına bakıldığında ise, genel olarak vergi gelirleri başlığı altında yer alan belediye vergi gelirlerindeki değişimle birlikte vergi gelirleri değişmekte, belediye harçları kaleminden elde edilen gelirlerin oranı görece değişmemekte ve belli oranlarda sabit kalmaktadır. Dolayısıyla vergi gelirleri yüksek farkla belediye vergi gelirlerinden oluşmaktadır.

Kentleşme oranı arttıkça yüksek kentleşmenin sağlayacağı avantaj nedeniyle belediye vergilerinin de artması beklenmektedir. Fakat Hatay'daki bazı belediyelere bakıldığında, örneğin İskenderun belediyesinde görüldüğü üzere anlamsız olması nedeniyle şehirleşme oran ile kişi başına belediye vergileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İskenderun İlçe Belediyesinin vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki oranının %10 ile %20 arasında bir bant içinde dalgalandığı görülmektedir

Yine Reyhanlı belediyesinin vergi gelirleri verileri dikkate alındığında bu oranların %10 seviyesinin altında olduğu ve giderek %7'ler civarında kümeleştiği gözlenmektedir. Bu kümeleşmenin nedeninin altında, özellikle sınır belediyelerinde görülen kayıt dışılığın Reyhanlı için de ileri sürülebileceği açıktır.

Hatay belediyelerinin genel olarak en önemli gelir kalemini Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar ve belediye vergileri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra vergi dışı gelirler de yer almaktadır. Bunlar kurumlar ve teşebbüs hasılatları, belediye malları gelirleri, ücretler, yardımlar, cezalardır. Bunun dışında kalan gelirler ise Diğer vergi dışı gelirler başlığı altında değerlendirilmektedir.

Antakya belediyesinin vergi dışı gelirleri oranına bakıldığında ise genel olarak %80 ve %90 arasında dalgalandığı görülmektedir. Bu oranın yüksekliğinde Antakya belediyesinin kurumlar ve teşebbüs hasılatları ile belediye malları gelirleri kaleminden önemli oranda gelir elde ettiği görülmektedir. Bu sıralamanın genel olarak Hatay belediyelerinin tümü için geçerli olduğu söylenebilir.

Antakya belediyesine yapılan yardımlara bakıldığında sadece 1997 yılında en yüksek oran olarak %13 iken, yardımların 2005 yılında %4 oranına düştüğü gözükmektedir. Bu yıllar haricinde gündüz nüfusu ikiye katlanan Antakya belediyesine yapılan yardımlar %3 oranını geçememiştir.

Reyhanlı belediyesinin yardım kalemine bakıldığında ise 1994 yılındaki %47'lik oran dışında geri kalan yıllarda %1'in altında kümelenmiştir. 1994 yılındaki bu oranın yüksekliği seçim öncesi, siyasi kaygılardan dolayı yapılan yardım olarak düşünülebilir.

Dolayısıyla Hatay Belediyelerinin gelirleri içinde en önemli gelir kaynağı olarak Genel Bütçeden Verilen Pay olduğu görülmektedir. Vergiler ikinci öncelikli gelir kalemidir. Bu vergi gelirleri kalemi içerisinde belediye vergi kalemleri önemli yer tutmaktadır. Üçüncü sırada ise, vergi dışı gelirler yer alırken, bu kalemin içinde yer alan Kurumlar ve Teşebbüs Hasılatları ve Belediye Malları Gelirlerinin öncelikli olup ardından, ücretler, cezalar, yardımlar ve diğer vergi dışı vergi dışı gelirlerin geldiği söylenebilir.

Belediyelerin giderlerine bakıldığında ise, gelirlerde olduğu gibi birtakım sorunlar belirmektedir.

Belediyelerin yatırım harcamaları genel olarak oldukça düşüktür. Yıllar itibariyle bazı yıllarda yapısal bir değişiklik göstererek, yükseldiği olmuştur.

Belediyelerin transfer harcamaları homojen değildir. Yıllardan yıla büyük değişiklikler gözlenmektedir. Örneğin, Altınözü ilçesine bakıldığında 2000 yılında %80 seviyelerinde harcama yaparken hemen ardındaki yılda hiç transfer harcaması yapmamıştır. İzleyen yıl ise bu oran %6 yükselmiştir. Bu durum, yapılan transfer harcamalarında istikrarsızlığın olduğunu göstermektedir.

Belediye giderlerinin içsel analizli yapıldığında toplam giderler içerisinde en büyük payı cari harcamaların aldığı görülmektedir. Cari harcamalardan sonra ise yatırım ve transfer harcamaları gelmektedir.

Cari harcamaların bileşimine bakıldığında ise, en önemli kalemin personel harcamaları olduğu görülür. Ancak süreç içerisinde personel giderlerinde yasal kısıtlamaların da etkisiyle, ciddi azalışlar olmuştur.

Ancak personel giderlerindeki azalış eğilimi, cari harcamalarda bir azalış doğurmamıştır. Aksine cari harcamaların büyümesi devam etmektedir. Cari harcamaların bileşimine bakıldığında personel harcamaları azalırken mal ve hizmet alımları kaleminde ciddi artışlar ve dalgalanmalar olduğu görülmektedir.

İlçe belediyelerinin personel harcamalarına bakıldığında, Reyhanlı (%77.40), Samandağ (%59.31), İskenderun (%57.61) ve Kumlu (%50.22) belediyelerinin %50 seviyesinin üzerinde harcama yaptığı görülür. Antakya, Erzin ve Dört Yol

belediyelerinin personel harcamaları %30 seviyesinin altına inmiştir. 1990 sonrası dönem, personel harcamalarının gerek toplam harcamalar gerekse cari harcamalar içindeki oranları açısından büyük dalgalanmalara sahne olmuştur. 20 yılın sonunda cari harcamaların toplam harcamalar içindeki oranı %67'lerden, %56'lara gerilemiştir. Personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranı da %54'lerden, %44'lere düşmüştür. Ortalamalardaki oranların büyüklüğü bazı belediyelerin personel harcamalarına ait oranların büyüklüğünden kaynaklanmaktadır

Nüfus büyüklükleri açısından belediyelerin personel harcamalarına baktığımızda nüfusu 20.000'in üzerinde olan belediyelerin büyük bölümü ilçe belediyeleri olduğu için ilçeler için söylenenler burada da geçerlidir. Geriye kalan üç belde belediyesinin personel harcamaları %30'lar civarında seyretmektedir. Nüfusu 10.000 ile 20.000 arasındaki belediyelerin de personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranları yine %30'lar seviyesinde dalgalanmakta olduğu görülmektedir. Nüfusu 5.000 ile 10.000 arasındaki belediyelerin personel harcamalarının oranları yine %30'lar seviyesinde dalgalanmakla birlikte, nüfus azaldıkça %30'lar seviyesinden uzaklaşmakta olduğu görülür. Nüfusun 5.000'in altında olan belediyelere bakıldığında %40-50 bandında bir kümeleşme söz konusudur. Belediyelerin kırsal niteliği bu genel tespitlerin istisnası olarak görülebilir. Kırsal nitelik ağır bastıkça, personel harcamalarının oranı giderek artmaktadır. Ayrıca belediyelerin il ve ilçe merkezlerine uzaklığının da etkisi olduğu tartışılabilir. İlçe merkezlerinin mücavir alanlarında kurulan belde belediyeleri, kentin bir parçası olarak büyüyüp gelişmekte ve yeni rant alanları olarak azımsanmayacak ve gözden kaçırılmaması gereken bir gelirlere sahip olmaktadır. Ayrıca bu belediyelerin rant odaklı ve daha esnek hareket ettikleri de ifade edilebilir. Kuruluş tarihleri açısından belediyelerin personel harcamalarına baktığımızda, 1960'lardan itibaren faaliyet yürüten belediyelerin büyük bölümü ilçe belediyeleri olduğu için ilçeler için söylenenler burada da geçerlidir. Geriye kalan üç belde belediyesinin personel harcamalarının %30'lar civarındadır. 1965-1985 yılları arasında faaliyete geçen altı belediyeden verilerine sahip olduğumuz altı belediyenin personel harcamalarının oranı %40'lara yaklaşmaktadır. 1989 öncesi tüzel kişiliği kazanan yedi belediyenin de personel harcamalarının oranı %40'lar civarında seyretmektedir. 1994 yerel seçimleri öncesinde 32 adet yeni belediye kurulmuştur. Bu belediyelerin personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranı ortalama

olarak %50'lere yaklaşmaktadır. Son olarak 1999 yerel seçimleri öncesinde 16 yeni belediye kurulmuştur. Bu belediyelerin personel harcamalarının payı da ortalama olarak %45'ler civarında gerçekleşmektedir.

1990 sonrasında yaşanan değişim sürecini birkaç örnek daha iyi anlatabilecektir. Antakya belediyesinin personel harcamalarının toplam belediye harcamaları içindeki oranı %60–70 bandı arasında seyrederken, 1992 yılından itibaren bu oran azalmaya başlamış, 1997 yılı ile birlikte azalış eğilimi tersine dönmüş, 2000 yılı sonrasında tekrar azalış eğilimine girmiştir. 2007 sonrasında %30'lar civarında seyreden personel harcamaları, 2010 ve 2011 yıllarında bu seviyenin de altına inmiştir. Antakya belediyesinin personel harcama eğilimleri ve değişim süreci Türkiye ortalaması ile paralellikle sergilemektedir.

Reyhanlı belediyesinin personel harcamalarının toplam belediye harcamaları içindeki oranı %70 seviyesinin üzerinde seyrederken, 1993 yılından itibaren bu oran azalmaya başlamış, bir dönem %40'lar civarında dalgalanmış ancak 2002 sonrasında yine eski seviyelerine dönerek %70'lerin üzerine çıkmıştır. Buna benzer belediyelerde, personel alımları nedeniyle ortalama ciddi sapmalar olduğu görülmektedir. Kamu personelinin iş güvencesi nedeniyle, personel harcamalarında bir katılık oluşmakta ve oranlar uzun yıllar değişmemektedir.

Çekmece Belde Belediyesi 1994 seçimleri öncesinde kurulmuştur. Buna karşın personel harcamalarının oranı sürekli olarak %30'lar seviyesinin altında kalmıştır. Çekmece Belediyesinin performansına bezer birkaç belediye olmakla birlikte, diğer belediyelerden farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmanın temel nedenlerinden biri düzenli ve iyi bir gelire sahip olmasıdır. Diğer belediyelerin önemli bölümünün, gelir kaynaklarında en önemli yeri genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar oluşturmaktadır. Ayrıca elde ettikleri diğer gelirler düzenli ve sürdürülebilir bir yapıya sahip değillerdir. Bu belediyelerin gelir elde ettikçe harcadıkları, gelir elde edemediklerinde büyük açıklar vererek, bir sonraki yıl yeni bir denge kurdukları görülmektedir. Bu nedenle personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranları yıldan yıla büyük dalgalanmalar sergilemektedir (Tek ve Çift, 2012).

Belediyelerin il, ilçe veya belde belediyesi olması, kuruluş tarihi, kırdan uzaklaşarak kentlere yaklaşmaları ve nüfus büyüklükleri onların gelir ve giderlerini etkilediği görülmektedir. Diğer taraftan belediyelerin kalkınmışlık düzeyleri ve nüfusları da belediyelerin mali performansını etkilemektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Merkezi yönetim, devletin ulusal sınırları içerisinde bulunan toplumun tamamına kamu hizmeti sunan bir örgüttür. Yerel yönetimler ise mahallindeki halkın ortak sorunlarını çözmek ve hizmetler sunmak için karar organları seçimle oluşturulan hizmet birimleridir. Yerel yönetimler günümüz yönetim yapısının tercihlerinin ortak kararlar alınmasından ve devlet çatısı altında merkezi yönetimle beraber yerel refah düzeyinin artmasına hizmet eden idaredir. Yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla özerk kamu tüzel kişileri olarak kurulmuş olan yerel yönetimler halka en yakın birim olarak yerel hizmetleri daha iyi karşılayabilme olanağına sahiptir. Yerel yönetimler içerisinde en önemli işlevi ise belediyeler üstlenmiştir. Yerel yönetimlerinin verimli hizmet sunabilmesi için gerekli olan iki önemli faktörden biri hukuksal ve idari alt yapının sağlanması, diğeryse yeterli gelir kaynağının sağlanmasıdır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar ve belediye vergileri belediyenin en önemli gelir kalemini oluşturmaktadır. Bu payların belediyelere dağıtılmasında, belediyelerin nüfuslarının, kalkınmışlık derecelerinin, akçal kaynaklarının, coğrafi konumlarının ve turistik durumlarının göz önünde bulundurularak belirlenmektedir.

Gerçek şudur ki belediye, siyasal yaşamın dışında düşünülemez. Devlet, belediyelerle toplum yararına öncelik veren işbirliği esasına dayalı ilişkiler kurmak ve sürdürmek zorundadır. Kentlerde yaşayan yurttaşın günlük yaşamındaki rahat ve huzuru yakından etkileyen belediye hizmetlerinin görülmesini kolaylaştırmak, devletinde görevidir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda,1990–2010 yılları arasında vergi gelirleri ve vergi dışı gelirlerinin Hatay Belediyelerinin gelirlerinin ortalama %30'luk kısmını oluşturdukları bulgulanmıştır. Görüldüğü üzere vergi gelirleri Hatay Belediyesi'nin finansmanında önemlidir. Ancak bu gelirler içerisinde genel bütçe giderlerinden alınan paylar yıllar itibariyle giderek yükselmiş ve toplam gelirlerin ortalama %70'ini oluşturur hale gelmiştir. Bu durum genel olarak Türkiye genelindeki tüm belediyelerde olduğu gibi Hatay Belediyelerinde de en önemli gelir kalemi olarak genel bütçeden verilen pay yer almaktadır. Halktan doğrudan toplanan vergiler ise ikinci derecede önemli bir gelir kaynağıdır. Genel olarak bakıldığında,

merkezi yönetim payına rağmen, çoğu belediyelerin bütçelerini etkili verimli kullanamadıkları da iddia edilebilir.

Belediyeler hizmetleri yerine getirebilmek için çeşitli harcamalar yapmak durumundadırlar. Bu harcamaların azlığı veya çokluğu ile harcamaların toplam harcamalar içindeki dağılımı belediyelerin etkinliğine etki etmektedir. Etkinlik yerel idareler birimi olan belediyelerin kendini yenileyebilmesi ve amacını en az kayıpla gerçekleştirebilmesi gücüdür. Başka bir deyişle yerel yönetimlerin amaçlarını gerçekleştirme derecesidir. Günümüzde etkinlik ve verimliliği sağlayan ve gösteren çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Etkin bir araç olarak bütçe de bunların basında gelmektedir.

Dikkat çeken diğer bir durumda vergi kapasitesinin olağan durumdan az gözükmektedir. Bu durumun nedeni, gittikçe artan oranda ekonomik faaliyetin kayıt dışı ekonomi içinde gerçekleştiği kabul edilmektedir. Her ne kadar kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye kaynak sağlayacağı, ekonomiye rekabet gücü kazandıracağı, istihdamı artıracığı, gibi olumlu yanları olsa da bu faktörlerin etkilerinin kısa vadede etkili olacağı unutulmamalı; vergi kapasitesini artırabilme olasılığının kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasıyla sağlanacağı göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla kayıt dışı ekonomi vergi gelirlerini azaltacağından belediye gerekli altyapı, sağlık, eğitim vb. yatırımlarını gerçekleştirme konusunda başarısız olacaktır. Telafi edici önlemler (kamu tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının veya vergi oranlarının artırılması) enflasyonist etkiler doğurabilecektir.

Yine belediyelerin hizmet kalitesinin sürekliliği ve gelişimi belediyelerin gelirlerinin artırımına ve ağırlıklı olarak da emlak vergisi gelirlerinde oluşan kaçakların önlenmesine bağlıdır.

Düzenli ve sürdürülebilir gelire sahip olan belediyelerin harcama yapısı da daha düzenli ve dengeli olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında nüfusu büyük olan, kentsel niteliği ağır basan, vergilendirilebilir ve gelir yaratan faaliyetlere konu olan belediyeler daha avantajlı bir durumdadır. Özellikle il ve ilçe merkezlerine yakın mesafede kurulan belde belediyelerinin, kentsel faaliyetler ve oluşan rant nedeniyle önemli gelirler elde ettikleri gözlenmektedir. Kırsal niteliği ağır basan belediyelerin de düzenli ve sürdürülebilir gelirden yoksun oldukları görülmektedir. Bu tip belediyelerin gelirinin neredeyse tamamına yakın bir bölümü, genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylardan oluşmaktadır.

1990 sonrasında belirginleşen sorun, personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki oranının yüksek olması değildir. Çünkü eldeki veriler bize bu oranın giderek azaldığını göstermektedir. Küreselleşme ile bir arada yürüyen neo-liberal politikalar sayesinde personel giderleri kalemi kapsamındaki harcamalar gün geçtikçe azalmaktadır. Buna karşın sayısı giderek artan hizmetlerin ihale yolu ile özel sektöre devredilmesi ve yaptırılması sonucunda, cari giderlerde artış eğilimi belirginleşmektedir. İlk bakışta personel harcamalarında azalış, sevindirici ve olumlu bir gelişme olarak algılsa da, diğer cari harcamaların; “mal ve hizmet alımları” kaleminin içine gizlenmiş “personel giderleri” gözden kaçırılmaktadır. Bu durumun analiz edilmesi, nedenleri ve sonuçlarının ayrıntılı ve kapsamlı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Tek ve Çift, 2012).

Belediye giderlerinin içsel analizi yapıldığında ise; cari harcamaların toplam harcamalar içerisinde %50 ile %60 arasında değişen ağırlıkta yer tuttuğu, cari harcamalar içerisinde ise en büyük payı ise %60-70’lik bir oranla personel giderlerinin oluşturduğu saptanmıştır. 1980 sonrası devletin işlevlerinin bir kısmının belediyelere yayılması anlayışına rağmen, belediyeler gerek gelir kaynakları bakımından, gerekse idari vesayet yönünden merkezi yönetime sürekli bağlı kılınmıştır. Liberal ekonominin uygulandığı belirli dönemlerde yerel yönetimlere gerek gelir ve gerekse yetki konusunda birtakım esneklikler tanınsa da, yerel yönetimlerin merkezi yönetime olan bağımlılıkları devam etmiştir. Halen belediyelerin gelir kaynaklarının içerisinde en büyük payı devletten aldıkları pay oluşturmaktadır. Belediye gelirleri içerisinde Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilatından ayrılan payların belediyelerin toplam gelirleri içindeki oranına bakıldığında 1990-2010 arası dönemde bu oranın %40 ile %50 arasında değişen bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Belediyelerin öz gelirlerinin bütçe yapısı içinde belediye vergileri ve belediye harçları “Vergi Gelirleri “ olarak sınıflandırılırken, harcamalara katılma payı, kurumlar hasılatı, işletme karları, belediye malları gelirleri, ücretler, ceza ve çeşitli gelirler olarak adlandırılan borçlar “vergi dışı gelirler” başlığı altında toplanmış olup, bu sınıflandırmaya göre öz gelirlerin %24 ü bütçe yapısı içinde vergi ve harçlardan meydana gelen vergi gelirlerinin olduğu %76’lık bir kısmının ise vergi dışı gelirlere oluştuğu anlaşılmaktadır. Belediye borçlarının vergi dışı gelirlere ayıt edilmesi durumunda yerel vergi dışı gelirlerin öz gelirler içindeki oranının ise %47 civarında olduğu gözlenmektedir. Bunun nedeni ise, yerel yönetimlerin vergi koyma yetkisinin olmayışı ve bazı

kalemlerde(harçlarda) sınır belirlememelerinden kaynaklanmaktadır. Her ne kadar 1990'li yıllarından son yıllara doğru belediye gelirlerinde bir iyileşme görülse de bunun yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Belediyelerde mali yönetimlerinin güçlendirilmesinde, uzun vadeli yatırım ve finansman planlarının yapılması zorunlu hale getirilmelidir. Bu planlama anlayışı ve yeni araçlar, belediyelerin mali yapılarında istikrarın sağlanmasına ve kaynakların daha verimli kullanılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Ancak mali yapıya ilişkin önlemler alınsa dahi, her durumda nüfus ölçeğinden kaynaklanan sorunlar devam edecektir. Örneğin, belediyelerin önümüzdeki dönem muhtemelen artacak olan dış borçlanma istekleri, belediye bütçeleri üzerinde kur riskini ve Hazine üzerinde de yükümlülüklerin üstlenilmesi riskini beraberinde getirecektir. Bu açıdan şimdiden, belediyelerde borç kavramının açık bir tanımı yapılmalıdır. Borçlanma limitler önceden belirlenmelidir. Borçlanma limitleri belediye grupları bazında farklılaştırılmalı ve borçlanmanın merkezi idare tarafından onaylanması aşamasında, bazı mali kriterlerin sağlanmış olması veya sağlanacağı şartı getirilmelidir.

Türkiye'de yerel yönetimler konusunda son dönemlerde önemli adımlar atılmaktadır. 6380 sayılı yeni büyükşehir belediye yasasının getirmiş olduğu, önemli açılımlarla beraber yerel yönetimlerde, yeniden yapılanma süreci hız kazanmaktadır. En yüksek verimlilikle hızlı ve kaliteli hizmet bütünlüğünün sağlanması amaçlanmıştır. Yine mevcut durumda büyükşehir belediye sınırları içinde toplanan GBVG'nin (Genel Bütçe Vergi Gelirleri) %5'i büyükşehre verilirken, Yeni Büyükşehir Yasası'nın getirdiği düzenlemeyle bu miktar il genelinde toplanan GBVG'nin %6'sına çıkmaktadır. Diğer taraftan mevcut durumda Türkiye genelinde toplanan GBVG'nin %2.5'i nüfus esasına göre büyükşehir ilçe belediyeleri payı olarak ayrılırken, Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'yla yapılan düzenlemeye göre Türkiye genelinde toplanan GBVG'den büyükşehir içindeki ilçe belediyelerine ayrılan bu pay %4.5'e çıkartılmaktadır. Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'yla büyükşehirlere sağlanan ek gelirin hizmet kalitesinin arttırılmasına önemli bir katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bununla beraber büyükşehir belediye yasasının getirmiş olduğu değişikliklerden biri de Büyükşehirlerdeki köylerin tüzel kişilikleri nüfusa bakılmaksızın mahalleye dönüştürülüyor olmasıdır. Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra yeni mahalle kurulabilmesi için nüfus şartı aranmaktadır. Nüfusu 500'denaşağı

olmamak üzere belediye meclisi kararıyla mahalle kurulabilmesine imkân tanımaktadır.

Türkiye'deki büyükşehir süreci de bu açıdan ele alındığında, büyükşehir yönetimleri, mali yönetim konusunda kapsamlı, disiplinli bir mali yönetime ihtiyaç duyacaklardır. Mekan ve nüfus dengesi gözetilerek belirlenecek optimum hizmet alanı için etkili ve sonuç doğurucu bir mali yönetim süreci, büyükşehir sürecini destekler bir şekilde gündeme alınmalıdır.

Bu yeniden yapılanma sürecinin en önemli yanlarından biride yerel yönetimlerin mali açıdan güçlendirilmeleridir. Güçlü yerel yönetimlerin merkezi yönetime bir alternatif değil aksine bir bütün olarak, yönetsel yapıyı destekleyen bir süreç olduğu vurgulanabilir. Ancak yerel yönetimlerin mali yönetiminde uygulamada çok önemli sıkıntıların olduğu bir gerçektir.

Bu çalışmanın bulguları da göstermektedir ki belediyelerin mali yönetimine ilişkin nitel ve nicel araştırmalara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, araştırmacıları önemli zorluklar beklemektedir. Bu zorlukların aşılmasında, merkezi yönetim ve belediyelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Hem merkezi yönetim hem de belediyeler açısından bakıldığında yerel yönetimlerin, özelde belediye yönetimlerinin mali yönetimine ilişkin sağlıklı bir veri tabanının olmaması önemli güçlüklerden biridir. Bununla beraber yerel yönetimler maliyesi ile ilgili çalışmaların, yerel yönetimlerin bütçe yönetimleri konusunda yerel yönetimler maliyesi disiplinine önemli katkılar sağlayacağı aşikardır.

KAYNAKÇA

- Acartürk, Ertuğrul (2001). “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler”. *Sosyal Bilimler Dergisi*,4 (6), 46-60.
- Açıkgöz, Eşref (2007). *Yeni Düzenlemeler Eşliğinde Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Mali Tevzin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Akdoğan, Abdurrahman (2002). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, İbrahim (2008). *Belediyelerin Mali Performansı ve Hizmet Performansı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Aşgın, Halil İbrahim (2006). *5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Yerel Özerklik Açısından Belediyeler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akyar, Fatih Kaan (2008). *Kamu Hizmetlerinin Desantralizasyonu Sürecinde Türkiye’de Belediye Hizmetleri ve Gelirleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arıkboğa, Ülkü (2004). *Yönetimler Arası Mali İlişkiler*. İstanbul: Yaylacılık Matbaa.
- Arslan, Cemal (2006). *Yerel Yönetim Anlayışındaki Değişmeler ve Türkiye’de Belediye Gelirleri ve Harcama Politikaları 1982-2004*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Atay, Tezcan ve Dedeoğlu, Kemal (2005). “Belediye Gelirleri ve Eğlence Vergisi” *Yaklaşım Dergisi*, 148, 84-90.
- Aydınlı, İbrahim Halil (2003). *Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Belediyeler*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Aytaç, Burhan ve Diğerleri (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ayvenli, Osman (2008). *Türkiye’de Yerel Yönetim Vergi Çeşitleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Baş, Salih (2006). *Hukuk Devleti Olgusunun Türk Anayasalarındaki Yeri (1921-1982)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, Mustafa, Altinkülçe, Rasih, Barçın, Bahadır ve Kazan. Ahmet (2009). *Mahalli İdarelerin İdari ve Mali Mevzuatı: Açıklamalı-Örnekli*. İzmir: İzden Yayıncılık.
- Başsoy, Ahmet, Pirlar, Orhan ve Gürsoy, Zihni, E. (2000). *Belediye Bütçelerinin Mali Analizi*. Ankara: Türk Belediyecilik Derneği KonradAdenauer Vakfı Yayın.
- Berk, Ahmet (2003). “Yerel Hizmet Sunumu ve Belediye İktisadi Teşebbüsleri”. *Sayıştay Dergisi*, 4, 47-63.
- Bilge, Semih (2006). *Yerel Yönetimlerde Performans Ölçümü ve Dışsal Faktörlerin Yerel Yönetimlerin Performansına Etkisi üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Bilge, Semih (2011). “Mahalli İdareler Maliyesi”, (Ed. Ekrem Karayılmazlar) *Kamu Maliyesi* içinde (s, 265-324). İstanbul: Lord Matbaacılık,
- Bilgiç, Veysel (1998). *Yerel Yönetimler*. Ankara: 21 Yüzyıl Yayınları.
- Büyükmirza, Kamil (2003). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Can, Canan (2003). *Mali Kaynakların Verimli Kullanımı için Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Cevher, Yusuf (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetim Yazını 1992-2007 Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Coşkun, Bayram (1999). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi, Niteliği ve Muğla İli Yerel Yönetim Birimlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.

- Coşkun, Bayram ve Uzun, Turgay (1999). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi, Niteliği ve Muğla İli Yerel Yönetim Birimlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.
- Cumhur, Yusuf (2010). *Kamu Yönetimde Reform Çalışmaları Çerçevesinde Yerel Yönetimlerin Finansmanı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çetik, Sedat (1993). *Belediye Hizmetlerinin Karşılanması ve Finansmanında İller Bankasının Rolü*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, DPT Müsteşarlığı, Ankara.
- Çetik, Sedat (1993). *Belediye Hizmetlerinin Karşılanması ve Finansmanında İller Bankasının Rolü*. Ankara: DPT.
- Çetinkaya, Özhan ve Demirbaş, Tolga (2004). “Türkiye’de Belediyelere İlişkin Borçlanma Mevzuatı, Borçlanma Yapısı ve Belediye Borçlanma Yapısının İncelenmesi”. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4 (8) 18-37.
- Çınar, Tayfun (2007). *Yerel Yönetimlerde Mali Yönetim*. Ankara: Yerel Yönetimler Destekleme Programı Kitap Dizisi.
- Çınar, Tayfun ve Güler, A. Birgül (2004). *Yerel Maliye Sistemi*. Ankara: Todaie Yayın.
- Çiçek, Mustafa (2005). *1924 Anayasasının Hazırlanışı ve Temel Özellikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çiftelinar, Remzi (2006). “Yeni İl Özel İdaresi Yasası’na Eleştirel Bir Bakış”. *Yasama Dergisi*, (2) 123-145.
- Çitçi, Oya (1989). *Yerel Yönetimlerde Temsil- Belediye Örneği*. Ankara: Todaie Yayın.
- Çomaklı, Şafak, Ertan (2007). “Türk Vergi Sisteminde Emlak Vergisi ve Uygulaması”. *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 12 (12), 3-8.
- Çoruh, Mustafa. (2008). “Belediyeler ve İnternet”. *İnet-tr’08- XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 1-7. http://inet-tr.org.tr/inetconf13/kitap/coruh_inet08.pdf (01. 08. 2012).

- Danışman, Mustafa (2005). “Yeni Belediye Yasasındaki Eksikler Belediye Finansmanındaki Merkezi Hükümet ve Hazine’nin Rolü”. *İktisat-İşletme ve Finans Dergisi*, 233, 62-67.
- Derdiman, Cengiz (2005). *Yeni Düzenlemelere Göre Yerel Yönetimler*. İstanbul: Aktuel Yayınları.
- Derdiman, R. Cengiz (2005). *Yeni Düzenlemelere Göre Yerel Yönetimler*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Devlet Denetleme Kurulu (1996). *Yerel Yönetimlerin Sorunları-Çözüm Önerileri*. Ankara: DDK Başkanlığı Yayını.
- Doğan, Vedat (2006). *Türk Anayasalarında Yer Alan Temel Hak ve Hürriyetler Açısından İnsan*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Doğanyığıt, Sadettin (1999). “Belediyelerin Dış Borçlanmaları”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8 (2), 75-81.
- Dönmez, Mustafa (1999). *Belediye Yönetimi*. Ankara: Belediye Dergisi Yayını.
- Dönmez, Mustafa (2008). “2008 Yılında Uygulanacak Olan Belediye Para Cezaları” *Bekelenen Mahalli İdareler Dergisi*, 162, 1-15.
- Erdem, Metin, Şenyüz, Doğa ve Tatlıoğlu, İsmail (1998). *Kamu Maliyesi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayın.
- Erdoğan, Hasan Hayri (1998). *Belediyelerin Örgüt ve Yönetim Yapılarındaki Temel Sorunlar ve İzmit Büyükşehir Belediyesinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ergin, Osman Nuri (1995). *Mecelle-i Umur-ı Belediye*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Ersoy, Melih (1992). “Relations Between Central and Local Governments in Turkey: A Historical Perspective”. *Public Administration and Development*, 12, 325-341.
- Erten, Metin (1999). *Nasıl Bir Yerel Yönetim?*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

- Eryıldız, H. Semih (1990). *Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*. Ankara: Tüses Yayını.
- Eryılmaz, Bilal (2005). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Gözden Geçirilmiş Baskı.
- Esen, Hikmet (2000). “Yerel Yönetimlerde Dış Kredi Kullanımı ve Geri Ödeme Sorunu”. *Sayıştay Dergisi*, 38, 74-102.
- Evrensel, Mehmet (2007). *Türkiye’de İlçe Belediyelerinin Kaynak Sorunları “Demirci Belediyesi Örneği”*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Falay, Nihat (1997). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısına İlişkin Eğilimler”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 6 (2), 3-13.
- Falay, Nihat (2003). “Kamu Fonksiyonlarının ve Harcamalarının Devri”, *İktisat Dergisi*, 439 (7), 23-27.
- Falay, Nihat, Berk, Ebrar, Kaya, Erdal, Kalaycıoğlu, Esrar (1961). *Belediyelerde Mali Yönetim, Yerel Yönetimler İçin Bütçe Rehberi*, Tesev.
- Falay, Nihat, Kalaycıoğlu, Ersin ve Özkırımlı, Umut (1996). *Belediyelerin Mali Yönetimi: İktisadi ve Siyasal Bir Çözümleme*. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları.
- Falay, Nihat, Kalaycıoğlu, Ersin ve Özkırımlı, Umut (1996). *Belediyelerin Mali Yönetimi*. İstanbul: Tesev Yayın.
- Gençyürek, Levent (2006). “İl Özel İdaresi ve Belediye Gelirleri Yasa Tasarısının Getirdiği Yenilikler” *Yaklaşım Dergisi*, 167, 71-76.
- Geray, Cevat (1993). “Nasıl Bir Yerel Yönetim Düzeltimi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 2 (5), 13-21.
- Geray, Cevat ve Keleş, Ruşen (1969). *Küçük Belediyelerin Sorunları*. Ankara: Todaie, Sevinç Matbaası.
- Göymen, Korel (2010). *Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Gözler, Kemal (2003). *Anayasa Hukuna Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gözübüyük, Şeref (1967). *Türkiye’de Mahalli İdareler*. Ankara: Todaie Yayın.

- Gözübüyük, Şeref (2008). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Güdük, Mehmet (2007). *Yerel Özerklik Açısından Belediyelerin Mali Yeterliliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güllüce, İdris (2004). *Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Güllüce, İdris (2004). *Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Günel, Gülin (1998). "Mahalli Hizmetlerin Yerine Getirilmesinde Özelleştirme Eğilimleri". *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4, (1-2).
- Günaydın, Osman (1989). *İdari Vesayet Denetimi ve Belediyelerin Kararları Üzerinde Uygulanışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Günday, Metin (1996). *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Gündüz, İsmail, Orçun (2008). *Yerel Yönetimlerin Bir Borçlanma Yöntemi Olarak Tahvil İhracı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gündüzöz, İlker (2005). *Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belde Belediyelerinde Ölçek Sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Güner, Ayşe (2004). "Belediyelerin Öz Gelirleri". *Vergi Dünyası Dergisi*, 274, 146-151.
- Güzeler, Aslı (2008). *Türkiye'de Belediyelerin Mali Yapısı Ve Finansal Sorunları: Konak Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Hamamcı, Can (2004). "Türkiye'de Yerel Yönetimler". (Ed.: Duygu Dalgıç). *İsveç ve Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Avrupa Birliği Uluslararası Semineri* içinde(s. 1-33). Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği ve İsveç Belediyeler Birliği Yayını.

- Hasanov, Elgiz (2009). *Yerel Yönetimlerin Gelir ve Harcama Yapısı: Azerbaycan Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kalça, Fatma (2009). *5302ve5393 Sayılı Yerel Yönetim Yasalarının Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kara, Mustafa (2005). *Yerel Yönetim Birlikleri: Çanakkale ve İlçeleri Köy Birlikleri Örnekleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Karahanogulları, Onur (1999). “Belediye Personelinin Hukuki Yapısına İlişkin Gözlemler”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 47 (1), 279-318.
- Karaoğlu, Emin (2004). “Yeni Çevre Temizlik Vergisi Uygulaması”. *Belediye Dünyası*, 5 (1) 21-32.
- Kaya, Erol (2003). *Yerel Yönetimler Reformu ve Belediyelerde Yeniden Yapılanma*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Kazıcı, Ziya (2006). *Osmanlı’da Yerel Yönetim (İhtisab Müessesesi)*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Keleş, Ruşen (1992). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, Ruşen (1998). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, Ruşen (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, Ruşen ve Yavuz, Fehmi. (1989). *Yerel Yönetimler*. Ankara. Turhan Kitapevi.
- Kırışık, Fatih ve Sezer, Özcan (2006). “Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 15 (2) 5-30.
- Kocahanoğlu, Osman, Selim (1986). *Açıklamalı-Örnekli-Uygulamalı Belediye Vergileri ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Temel Yayın.
- Kurtuluş, Barış (2006). *Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamalarının Finansmanı: Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlenme Genel Müdürlüğü*

Bütçe ve Mahalli İdareler Dairesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Mumcu, Ceyhan ve Ünlü, Halil (1990). “İdare Hukuku Açısından Belediye Kanunu”, *Türk Belediyeciliğinde 60 yıl Uluslararası Sempozyumu, Ankara Metropol İmar A.S.-IULA-EMME*.

Nadaroğlu, Halil (1994). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Basım.

Nadaroğlu, Halil (2001). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Basım.

Odabaş, Hasan (2007), *5393 Sayılı Belediye Kanunu Kapsamında Sözleşmeli Personel İstihdamı*. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Sosyal Güvenlik, İş hukuku, Mahalli İdareler ve Kit Dairesi, Ankara.

Oktay, Ercan (1997). *Mali Yapısı ve Kaynak Sorunları Bir Örnek Olay Olarak Karaman Belediyesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Ortaylı, İlber (2007). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat Yayın.

Ortaylı, İlber ve Tekeli, İlhan. (1978). *Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi*. Ankara: Ökmen Yayınları.

Önem, Tansu (2012). *Belediyelerde Stratejik Planlama Sorunları Üzerine Bir Araştırma: “Çanakkale Belediyesi Örneği”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Özveren, Eyüp (2006). “Zaman İçinde Avrupa, Akdeniz Dünyası ve Antakya Üzerine Düşünceler” . (Ed.: Özveren Eyüp, ÖzelOktay ve Ünsal Süha, Emiroğlu Kudret). *Akdeniz Dünyası-Düşünce, Tarih, Görünüm* içinde (s. 13-26). İstanbul: İletişim Yayın.

Özyardımcı, M. Cemal (2006). “İl Özel İdaresi ve Belediye Gelirleri Kanun Tasarısı İle İlgili Düzenlemeler”. *Beklenen Mahalli İdareler Dergisi*, sayı 147, 1-11.

Sakınç, Süreyya (1998). “Yerel Kamusal Malların Fiyatlandırılması ve Etkinlik”. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 327-342.

- Sakınç, Süreyya (2001). *Yerel Yönetimler Ekonomisi*. Manisa: Emek Matbaacılık.
- Sarıçiçek, Ejder (2010). *Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi ve Son Dönemlerde Yapılan Yetki Devirleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Selvi, Hasan (1987). *Yeni Düzenlemeler Işığında Belediyelerin Mali Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sezgin, Nuri (2008). “5779 Sayılı Kanunun Getirdikleri”. *Yerel siyaset, Pendik Belediyesi Mali Hizmetler Müdürü*, 72-76.
- Sırtaş, Şeyda (2006). *Anakentlerin Mali Sorunları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sivrekli, Esra (2001). “Yerelleşme ve Yerel Demokrasi”. *Türk İdare Dergisi*, 81(431), 121-133.
- Sütlüoğlu, İmdat (1999). *Mahalli İdareler ve Yeniden Yapılanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Sütlüoğlu, İmdat (2003). *İdarenin Yeniden Yapılanması ve Yerel Yönetimler*. Ankara: Nadir Kitap Yayınevi.
- Şat, Nur (2000). *Türkiye’de Yerel Hizmetlerin Sunulmasında Belediye Birliklerinin Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Şengül, Tarık (1999). “Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8 (3), 3-19.
- Şikol, Aziz, Yıldırım (2010). *Belediyelerde İdari-Mali Özerklik Ve Türkiye’deki İşlevi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Tanör, Bülent (1995). *Osmanlı-Türk Anyasal Gelişmeleri: 1789-1980*. İstanbul: Der Yayınları.
- Tanrıöver, İsmail (2001). “İlan ve Reklam Vergisi Nereden Alınır”. *Mali Yönetim ve Denetim Dergisi*, Sayı, 10, 52-57.
- Tamer, Mustafa (1997). “Belediyeler, Yerel Yönetim Siteminin Sisteminin Mevcut Durumu ve Geleceği”. *İller ve Belediyeler Dergisi*, Sayı, 622-623, 491-506

- Tekelioğlu, Sinem (2010). *Türkiye’deki Belediyelerin Mali Özerklik Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Türkoğlu, İrfan (2007). *Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tesev, (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. İstanbul: Sena Ofset Yayın.
- TOBB, (1996). *Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması*. Ankara: Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 303.
- TODAİE, (1991). *Genel Rapor*. Ankara: Yayın No: 238.
- TODAİE, KAYA (1992). *Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu*. Ankara: Yayın No: 247.
- Top, Nuray (1999). *Belediye Hizmet Yeterliliği Adapazarı Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Topal, A. Kadir (1999). “Türkiye’ de Belediyeleşme Süreci ve Ölçek Sorunu”. *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 4 (11), 49-55.
- Toprak, Zerrin (2006). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tortop, Nuri (1986). “1986 Yılında Belediyelerce Sağlanan Yeni Mali İmkanlar”. *İller ve Belediyeler Dergisi*, Hatay Valiliği Arşivi.
- Tortop, Nuri (1991). *Mahalli İdareler*. Ankara: Todaie Yayın.
- Tortop, Nuri (1994). *Mahalli İdareler*. Ankara: Yargı Yayın.
- Tortop, Nuri, Aykaç, Burhan, Yayman, Hüseyin ve Özer, M. Akif (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayın.
- Turan, Deniz (2001). *Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı, Mali Sorunları ve Çözüm Önerileri (Bursa-Büyükşehir Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Türkyener, Mustafa, Can (2010). *Mali Tablolarının Analizi Yolu İle Mali Başarılarının Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- TÜSİAD (1995). *Yerel Yönetimler- Sorunlar ve Çözümleri*. İstanbul: Medya Yayın.
- Uçar, Bülent (1995). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Oluşum Süreci*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Seminer Çalışması, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin. (2007). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayın.
- Ulusoy, Ahmet ve Topal, Kadir (1997). “Yerel Yönetimlerin Mali Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *Türk İdare Dergisi*, 69 (414), 203-261.
- Urhan, Vahide, Feyza (2008). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”. *Sayıştay Dergisi*, 49, 47-63.
- Ülkümen, İsmail, Hakkı (1960). *Mahalli İdareler Maliyesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ajans Türk Matbaası.
- Yakar, Soner ve Kandır, Serkan, Yılmaz (2012). “Türkiye’de Belediyelerin Tahvil İhracı ve Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması”. *Maliye Dergisi*, 162, 430-447.
- Yalçındağ, Selçuk (1992). “Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Yeni Bir Bakanlık”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1 (4), 3-11.
- Yayla, Yıldızhan (1987). *Belediye Nedir?*. İstanbul: Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, Birlik Yayınları.
- Yayman, Hüseyin (2008). *Türkiye’nin İdari Reform Tarihi*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayın.
- Yıldırım, Selahattin (1990). “Yerel Yönetim ve Demokrasi”. *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl, Uluslar arası Sempozyum*, 7-41.
- Yıldırım, Uğur ve Ayrıçay, Yücel (2007). “Belediyelerin Finansman Sorununun Çözümünde Sermaye Piyasalarının Rolü”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 16 (2), 21-44.

DİĞER

- 442 Sayılı Köy Kanunu <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/368.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2011).
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/388.html> (Erişim Tarihi: 03.05.2011).
- 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/457.html>. (Erişim Tarihi: 15.05.2011).
- 1340 Sayılı Kalkınmada Öncelikli Yörelere İlişkin Program ve Projeleri Desteklemek Amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Bütçesinde Yer Alan Ödenekten Yapılacak Yardımların Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik <http://mevzuat.dpt.gov.tr/yonetmel/bolgesel/yardim.htm> (Erişim Tarihi: 15.05.2011).
- 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/546.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2011).
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu www.mevzuat.adalet.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.05.2011).
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1449.html> (Erişim Tarihi: 03.05.2011).
- 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri www.mevzuat.adalet.gov.tr (Erişim Tarihi: 15.05.2011).
- 5393 Sayılı Belediye Kanun <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html> (Erişim Tarihi: 03.05.2011).
- 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun <http://www.sayilikanun.com/5779-sayili-kanun/> (Erişim Tarihi: 25.05.2011).
- 18520 Sayılı Mahalli İdareler Fon Yönetmeliği <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20290.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2011).

18547 Sayılı Türk Sporunu Teşvik Fonu Yönetmeliği (Erişim Tarihi: 20.05.2011).

20456 Sayılı İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21408.html> (Erişim Tarihi: 21.05.2011).

28346 Sayılı Sebze ve Meyve Ticareti ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120707-26.htm> (Erişim Tarihi: 24.05.2011).

<http://www.kazanci.com/kho2/devletvekamu/DveKKFonlari/Yonetmelikler/index.htm> (Erişim Tarihi: 19.06.2012).

<http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/abubekir/008/06.05.2012> (Erişim Tarihi: 05.07.2012).

<http://www.mainboard24.com/siyaset-bilimi/411504-belediye-yonetimi.html> (Erişim Tarihi: 08.07.2012).

<http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=412> (Erişim Tarihi: 08.10.2012).

<http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/hatay> (Erişim Tarihi: 09.10.2012).

<http://www.migm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.01.2013).

<http://www.forumdaz.net/hatay/hatay-ili-hakkinda-bilgi-56414/> 2010 (Erişim Tarihi: 15.01.2013).

http://www.forumlopedi.net/kamu_yonetimi_ve_egitimi/anayasada_yerel_yonetimler_nelerdir-t12570.0.html2008 (Erişim Tarihi: 07.02.2013).

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20290.htm> (Erişim Tarihi: 03.03.2013).

EKLER

Ek 1: Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar (Yüzde Olarak)

GBA	Belediye	199	199	199	199	199	199	1996	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201	
1	Antakya	59,3	63,8	44,2	52,2	44,2	45,2	55,9	57,8	69,7	72,5	57,4	63,7	73,6	54,2	58,3	39,8	44,3	44,3	41,2	48,3	50,9
2	Avsuyu					87,1	95,0	67,8	76,8	80,3	73,4	79,5	74,7	42,0	81,5	82,6	76,1	77,0	59,1	83,4	86,1	86,1
3	Çekmece	97,4	87,5	84,6	74,8	81,2	76,4	56,6	59,8	58,7	78,5	62,1	93,3	76,4	58,8	63,2	65,7	66,7	71,7	72,7	69,5	69,5
4	Ekinci	64,5	71,7	79,2	68,4	42,8	39,6	14,2	40,2	56,6	56,9	45,6	48,1	47,9	50,2	54,2	4,0	99,2	78,8	22,8	99,5	99,5
5	Gümüşgöze							100,	78,1	79,1	80,6	82,2	81,8	85,7	90,0	92,9	91,2	91,7	85,0	92,0	89,4	89,4
6	Güzelburç							86,7	0,2	61,4	31,6	74,3	61,8	88,6	79,9	82,2	78,1	76,5	86,6	79,7	69,8	69,8
7	Harbiye	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	59,3	69,1	66,9	61,5	59,2	60,9	61,7	58,6
8	Kuzeytepe					70,4	60,4	66,3	62,7	51,8	42,2	31,5	42,4	35,0	56,7	64,4	59,7	61,3	65,7	67,5	55,8	55,8
9	İskenderun	67,7	65,7	59,1	38,5	68,1	67,3	68,7	68,7	69,7	75,4	64,2	59,6	67,4	58,2	69,3	46,4	43,8	28,7	45,8	39,3	39,3
10	Azganlık										59,6	77,4	71,7	69,0	53,7	51,5	33,9	29,5	21,4	38,9	62,2	67,4
11	Bekbele	75,8	70,1	78,7	69,7	74,4	79,1	71,4	78,5	48,4	75,0	73,7	83,4	74,2	78,7	74,0	78,4	71,9	33,3	44,1	75,9	75,9
12	Denizciler	53,1	72,9	76,8	58,5	44,4	67,0	59,7	59,4	62,7	62,1	62,7	62,1	67,9	64,9	70,0	70,7	58,8	59,8	52,4	52,9	52,9
13	Karaağaç					77,3	64,6	78,6	56,6	66,6	65,4	71,2	65,0	86,0	75,3	78,2	85,9	57,1	70,0	74,5	92,3	91,5
14	Karayılan	94,4	98,0	86,2	94,1	99,5	99,7	99,7	39,5	40,7	48,3	32,9	46,7	24,4	71,7	78,1	1,0	0,4	30,5	34,4	73,0	0,0
15	Nardüzü	0,0	61,1	59,2	50,0	39,2	56,1	49,8	48,8	45,4	44,4	41,1	53,3	51,3	45,2	48,6	42,8	26,8	34,4	41,6	58,6	58,6
16	Sarıseki	29,0	41,7	0,4	0,3	0,2	0,4	1,8	3,6	7,2	0,6	13,4	24,9	32,4	25,6	24,7	35,6	30,1	22,0	30,9	24,4	24,4
17	Samandağı	66,5	62,7	61,4	64,5	58,1	73,5	74,3	53,8	70,3	64,8	67,6	72,7	85,5	71,6		72,0	78,1	0,0		0,0	
18	Aknehir					77,8	67,8	65,8	69,0	57,5	32,3	74,7	69,1	90,8	77,3	80,8	90,1	80,7	65,7	68,2	82,2	87,2
19	Kuşalanı							89,2	64,9	62,1	57,7	64,3	77,7	69,3	62,7	63,6	61,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
20	Tavla					78,5	71,0	80,1	45,2	59,8	38,5	63,3	60,1	91,3	76,3	83,5	85,3	87,2	86,7	85,0	88,2	
21	Tekebaşı				93,0	75,2	74,1	81,7	80,6	78,7	77,2	80,1	80,9	85,0	84,3	77,2	76,8	73,1	77,3	76,4	88,6	
22	Tomruksuy										65,0	65,1	60,5	86,9	74,6	82,5	80,7	80,5	64,4	65,9	87,4	
23	Hassa	82,0	63,1	67,6	71,9	59,2	55,1	60,2	71,6	68,9	69,4	75,0	53,9	71,8	50,2	76,5	85,6	78,3	70,2	65,3	83,6	83,6
24	Söğüt										99,7	86,7	83,8	92,9	0,0	0,0	0,0	85,6	67,0	72,7	96,3	96,3
25	Reyhanlı		51,1	51,1	26,8	1,4	43,8	69,9	74,4	72,5	85,7	85,7	84,1	78,7	72,1	67,0	69,5	73,8	67,9	70,5	82,0	

Ek 2: Kurumlar ve Teşebbüs Hasılatı Gelirleri (Yüzde Olarak)

KTH	Belediye	199	199	199	199	199	199	1996	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	14,1	1,3	19,0	14,8	2,3	2,3	2,7	3,5	2,7	4,9	6,5	6,0	4,0	7,8	5,2	20,9	22,8	21,8	20,5	20,9	1,4
2	Avsuyu					0,0	0,0	9,0	6,1	4,8	5,0	7,7	6,2	48,0	9,4	10,2	8,6	5,7	7,9	8,1	7,2	7,2
3	Çekmece	0,0	1,5	1,8	1,3	1,0	6,5	12,1	10,3	6,3	6,3	11,8	2,0	11,1	22,9	19,0	15,9	14,5	0,7	0,0	0,0	
4	Dursunlu	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	13,1	12,4	12,9	11,4	10,7	10,1	11,2	11,2
5	Ekinci					4,7	4,1	6,1	8,1	5,9	44,3	10,6	7,9	8,9	11,6	10,4	9,7	9,6	9,3	6,9	9,5	6,8
6	Gümüşgöz					4,9	8,1	10,9	6,6	7,1	3,8	8,4	6,3	8,0	8,8	8,6	7,9	6,9	6,2	5,5	5,7	5,7
7	Harbiye												16,4	13,9	15,2	13,3	14,4	12,1	17,3	14,7	14,9	14,8
8	Kuzeytepe					0,6	1,3	4,1	2,4	3,0	8,9	12,6	12,3	7,5	10,7	17,2	17,6	11,5	9,2	1,0	8,7	8,7
9	Odabaşı					6,7	6,5	8,8	6,4	5,5	10,9	11,0	9,9	8,2	12,2	11,2	12,2	14,4	14,4	0,6	11,0	
10	Serinyol				15,1	13,4	13,6	70,3	13,5	11,2	11,5	15,3	15,4	15,3	14,8	13,9	93,7	0,2				
11	Dursunlu	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	59,3	69,1	66,9	61,5	59,2	60,9	61,7	58,6
12	İskenderun	0,0	9,8	10,1	3,2	3,7	3,1	2,8	16,5	3,3	2,7	3,9	3,1	3,2	4,8	4,8	24,7	36,9	23,0	42,3	24,8	
13	Azganlık												1,4	1,0	6,1	3,5	2,7	4,7	4,1	6,8	9,8	5,7
14	Bekbele	4,7	8,8	6,1	3,6	10,8	6,9	7,0	5,3	30,9	5,3	13,5	6,3	6,2	7,9	9,5	6,3	6,7	4,1	5,6	6,9	
15	Denizciler	21,2	16,8	13,7	11,8	16,6	15,0	12,9	14,2	11,2	14,6	15,6	15,8	14,8	17,4	13,0	11,8	8,8	11,5	10,4	11,7	
16	Karaağaç					0,0	3,6	3,5	2,1	2,0	2,0	5,8	4,4	3,1	3,5	4,2	3,1	1,5	1,5	1,7	2,0	1,0
17	Nardüzü		2,6	7,0	7,3	3,6	6,9	8,4	8,3	7,1	12,5	11,5	15,2	15,9	15,8	17,3	13,6	24,2	11,1	11,5	16,1	
18	Sarıseki	0,4	0,3	57,7	21,7	0,0	20,0	1,0	0,2	0,9	0,2	4,4	7,9	4,9	5,8	6,0	14,9	9,1	9,3	17,1	12,3	
19	Samandağı	9,6	13,5	9,6	11,0	9,4		4,5	7,3	3,4	4,6	5,6	4,7	4,0	11,0	43,2	11,3	13,7	9,1		87,2	
20	Kuşalanı					0,0	0,0	2,2	4,0	3,0	2,3	5,9	4,3	2,9	6,4	6,1	2,5	0,4	0,1	0,4	1,1	0,0
21	Koyunoğlu							0,0	0,7	1,7	1,4	0,4	0,1	0,0	0,3	0,3	0,0	0,1	1,2	1,0	1,6	
22	Tavla					0,6	2,2	3,5	3,9	1,3	0,1	0,3	0,1	0,4	0,5	0,5	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	
23	Hassa	5,5	4,5	4,0	8,0	6,3	5,3	5,6	5,8	3,6	7,8	10,3	13,6	10,4	10,8	5,4	1,2	7,9	11,9	5,4	6,0	6,0
24	Söğüt										0,1	0,0	0,0	0,0	62,1	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
25	Reyhanlı		13,3	13,3	10,2	14,1	24,3	13,0	12,0	7,2	3,7	3,7	4,1	5,3	6,9	14,7	12,7	11,6	11,4	6,6	7,9	

Ek 3: Belediye Malları Gelirleri (Yüzde Olarak)

BMG	Belediye	199	199	199	199	199	199	1996	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	3,4	0,9	21,2	20,5	23,6	32,9	11,1	4,8	4,3	4,5	4,7	4,7	3,4	8,6	9,5	7,0	0,6	4,5	8,3	0,6	8,2
2	Çekmece	0,0	2,5	3,9	6,8	1,6	1,8	4,0	2,1	2,0	6,6	7,9	0,9	2,9	0,5	0,7	1,4	1,6	14,2	12,3	12,2	
3	Dursunlu	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	7,9	1,3	0,4	0,7	0,5	0,2	2,9	0,2
4	Ekinci					1,1	1,4	2,4	9,4	0,4	0,3	1,7	2,5	0,8	0,3	0,6	0,7	0,0	0,0	0,0	1,8	0,0
5	Gümüşgöze					0,0	0,0	0,1	0,1	5,0	0,7	0,3	0,4	0,0	1,2	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
6	Güzelburç								1,3	9,2	3,4	0,0	2,1	0,0	0,0	2,5	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
7	Harbiye												2,2	3,1	9,1	1,6	0,5	0,1	0,1	0,4	0,4	0,5
8	Turunçlu							1,2	5,2	10,4	1,5	0,0	12,2	3,2	0,0	0,0	9,1	0,0	0,0	1,9	7,2	8,8
9	Kuzeytepe					1,1	1,4	1,0	3,7	4,1	14,6	1,0	7,2	1,3	4,2	0,6	4,7	4,1	0,4	2,3	1,0	
10	Küçükdalıya					0,0	0,0	0,0	40,6	7,6	0,0	1,5	5,6	8,7	5,4	1,7	0,8	8,4	12,9	19,1	1,4	
11	Odabaşı					5,4	5,9	14,3	10,6	0,0	1,5	4,3	1,9	5,6	8,8	2,5	3,6	7,7	0,3	11,4	0,5	
12	İskenderun	7,9	6,6	11,5	16,4	5,1	3,9	5,8	47,4	4,1	3,6	13,7	19,9	12,4	16,4	7,0	4,7	3,1	1,7	2,8	19,9	
13	Azganlık										23,9						0,1			0,9	0,5	0,8
14	Bekbele	0,9	0,2	1,2	2,0	2,8	1,8	1,0	0,7	0,3	0,7	0,1	2,6	8,0	0,2	0,3	0,3	4,2	0,0	0,0	0,0	
15	Denizciler	0,0	0,0	0,2	0,7	9,4	0,6	1,7	3,7	0,2	4,4	1,3	0,7	0,5	0,9	1,6	1,5	0,6	0,7	9,4	9,7	
16	Karaağaç	0,6	0,2	0,1	1,4	0,2	0,8	0,1	0,1	0,2	4,0	0,3	0,5	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2				
17	Nardüzü		0,0	9,8	4,3	3,0	4,5	2,6	4,1	2,3	6,0	19,2	3,1	5,7	2,8	3,5	19,7	1,1	0,4	1,7	0,9	
18	Sarıseki	9,2	11,2	28,7	48,4	38,6	0,1	5,3	3,6	2,4	1,1	46,9	30,1	12,5	22,7	11,8	6,2	11,1	21,0		32,2	
19	Samandağı	1,5	0,6	0,7	1,3	1,1	1,1		25,9	7,3	11,1	0,4	0,4	0,1	0,5	2,3	0,2	0,3	0,0		0,0	
20	Aknehir					1,0	0,6	0,1	1,3	0,5	7,3	0,5	1,9	0,6	0,8	0,0	1,5	6,5	5,7	6,5	8,9	5,1
21	Tavla					0,8	0,4	0,4	2,6	7,2	5,4	9,7	5,4	1,4	0,5	0,5	0,7	0,0	1,6	3,1	3,2	
22	Tekebaşı				0,9	3,0	3,0	2,3	2,2	2,2	3,3	4,3	3,7	3,0	3,0	3,3	3,7	10,6	1,3	7,2	1,9	
23	Hassa	1,7	1,3	1,5	0,4	1,3	5,0	17,3	7,3	19,5	4,3	2,0	10,8	1,5	22,8	3,1	0,5	1,8	6,3	7,0	1,5	1,5
24	Söğüt										0,0	13,0	0,0	0,0	29,1	0,0	0,0	0,0	0,4	1,3	0,2	
25	Reyhanlı		15,8	15,8	1,6	24,6	23,3	4,5	5,7	4,7	2,5	2,5	2,7	3,1	4,0	2,7	2,7	1,8	1,3	1,2	2,2	

Ek 4: Ücretlerden Elde Edilen Gelirler (Yüzde Olarak)

Ücretle	Belediye	199	199	199	199	199	199	199	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	5,3	1,6	3,2	4,1	3,5	2,7	2,7	2,0	1,4	1,5	1,4	1,1	0,5	0,6	1,1	4,6	1,9	9,4	2,6	3,3	8,0
2	Çekmece	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	2,2	1,0	0,9	1,6	0,3	1,6	3,4	2,8	2,4	1,0	0,0	0,5	4,6	
3	Dursunlu	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	0,6	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
4	Ekinci					0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,5
5	Gümüşgöze					3,6	14,4	0,5	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
6	Güzelburç								0,5	0,0	0,0	8,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	1,2	0,0	
7	Harbiye												2,9	2,7	2,9	2,4	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
8	Kuzeytepe					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	
9	Küçükdalğa					2,8	0,0	0,0	0,0	5,2	3,4	0,0	2,5	5,6	3,0	3,9	2,8	7,9	10,5	5,4	0,4	
10	Odabaşı					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	2,5	3,4	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
11	Serinyol				16,5	21,1	37,0	11,2		0,8	1,4	0,5	0,5	0,4	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
12	Turunçlu								4,8	0,3	0,1	0,5	0,3	0,2	0,1	0,2	0,3	0,7	0,0	1,9	4,6	1,4
13	İskenderun	9,8	10,3	3,1	1,7	2,8	2,5	1,9	12,0	1,8	1,4	1,6	1,0	0,1	1,9	1,8	7,5	0,0	8,9	0,5	7,8	
14	Azganlık											2,7	1,1	1,2	3,8	0,4	1,9	0,1	1,0	0,1	0,2	
15	Bekbele	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
16	Denizciler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,1	0,3	1,3	1,8	1,3	1,4	1,1	0,6	0,1	1,0	10,5	9,3	9,4	
17	Karağaç					2,0	1,0	1,3	1,0	1,0	0,1	0,6	1,4	2,3	0,6	0,5	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,4
18	Karayılan	0,0	0,0	0,8	12,7	1,8	9,3	13,4	0,2	0,5	1,0	1,3	1,6		0,5	5,6						
19	Nardüzü		29,9	0,5	0,6	0,4	0,7	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,5	1,3	1,9	2,6	1,3	0,6	0,7	0,0	0,0	
20	Sarıseki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,3	30,8	33,9	70,1	6,0	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
21	Akçalı	0,0	3,3	0,8	2,6	6,2	0,0	66,6	17,4	8,7	0,0	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	27,1	1,4	0,1	5,8	1,1	
22	Samandağı	1,3	13,3	20,9	0,3	1,5	2,2	1,8	0,7	0,9	1,3	1,1	0,7	0,4	1,3	3,0	0,8	1,4	0,0		0,0	
23	Aknehir					0,0	0,5	0,3	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,8	0,6	0,3	1,1	0,2	0,9	1,3	0,9
24	Hassa	3,9	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	1,0	1,2	1,6	0,7	4,3	4,5	1,4	1,1	1,1
25	Reyhanlı		0,2	0,2	0,1	0,5	0,5	0,6	0,5	0,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,4	5,0	0,1	0,0	0,0	

Ek 5: Vergi Gelirleri (Yüzde Olarak)

Vergi	Belediye	199	199	199	199	199	199	1996	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	16,0	30,8	10,3	6,5	24,2	12,7	19,1	12,7	10,6	13,6	16,3	17,0	15,3	21,8	19,5	13,4	10,9	12,2	16,3	11,7	17,2
2	Çekmece	0,8	4,5	6,9	5,3	2,2	3,0	14,6	3,8	18,1	1,1	2,4	0,6	1,8	3,0	3,4	5,7	9,7	7,6	5,9	5,5	5,5
3	Dursunlu	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	12,4	9,9	14,6	14,1	11,3	11,8	11,0	17,1
4	Ekinci					6,6	6,6	6,8	3,7	8,3	3,9	5,3	4,2	3,9	7,4	5,9	7,2	12,1	10,9	7,6	10,7	9,8
5	Gümüşgöze					10,0	6,8	7,5	6,0	7,6	7,4	10,0	8,9	9,0	13,8	10,6	11,1	11,3	9,1	9,4	9,9	9,9
6	Güzelburç								9,6	25,6	2,2	29,4	26,1	19,4	50,2	24,2	32,8	22,7	22,0	23,6	15,3	15,3
7	Harbiye												9,1	8,6	12,7	8,6	12,4	10,1	12,0	8,0	9,2	11,7
8	Kuzeytepe					16,8	10,6	18,6	10,8	25,9	22,0	15,3	19,1	10,4	23,2	14,7	15,7	14,0	21,2	14,9	15,4	15,4
9	Küçükdalya					41,4	91,2	64,7	21,6	48,3	55,9	71,6	52,9	45,6	42,2	43,2	36,1	34,4	26,9	30,2	10,2	10,2
10	Odabaşı					12,7	13,0	31,0	9,5	19,6	22,3	20,8	19,3	12,2	22,3	19,1	20,4	27,8	28,1	21,0	17,5	17,5
11	Serinyol	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	6,3	2,6	4,1	10,6	7,8	8,1	8,2	7,7	9,6	7,6	0,5	0,2	15,2	4,6	0,2	0,2
12	İskenderun	0,2	5,6	14,6	11,8	9,0	20,5	16,5	49,3	16,7	13,3	14,2	12,2	15,4	21,3	15,2	14,3	17,8	6,1	11,0	7,0	
13	Azganlık										7,5	12,0	11,1	12,3	7,6	35,7	52,9	45,9	64,4	41,9	19,1	22,4
14	Bekbele	17,7	5,6	3,1	2,4	8,0	8,7	6,3	5,0	5,7	7,7	6,0	4,1	5,9	9,2	9,5	10,0	10,7	4,5	5,3	5,0	
15	Denizciler	15,3	5,3	4,2	3,2	18,6	12,9	9,8	7,6	9,9	6,8	6,4	6,7	6,8	10,6	8,1	8,3	25,6	7,6	7,0	6,9	
16	Karaağaç					8,1	3,4	4,5	2,5	10,8	8,7	6,9	5,4	6,8	10,7	8,9	5,5	38,3	4,8	5,0	3,6	6,4
17	Karayılan	13,3	80,9	68,8	62,0	14,5	12,2	9,8	80,0	75,3	58,1	42,7	50,5	92,9	58,3	70,2		99,7	0,0	0,0	0,0	
18	Nardüzü		6,1	6,7	5,1	16,8	16,5	26,4	15,2	22,5	18,7	13,6	15,4	16,5	24,8	16,8	14,7	35,3	20,2	20,8	16,1	
19	Sarıseki	54,1	46,5	11,4	27,8	29,2	55,5	6,1	8,3	18,8	1,9	33,6	34,3	43,8	42,9	56,3	39,2	47,2	32,1	23,0	28,2	
20	Samandağı	9,8	5,5	5,6	21,3	24,4	16,6	13,1	5,6	13,2	8,3	9,6	10,6	6,2	12,7	31,8	11,2	6,1	10,2		0,0	
21	Aknehir					6,0	3,3	3,1	2,3	7,0	2,8	6,9	5,6	4,2	8,3	6,5	3,2	7,0	5,2	5,0	5,3	6,7
22	Tavla					5,6	9,8	8,0	8,2	7,1	4,1	8,2	4,8	6,6	6,7	8,5	7,6	8,2	7,6	7,8	7,3	
23	Tekebaşı				3,1	10,4	9,4	9,1	7,5	12,1	10,4	6,5	8,8	5,0	10,6	12,6	14,3	4,7	5,9	4,5	4,1	
24	Hassa	2,9	2,1	2,3	1,5	1,6	4,3	4,7	5,0	6,2	7,1	4,4	5,6	7,4	9,4	7,3	3,4	3,4	3,2	2,2	3,2	3,2
25	Reyhanlı	6,2	6,2	1,3	8,7	4,8	5,2	4,4	7,0	3,7	3,7	4,1	3,2	4,1	6,2	4,8	4,0	5,5	4,0	3,0		

Ek 6: Harçlardan Elde Edilen Gelirler (Yüzde Olarak)

Har	Beledi	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Antaky	7,54	8,31	3,38	2,87	3,37	2,30	1,62	1,14	0,93	1,17	1,82	1,69	1,40	1,29	1,57	4,87	5,92	5,22	5,50	7,23	3,16
2	Çekme	0	0,36	2,69	2,39	2,18	2,99	3,96	3,75	1,54	1,05	2,42	0,60	1,82	2,95	3,37	5,68	9,65	7,59	5,93	5,43	
3	Dursun	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	1,35	1,80	6,63	9,53	6,65	7,86	6,65	7,02
4	Ekinci						0,08	0,18	0,14	0,09	0,15	1,65	1,10	0,51	0,39	1,35	1,68	5,90	4,98	2,71	4,84	1,42
5	Gümüş						0,53	1,09	0,64	0,23	0,92	0,84	0,68	0,54	0,34	0,57	2,35	0,81	0,68	0,18	1,52	
6	Güzelb								1,75	1,53	2,19	29,3	5,69	3,18	4,41	1,83	13,7	12,9	7,19	7,33	5,45	
7	Harbiy												1,86	0,75	0,57	0,50	4,20	3,35	2,79	1,17	1,86	2,76
8	Karlı						0	2,19	0,59	1,42	0,71	0,38	2,13	0,39	0,15	0,22	2,03	1,40	0,91	1,45	3,34	
9	Küçük						1,12	3,73	1,69	4,82	4,17	6,41	4,57	1,72	1,85	1,39	5,24	8,49	5,97	6,76	7,48	
10	Odabaş						1,12	3,73	1,69	4,82	4,17	6,41	4,57	1,72	1,85	1,39	5,24	8,49	5,97	6,76	7,48	
11	Seriny						1,59	0,95	1,65	2,25	1,69	2,63	3,14	2,02	2,35	1,99	!	0,05	4,20	1,68	0,07	
12	İskend	26,8	92,6	47,8	48,5	70,0	28,4	27,7	24,8	15,9	15,0	22,5	23,2	14,2	12,6	21,9	31,0	22,9	44,1	52,3	44,1	
13	Bekbel	64,3	38,8	2,7	4,8	2,0	3,2	6,1	6,6	1,1	3,4	3,1	2,2	0,9	0,5	7,0	5,9	5,2	3,1	6,6	15,1	
14	Denizc	56,3	24,7	34,6	55,3	15,0	22,0	18,8	23,4	10,5	13,6	12,6	13,0	14,5	11,8	17,1	35,3	10,2	19,0	26,1	44,5	
15	Karaağ					0,0	0,4	0,7	5,1	2,5	1,6	0,1	0,4	0,2	0,5	0,4	0,6	0,8	4,8	9,3	13,5	2,9
16	Nardüz		4,6	40,2	48,1	25,3	42,0	70,2	59,4	31,9	30,0	26,3	31,2	14,9	18,9	17,9	28,0	40,4	27,0	58,5	49,0	
17	Sarısek	18,9	12,2	96,0	98,9	98,9	98,1	2,9	3,2	2,3	1,0	3,1	3,9	4,7	3,9	6,0	11,9	3,1	4,2	19,8	40,9	
18	Akçalı	34,1	20,4	25,9	54,9	8,0	33,8	15,2	0,1	6,5	27,8	14,2	17,2	11,8	99,4	99,8	62,1	42,7	99,7	26,7	6,0	
19	Üçgüll						15,6	33,8	11,2	2,24	5,12	7,15	4,92	28,9	11,4	16,4	4,07	37,5	30,9	22,6	19,9	
20	Saman	3,0	2,8	2,3	10,3	6,0	5,8	5,9	2,2	2,2	2,1	4,2	4,1	1,5	1,8	8,0	5,1	0,7	0,0		0,0	
21	Aknehi					0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	1,2	0,6	0,1	0,3	0,4
22	Tavla					0,0	1,9	1,9	1,7	0,4	0,2	0,6	0,1	0,5	0,1	1,0	1,8	0,6	0,4	2,3	2,8	
23	Tekeba				57,1	66,4	64,1	56,0	66,3	60,2	76,9	58,2	69,8	73,2	86,4	93,3	94,8	82,2	91,5	93,2	89,1	
24	Hassa	1,4	0,8	0,8	0,6	1,0	0,8	1,0	1,5	0,9	1,4	1,2	1,4	1,6	1,3	2,2	1,2	2,1	1,7	1,7	2,0	2,0
25	Reyha		1,9	1,9	1,9	1,9	2,3	3,1	2,1	2,1	1,1	1,1	1,2	0,5	0,7	1,5	3,4	1,9	4,3	4,2	4,1	

Ek 7: Transfer Harcamaları (Yüzde Olarak)

Transfe	Belediye	199	199	199	199	199	199	199	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	13,6	12,9	7,3	10,0	15,2	9,7	16,4	13,3	1,0	9,9	11,3	14,7	9,4	6,5	10,9	16,5	3,4	6,2	6,2	6,7	6,2
2	Serinyol	38,3	1,3	1,3	0,9	3,9	1,1	0,1	0,9	72,8	3,7	3,0	2,1	1,0	2,1	2,4	5,5	2,2	8,4	5,0	5,5	
3	Turunçlu							37,0	0,4	0,5	1,0	2,1	2,6	2,8	3,9	3,2	2,3	6,9	6,4	3,4	6,0	0,0
4	Odabaşı					0,0	0,0	1,3	0,9	0,4	0,0	0,1	1,0	0,0	2,8	7,9	5,0	0,0	0,0	0,0	2,2	
5	Küçükdalıya					20,4	4,0	9,7	2,5	4,9	6,2	3,6	19,2	3,8	4,3	16,8	6,6	1,6	3,9	4,1	12,8	
6	Kuzeytepe					0,0	1,2	4,6	0,5	1,1	1,1	0,1	2,3	2,6	2,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
7	Harbiye											26,2	21,0	13,1	19,3	19,2	2,5	4,5	6,5	4,3	5,3	
8	Gümüşgöze					18,7	13,8	6,8	8,0	4,0	5,6	14,8	7,9	3,9	4,4	3,2	1,5	4,8	7,1	5,4	3,7	
9	Ekinci					0,0	0,0	0,6	0,5	0,5	0,2	0,4	1,4	0,3	1,4	1,2	0,7	4,9	5,6	4,3	4,1	4,5
10	Dursunlu	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	2,7	2,7	3,7	4,1	3,9	3,7	5,8	6,4
11	İskenderun	5,3	11,6	64,5	19,9	11,4	34,1	10,9	11,5	0,2	7,1	11,0	11,1	10,2	10,9	9,8	3,5	4,8	51,0	1,7	0,2	
12	Bekbele	0,2	1,1	2,6	2,3	2,4	1,3	2,4	1,4	0,3	2,2	4,1	17,0	10,1	4,0	4,9	4,5	2,5	1,4	1,6	2,1	11,0
13	Denizciler	0,3	0,4	3,0	9,8	11,5	6,3	4,7	2,6	2,1	1,7	1,9	11,9	7,9	8,3	7,5	4,6	2,2	1,9	3,2	3,4	
14	Karaağaç					0,5	0,7	0,6	0,4	0,3	2,9	3,4	8,4	11,1	4,0	3,8	2,8	1,2	2,3	4,6	6,1	
15	Karayılan	0,0	0,0	13,9	22,4	0,4	72,0	4,6	3,8	15,3	21,4	13,8	13,6	10,5	6,7	8,9	11,7	16,2				5,0
16	Nardüzü		0,0	11,6	2,1	19,9	5,5	5,2	4,2	2,2	3,4	3,0	3,1	2,7	3,0	0,5	3,5	0,0	4,0	2,6	3,7	
17	Sarıseki	3,8	7,8	12,7	98,6	14,2	14,8	3,5	11,2	10,9	8,6	11,0	7,6	8,5	6,6	7,2	5,5	7,9	3,6	4,9	0,4	
18	Akçalı	1,0	7,3	1,1	1,0	18,2	1,8	15,1	31,6	42,2	0,8	0,5	1,0	8,5	7,7	1,7	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
19	Samandağı	14,9	6,0	4,8	10,0	8,8	8,3	5,1	13,1	12,6	15,9	0,0	5,3	2,7	4,5	3,8	10,8	1,7	0,0	0,0	0,7	
20	Aknehir					0,3	0,7	5,5	2,6	9,4	8,0	12,1	10,1	4,6	3,9	3,7	4,1	1,8	4,9	3,6	5,9	1,9
21	Tavla					0,0	1,6	11,9	2,7	93,8	1,9	9,1	3,2	3,8	0,7	0,7	0,5	0,0	0,0	0,0	1,1	
22	Tekebaşı				7,4	9,9	9,0	21,3	12,0	12,5	10,5	1,6	15,4	11,4	18,4	26,8	18,6	18,0	13,7	6,6	10,3	
23	Hassa	8,6	7,9	5,5	6,9	4,6	8,5	10,5	1,6	1,7	0,6	15,8	13,3	8,0	14,2	6,9	1,3	7,5	4,7	3,2	2,9	
24	Akbez	0,0	9,8	10,8	80,3	74,3	0,0	0,0	0,0					31,3	10,8	11,8	2,3	3,5	2,1	3,5		
25	Reyhanlı		17,0	17,0	28,2	41,5	45,9	31,3	41,0	55,9	54,7	54,7	54,7	11,3	11,3	33,0	28,7	0,8	0,6	9,3	4,7	

Ek 8: Yatırım Harcamaları (Yüzde Olarak)

Yatırı	Belediye	199	199	199	199	199	1995	199	199	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	13,3	23,2	13,1	7,1	15,9	24,0	20,1	24,5	35,8	21,9	13,5	9,4	25,4	23,8	22,6	23,5	23,9	19,4	23,8	19,2	26,4
2	Çekmece	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
3	Dursunlu	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	18,1	19,4	15,6	33,2	29,8	35,1	25,1	25,8
4	Ekinci					59,8	52,1	43,4	32,9	37,4	29,4	25,0	17,3	34,1	9,1	6,0	16,7	21,0	3,9	25,0	25,1	20,3
5	Gümüşgöze					40,6	38,5	24,6	17,8	26,7	20,2	15,4	21,3	17,1	7,6	10,4	14,8	3,9	15,4	0,3	56,4	
6	Harbiye												5,1	7,9	16,2	12,7	19,1	38,7	30,4	25,2	25,4	8,6
7	Küçükdalya					57,9	0,0	23,1	22,0	0,0	5,8	0,0	0,0	2,9	2,2	3,3	49,2	12,3	20,4	18,9	0,1	
8	Narlıca										79,3	28,7	99,7	0,0	1,7	86,2	91,1		0,0	0,0	0,0	
9	Odabaşı					13,3	37,0	42,5	23,2	38,0	14,8	14,7	10,0	36,3	30,0	23,2	19,5	4,5	0,7	2,7	10,6	
10	Serinyol	0,9	1,3	6,7	9,6	3,9	7,8	2,9	9,0	2,7	5,0	6,1	8,9	7,7	13,5	12,5	7,7	7,9	10,5	42,9	62,0	
11	İskenderun	29,5	17,2	3,1	9,8	3,4	9,7	1,9	8,5	9,5	21,7	19,3	39,6	49,7	36,7	27,4	24,6	23,9	37,1	22,0	15,7	
12	Bekbele	25,0	20,2	15,4	7,7	1,9	5,7	4,8	5,1	4,2	3,7	2,7	6,2	12,7	5,4	11,1	10,1	0,5	56,2	16,2	17,1	
13	Denizciler	4,2	13,5	8,4	7,7	21,8	17,2	16,3	24,5	18,3	22,6	22,1	15,2	17,7	18,2	19,6	23,5	52,8	68,8	40,3	24,8	
14	Karaağaç					47,5	60,7	52,3	39,9	46,8	26,3	54,6	24,8	19,5	28,5	18,6	34,0	34,2	23,6	18,1	11,3	30,0
15	Karayılan	12,5	38,5	27,7	33,4	0,3	0,8	17,4	21,8	21,1	36,5	16,5	11,7	17,5	34,6	23,1	27,0	0,0		0,0		
16	Nardüzü		57,6	1,1	68,1	3,6	8,1	2,8	12,6	20,0	6,3	26,7	1,4	8,3	1,8	0,2	15,8	8,0	17,8	32,9	0,5	
17	Sarıseki	19,5	38,0	48,4	0,4	32,3	32,9	53,8	40,8	27,6	22,9	37,7	25,6	19,7	21,3	22,5	19,4	16,0	5,0	0,0	33,9	
18	Akçalı	16,5	17,9	1,6	20,1	49,9	26,0	23,6	26,7	42,4	76,6	5,1	4,9	16,0	35,4	4,0	0,0	41,2	20,0	35,8	10,2	
19	Samandağı										48,9	47,1	32,3	41,3	17,0	7,6	15,3	0,3	32,4	35,3	20,8	
20	Aknehir					33,6	63,1	36,7	46,5	46,2	59,8	6,8	8,0	34,7	0,0	12,7	17,6	19,0	0,8	1,1	1,0	0,0
21	Tavla					16,4	12,0	9,3	13,1	2,1	41,7	3,0	15,1	22,6	9,7	18,5	26,2	32,5	13,5	38,0	15,5	
22	Tekebaşı				9,9	11,4	11,9	27,3	13,5	18,0	19,6	36,4	41,4	29,4	50,6	7,9	46,8	41,0	31,1	39,7	13,7	
23	Hassa	6,5	10,3	6,8	4,2	2,9	20,9	2,8	1,8	7,8	0,7	12,0	12,0	3,3	2,9	11,6	10,6	6,3	5,3	5,8	19,6	19,6
24	Akbez	0,3	0,5	7,1	14,0	13,7	100,	85,9	0,0					7,4	12,7	7,3	11,8	3,2	0,7	6,9		
25	Reyhanlı		12,8	12,8	0,0	4,6	13,6	16,9	32,8	8,5	8,3	8,3	8,3	18,6	18,6	11,3	1,0	22,1	8,2	3,0	4,9	

Ek 9: Cari Harcamalar (Yüzde Olarak)

Cari	Belediye	199	199	199	199	1994	199	199	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	201
1	Antakya	73,0	63,9	79,6	82,9	68,9	66,3	63,6	62,2	63,3	68,2	75,2	75,9	65,2	69,7	66,5	60,0	72,7	74,4	70,0	74,1	67,4
2	Çekmece	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
3	Ekinci					40,2	47,9	56,0	66,5	62,1	70,4	74,6	81,3	65,6	89,4	92,8	82,6	74,0	90,5	70,7	70,7	75,1
4	Gümüşgöze					40,7	47,7	68,6	74,3	69,3	74,2	69,7	70,8	78,9	88,0	86,4	83,7	91,3	77,5	94,3	39,9	
5	Karlısu					70,7	60,9	66,4	55,9	56,9	67,7	78,9	82,5	94,7	73,7	74,4	76,1	75,8	74,7	64,8		
6	Güzelburç								100,	100,	100,	100,	100,	100,	100,	100,	100,	100,	100,	86,8	100,	
7	Kuzeytepe					100,	98,8	95,4	99,5	98,9	98,9	99,9	97,7	97,4	97,6	99,4	100,	100,	100,	100,	100,	
8	Küçükdalya					21,7	96,0	67,2	75,5	95,1	88,0	96,4	80,8	93,3	93,5	80,0	44,2	86,1	75,7	77,1	87,1	
9	Odabaşı					86,7	63,0	56,2	75,9	61,6	85,2	85,3	89,0	63,7	67,2	68,9	75,6	95,5	99,3	97,3	87,2	
10	Serinyol	60,8	97,3	92,0	89,6	92,2	91,1	97,0	90,1	24,5	91,3	90,9	89,0	91,2	84,4	85,1	86,8	89,9	81,0	52,1	32,5	
11	Turunçlu							63,0	52,3	74,3	63,7	85,0	64,7	97,2	87,6	84,1	89,8	88,6	78,3	58,2	93,9	99,9
12	İskenderun	65,2	71,1	32,4	70,4	85,2	56,2	87,2	80,0	90,3	71,2	69,7	49,3	40,1	52,4	62,8	71,9	71,3	11,9	76,3	84,1	
13	Bekbele	74,8	78,7	82,0	90,1	95,8	93,1	92,8	93,6	95,5	94,1	93,2	76,8	77,2	90,6	84,0	85,4	97,0	42,4	82,2	80,8	
14	Denizciler	95,5	86,1	88,6	82,5	66,7	76,5	79,1	72,9	79,6	75,8	76,0	72,9	74,4	73,5	72,9	71,9	45,0	29,3	56,5	71,8	
15	Karaağaç					51,9	38,7	47,0	59,7	52,9	70,8	42,0	66,8	69,5	67,5	77,6	63,2	64,7	74,2	77,3	82,6	65,1
16	Nardüzü		42,4	87,3	29,8	76,5	86,4	92,0	83,2	77,9	90,3	70,4	95,5	89,0	95,2	99,4	80,7	92,0	78,2	64,5	95,8	
17	Sarıseki	76,8	54,3	38,8	1,1	53,5	52,3	42,7	48,0	61,6	68,5	51,4	66,8	71,8	72,1	70,3	75,1	76,1	91,4	95,1	65,8	
18	Akçalı	82,5	74,8	97,3	78,8	32,0	72,2	61,3	41,8	15,5	22,6	94,4	94,1	75,5	57,0	94,3	98,4	58,8	80,0	64,2	89,8	
19	Samandağı	85,1	94,0	92,0	77,7	81,2	85,6	91,6	74,2	70,6	78,5	90,7	72,0	68,3	76,1	82,7	80,6	96,9	76,3	83,6	99,3	
20	Aknehir					66,1	36,2	57,8	50,9	44,4	32,2	81,1	81,8	60,7	96,1	83,6	78,3	79,2	94,3	95,4	93,2	98,1
21	Tavla					83,6	86,3	78,8	84,2	4,2	56,4	87,8	81,7	73,7	89,6	80,8	73,3	67,5	86,5	62,0	83,4	
22	Tekebaşı				82,7	78,7	79,1	51,4	74,6	69,5	69,9	62,0	43,2	59,2	31,1	65,3	34,5	40,9	55,2	53,7	76,0	
23	Hassa	84,9	81,8	87,7	88,9	92,6	70,6	86,7	96,6	90,5	98,8	72,2	74,6	88,8	82,9	81,5	88,1	86,2	90,0	91,0	77,4	77,4
24	Akbez	99,7	89,7	82,2	5,7	12,0	0,0	14,1	100,					61,3	76,5	80,9	85,9	93,3	97,2	89,6		
25	Reyhanlı		70,3	70,3	71,8	53,9	40,5	51,8	26,2	35,6	37,0	37,0	37,0	70,1	70,1	55,7	70,3	77,1	91,2	87,7	90,5	

Ek 10: Personel Harcamaları (Yüzde Olarak)

Persone	Belediye	199	199	199	199	199	199	199	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	201
1	Antakya	65,5	54,9	70,4	0,0	0,0	54,4	46,4	40,4	47,2	52,1	56,0	57,4	44,8	46,0	42,8	45,5	37,5	32,7	32,5	32,0	29,7
2	Çekmece	21,6	25,5	23,3	24,0	26,2	21,9	28,8	20,2	26,7	26,4	24,9	27,5	23,7	29,0	21,3	19,1	31,3	21,4	21,8	22,5	
3	Ekinci					8,2	17,3	18,5	44,3	44,7	50,6	46,0	47,4	38,2	60,6	63,4	58,6	46,8	52,1	35,6	35,4	35,4
4	Gümüştöze					12,9	24,4	45,3	57,9	52,7	62,4	56,0	48,6	54,4	60,1	69,1	67,7	51,5	46,4	47,5	20,5	
5	Güzelburç								52,0	38,1	38,1	45,5	50,7	99,9	51,5	54,8	84,9	20,4	75,4	24,4		
6	Harbiye												47,1	52,2	47,0	49,7	37,1	26,8	32,7	31,4	33,3	39,1
7	Kuzeytepe					22,3	44,1	49,0	49,3	53,8	60,0	42,6	46,3	19,2	48,2	43,5	54,6	40,0	39,5	5,9	38,1	
8	Küçükdalıya					10,2	36,0	42,9	48,3	58,0	34,9	51,3	47,4	51,7	63,0	61,9	13,7	33,1	31,1	33,3	34,3	
9	Odabaşı					23,3	25,7	14,1	39,3	34,4	52,5	51,7	51,8	36,2	41,5	47,1	48,7	43,8	41,1	38,2	34,6	
10	Serinyol	20,1	31,5	55,6	52,3	49,8	45,5	56,8	49,2	13,9	47,4	44,7	42,7	45,6	47,2	45,5	45,3	42,7	33,6	20,2		
11	Turunçlu							23,6	31,8	52,9	44,5	60,1	40,5	57,7	58,1	58,4	63,7	10,5	44,6	33,0	49,4	0,2
12	İskenderun	43,5	50,6	23,3	51,5	15,6	38,4	57,2	51,5	53,9	28,5	35,8	23,1	19,0	23,5	28,2	24,2	19,7	9,8	8,3	9,3	
13	Bekbele	61,3	51,8	79,6	74,2	64,7	62,5	61,0	61,9	58,7	71,5	61,2	45,0	44,4	55,9	50,6	51,7	49,9	16,5	22,5	27,7	
14	Denizciler	71,9	56,5	77,4	75,1	50,0	60,7	60,0	48,4	57,5	43,0	47,7	40,5	42,5	62,1	45,7	51,0	21,8	14,2	27,3	35,2	
15	Karaağaç					10,6	21,3	32,4	40,2	40,5	58,8	34,8	46,6	45,9	47,0	45,0	42,0	36,3	43,6	33,9	39,8	32,7
16	Nardüzü		22,5	26,3	20,8	39,5	58,4	65,4	65,2	56,7	68,1	48,3	59,7	58,3	63,7	95,5	46,3	47,0	43,6	25,3	40,8	
17	Sarıseki	38,5	0,1	0,1	0,9	38,3	37,0	31,6	34,3	37,4	42,6	30,0	43,2	44,4	49,4	52,5	58,1	43,9	36,3	42,9	31,3	
18	Akçalı	38,0	32,5	80,5	68,5	24,4	50,1	0,2	0,2	3,8	7,5	34,5	13,2	31,4	24,9	39,7	41,3	44,5	47,3	38,2	57,6	
19	Samandağı	0,0	50,1	71,1	56,8	63,2	68,6	75,0	50,5	58,6	63,7	73,0	56,8	47,8	61,1	69,1	65,8	61,2	52,2	58,6	59,3	
20	Aknehir					21,0	19,2	33,9	40,7	33,9	25,6	65,5	48,0	41,1	74,6	64,9	63,7	52,1	47,7	48,0	53,6	53,1
21	Tavla					21,6	43,6	60,1	64,5	3,1	40,8	60,3	57,2	45,9	68,1	56,3	52,6	48,4	54,4	38,2	37,8	
22	Tekebaşı				32,2	49,7	62,0	10,7	64,9	60,7	58,1	50,9	32,4	25,8	24,6	37,2	15,0	14,6	27,5	24,7	37,1	
23	Hassa	44,5	50,0	30,0	67,6	30,0	51,0	27,2	25,0	73,6	94,2	60,4	66,3	55,1	51,6	62,9	63,6	53,9	46,8	45,2	37,5	37,5
24	Akbez	76,4	64,0											40,6	55,3	57,5	60,3	54,1	44,6	50,2		
25	Reyhanlı	70,3	70,3	70,3	71,0	53,2	40,3	51,6	26,0	35,6	36,9	37,0	36,9	69,7	69,7	55,7	69,9	68,2	76,3	74,0	77,4	

Ek 11:Mal ve Hizmet Alımları (Yüzde Olarak)

MvH	Belediye	1990	199	199	199	199	199	199	199	199	199	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	2011
1	Antakya	7,5	9,0	9,2	0,0	0,0	11,8	17,2	21,8	16,1	16,1	19,2	18,5	20,4	23,7	23,6	14,6	30,8	37,4	33,4	38,0	33,6
2	Çekmece	25,7	21,1	15,7	13,0	15,6	18,3	7,6	19,3	17,0	16,8	18,5	16,0	20,6	14,2	22,5	23,2	14,5	24,8	24,8	23,9	
3	Ekinci					31,9	30,6	37,5	22,3	17,4	19,8	28,6	33,9	27,4	28,8	29,4	24,0	20,4	28,4	29,3	28,9	33,0
4	Gümüşgöze					27,8	23,3	23,3	16,4	16,6	11,7	13,7	22,3	24,6	27,9	17,3	15,9	31,8	24,1	40,3	15,5	
5	Güzelburç								48,0	61,9	61,9	54,5	49,3	0,1	46,2	45,2	10,4	77,0	0,0	72,2		
6	Harbiye												21,6	18,9	23,6	18,3	24,6	28,6	28,5	32,8	32,6	41,2
7	Kuzeytepe					59,1	52,7	46,0	50,1	43,9	38,6	56,8	51,0	78,0	48,9	55,9	41,6	56,7	54,3	85,7	55,4	
8	Küçükdalya					7,7	24,8	5,8	16,3	37,1	44,5	40,1	27,0	35,3	27,3	14,7	22,4	48,7	41,0	39,7	47,7	
9	Odabaşı					63,4	37,3	42,1	36,6	27,2	32,7	33,6	37,2	27,5	25,7	21,8	26,9	45,8	52,7	54,2	48,6	
10	Serinyol	38,3	62,0	35,7	37,2	40,6	44,8	40,1	40,7	10,1	40,8	43,5	43,5	44,3	35,8	37,1	38,8	40,7	41,9	28,8	28,3	
11	Turunçlu							39,4	20,5	21,4	19,2	24,9	24,2	39,4	29,5	25,7	26,0	39,0	26,1	19,8	35,5	99,7
12	İskenderun	15,6	2,8	3,3	6,0	65,7	8,2	15,7	15,6	23,0	18,8	24,9	20,5	16,3	23,0	27,6	41,7	49,2	0,3	34,0	37,4	
13	Bekbele	12,7	20,5	2,5	15,9	31,0	30,6	31,8	31,7	36,9	22,6	32,0	31,8	32,8	34,7	33,5	33,7	41,1	23,7	56,8	49,3	
14	Denizciler	23,6	29,7	11,2	7,4	16,7	15,8	19,0	24,5	22,2	32,8	28,3	32,4	32,0	11,3	27,2	20,9	18,2	12,6	24,9	31,8	
15	Gökmeydan											12,9	49,3	45,9	58,4	39,5	40,9	33,4	53,2	33,7	58,1	49,8
16	Nardüzü	/0!	19,8	61,0	9,0	37,1	28,1	26,6	18,0	21,1	22,3	22,0	35,8	30,7	31,5	3,9	34,4	38,7	30,0	35,7	49,7	
17	Sarıseki	32,6	43,1	30,3	0,2	15,2	15,3	11,1	13,7	24,2	25,9	21,4	23,6	27,4	22,7	17,8	17,0	32,2	50,1	46,7	30,5	
18	Akçalı	39,2	39,4	13,9	8,5	6,7	21,3	59,6	41,0	2,3	3,2	13,5	65,9	15,4	13,0	25,2	32,7	2,7	15,0	14,2	13,1	
19	Samandağ	76,6	43,9	21,0	20,9	18,0	17,0	16,6	23,7	12,0	14,8	17,7	15,2	20,5	15,0	13,6	14,8	27,0	16,1	16,4	29,8	
20	Aknehir					45,1	17,0	23,9	10,2	10,6	6,7	15,6	33,8	19,6	21,5	18,7	14,6	20,9	40,0	42,8	33,0	36,9
21	Tavla					62,0	42,7	18,8	19,7	1,1	15,7	27,6	24,5	27,7	21,5	24,4	20,7	19,1	24,9	18,2	40,2	
22	Tekebaşı				42,7	17,6	5,3	23,2	3,4	2,6	5,3	5,7	7,4	30,9	4,0	23,1	16,6	23,3	24,9	24,4	32,2	
23	Hassa	40,4	31,8	57,8	21,3	62,6	19,6	59,5	71,6	16,9	4,6	11,3	8,3	33,7	31,2	18,6	24,5	32,3	43,2	45,8	39,9	
24	Akbez	14,2	12,8	82,2										16,2	21,1	19,8	25,6	34,2	46,8	39,4		